

**Вас сердечно
повитають у вашому
сусідньому відділі
"Royal"**

Ваш місцевий відділ банку The Royal Bank of Canada пропонує різноманітні і вартісні послуги, які ви можете використати у ваших щоденних фінансових справах. Ось кілька з них:

- **Щадливі й Особисті Чекові Конти**—щоб допомогти вам осядчувати гроші.
- **Безпечні Депозитні Скринки** — для безпечного переховування ваших приватних паперів і цінностей.
- **Грошові Перекази і Дрефти** — для пересилки грошей, безпечно та економічно.
- **Позички** — на будову дому або поліпшення ферми, та на багато інших потреб.

THE ROYAL BANK OF CANADA

НАЙВІЛЬШИЙ БАНК КАНАДИ

Понад 960 відділів — кожний забезпечений майном банку, що вносить
понад \$4 біліони

Народний Ілюстрований Календар

КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА

На Рік Переступний

1960

ЦІНА \$1.00

НАКЛАДОМ КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА
462 HARGRAVE STREET WINNIPEG 2, MAN.

PRINTED IN CANADA

ЗМІСТ КАЛЕНДАРЯ

	Стор.		Стор.
Астрономічний Календар	4	Вовк і Коза	90
Церковний Календар	5	Пам'яті Тридцяти	91
Календаріюм	6	Скорбна Мати	91
Загальний Церковний Устав	18	Сон Верховинця	92
Ідуть Роки	21	Воронячий Конгрес	93
Від Конотопу до Полтави	23	Що Таке Свобода Преси?	96
Рибальські Змагання	44	Різдвяна Містерія	97
Байда	46	Початки Української Преси	100
Легенда Крутів	46	Звідки Походить "Амінь"	101
Початки Українського Молочарства	47	Панас Мирний	103
Гості	53	Смерть Імігранта	105
Басарабія	54	Проспер Меріме	110
Наче Сон	56	З Життя Українців у Канаді	116
Завоювання Норман та їхня Літературна Спадщина	58	Напис на Стрілецьких Гробах	121
Микола Хвильовий	62	Шельвах	121
Строфи	64	14 Століть Існування Кнева	122
Буржуазне Кохання	65	Міняв за Свячені	125
Норе	66	Останній з Дев'ятох	126
Contra Spem Spero	68	На Київській Пляжі	128
Самота	69	Легенда Старого Двору	131
Молитва	69	Чорний Острів	135
Весна в Україні	70	Гришка Перепелиця	146
Бразилійський Вечір	71	Кривий Ріг	151
Село в Україні	72	Доля Королівни	152
Казка Про Святого Юрія	72	Вероніка	153
Юрій Федькович	74	Небезпечний Дуб	156
Гетьман	76	Три Ялинки	160
Загублена Грамота	77	Віра	164
Жита Цвіли і Наливалися	84	Скільки Сну Потребує Людина	169
Початки Преси	86	Канадійські Буйволи	170
Переяславський Договір	88	Доля	172
		Заповіт	175

INDEX OF ADVERTISERS

	Page		Page
The Royal Bank of Canada	Cover	Great-West Life Assurance Co.	67
Bank of Nova Scotia	Cover	Imperial Oil Ltd.	95
Standard Brands Ltd.	Cover, 55	Lydia E. Pinkham	79
Absorbine	71, 89, 111, 169	Mazola	99, 145
Bank of Montreal	3	National Publishers Ltd.	129, 163
Baby's Own Tablets	75, 119	North Star Oil Co.	103
Canada Post Office	155	Sun Life Assurance Co. of Canada	39
Canadian Bank of Commerce	49	Templeton's Raz-Mah	81
Canadian Spool Cotton Co.	161	Templeton's T-R-C	27, 63, 115
Children's Own Tablets	167	Triner's Bitter Wine	85
Dept. of Citizenship & Immigration	127	Western Savings and Loan Ass'n	35
Department of Labour	171	Winnipeg City Hydro	137
Gin Pills	31	Winnipeg Musical Supply	11

**ЩАДІТЬ, де понад два мільони
канадійців -- старих і нових --
будують для майбутнього**

"MY BANK"
TO 2 MILLION CANADIANS

B of M

**ДЛЯ БЕЗПЕЧНОЇ ВИСИЛКИ
ГРОШЕЙ ДО СТАРОГО КРАЮ...**

Ви можете сподіятися на Першому Банку Канади.
Для безпечної, швидкої переказки грошей своїм і прия-
телям закордон, послугуйтеся The Bank of Montreal.

Ви можете вислати гроші через B of M телеграфічно,
дредтом або поштовим переказом, як ви волієте. Справа
поладнання є проста, кошти дуже малі.

Занітайте управителя або рахівника у вашому сусідньому
відділі B of M про переказку грошей домів. Він радо
займеться для вас всіма подробицями.

BANK OF MONTREAL

Перший Банк Канади

СПІВПРАЦЮЄ З КАНАДІЙЦЯМИ ВСІХ ПРОШАРКІВ ЩЕ ВІД 1817

РІК 1960

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЕНДАР

Рік 1960 є роком переступним, отже має 366 днів. Юліанського періоду він є роком 6673; жидівської ери роком 5721; ніпонської ери 2620; магометанської ери 1380; грецької ери 2272.

РІЖНІ СПОСОБИ ЧИСЛЕННЯ ЧАСУ

Християнське числення років починається від народження Христа. Маємо тепер рік 1960 від тої історичної події.

Від охрещення українського народу Володимиром Великим, у 988 році, маємо тепер 972 роки.

Жидівський рік, який починається в осені, є тепер роком 5721.

В протестантів календар є більше-менше той самий, що і в римо-католиків щодо свят, однак у них є їх менше.

Магометани числять рік по обороті місяця, отже їх рік є коротший від нашого. Тому то їх Новий Рік посувається кожного року около 11 днів взад. Оборот місяця бере 27 днів, 7 годин, 43 мінути.

ПОРИ РОКУ

Календарна весна починається 20 березня. Тоді маємо однаково довгий день і ніч.

Літо починається 21 червня. Це є найдовший день у році, а ніч найкоротша.

Осінь починається 22 вересня. День тоді такий довгий як і ніч.

Зима починається 21 грудня. Це є найкоротший день у році, а ніч найдовша.

ЗАТЬМІННЯ СОНЦЯ Й МІСЯЦЯ

В 1960 році буде двоє затьмінь сонця і двоє затьмінь місяця.

1. Повне затьміння місяця буде 13 березня. Видно його буде в Північній і Полудневій Америці, в Арктиці, на Тихому Океані, Азії й Австралії.

2. Частинне затьміння сонця буде 27

березня. Видно його буде в полудневій Австралії, Антарктиді.

3. Повне затьміння місяця буде 5 вересня. Видно його буде в Північній і Полудневій Америці, Антарктиді, на Тихому Океані, Індії й східній Азії.

4. Частинне затьміння сонця буде 20-21 вересня. Видно його буде в Північній Америці й східному Сибірі.

ЦЕРКОВНИЙ КАЛЕНДАР

ПАСХАЛІЯ

(По старому стилю, а дати по новому стилю)

Ключ граничний **М.** Вруці літо до **14** березня **Г**, а від 14 березня, 1960, **Д.**

Тріодь починається 7 лютого.

Нсділя мясопусна — 21 лютого.

Поклони — 30 березня, в середу веч.

Благовіщення — 7 квітня, в четвер 6 тижня Великого Посту.

Великдень — 17 квітня, разом з Пасхою нового стилю.

Вознесіння Господне — 26 травня.

Сшестя Св. Духа — 5 червня.

Мясниць — 6 тижнів і 4 дні.

Петрівки — 4 тижні й один день.

ПОСТИ

1. В навечеря Різдва Христового, 6 січня.
2. В навечеря Богоявлення, 18 січня.
3. Сиропусний тиждень, 21-27 лютого.
4. Великий Піст, 29 лютого до 16 квітня включно.
5. Петрівка, 13 червня до 11 липня.
6. Спасівка, 14 до 27 серпня.
7. В день Усікнов. Ч. Голови Івана Хрестителя, 11 вересня.
8. В день Воздвиження Чесного Хреста, 27 вересня, в вівторок.
9. Пилипівка, 28 листопада до 6 січня.
10. Кожної п'ятниці, крім загальниць.
3. В день Усікновення голови св. Івана Хрестителя, 11 вересня.
4. Воздвиження Ч. Хреста, 27 вересня.

ДЕРЖАВНІ ДНІ В КАНАДІ

1. Всі неділі в році.
2. Новий Рік — 1 січня.
3. Велика П'ятниця.
4. Великий Понеділок.
5. День Вікторії.
6. Уродини Королеви Єлисавети II.
7. День Домінії, 1 липня.
8. День Праці, в перший понеділок вересня.
9. День Памяти, 11 листопада.
10. День Подяки — проголошує його Уряд.
11. Різдво Христове, 25 грудня.

ЗАГАЛЬНИЦІ

1. Від Різдва Христового, 7 січня, до Богоявлення, 19 січня включно, крім навечеря Богоявлення.
2. Між неділею Митаря і неділею Блудного Сина, 7 до 14 лютого.
3. Від Великодня до Томиної неділі, 17 до 24 квітня.
4. Від Сшестя Св. Духа до неділі Всіх Святих, 5 до 12 червня.

ЗАБОРОНЕНІ ЧАСИ

Для весіль і забав з музикою

1. В Пилипівку, 28 листопада, 1959, до 6 січня, 1960.
2. Від понеділка по неділі Сиропусній до Великої Суботи включно, 27 лютого до 16 квітня.

В провінції Квебек є ще такі свята:

1. Богоявлення Господне — 6 січня.
2. Попелева Середя — 18 лютого.
3. Вознесення Господне — 22 травня.
4. Св. Івана Хрестителя — 24 червня.
5. Всіх Святих — 1 листопада.
6. Непорочне Зачаття Пречистої Діви Марії — 8 вересня.

**ЩОДИНО ВИЙШОВ З ДРУКУ — НОВЕ ВИДАННЯ
УКРАЇНСЬКО - АНГЛІЙСЬКИЙ ЛИСТІВНИК**

ПІДРУЧНИК ДО ПИСАННЯ ЛИСТІВ у двох мовах: українській і англійській — у справах промислових, торговельних і т. п., із залученням взірців різних письм, товариських прав- вид, приписів щоденного життя, контрактів, оголошень, векслів, правних приписів щодо видавання векслів, приповідок і діалектів. Нове третє поправлене видання. Ціна\$1.25
ПОРАДНИК ДЛЯ ЗАЛЮБЛЕНИХ — або "Як писати любовні листи". Ціна35ц.

UKRAINSKA KNYHARNIA

656 MAIN STREET

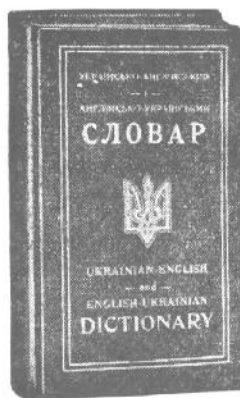
WINNIPEG, MANITOBA

Січень

МАЄ 31 ДНІВ

January

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	С В Я Т А		
			Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	19	П	Груд. 1959. Боніфатія	Н. Рік. Об. Г., В. В.	Грудень 1959. Іллі
2	20	С	Ігнатія свящм.	Сильвестра папи	Свщм. Ігнатія Бог.
3	21	Н	Пер. Різд. Юліяни	Н. пер. Просв. Мал.	Неділя Св. Отців
4	22	П	Анастасії мучениці	Собор 70 Апостлів	Вмч. Анастасії, Теод.
5	23	В	10 муч. у Криті	Навеч. Богоявлення	10 муч. в Криті
6	24	С	Навеч. Різдва. Євгенії	Богоявлення Госп.	Свят Вечір. Євгенії
7	25	Ч	Різдво Христове	Собор Івана Хрест.	Різдво Ісуса Христа
8	26	П	Соб. Пр. Богород., Й.	Юрія й Еміліяна	Соб. Пр. Богородиці
9	27	С	Стефана первомуч.	Полієвкта муч.	Степана Превм. Теод.
10	28	Н	По Різдві. Св. Йосифа	Н. по Просв. Григ.	Нед. по Різдві Христ.
11	29	П	Діт. убит. у Вифлеємі	Теодосія препод.	14,000 дітей. уб. Ірод.
12	30	В	Анісії мучениці	Татіяни препод.	Анісії діви, муч.
13	31	С	Меланії препод.	Єрмила і Стратоніка	Преп. Меланії, Геласія
14	1	Ч	Н. Рік. Об. Госп., Вас.	Отців у Синаї й Р. в.	Січень 1960. Н. Рік. В.
15	2	П	Сильвестра папи	Павла Т. й Івана К.	Преп. Сильвестра П.
16	3	С	Малахії пророка	П. оков. Ап. Петра	Мелакія пророка
17	4	Н	Н. пер. Пр. Соб. 70 Ап.	Н. 30 по С. † Антон.	Нед. перед Йорданом
18	5	П	Навеч. Богояв. Теопем.	Атанасія й Кирила	Щедрий Вечір. Сави
19	6	В	Богоявлення Господне	Макарія препод.	Богоявлення. Йордан
20	7	С	Соб. св. Івана Хр.	† Євтимія Вел. прп.	Соб. Івана Хрестителя
21	8	Ч	Юрія й Еміліяна преп.	Максима ісповід.	Преп. Григорія Печ.
22	9	П	Полієвкта мученика	Тимотея ап., Анас.	Полієвкта і Нєарха
23	10	С	Григорія Нисійського	Климентя Анк., сщм.	Григорія Нисського
24	11	Н	Н. по Просв. Теодосія	Н. 31 по С. Ксенії	Нед. по Йордані. Теод.
25	12	П	Татіяни мучениці	† Григорія Богосл.	Сави арх. Серб. Тат.
26	13	В	Єрмила і Стратилата	Ксенофонта і др.	Єрмила і Стратоніка
27	14	С	Отців уб. у Синаї й Р.	† Пер. м. св. Івана З.	Св. Отців уб. у Синаї
28	15	Ч	Павла й Івана преп.	Єфрема препод.	Павла Тивер. преп.
29	16	П	Пок. оков. Ап. Петра	Пер. м. св. Ігнатія Б.	Покл. оков. ап. Петра
30	17	С	† Антонія Вєл., Ахили	Трьох Святителів	Преп. Антонія Вєл.
31	18	Н	Н. 32 по Сош. Атан.	Н. 32 по С. Кир. й Ів.	Неділя про Закхєя

НОВИЙ УКРАЇНСЬКО - АНГЛІЙСЬКИЙ АНГЛІЙСЬКО - УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВАР

НОВИЙ СЛОВАР обіймає 448 сторін густорого, читкого друку і містить 19 тисяч слів зі значенням і докладною вимовою. Для початкуючих додано практичні граматичні замітки, чого нема в жодному попередньому виданні.

НОВИЙ СЛОВАР друкований на гарному книжковому папері й зложений так, що кожна стрічка містить окреме слово. — Величина лише 5% x 3½, гарного кишенькового формату, з тризубом.

Ціна\$1.75
В гарній червоній оправі\$2.50

UKRAINSKA KNYHARNIA

656 MAIN STREET

WINNIPEG, MANITOBA

Лютий

МАЄ 29 ДНІВ

February

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	С В Я Т А		
			Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	19	П	Макарія препод.	Трифона мученика	Макарія, Лаврентія
2	20	В	† Єтимія прпед.	Стрітєння Господ.	† Євтимія Вел., Інни
3	21	С	Максима ісповід.	Симеона й Анни	Максима іспов., Атан.
4	22	Ч	Тимотея апостола	Ісидора препод.	Анастасія Печ., Тим.
5	23	П	Климентя свящм.	Агафії мучениці	Климентя смч. еп.
6	24	С	Ксенії прпедодбної	Вукола препод.	Ксенії прп. Вавила
7	25	Н	Митаря й Фарисея	Мит. і Фар. Партенія	Н. Митаря і Фарисея
8	26	П	Ксенофонта і др. прп.	Теодора Стратил.	Ксенофонта і Марії
9	27	В	† Пер. моц. Івана Зол.	Никифора мучен.	† Пер. м. Івана Зол.
10	28	С	Єфрема препод.	Харлампія муч.	Єфрема Печ., Мит.
11	29	Ч	Пер. моц. Ігнатія Бог.	Власія свщмч.	Пер. м. Ігнатія Богон.
12	30	П	Трьох Святителів	Мелетія святителя	Трьох Святих
13	31	С	Кира й Івана безсеребр.	Мартиніяна препод.	Св. Кира й Івана
14	1	Н	Лютий. Блуд. Сина	Блуд. Сина. † Пр. К.	Лютий. Н. Блуд. Сина
15	2	П	Стрітєння Господне	Онисима апостола	Стрітєння Господне
16	3	В	Симеона й Анни	Памфіла мученика	Симеона, Анни
17	4	С	Ісидора препод.	Теодора Т. велмуч.	Ізидора, Пелусіота
18	5	Ч	Агафії препод.	Льва папи	Агафії муч., Теодосія
19	6	П	Вукола препод.	Архіла апостола	Вукули еп. смирн.
20	7	С	Партенія й Луки	Льва, епис. катан.	Задушна Субота. Пар.
21	8	Н	Мясопусна. Теодора	Мясопусна. Тимотея	Нед. Мясопустна
22	9	П	Никифора муч.	Н. моц. мч. у Євг.	Панкратія прп.
23	10	В	Харлампія муч.	Полікарпа свщмч.	Прохора Печерського
24	11	С	Власія свщмч.	† 1 і 2 н. гол. Ів. Хр.	Власія мч. еп. Севат.
25	12	Ч	Мелетія святителя	Тарасія святителя	Мелетія еп. Антіох.
26	13	П	Мартиніяна препод.	Порфірія святителя	Мартиніяна прп.
27	14	С	† Прест. Кирила, уч. сл.	Прокопія при. ісп.	Кирила рівноап. уч.
28	15	Н	Сиропусна. Онисима	Сиропусна. Василія	Нед. Сиропустна.
29	16	П	Памфіла муч.	Касіяна препод.	Поч. Вел. Посту. Пам.

Любите читати добрі книжки?

Купіть собі захоплюючу повість в 3-ох томах

ПРИГОДИ МОЛОДОГО ЛИЦАРЯ

ЦІНА — \$3. ЗАМОВЛЯТИ АБО КУПИТИ МОЖНА В

UKRAINSKA KNYHARNIA

660 MAIN STREET

WINNIPEG, MAN.

Березень

МАЄ 31 ДНІВ

March

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	С В Я Т А		
			Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	17	В	Теодора Тирона влм.	Євдокії препмуч.	Теодора Мовчника
2	18	С	Льва папи	Теодота свщмч.	Льва еп. Римського
3	19	Ч	Архіпа апостола	Євтропія свщмч.	Архіпа еп. Филім.
4	20	П	Льва еп. катанського	Гарасима препод.	Льва еп., Агатона
5	21	С	Тимотея препод.	Конона мученика	Тимотея, Евстахія
6	22	Н	1 Посту. Н. м. мч. у Єв.	1 Посту. 42 мч. в Ам.	Нед. 1 Посту. Мавр.
7	23	П	Полікарпа свщм.	Василя й ін. свщмч.	Полікарпа смч., Івана
8	24	В	† 1 і 2 найд. гол. Ів. Хр.	Теофілакта іспов.	Пер. і др. н. г. Ів. Хр.
9	25	С	Тарасія святителя	40 муч. у Севастії	Тараса Арх. Конст.
10	26	Ч	Порфірія святителя	Кондрата й ін. муч.	Порфирія еп. Гад.
11	27	П	Прокопія преп. іспов.	Софронія патр.	Тита Печ. Григорія Д.
12	28	С	Василя препод. іспов.	Теофана ісповід.	Василя преп.
13	29	Н	2 Посту. Касіяна преп.	2 Посту. П. м. св. Н.	Нед. 2 Посту. Касіяна
14	1	П	Березень. Євдокії	Венедикта препод.	Березень. Євдокії
15	2	В	Теодота свщм.	Агапія й ін. муч.	Теодота еп. Керин.
16	3	С	Євтропія	Савина і Папи	Євтропія свч., Клеон.
17	4	Ч	Гарасима препод.	Олексія, чол. Б. пр.	Герасима Вол.
18	5	П	Конона мученика	Кирила єпископа	Конона, Марка
19	6	С	42 мч. у Амморії	Хризанта і Дарії м.	42 муч. Аморейськ.
20	7	Н	3 Хрестопокл. Василя	3 П. Хрес. ОО.у. в С.	Нед. 3 Посту. Хрестп.
21	8	П	Теофілакта ісповід.	Якова ісповід.	Теофілакта, Теодор.
22	9	В	† 40 мч. у Севастії	Василя свщмч.	† 40 муч. Севастійсь.
23	10	С	Кондрата й ін. муч.	Никона прлм. й ін.	Кондрата, Кипріяна
24	11	Ч	Софронія патр. Єрус.	Захарії і Якова	Теофана, Григорія Д.
25	12	П	Теофана ісповід.	Благовіщ. Пр. Діви	Софронія, Пюпія
26	13	С	Пер. м. св. Никифора	Собор Гавриїла Ар.	Никифора Пат. Цар.
27	14	Н	4 Посту. Венедикта	4 Посту. Матрони м.	Нед. 4 Посту. Ростис.
28	15	П	Агапія й ін. муч.	Іларіона і Стефана	Агапія, Пуплія, Тим.
29	16	В	Савина і Папи	Марка й Кирила	Серапіона Арх. Нов.
30	17	С	Олексія. Поклони	Івана Л. Поклони	† Олексія Чол. Бож.
31	18	Ч	Кирила єпископа	Іпатія препод.	Кирила, Трофіма

НАПРАВА ГОДИННИКІВ

Маємо приємність оповістити, що ми маємо тепер департамент наприви дорожочінностей для поштової пересилки. Першенство мають ті, які пришлють до наприви поштою. Оцінку всяких направ даємо даром. 48-годинна услуга. Найвищі ціни. Робота гарантована і совісна.

UKRAINSKA KNYHARNIA

660 Main St.

Winnipeg, Man.

Квітень

МАЄ 30 ДНІВ

April

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	С В Я Т А		
			Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	19	П	Хризанта й Дарії	Марії Єгипетської	Хризанта і Дарії
2	20	С	ОО. уб. в обит. Сави	Тита препод.	Івана, Сергія, Панкр.
3	21	Н	5 Посту. Якова іспов.	5 Посту. Никити	Н. 5 Посту. Ап. Якова
4	22	П	Василія свящм.	Йосифа й Георгія	Василія, Дросиди
5	23	В	Никона прп мч. й ін.	Теодула й др. муч.	Никона Печ. смч.
6	24	С	Захарії і Якова преп.	† Прест. Методія	Артемона еп. Секев.
7	25	Ч	Благов. Преч. Діви	Георгія Мелітен.	Благ. Пр. Богородиці
8	26	П	Собор Гавриїла Арх.	Іродіона й ін. ап.	Соб. Арх. Гавриїла
9	27	С	Матрони мучениці	Євпсихія мученика	Матрони Сол., Івана
10	28	Н	6 Посту. Квітна. Ілар.	6 Посту. Квітна. Тер.	Нед. Цвітна. Евстратія
11	29	П	Марка й Кирила свщм.	Антипи свщмч.	Марка еп. Аретус.
12	30	В	Івана Ліствичника	Василія ісповід.	Івана Ліств., Зосима
13	31	С	Іпатія препод.	Артемона свщмч.	Іпатія ціл., Йони Мит.
14	1	Ч	Вел. Четвер. М. Єгип.	Вел. Четв. Мартина	Квітень. Стр. Четвер
15	2	П	Вел. Пятниця. Тита	В. Пятниця. Арист.	Велика Пятниця. Тита
16	3	С	Вел. Субота. Никити	Вел. Субота. Агапії	Велика Субота. Ник.
17	4	Н	Воскресіння Христове	Воскресіння Христ.	Воскресіння Христове
18	5	П	Світлий Понеділок	Св. Понеділок. Івана	Світл. Понеділок
19	6	В	Світ. Вівт. † Пр. Метод.	Св. Вівторок Івана с.	Світл. Вівторок
20	7	С	Георгія Мелітенського	Теодора Трихини	Юрія еп., Серапіона
21	8	Ч	Іродіона й ін. апост.	Януарія	Іродіона, Агава, Руфа
22	9	П	Євпсихія муч.	Теодора Сикеота	Євпсихія та інш. муч.
23	10	С	Терентія	Юрія вмч. (н. нед.)	Терентія, Афр., Мак.
24	11	Н	Томина. Антипи	Томина. Сави. Стр.	Н. Томина-Провідна.
25	12	П	Василія ісповідника	† Марка ап. і еван.	Василія іс. Парійсь.
26	13	В	Артемона свящм.	Василія свщмч.	Артемона смч.
27	14	С	Мартина папи, Ант.	Симеона свщмч.	Мартина, Антона, Ів.
28	15	Ч	Аристарха	Ясона й Сосинатра	Аристарха ап., Троф.
29	16	П	Агапії мучениці	9 муч. у Кизиці	Каліди, Ніки, Галини
30	17	С	Симеона й Акакія	† Якова апостола	Симеона еп. Перс.

Читайте добрі й цікаві книжки

Одна з найцікавіших повістей є

МАКСИМ ЗАЛІЗНЯК

ЦІНА \$2. КУПУЙТЕ АБО ЗАМОВЛЯЙТЕ У В

UKRAINSKA KNYHARNIA

660 MAIN STREET

WINNIPEG, MAN.

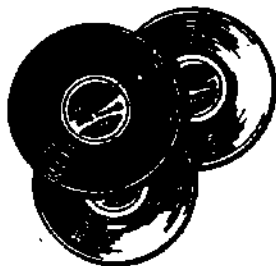
Травень

МАЄ 31 ДНІВ

May

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	С В Я Т А		
			Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	18	Н	Мироносиць. Івана	Мироносиць. Єремії	Нед. Мироносиць
2	19	П	Івана Старонечерника	Атанасія Вел. патр.	Івана Вел., Трохима
3	20	В	Теодора Трихини	† Теодосія Печер.	Гавриїла, Теодора
4	21	С	Януарія свящм.	Пелагії препод.	Теодора і Филипії
5	22	Ч	Теодора Сикеота	Ірини мучениці	Теодора С., ап. Нат.
6	23	П	Юрія велмч. (на нед.)	Йова многострад.	Вмуч. Юрія, Лазаря
7	24	С	Сави стратил. муч.	Явл. Чесного Хреста	Сави Печ., Стратил.
8	25	Н	Розслабл. † Марка ап.	Розсл. Івана Богосл.	Н. Розслабленого
9	26	П	Василія свящм.	† Пер. м. св. о. Ник.	Василія Амас., Глаф.
10	27	В	Симеона свящм.	† Симона Зилота ап.	Степана еп. В. Вол.
11	28	С	Ясона й Сосипатра	† Кирила й Методія	Ап. Ясона, Сосипатра
12	29	Ч	9 муч. у Кизиці	Єпіфанія й Германа	9 муч. у Кизиці
13	30	П	† Якова апостола	Гликерії мучениці	† Ап. Якова, Никити
14	1	С	Травень. Єремії прор.	Ісидора мученика	Травень. Макарія
15	2	Н	Самар. Атанасія Вел.	Самарянки. Пахомія	Н. Самарянки.
16	3	П	† Теодосія Печер.	Теодора Осв. преп.	† См. Теодосія ігум.
17	4	В	Пелагії преп. муч.	Андроніка й ін. муч.	Палагії, Сильвана
18	5	С	Ірини мучениці	Теодота мученика	Ірини, Неофіта
19	6	Ч	Йова многострад.	Патрикія свящм.	Іова Поч. Чудотв.
20	7	П	Явл. Чесного Хреста	Талалея мученика	Зяв. Чес. Хреста в Єр.
21	8	С	Івана Богослова (н. н.)	† Константина і Єл.	† Ап. Івана Богосл.
22	9	Н	Сліпор. † П. м. св. Н.	Сліпородж. Васил.	Н. Сліпонародженого
23	10	П	† Симеона Зилота ап.	Михайла ісп., Євфр.	Ап. Симона Зилота
24	11	В	† Кирила й Методія	Симеона препод.	Рів. Кир. й Методія
25	12	С	Єпіфанія і Германа	† Н. гол. Івана Хр.	Єпіфанія, Германа
26	13	Ч	Возн. Госп. Гликерії	Вознес. Господ. Кар.	Вознесення Господне
27	14	П	Ісидора муч.	Терапонта свящм.	Никити, Ізидора
28	15	С	Пахомія препод.	Никити препод.	Ісаї Печ., Ісаї еп. Р.
29	16	Н	Св. Отців. Теодора	Св. Отців. Теодосії	Н. Св. Отців Н. Соб.
30	17	П	Андроніка	Ісаакія препод.	Андроника і Юнії
31	18	В	Теодора мученика	Єрмія апостола	Олександрі муч. дів.

ТАНКОВА МУЗИКА Й ПІСНЯ В КОЖНУ УКРАЇНСЬКУ ХАТУ!

ПОЛЬКИ — популярна музика — ВАЛЬСИ, клясична і народня музика передових українських і американських композиторів. Пишіть сьогодні за нашим новим БЕЗПЛАТНИМ каталогом пластинок.

WINNIPEG MUSICAL SUPPLY

ВІДОМИЙ ТАКОЖ ЯК UKRAINSKA KNYHARNIA
660 MAIN STREET WINNIPEG, MAN.

Червень

МАЄ 30 ДНІВ

June

С В Я Т А

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	19	С	Партикія свщм.	Юстина мученика	Травень. Патрикія
2	20	Ч	Талалея мученика	Никифора патр.	Талалея, Олексія
3	21	П	† Константина і Єлени	Лукиліяна й ін. муч.	† Констан. і Єлени
4	22	С	Василиска мученика	Митрофана патр.	Василиска, Маркела
5	23	Н	Зіслання св. Духа	Сошествіє св. Духа	3. Свята (Пр. Трійці)
6	24	П	Пресвятої Трійці	Пресв. Трійці	Святого Духа. Сим.
7	25	В	† 3 знай. гол. Івана Хр.	Теодота Анкирсь.	† 3 зн. г. Івана Пред.
8	26	С	Карпа апостола	Теодора Тир. муч.	Аверкія і Єлени, А. К.
9	27	Ч	Тералонта	Кирила Александр.	Тералонта Серб.
10	28	П	Никити препод.	Тимотея свщмч.	Никити, Ігнатія Рос.
11	29	С	Теодосії препмуч.	† Вартоломея й Вар.	Теодосії прп., Олек.
12	30	Н	1 по С. Всіх Святих	1 по С. Усіх Святих	Н. 1 по 3. Св. Вс. Св.
13	31	П	Єрмія апостола	Акилини	Єрма еп., Єрмея
14	1	В	Червень. Юстина муч.	Єлисея пр., Методія	Юстина, Харитини
15	2	С	Никифора патр.	Амоса пр., Єроніма	Св. Вмч. Івана Суч.
16	3	Ч	Пр. Євхар. (н.п.) Лук.	Пр. Євхар. (н.н.) Т.	Лукіяпа і Клавдія
17	4	П	Митрофана	Мануїла мученика	Митр., Марти і Марії
18	5	С	Доротея свщмч.	Леонтія мученика	Константина М. Київ.
19	6	Н	2 по С. Висаріона	2 по С. † Юди Тад.	Н. 2 по 3. Св. Висар.
20	7	П	Теодота свщмч.	Методія свщмч.	Теодота, Кириакії
21	8	В	Теодора Тирона муч.	Юліяна Тарсійсь.	Євфрема пат., Теод.
22	9	С	Кирила Александр.	Євсвія свщмч.	Кирила, Теклі, Марти
23	10	Ч	Тимотея свщмч.	Агриппіни мучениці	Силуана, Тимофія
24	11	П	Пр. Серця Іс. † Варт.	Пр. Серця Іс. Р. Ів. Х.	† Ап. Ватрол. і Варн.
25	12	С	† Состр. Пр. Богород.	† Сос. Пр. Б. Февр.	Онуфрія, Петра, Івана
26	13	Н	3 по Сош. Акилини	3 по С. Давида прп.	Н. 3 по 3. Св. Акилини
27	14	П	Єлисея преп., Методія	Самсона препод.	См. кн. Мстислава
28	15	В	Амоса пророка	Пер. м. Кира й Івана	Амоса, Віта, Модеста
29	16	С	Тихона святого	Петра й Павла ап.	Тихона, Тигрія Евтр.
30	17	Ч	Мануїла муч.	† Собор 12 Апост.	Мануїла, Савела

ЗІ ВСЯКИМИ ДРУКАРСЬКИМИ РОБОТАМИ УДАВАЙТЕСЬ ДО

ДРУКАРНІ "КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА"

Нашою спеціальністю є виконувати статуту для товариств, членські книжечки, листовий папір, коверти, тикети і оголошення на бали, пікніки, концерти, представлення, бизнесові афіші продажі і всякі інші друкарські роботи.

РОБОТИ ВИКОНУЄМО СКОРО, ДОБРЕ І ДЕШЕВО

Поручаючи нам роботу не будете мати заводу ні якого іншого клопоту. —
Пишіть до:

CANADIAN FARMER

462 HARGRAVE ST.

WINNIPEG 2, MAN.

Липень

МАЄ 31 ДНІВ

July

ІВ. СТ.	СТ. СТ.	ДНІ	С В Я Т А		
			Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	18	П	Леонтія мученика	Косми й Дамяна б.	Леонтія Кан., Емерія
2	19	С	† Юди Тадєя ап.	† Пол. Ризи Пр. Б.	† Ап. Юди, Паїсії В.
3	20	Н	4 по Сош. Методія	4 по Сош. Якинта	Н. 4 по З. Св. П. у. з. В.
4	21	П	Юліяна з Тарс. муч.	Андрія Критського	Юліяна Тарсій, Юлія
5	22	В	Євсевія свщмч.	† Атанасія Атон.	Євсевія, Галактіона
6	23	С	Агрипіни мучениці	Сісоя Великого	Агрипіни, Евстахія
7	24	Ч	Різдво Івана Хр.	Томи й Акакія	Різд. Івана Хрестителя
8	25	П	Фєвронії препмч.	Прокопія великом.	Фєвронії, Леопіди
9	26	С	Давида препод.	Панкратія свщмч.	Давида С., Івана Єп.
10	27	Н	5 по Сош. Самсона	5 по С. † Антон. П.	Н. 5 по З. Св. Самсона
11	28	П	Пер. мощ. Кира й Івана	Євфимії, Ольги кн.	Сергія і Гермогена
12	29	В	Петра і Павла апост.	Прокла й Іларія мч.	† Св. Ап. Петра і Павла
13	30	С	† Собор 12 Апостолів	Собор Гавриїла Ар.	Соб. 12 Апостолів
14	1	Ч	Липень. Косми і Дам.	Акили апостола	Липень. Кос. і Деміяна
15	2	П	† Пол. Ризи Пр. Діви	† Володимира В. кн.	Пол. Риз. Діви Марії
16	3	С	Якинта мученика	Атиногена свщмч.	Акинта, Марка, Анат.
17	4	Н	6 по Сош. Андрея Кр.	6 по С. Отц. 6 Соб.	Н. 6 по З. Св. Андрія
18	5	П	† Атанасія Ат. преп.	Якинта і Еміліяна	† Атанасія, Лампада
19	6	В	Сісоя препод.	Макрини прп., Дія	Сісоя, Лукії, Ісавра
20	7	С	Томи й Акакія преп.	Іллі прор. (на нед.)	Томи й Акакія, Герм.
21	8	Ч	Прокопія великомуч.	Симсона й Івана	Прокопія, св. Теод.
22	9	П	Панкратія свщмч.	Марії Магдалини	Панкратія смч. єп.
23	10	С	† Антонія Печерсь.	Трофима й ін. муч.	† Антонія Печерськ.
24	11	Н	7 по Сош. Євфимії, О.	7 по С. † Бориса й Г.	Н. 7 по З. Св. См. О.
25	12	П	Прокла й Іларіона	† Успення св. Анни	Прокла й Іларія
26	13	В	Собор Гавриїла Арх.	Єрмолая й ін. смч.	Соб. Арх. Гавриїла
27	14	С	Акили апостола	† Пантелеймона вмч.	Ап. Акили, Проскила
28	15	Ч	† Володимира Вел.	Прохора й ін. ап.	Св. Володимира кн.
29	16	П	Атиногена свщмч.	Калініка мученика	Атиногена, Юлії
30	17	С	Марини велмч.	Сили й ін. апостол.	Марини вмч., Лсоніда
31	18	Н	8 по С. Отців 6 Соб.	8 по С. Євдокіма	Н. 8 по З. Св. Ів. і П.

УКРАЇНСЬКО - АНГЛІЙСЬКА КУХАРКА

НОВЕ ПОБІЛЬШЕНЕ ВИДАННЯ
У ТРЬОХ ЧАСТИНАХ

Кожна українська господиня повинна придбати собі цей практичний та випробуваний підручник до варення й печення. ЦІНА\$1.25

UKRAINSKA KNYHARNIA

656 MAIN STREET

WINNIPEG, MANITOBA

Серпень

МАЄ 31 ДНІВ

August

		С В Я Т А			
Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	19	П	Макрини преп., Дія	Проісх. Ч. Хр., Б. М	Макрини, сест. В. В.
2	20	В	Іллі пророка (н. нед.)	Пер. м. св. Стефана	Св. Пророка Іллі
3	21	С	Симеона й Івана преп.	Ісаакія й ін. мучен.	Онуфрія й Онисима
4	21	Ч	Марії Магдалини	7 молод. у Єфезі мч.	Марії Магдалини
5	23	П	Трофима	Євсигнія мученика	Трофима, Теофіла
6	24	С	†Бориса і Гліба муч.	Преобр. Господне	†Бориса і Гліба мч.
7	25	Н	9 по С. †Усп. св. Анни	9 по Сош. Дометія	Н. 9 по З. Св. Усп. Ан.
8	26	П	Єрмолая й ін. свщмч.	Еміліяна ісповід.	Мойсея чуд., Єрмолая
9	27	В	†Пантелеймона вмуч.	†Матія апостола	Пантелсейомна вмч.
10	28	С	Прохора апостола	Лаврентія муч.	Прохора, Ніканора ап.
11	29	Ч	Калініка мученика	Євпла мученика	Калініка, Серафими
12	30	П	Сили й ін. апостолів	Фотія й Аникити	Ап. Сили, Силуана
13	31	С	Євдокима правед.	Максима ісповід.	Євдокима, Уліти
14	1	Н	Серп. 10 по С. П.Ч.Хр.	10 по С. †Пер. м. Т.	Н. 10 по З. Св. Хр. Ук.
15	2	П	Пер. мощ. Стефана ар.	Успення Пр. Богор.	Пер. м. пмч. Стефана
16	3	В	Ісаакія й ін. муч.	Пер. Нерук. Образа	Ісаака, Далмата прп.
17	4	С	7 молодців у Єфезі	Мирона мученика	7 мол. в Єфесі, Март.
18	5	Ч	Євсигнія ісповід.	Флора й Лавра	Авсигнія, Кандилія
19	6	П	Преображ. Господне	Андрія Стратил.	Преобр. Господне
20	7	С	Дометія ісповід.	Самуїла пророка	Пімена, Марина
21	8	Н	11 по Сош. Еміліяна	11 по С. Тадея ап.	Н. 11 по З. Св. Григ.
22	9	П	†Матія апостола	Агатоника мучен.	Ап. Матея, Юліяна
23	10	В	Лаврентія архид. муч.	Іриней смч, Лупа	Лаврентія, Сикста еп.
24	11	С	Євпла мученика	Євтиха свщмч.	Василія і Теодора П.
25	12	Ч	Фотія й Аникити	Возв. м. Вартоломея	Фотія, Памфила мч.
26	13	П	Максима ісповід.	Адріяна й Наталії	Тихона, Конкордія мч.
27	14	С	Міхея, †П. мощ. Теод.	Пімена препод.	Пер. м. Теод. Печ.
28	15	Н	12 по С. Успення П. Б.	12 по С. Мойсея М.	Н. 12 по З. Св. Успення
29	16	П	Перен. нерук. Образа	Усік. гол. Ів. Хр. (н.)	†Нер. об. Ісуса Хр.
30	17	В	Мирона мученика	Александра й ін. п.	Аліпія ікоп. Мирона
31	18	С	Флора й Лавра муч.	†Пол. пояса Пр. Б.	Флора і Лавра муч.

Надзвичайно захоплююча повість

ЗАЛІЗНИЙ ШЛЯХ

НАПИСАНА СЛАВНИМ ПИСЬМЕННИКОМ. Ціна \$2.00

Купуйте або замовляйте в

UKRAINSKA KNYHARNIA

660 MAIN STREET

WINNIPEG, MAN.

Вересень

МАЄ 30 ДНІВ

September

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	С В Я Т А		
			Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	19	Ч	Андрія Страт. муч.	† П. цер. р. Симеона	Андрея Стр. і ін. мч.
2	20	П	Самуїла пророка	Маманта муч.	Прор. Самуїла, Севіра
3	21	С	Тадея ап., Васси муч.	Антима свщмч.	Аврамія, Ап. Тадея
4	22	Н	13 по Сош. Агатолика	13 по С. Вавили	Н. 13 по З. Св. Агат.
5	23	П	Іриней свщмч., Лупа	Захарії і Єлисавети	Іриней смч., Калиніка
6	24	В	Євтиха свщмч.	Чудо св. Михаїла А.	Пер. м. Петр. М. К.
7	25	С	Воз. мощ. Вартоломея	Созонта мученика	Ап. Тита, Вариса
8	26	Ч	Адріяна й Наталії	Різдво Пр. Богород.	Адріяна і Наталії мч.
9	27	П	Пімена препод.	Йоакима й Анни	Пімена Пр. Пост. П.
10	28	С	Мойсея, Августина	Минодори й ін. муч.	† Зн. м. Іова Печер.
11	29	Н	14 по С. Усік. г. Ів. Хр.	14 по С. Теодори	Н. 14 по З. Св. Ус. г. І.
12	30	П	Александра й ін. пат.	Автонома свщмч.	Олександра, Івана
13	31	В	† Пол. пояса Пр. Діви	В. Храма. Корнилія	† Пол. п. Богор. Івана
14	1	С	Вересень. П. ц. р. Сим.	Воздвиж. Ч. Хреста	Вересень. Поч. ц. р.
15	2	Ч	Маманта мученика	Никити велкомуч.	Мамонта муч., Івана
16	3	П	Антима свщмч.	Євфимії великомуч.	Антима еп. Никодим.
17	4	С	Вавили, Мойсея прор.	Софії, Віри, Над., Л.	Вавили еп. Антіох.
18	5	Н	15 по С. Зах. і Єлисав.	15 по С. Євменія	Н. 15 по З. Св. Захарії
19	6	П	Чудо Архан. Михаїла	Трофима й ін. муч.	Чудо Арх. Михаїла
20	7	В	Созонта мученика	Євтихія великомуч.	Перед. Різдва Богор.
21	8	С	Різдво Пр. Богород.	Кондрата апостола	Різдво Пр. Богородиці
22	9	Ч	Йоакима й Анни	Фоки свщмч.	Якіма й Анни, Север.
23	10	П	Минодори й ін. муч.	Зачаття Івана Хр.	Минодори, Митрод.
24	11	С	Теодори препод.	Теклі первомуч.	Теодори Олекс. арп.
25	12	Н	16 по Сош. Автонома	16 по С. Євфросини	Н. 16 по З. Св. Автон.
26	13	П	Віднов. Храма. Кор.	Прест. Ів. Бог. (н.н.)	Пред. Воздв. Ч. Хр.
27	14	В	Воздв. Чесн. Хреста	Калістрата муч.	Воздв. Чес. Хреста
28	15	С	Никити великомуч.	† Харитона препод.	Никити, Филотея вмч.
29	16	Ч	Євфимії великомуч.	Кириака отш. прп.	Євтимії, Кипріяна вмч.
30	17	П	Софії, Віри, Надії, Л.	Григорія свщмч.	Віри, Надії, Любови

Увага! —**“ЖІНКА ЯК МАТИ”****— Увага!**

Дуже популярна книжка для наших жінок, багато поучаючого матеріалу з образками. ЧАСТИНА I. Гігієна жінки: заваготіння, роди й поліг і інше. — ЧАСТИНА II. Як зарадити недугам: практичний лікарський порадник для матерей, щоб тримати діти здоровими. 128 сторін. Ціна\$1.00

UKRAINSKA KNYHARNIA

656 Main Street

Winnipeg, Manitoba

Жовтень**МАЄ 31 ДНІВ****October**

НВ. СТ.		СТ. СТ.		ДНІ		С В Я Т А		
						Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	18	С		Євменія препод.			Покров. Пр. Б. (н.н.)	Євменія, Кастора
2	19	Н		17 по Сош. Трофима			17 по С. Кипріяна	Н. 17 по З. Св. Трох.
3	20	П		Євстахія, Мих. і Теод.			Дионисія Ареоп.	Євстафія Плакиди
4	21	В		Кондрата апостола			Єротея свщмч.	Ап. Кондрата
5	22	С		Фоки свщмч.			Харитини муч.	Преп. Отців в п. Ант.
6	23	Ч		Зачаття Івана Хр.			† Томи апостола	† Зач. св. Івана Хр.
7	24	П		Теклі первомуч.			Сергія й Вакха муч.	Первм. Теклі, Никан.
8	25	С		Євфросини препод.			Пелагії й Таїсії	Євфросини, Павнутія
9	26	Н		18 по С. Прест. Ів. Б.			18 по С. † Якова ап.	Н. 18 по З. Св. † Ів. Б.
10	27	П		Калістрата муч.			Євламція і Євлампії	Калістрата і ін. муч.
11	28	В		† Харитона препод.			Филипа апостола	Харитона ісп., Марка
12	29	С		Киріяка препод.			Прова	Киріяка, Теофана
13	30	Ч		Григорія свщмч.			Карла й ін. муч.	Михайла і М. Київ.
14	1	П		Жовтень. П. Пр. Б. (н.)			Параскевії прп.	Жовтень. П. Пр. Бог.
15	2	С		Кипріяна свщмч.			Євтимія препод.	Андрея Хр. ради Ю.
16	3	Н		19 по Сош. Дионисія			19 по С. От. 7 Соб.	Нед. 19 по З. Св. Дион.
17	4	П		Єротея свщмч.			Осії пр., Андрея Кр.	Єротея смч., Вол. Н.
18	5	В		Харитини мучениці			† Луки ап. і еван.	Харитини, Даміяна
19	6	С		† Томи апостола			Йоїла пророка	Ап. Томи, Єротиїди
20	7	Ч		Сергія й Вакха муч.			Артемія вмч.	Сергія і Вакха муч.
21	8	П		Пелагії й Таїсії преп.			Іларіона Великого	Преп. Пелагії, Таїси
22	9	С		† Якова апостола			Аверкія чудотворця	† Ап. Якова
23	10	Н		20 по С. Євламція і Єв.			20 по С. Якова ап.	Н. 20 по З. Св. Евлам.
24	11	П		Филипа апостола			Арети мученика	Ап. Филипа, Теофана
25	12	В		Прова й ін. муч.			Маркіана й Мартир.	Прова, Тараха муч.
26	13	С		Карпа			Великом. Димитрія	Карпа муч., Венямина
27	14	Ч		Параскевії препод.			Нестора муч.	Параскеви, Микола
28	15	П		Євтимія й Лукіяна			Параскеви муч.	Євтимія Нового прп.
29	16	С		Лонгина сот. муч.			Атанасії, Аврамія	Лонгина сот. муч.
30	17	Н		21 по Сош. Хр. Царя			21 по С. П. Хр. Царя	Н. 21 по З. Св. От. 7 С.
31	18	П		† Луки апост. і еван.			Стахія й ін. ап.	† Ап. Луки, Юліяна

ЯКА БУДЕ ЗАВТРА ПОГОДА?

ГАРНА, МАЛЕНЬКА ХАТКА ПОГОДИ. Ділає наче ворожбит і предсказувач погоди. Дуже популярна й гарно декорована.

ХАТКА ПОГОДИ

показує 24 години наперед яка буде погода. — Коли має бути погода, то вийдуть хлопець і дівчина, а коли слота, то виходить стара баба-яга.

Величина хатки — 7½ через 5 цалів, — 4 цалі глибока. Добре опакована. Ціна лише\$2.00

Наш засіб є обмежений — Замовляйте сейчас.

UKRAINSKA KNYHARNIA

656 Main Street

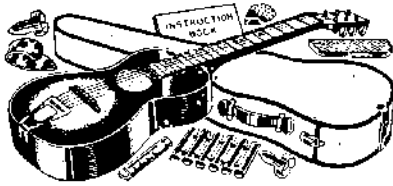
Winnipeg, Manitoba

Листопад

МАЄ 30 ДНІВ

November

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	С В Я Т А		
			Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	19	В	Йоїла пророка	Косми й Дамяна б.	Клеопатри і Івана
2	20	С	Артемія великомуч.	Акиндини й ін. муч.	Артемія вмч., Евора
3	21	Ч	Іларіона Вел., прп.	Акепсима й ін. муч.	Іларіона Вел. преп.
4	22	П	Аверкія чудотворця	Йоанікія Великого	Аверкія еп. Єропол.
5	23	С	Якова апостола	Галактіона муч.	Ап. Якова, Ігнатія П.
6	24	Н	22 по Сош. Арети муч.	22 по С. Павла св. ар.	Н. 22 по З. Св. Арети
7	25	П	Маркіяна й Мартирія	Єрона й ін. муч.	Маркіяна і Мартирія
8	26	В	Димитрія великомуч.	Соб. св. Михаїла Ар.	Вмч. Димитрія Сол.
9	27	С	Нестора мученика	Онисифора муч.	Нестора Укр. Літоп.
10	28	Ч	Параскеви препод.	Ераста й ін. ап.	Терентія й Неоліни
11	29	П	Анастасії препмч.	Віктора й Вінкентія	Прмч. Анастасії Р.
12	30	С	Зиновія й Зиновії муч.	Йосафата свщм. (нн)	Зиновія і Зиновії муч.
13	31	Н	23 по Сош. Стахія	23 по С. † Івана З.	Н. 23 по З. Св. Спир.
14	1	П	Листопад. Кос. й Дам.	† Филипа ап.	Листопад. Кос. і Д.
15	2	В	Акиндини мучениці	Гурія й ін. муч.	Акиндини мучениці
16	3	С	Акепсима й ін. муч.	† Матея апостола	Акипсима еп., Йос.
17	4	Ч	Йоанікія Вел. препод.	Григорія чудотв.	Йоанікія Вел. Печ.
18	5	П	Галактіона	Платона й Романа	Галактіона й Епіст.
19	6	С	Павла св. архієп.	Авдія пророка	Павла Арх. Царгор.
20	7	Н	24 по Сош. Єрона	24 по С. Григорія	Н. 24 по З. Св. 33 муч.
21	8	П	Собор Миїхала Арх.	Введ. в хр. Пр. Діви	Соб. Арх. Михаїла
22	9	В	Онисифора муч.	Филимона й ін. ап.	Онисифора іспов. П.
23	10	С	Ераста апостола	Амфілоха й Григ.	Ераста ап., Олімпа
24	11	Ч	Мини, Віктора, Вінкен.	Катерини великомуч.	Мини муч., Теодора
25	12	П	Йосафата свщм. (н.)	Климентя папи р.	Св. Івана Милост.
26	13	С	† Івана Золотоуст.	Алипія препод.	† Івана Золотоуст.
27	14	Н	25 по Сош. † Фил. ап.	25 по С. Якова п.	Н. 25 по З. С. † А. Фил.
28	15	П	Гурія й ін. муч.	Стефана прпмч.	Гурія. Поч. Пилипів.
29	16	В	† Матея апостола	Парамона муч.	† Ап. і еванг. Матея
30	17	С	Григорія чудотв. св.	† Андрея апостола	Григорія еп. і чудтв.

Популярні імпортовані
Harmony & Gibson & Martin
 Гітари та мандоліни ціною від \$12.95 до \$250.00
 Кожна дитина хоче грати на гітарі або мандоліні.
 "Найбагатша дитина є вбогою без музичної освіти".
 Напишіть сьогодні за нашим БЕЗПЛАТНИМ ката-
 льогом музичних інструментів до:
WINNIPEG MUSICAL SUPPLY
 відомий також як UKRAINSKA KNYHARNIA
 660 MAIN STREET WINNIPEG, MAN.

Грудень

МАЄ 31 ДНІВ

December

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	С В Я Т А		
			Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	18	Ч	Платона й Романа муч.	Наума пророка	Платона, Романа муч.
2	19	П	Авдія пророка	Авакума пророка	Прор. Авдія
3	20	С	Григорія прп., Прок.	Софонія пророка	Григорія Дек. преп.
4	21	Н	26 по С. В. в хр. Пр. Д.	26 по С. Варвари	Н. 26 по З. Св. У. в Хр.
5	22	П	Филимона й ін. ап.	† Сави Осв. преп.	Ап. Филимона, Архипа
6	23	В	Амфілохія й Григорія	Св. Николая чуд.	Амфілога еп. Іконій.
7	24	С	Катерини великомуч.	Амвросія свят.	Катерини, Порфирія
8	25	Ч	Климента Папи Рим.	Патапія препод.	Климнета еп. Мартин.
9	26	П	Алипія препод.	Неп. Зат. Пр. Діви	Якова преп. пуст.
10	27	С	Якова персь. вмч.	Мини й ін. муч.	Якова Печ. вмч.
11	28	Н	27 по Сош. Стефана	Праотців. Даниїла	Н. 27 по З. Св. Степана
12	29	П	Парамона муч.	Спиридона препод.	Парамонта і ін. муч.
13	30	В	† Андрія апостола	† Євстратія, Євгена	Ап. Андрія Первозв.
14	1	С	Грудень. Наума прор.	Тирса й Левкія муч.	Грудень. Прор. Наума
15	2	Ч	Авакума пророка	Елевтерія свщмч.	Прор. Авакума
16	3	П	Софронія пророка	Аггея пророка	Прор. Софонії
17	4	С	Варвари, Івана Дам.	Даниїла пророка	Варвари вмч., Юлії
18	5	Н	29 по Сош. † Сави Ос.	Пер. Різдв. Отців	Н. 28 по З. Св. † Сави
19	6	П	Св. Николая чудотв.	Боніфатія муч.	Миколая Чудотворця
20	7	В	Амвросія св.	Ігнатія Богон.	Амвросія еп. Мед.
21	8	С	Патапія препод.	Юліяни мучениці	Потатія преп.
22	9	Ч	Неп. Зач. Пр. Діви	Анастасії вмч.	Зачаття Пр. Богор.
23	10	П	Мини й ін. муч.	10 мч. на Криті	Мини, Ермогена муч.
24	11	С	Даниїла Стовпника	Навеч. Різдва. Євг.	Даниїла Стовп., Луки
25	12	Н	Праотців. Спиридона	Різдво Христове	Нед. Праотців. Спир.
26	13	П	† Євстратія, Євг., Ор.	Соб. Пр. Богород.	† Євстратія, Євгена
27	14	В	Тирса й Левкія муч.	Стефана первомуч.	Тирса, Левкія і ін. м.
28	15	С	Елевтерія свщмч.	Мучен. у Нікомидії	Елевтерія смч., Аніфії
29	16	Ч	Аггея пророка	Дітей уб. у Вифл.	Прор. Аггея, Теофанії
30	17	П	Даниїла пророка	Анісії мч.	Даниїла і трьох мол.
31	18	С	Севастіяна муч.	Меланії препод.	Севастіяна і ін. муч.

Загальний Церковний Устав

I. СВЯТИЙ БЕЗПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ

Вечірня Велика. Блажен муж, на Господи возвах: стихир 10; воскресних 7, Святому 3, Слава: Святому, І нині: Догмат рядового гласа. Вхід. По Світе тихий. Рцім всі. Сподоби. Стиховна воскресна, Слава Святому (як є), І нині: Богородичен воскр. стиховни. По „Нині отпущаєши” Тропар воскр. гласа, Слава: Тропар Святому, І нині: Богородичен воскр. по гласу Наславника. Отпуст вел.

Утреня вел. По Бог Господь: Тропар воскр. 2 р. Слава: Тропар Свят. І нині: Богор. воскр. Сідальні воскр. Ангельський Собор. Іпаккой гласа. Степенна гласа. Евангеліє воскр.. На каноні Ірмоси гласа і Катавасія рядова. По 3 пісні Кондак. — Ікос, Слава: Сідален Свят. І нині: Богор. По 6 п. Кондак — Ікос воскр. Перед 9 п. „Честніщую Херувим”. По 9 п. „Свят Господь Бог наш” і Світилен воскр. Слава свят. (як є) І нині: Богор. світилна воскр. На хвалитех 8 стихир воскр. Сл. стихира еванг. І нині: Преблагословенна: По славословію вел. Тропар воскр. як глас 1, 3, 5, або 7, тоді „Днесь спасеніє”, а як глас 2, 4, 6 чи 8, тоді „Воскрес із гроба”.

Літургія: Тропар воскр. Слава Кондак. І нині: Богородичен для 1, 5 і 7 гласа воскресен а до інших гласів дібраний Богор. (до 2 гл. В молитвах неусипающу (Успення), до 3 гл. Діва днесь (Покрови), до 4 гл. Йоаким і Анна (Різдва), до 6 гл. Заступнице християн (з Параклиса), до 8 гл. Взбранной Воеводи (Благов.) або загальний: „Заступнице християн” Прокімен воскр. Причастен: Хвалите Господа з небес, Апостол і Евангеліє рядове.

II. СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ НА БУДНІ

Вечірня Велика: „Блажен муж”, на Господи возвах” стихир 6 або 8: Свят.:

Слава: Свят.; І нині: Догмат по гласу слави, (в Пятницю веч. Догмат уступаючого гласа) Прок.: дня 3 Чтенія. Стиховна: Свят.; Слава: Свят.; І нині: Богор. воскр. Стиховні після наславника.— Тропар Свят.; Слава: І нині: Богородичен воскр. після Слави. Отпуст великий з поминанем Служби лише Свят.

Повечеріє: По „Достойно” Кондак Святого.

Утреня: Тропар: Свят, 2 р., Слава І нині: Богородичен воскр. після Слави. Дві рядові Катизми з малими Ект. Сідальні: Свят. з Богород. Полиелей. Величання: Свят. Ект. мала, Сідален полиел. з Богород. на Слава І нині. Степенна 4 гласа. (І антиф.) Прокімен, Евангеліє і стихира по нім: Свят. Канони: Богородичен з Ірмосом на 6; Свят. на 8. (В суботу за Канони Богород. Капон храма на 6.) Катав. Рядова. По 3-ій п.: Сідален: Свят. Слава І нині: Богород. — По 6-ій п.: Кондак — Ікос. Свят. По 9-ій п.: Світилен: Свят.: Слава І нині: Богород. його. Стихири хвалитні; Свят. 4; Слава І нині: Богород. Славословіє вел. Троп. Свят.: Слава І нині: Богород. воскр. після Слави. — Отпуст великий.

Часи: На всіх Тропар і Кондак Святого.

Літургія: Антифони повседневні Тропар; Слава: Кондак Свят.; І нині: Богородичен після Слави. Прокімен, Аллелуя, Причастник: Свят. Апостол і Евангеліє: (рядове і) Свят.

В цей день невільно правити Служби Божої в чорних ризах, хіба похоронну.

III.

СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ НА БУДНІ В ПОПРАЗДЕНСТВІ

Вечірня велика: „Блажен муж.” На Господи возвах”: Празн. 3; Свят. 5; Слава: Свят.; І нині: Празн. — Вхід. 3 Чтенія. Стиховна з Славою: Свят. І нині: Празн. Тропар: Свят.: Слава і нині: Празн.

Повечеріє мале: Кондак: Свят.; Слава І нині: Празн.

Утрєня: Тропар: Празн. 2 р., Слава: Свят.; І нині: Празн. — По рядових Катизмах. Сідалні: Свят; Слава І нині: Празн. — Полиелей Величання. Ектенія мала. Сідален полиелея Свят.; Слава І нині. Празн. Степенна 4 гл. (1 ант.). Прокімен, Еванг. і стихира: Свят. Канон: Празн. на 6; Свят. на 8. Катав. рядова. По 3-ій п.: Кондак — Ікос: Празн. Сідален: Свят. Слава І нині: Празн. По 6-ій п. Кондак — Ікос: Свят. По 9-ій п.: Світилен Свят.; Слава І нині: Празн. Стихирі хвалитні: Празн. 3; Свят. 3; Слава: Свят.; І нині: Празн. Славословіє велике. Тропар: Святого, Слава І нині: Празн. Отпуст великий з поминанням Служби Празн. і Свят.

Часи: На всіх, Тропар Празника і Слава: Святого. Кондак, на переміну: на 1-ім і 6-ім Празника, на 3-ім і 9-ім Святого.

Літургія: а) коли був Празник Господський: два антифони: Празн.; третій звичайний з прип: Празн. — б) Коли був Празник Богородиці: антифони дня. — Тропар: Празн. і Свят; Слава: Кондак Свят.; І нині: Празн. Прокімен, Аллилуя, Причастник: Празн. і Свят. Задостойник: Празн. Апостол і Евангеліє (рядове і) Свят.

В цей день невільно правити Служби Божої в чорних ризах.

IV.

СВЯТИЙ ПОЛИЕЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ

На Великій Вечірні: „Блажен муж”. На „Господи Возвах” 10 стихир: 4 воскресні приладаючого гласа і 6 Святого, Слава: Святого, І нині: Догмат. Прокімен Суботи вечера і 3 чтенія Святого. Стиховна воскресна. Слава: Святого, І нині: Богородичен по гласу Слави. При кінці Тропар воскресний, Слава: Святого, І нині: Богородичен воскресний по гласу Тропара Святого. Отпуст великий.

На Повечерію: Кондак Святого по Трисвятім.

На Великій Утрени: На „Бог Господь”: Тропар воскр. гласа, 2 р., Слава: Святого, І нині: Богородичен по гласу слави. Сідален воскр., Полиелей і величання Святого, Ангельський Собор, а по малій Ектенії Іпакой гласа, відтак 1-ий і 2-ий Сідален Святого без Богородичних, Слава:

3-ий Сідален Святого, І нині: Богородичен його. Степенна гласа і все проче до канона воскресне. На каноні, по 3-ій пісні кондак, Ікос і Сідален Святого, по 6-ій кондак і Ікос воскресний, по 9-ій Світилен воскр., Слава: Святого, І нині. Богородичен Світилна воскресного. На хвалитех 8 Стихир: 4 воскресні і 4 Святого (4-а стихира наславна), Слава: Стихира евангельська, І нині: „Преблагословенна”. Проче до кінця воскресне. Отпуст великий з поминанням Святого.

На часах: — На всіх Тропар воскр. і Слава: Святого. Кондаки: на 1-ім і 6-ім воскресний, на 3-ім і 9-ім Святого.

На Літургії: Тропар воскр., Святого і кондак воскр., Слава: кондак Святого, І нині: Богородичен, по гласу Слави або Заступнице Христіян. Прокімен, Аллилуя, Апостол, Еванг. і Причастен, неділі і Святого.

V.

СВЯТИЙ ПОЛИЕЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ В ПОПРАЗДЕНСТВІ

На Великій Вечірні: „Блажен муж”. На „Господи возвах” 10 стихир: 3 воскр., 3 Празника і 4 Святого, Слава: Святого, І нині: Догмат. Прокімен дня., 3 чтенія Святого, Стиховна воскр., Слава: Святого, І нині: Празника. При кінці Тропар воскр., Слава: Святого, І нині: Празника.

На повечерію: Кондак Святого, Слава, І нині: Празника.

На Великій Утрени: Троп. воскр., 2 р., Слава: Святого, І нині: Празника. Сідален і проче як в неділю без попраздєнства, лиш по 3-ім сідалні Святого, І нині: Празника. По 3-ій пісні Канона Кондак і Ікос Празника і Святого і Сідален Святого, Слава І нині: Празника; по 6. Кондак і Ікос воскр., по 9-ій Світил. воскресний, Слава: Святого, І нині: Празника. На 9-ій пісні (крім неділі внутр Празника Пасхи) береться „Честнійшуя”. На хвалитех 8 стихир: воскресні 4 і Святого 4, Слава: Стихира Евангельська, І нині: „Преблагословенна”.

На Часах: — На всіх Тропар воскр., і Слава: на 1-ім і 6-ім Празника, а на 3-ім 9-ім Святого. Кондаки: на 1-ім і на 9-ім воскр., на 3-ім Празн. а на 6-ім Святого.

На Літургії. — Тропар воскресний, Празника і Святого, Кондак воскр. Слава: Кондак Святого, І нині: Кондак Празника. Прокімен Апостол, Евангеліє і Причастен, Неділі і Святого.

VI.
СВЯТИЙ З ВСЕНОЧНИМ
НА БУДНІ

Вечірня Вел.: Слава святій. Прийдіте поклонімся, пс. 103. Бл. муж. На Господи возв. 8 стихир Свят., Слава: Свят. І нині: Догмат по гласу Наславника. Вхід. 3 Чтенія. Рцім всі. Литія святого. Стиховна святого. На „Нині стл.” Тропар свят. 2 р. Богородице Діво 1 р.

На Утрені Великій: По Бог Господь Тропар Свят. 2 рази Слава: І нині: Богор. воскр. після гл. Троп. Сідалені 2 Свят.; Подиелей, Величаніє, Сідален, подиелей, Степенна празника. Еванг. і стихира Свят. На каноні Ірмоси Св. Катавасія рядова. По 3 п. Сідален. Свят. Сл. І нині: Богор. По 6 п. Кондак—Ікос Свят. На 9 п. „Честнійшую” (крім 20 і 30 І.) По 9 п. Світилен Свят. 2 рази Сл. І нині. Богор. На хвалитех стихири Свят. І нині: Богор. По Славословію вел. Тропар Свят. Сл. І нині: Богор. воскр. —

На Літургії: Тропар Святого, Сл. Кондак Свят. І нині: Богородичен. Прокімен. Причастен. Ап. Єв. Свят.

VII.

НЕДІЛЯ З БДІННИМ АБО ПРАЗНИКОМ БОГОРОДИЧНИМ

На Вечірні Великій: Слава Святій. „Прийдіте поклонімся” і псалом 103. Проче береться як повище, лише як Празн. Богор., то на Госп. возв.: Слава: І нині: Празн. По Ісполним: Литія, як Богородиці то вся Празника, а як Святого, то перша стихира Храма, дальші святого, Сл. Свят. І нині: Богор. зо стихир воскресних по гл. Наславника. На стиховні стихири воскресні. Сл. І нині: Празн. Богородичного, а як Бдінний то Слава: Свят. І нині: Богор. воскр. з стиховни по гл. Наславника. По „Нині отпушаєши” Тропар Празн. 3 р. а як Бдінний: Богородице Діво 2 р. Тропар Свят. 1 р. По благословенню хлібів: Буди імя Госп. і пс. 33. Отпуст воскр. з поминання Празника Богор. або святого дня.

Утреня: По Б г Господь: Тропар воскр. 2 р. Сл. І нині: Празн., а як Бдінний: Сл. Свят. І нині: Богор. воскр. по гл. Наславн. (як Празн. Богор. Прокімен, Ев. Празн. і по 50 псалмі стихира Празника. Святому беремо лише тоді Прокімен. Еванг. і стихирв. як його Храм.)

Канон з Ірмосами воскр., катавасія рядова. По 3 п. Кондак—Ікос воскр. і Сідален Празн. По 6 п. Кондак—Ікос празн. (Як Бдінний, то на каноні як під І.) На 9 п. „Честнійшую”, Світилен воскр. Сл. І нині: Празн. На хвалитех як під ІV., лише Слава Празн. (Святому Слава: лише тоді, як його храм,) а стихира ев. по Утрені. Тропар єдин з двох воскресних.

Літургія: Тропар Воскр., Празн. або Свят.; Кондак воскр., Сл. І нині: Кондак Празн., як Свят., то Сл. Кондак Свят. І нині: Богор. дібраний як під І. Проче все неділі і Празн. чи Святого. Задостойник Празн.

VIII.

ПРАЗНИК БОГОРОДИЧЕН
НА БУДНІ

Усе, як під VI. лише по стихирах все Сл. І нині: Празн. на Утрені: Троп. Празн. 2 р. Сл. І нині: той сам. На 9 п. Припів Празн. При кінці Тропар Празн.

Літургія: Тропар Празн. Сл. І нині: Кондак Празн. Проче і Задостойник Празн.

IX.

ПРЕД — І ПОПРАЗД (ГОСПОД.
АБО БОГОР.) В НЕДІЛЮ

Усе, як під І, лише на Вечірні на Госп. возв. воскр. 4, Празн. 3, Свят. 3, Слава: Празн. І нині: Догмат гласа. Стиховна воскр. Слава Святому (як є), І нині: Празн. По „Нині отпушаєши”: Тропар воскр. Слава Святому, І нині: Празника.

Утреня: На тропарах і Світільнах І нині: Празн. На Каноні по 3 п. Кондак—Ікос Празн., Сл. Сідален Свят. І нині: Празн. на хвалитех стихир воскр. 4, Празн. 4 з 2 їх припівами, Слава: стихира еванг. По славословію вел. Тропар воскр. один з двох. —

Літургія: В попразд. Господс. 3 антифони Празн., так само Прийдіте поклонімся. Тропар воскр. і Празн. Слава Кондак воскр. І нині: Празн. Трисвятоє Прокімен, Ап. Аллилуя, Еванг. і Причастен лише недільні. Задостойник Празника.

X.

ВІДДАННЯ ПРАЗНИКА
В НЕДІЛЮ

Служба святого рядового переноситься на інший день. Усе як під І тільки на

Вечірні: На Госп. возв. воскр. 4. Празн. 6, Сл. Празн. 1 нині: Догмат гласа. На стиховні і на Тропарях: Слава: 1 нині: Празн. Так само на **Утрені:** На каноні по 3. п. Конд.—Ікос і Сідален Празн. На 9 п. “Чеснійшу” світилен воскр. Сл. 1 нині: Праз. На хвалитех воскр. 4 Празн. 4 з

2 їх припівами. Сл. стихира еванг. Пс Славословію вел. Троп. воскр. —

Літургія. Тропар як в Попразд. Про кімен, Аллилуя і Причастен неділі. Празн. Апост. і Євангеліє, як Празн. Гос. подс., то лише Неділі як Богородичен то Неділі й Празн.

Ідуть роки...

Ідуть роки. Їх крок твердий. Їх слід глибокий.
Їм вічність шлях безкрайний простелила . . .
На ньому рік один — момент, одна хвилинка,
Для Нації, що тисячліття пережила.

Ідуть роки . . . За кожним з них ми хочемо счислити,
Що дав він нам, які наніс нам втрати . . .
Яке для Нації, що вічно хоче жити —
Минули рік значіння може мати? ! . . .

Ідуть роки . . . Такі тяжкі, такі жорстокі.
І всі вони один нам оставляють досвід:
Лиш цей іде на кінці у поході народів —
Хто без ідеї йде і манівцем, наосліп.

Ідуть роки та оставляють людям досвід:
Живий народ потрапить кожну втрату
Відшукати колись в наступних роках,
Якщо лиш віри він в своє призначення не втратив . . .

Бо знов прийдуть роки бурхливі і суворі
І скажуть: “Здобувай, як ти готовий!”
Тоді така лиш сила вдержить прапор вгорі,
Що з віри виросла й з великої любови.

ЯРЗА

**ЙОГО ЕКСЦЕЛЕНЦІЯ ЖОРЖ П. ВАНІЄ,
Генерал-Губернатор Канади, і Дружина**

С. Килимник

Від Конотопу до Полтави

ВЗАЄМИНИ УКРАЇНИ З МОСКВОЮ ПРИ ПЕРШИХ НАСТУПНИКАХ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Знеможена й вичерпана Україна фізично (військово), морально й матеріально, після важких та довгих воєн з Польщею — через важкі історичні обставини — попадає в московську пастку. Україна в тому часі мусіла шукати надійного союзу з якоюсь міцною державою. Туреччина, як “басурменська”, в ті часи була дуже непопулярна; про Польщу, після свіжих ран, — говорити не приходилось, — залишилась лише Москва. З нею і вклав гетьман Богдан Хмельницький відомі “СТАТТИ” — оборонний союз, як рівний з рівним, з наближенням до протекторату.

Але, як відомо, Москва потрактувала цей договір інакше, ніж думав гетьман, і з перших початків повела наступ на суверенні права Гетьмана та на вольності козацькі . . . Хмельницький побачив, що попав у пастку, бачила це й вся козацька старшина, духовенство, шляхта, Запорожжя та “чернь”. Українське суспільство в найкоротшому часі відчуло важку руку “одновірця”-протектора — Москви. Всі міцно вірили, що Гетьман Богдан виведе Україну на широку дорогу волі й цілковитої незалежності як від Польщі, так і від Москви. Тому Богдан Хмельницький рішучо вставав проти порушення Москвою СТАТТЕЙ, зрозумів політику Москви й стан України — й укладав пляни не лише звільнитись від “протектора-одновірця”, але й ослабити Москву настільки, щоб вона ніколи не посягала по суверенні права Української Держави.

Гетьман Богдан Хмельницький уклав плян такий: домовитись і підписати військовий союз з державами, які оточують Московську державу — на півночі з Швецією, на заході з князем Семигорода Ракоцієм, Молдавським та Волоським господарями, а на півдні з Кримом, васалом (Навіть і козацький корпус брав участь у війні проти Москви).

Москва вдарила на сполох . . . Тоді вона трактувала український народ лише як “єдиновірців-черкасів” (?!). Про “братів” тоді мови не було. Але, довідавшись, що “Черкасія”, країна багата, посідає важливу стратегічну територію, тут-же й Чорне море, а народ її — черкаси, народ войовничий, героїчний, є захистом від тодішнього Криму, від татар та турків — і тому повела інтензивний, але, спочатку обережний наступ на Україну.

II. Смерть Гетьмана Богдана Хмельницького

За Гетьмана Богдана відносно усталилась Українська Держава політично, економічно, правно й адміністративно, посідаючи певне місце серед європейських держав. Був певний лад (Правда, влада була цілком військового характеру, та інакше в той час і не могло бути; не час було переводити Україну на мирний стан . . .). Всі спроби ворохобні козацької, старшинської, чи запорожської — припинялись дуже скоро й уміло.

Зі смертю Хмельницького український народ, усі верстви, розгубилися. Правда, Великий Гетьман передбачував, що з його смертю піchnуться роздори й свари — боротьба за булаву, а тому таки бажав з цього боку, як і з інших, щоб установити гетьманство спадковим, наслідним. А ще й до цього, то й становище було тоді ускладнене: розумний, талановитий і здібний старший син, Тиміш, загинув, а залишився 16-річний юнак, Юрій, який не міг похвалитися ані розумом, ані здібностями, ані фізичним розвитком, ані досвідом державного правління. Але генеральна та козацька старшина, на знак глибокої пошани до Великого Гетьмана, зібралась на Раду в його дворі 23-го серпня, 1657 р., і обрада гетьманом Юрія Хмельницького. Пра-

вда, Гетьман Богдан перед цим назвав відповідних йому наступників, кандидатів у гетьмани: Переяславського полковника Павла Тетерю, Полтавського полковника Мартина Пушкаря та військового писаря Івана Виговського. Рада оклинула: "Юрія Хмельницького волимо собі гетьманом!" Юрій Хмельницький, в силу козацьких звичаїв-традиції, відмовлявся, але, "його вкрили прапорами й шапками, сурмили в сурми, палили з гармат і рушниць", що вважалося dokonаним фактом обрання в гетьмани.

Зваживши на малолітство Юрія, Богдан перед смертю доручив опікунство над ним Генеральному Військовому Писарю Івану Виговському, своєму довголітньому помічникові й дорадникові.

III. Іван Виговський

Іван Виговський походив з шляхетського роду, герба Абданк; на Запорозжі не був. Народився він у місті Гоголіві, на Київщині, в православній родині шляхтича Остапа Виговського.

Вчився він у Києво-Могилянській Академії, яку пізніше спогадував з великою приємністю; потім поступив до кварцяного війська; був писарем при польському комісарі в козацькому війську й дослужився до ранги поручника; служив при міському суді в Луцьку; був членом Львівського православного Братства з 1662 року.

В 1648 році Іван Виговський, як військовий, був при загоні Потоцького під Жовтими Водами. Тут був поранений і попав у полон до татар. Хмельницький знав Івана Виговського ще раніш як доброго українського патріота, як розумну, освічену й корисну для України людину, — тому й викупив його з татарського полону (виміняв у татар на коня), і прийняв до себе на службу, доручивши писарство.

В скорому часі Виговського було поставлено Генеральним Писарем Війська Українського. Він працював щиро й вміло; добре й вдало підбирав талановитих співробітників; був добрим дипломатом; виховав чимало здібних урядовців вищої ранги, талановитих дипломатів і політиків.

Іван Виговський, будучи сам визначним дипломатом та політиком, завжди був у повному курсі справ і зовнішньої і внутрішньої політики. Як висловлю-

ються, він був правою рукою Хмельницького, його першим дорадником і вірним помічником, увесь час перебуваючи з Гетьманом у походах. 1648 року був у Галичині й їздив до Семигороду; 1649 року уклав Зборівську Умову; 1653 року вів переговори під Жванцем; 1655 року — під Львовом; провадив усі пересправи з Московією, Швецією, Кримом та іншими державами. Він часто заступав Гетьмана, гамував його інколи острі виступи! сам був спокійної вдачі, зрівноважений, умів дотримувати належних таємниць; у рішучий мент виявляв силу волі, наполегливість і надзвичайну енергію. М. Грушевський так характеризує Івана Виговського:

"...був чоловік досвідчений, розумний, бувалий, не кепський політик, при тім, без сумніву — патріот український, завзятий автономіст, одностудець старшини, що разом з нею щиро бажав забезпечити свободу й незайманість України..."

(М. Грушевський, Ілюстрована Історія України, Київ-Відень, 1921 р., стор. 326).

IV. Державні погляди Івана Виговського

Іван Виговський — це людина твердих переконань і поглядів на життя й державу. Працюючи в Польщі, він мав повну нагоду добре приглянутись до державного ладу Речі Посполитої; пізніше, працюючи Генеральним Писарем при Гетьмані Хмельницьким — він глибоко вивчив державне життя України, знав позитивні та негативні сторони цього життя, і обмірковував потрібні реформи, хоч і не думав сходити з державного шляху Хмельницького. Він уважав, що керівними верствами держави, — близько Платона, — мусять бути такі: козацька старшина, шляхта та вище духовенство, — на жаль, не зважаючи на козацтво та селян. Ці верстви близькі до Виговського своїм економічним, соціальним та культурним станом. Козацька старшина — це як державна адміністрація; шляхта, як імпульс економіки держави, а духовенство — мозок — культура, освіта, виховання. Отже, основною помилкою, яка привела до трагічного кінця України, його самого та козацьку старшину, — це нехтування "черні", як сили, як верстви. Другою значною помилкою Виговського — це недооцінка значіння

й сили Запорозжя. Козацька старшина міцніла та збагачувалась, прибираючи "чернь", поневолюючи "посполитих", та не зважаючи на козаків. Хмельницький стримував такі потягнення старшини й таким чином регулював взаємини верхів і низів.

Приймаючи булаву, гетьман Іван Виговський визначив свої погляди в вислові:

"...Ця булава буде доброму на ласку, злому на кару; нікому у війську підлещуватися я не буду; військо Запорозьське не може бути без страху . . ."

Ця його декларація і була своєрідною погрозою проти всіх тих, які пізніше проти нього повстали. Хотів він взяти такий твердий курс лише для того, щоб скорше й без ворохобні зміцнити Українську Державу, самостійну й незалежну.

Надхненником І. Виговського, його найближчим співпрацівником, що мав не будь який вплив на гетьмана — був високо освічений, талановитий дипломат і політик, також представник шляхти, — Юрій Немирич. Він здобув високу освіту в Оксфорді, Кеймбридж та в Парижі. Спочатку він був аріянином, потім повернувся до прапрудівської православної віри; переїхав до Чигирину й був правою рукою гетьмана Виговського. Це також був глибокий патріот-українець і великий знавець Заходу та державного будівництва.

З боку вищого духовенства — найближчим до гетьмана був Київський Митрополит Діонісій Балабан, обраний на митрополитий престіл усупереч московському бажанню.

Гетьман Іван Виговський намагався здобути в вищих верств признання та підтримку, співпрацю, як перевагу проти "черні", і мав намір утримувати гетьманську владу на високому поземі, як і Хмельницький.

V. Зовнішня політика Гетьмана Виговського

Основне завдання Виговський ставив перед собою та перед вищими верствами — порвати всякі звязки з Москвою, розірвати поперед укладений, 1654 р., договір Гетьманом Хмельницьким. Уся політика гетьмана Івана Виговського була скерована саме в цей бік. Для цього треба було знайти місце опертя — інші

держави — відповідних союзників. Дня 1657 р., в Корсуні підписує гетьман Виговський союз проти Московської держави з Швецією. Основний зміст того союзу: обидві сторони забезпечували собі взаємну допомогу проти ворожих нападів; зобов'язувалися взаємно інформуватись про пляни ворогів; підписувати мир тільки спільно. Крім цього, Швеція мала визнати Україну вільною державою і зобов'язувалась боронити її свободи; Українська держава, крім українських земель по Вислу, мала обіймати також і білоруські землі від Березини до границь Пруссії; обидві країни мали право вільної торгівлі через Пруссію; Україна мала дозволити набирати добровольців шведських, як також і офіцерів у своє військо, в разі потреби; мала право закуповувати в Швеції зброю та амуніцію; мала право спроваджувати з Швеції ремісників та інші фахові сили і т. д.

Одночасно гетьман І. Виговський відновив союз з Кримом, і татари увесь час гетьманування Виговського були йому вірні.

Виговський покінчив з Польщею перемирям; обі сторони припинили всякі військові дії та відділилися неутральною смугою між Случчю й Горинню.

VI. Наступ Москви на суверенні права України

Москва ще при Хмельницькому намагалася повести рішучий наступ на Україну, але разом з тим побоювалася Великого Гетьмана, знала його авторитет серед українського суспільства, та й в усій західній Європі; вона добре бачила вороже наставлення до неї і Гетьмана і всієї України. Снувала Москва пляни, як краще оплутати Україну, як її ослабити, а потім цілком підкорити. Насамперед Москва вирішила посадити своїх воевод, спочатку в Києві, а потім і в інших українських містах; разом з московськими воеводами ввести й військові залоги; в більше важливих місцевостях побудувати фортеці для своїх залог. Коли воевод посаджено, Москва поставила питання, щоб людяність, оселена біля цих фортець, підлягала воеводам, їх суду; щоб прибутки з аренд та подимного йшли на утримування московського війська; щоб козацькі війська залишили Старий Бихів і Чавси на

Білорусі. А ще пізніше цар зажадав, щоб гетьман України підписувався не "вільний підданий", а "вірний підданий". А щоб вимогти якнайбільше від України, обезсилити її, взяти міцно в свої руки, цар вислав військо в Україну.

Наступ Москви відчувала вся Україна, а в першу чергу козацька старшина, й всі були однієї думки: остаточно порвати з Москвою.

Виговський давно, ще за Хмельницького, відчував цей московський наступ, цей тягар, але ще не почував себе в силі рішучо порвати з Москвою, а тому вів дипломатичні переговори, відтягав час, щоб краще підготуватись. Виговський змагав до того, щоб підписати з Москвою союз, як рівний з рівним, і ставив питання перед Москвою: щоб вона не втручалася у внутрішні справи; щоб військо українське, монета, суспільний устрій, і взагалі життя України — і все було цілком незалежним. А головне, щоб Москва не сміла провадити поза плечима гетьмана переговори з окремими полковниками, з Запорожжям та духовенством — усє повинно переходити через Канцелярію Гетьмана, а самого гетьмана Москва мусить шанувати, як суверена й єдиного репрезентанта держави.

В розмові з москвоцьким послом Виговський прямо сказав у відповідь на фальшиві сентименти, що Україна, це "гілля відломане від природнього кореня Великоросії": "Нехай Великоросія буде Великоросією, а Україна — Україною, — ми є військо непереможне..."

Тоді Москва вирішила розкласти Україну з середини: вона наслала хмари пропагандистів, шпигунів, урядовців та воевод і почала настроювати "чєрнь" на козацьку старшину; полковників підпалувала, обдаровувала соболями й наузькувала проти гетьмана; вела окремо пересправи з Запорожжям, з полковниками Барабашем, Пушкарем і іншими; мала свої куплєних і серед духовенства; пускала і ширила провокації за провокаціями. Але, щоб це не було порожніми розмовами, я подам окремі моменти цих взаємин України з Москвою за московськими-ж джерелами та історичними архівними документами.

VII. Пересправи Гетьмана Виговського з Москвою

Отже, Великий Гетьман Хмельницький не встиг завершити святу справу України, як незалежної й цілком самостійної держави, не встиг унезалежнити її від Москви, яка так нечесно спотворила й витлумачила ПЕРЕЯСЛАВСЬКІ СТАТТИ. Це все добре розуміла основна козацька старшина, розуміло духовенство та й Запорожжя. Розуміла й Москва, що Україна не бажає бути від неї в такій залежності, але побоювалась козацького батька, була з ним обережна, і знала, що Великий Гетьман започаткував союзи з кількома державами включно з метою унезалежнення України від Москви та ослаблення московських сил.

І от, 6 серпня (27 липня), 1657 року, Великий Гетьман лежить у гробі бездиханний. Вся Україна засмучена: хто буде гідним наступником Богдана? Кого так слухатимуть і чиї накази так слухняно виконуватиме українське військо, і вся Україна, як виконувала накази Хмельницького? Хто завершить велику справу — волі українського народу? Хто введе Україну на шлях цілковитої незалежності? А Україна в оточенні лютих ворогів, які чигають на неї: з півночі Москва, з заходу Польща, а з півдня — Туреччина з своїм васалем Кримом. Врешті, найголовніше, хто поведе Україну в останій бій за волю й правду українського народу з Москвою, як водив Великий Богдан?

Син Богдана, 16-річний юнак, Юрій, ще недосвідчений, слабкий волею і фізично. Вища козацька старшина, як це відомо з минулих часів, — поведе боротьбу за гетьманську булаву й ставитиме справу особистої чєсти й особистих інтересів вище державних... А до всього, не стало Гетьмана, не стало одночасово й другого великого патріота України — Митрополита Київського, Сильвестра Косова. Велика туга оповила Україну.

Про ці сумні події Генеральний Писар Іван Виговський не поспішав повідомляти Москву. За кілька днів перед своєю смертю Богдан вислав Переяславського полковника, Павла Тетєрю, до Москви, що прибув туди 4 серпня (с.с.). На дипломатичну промову полковника Тетєрі думні бояри в імені царя ставлять питання: чи збирають урядовці в горо-

дах прибутки на царську величність, і чому не віддає гетьман тим людям, яких цар присилає? Тетеря відповів:

“Нам тепер дискутувати з Гетьманом не можна, бо це йому буде не любо”. Друге питання: Гетьман не дотримується Статтей і приймає чужоземних послів”. Полковник Тетеря відповів: “Нам усього цього гетьману виговорювати не можна”. Ці відповіді цікаві тим, що Тетеря дає відчуті думним боярам, що в Україні гетьман не нижче їх царя на Московщині.

В грамоті Виговського до царя є цікаві відомости: Виговський інтригує царя й пише, що післяв посла до шведського короля вивідати його пляни та що скаже Беневському, щоб вибрали в Польщі московського царя за короля (Соловев. Історія Росії, т. XI-й, стор. 3-4).

По смерті Митрополита Київського, Сильвестра Косова, Москва намагається, щоб духовенство вибрало нового Митрополита з благословіння царя-патріярха московського, “без указа царського” духовенства це збирати. Але духовенство обрало, це питаючись Москви, нового Митрополита Діонісія Балабана. А Виговський сказав: “Вибирайте Митрополита між собою, кого хочете, а нам тепер по смерті гетьманській до того діла нема” (Московській главний архив министерства иностраних дел; Дела Малоросійскія 1657 год).

Виговський, співучасник політики Б. Хмельницького, був лише однієї думки: абсолютно відмежуватись від Москви. Але він діє дуже обережно, дипломатично, а тому й пише до Москви, що він бажає відпочити, щоб цар дав йому маєтності в Литві. Так відводить очі Москви. А далі пише, щоб цар військ своїх на Україну не посилав:

“...У нас тепер від неприятели небезпеки нема, а в війську багато нерозумних людей, які стануть мислити, що царські бояри йдуть з військом, щоб Військо Запорозьке чим будь стиснути (обмежити --- С. К.), а нам тепер війська непотрібно. Царська величність зводивби в своїй грамоті спочатку написати імя гетьманського сина Юрія, щоб йому не було прикро; батько його государю бив чолом, щоб після нього гетьманом бути сину його, й царської величності на те згода е...” (Архив Минис-

T-R-C's приносить полегшу при ревматичних болях албертійському фармереві

П. Павл Мерклер, П. О. Вох 229, Торсбі, Алберта, пише:

“Через останніх 20 років я терпів від сильних ревматичних болів і дуже сильної саятки в моїх ногах. Я є фармер і мені дійсно трудно приходилось працювати.

Це було велике благословенство для мене, коли яд овідався про Templeton's T-R-C's на радіо. Моя жінка сказала, що я пробував усе, щоб зменшити мій біль, але не знайшов нічого, що мені помогло. Однак коли я спробував T-R-C's, це не потрвало довго, коли я почув полегшу від болів. Деколи мій біль був прямо до неввдержання, тож ви можете зрозуміти, який яв дячний, що знайшов у Templeton's T-R-C's лікарство, яке дає мені скору і вдоволяючу полегшу від моїх терпів.”

Подібно як отні інших уживачів T-R-C's, п. Мерклер переконався, що він міг краще працювати на фармі після того, як T-R-C's злагіднив його майже неввносимий ревматичний і саятничий біль. Тож для скорой полегші від сильних ревматичних болів і тупих, змучуючих болів м'язів, дістаньте начечку Templeton's T-R-C's сьогодні, лише 85¢ і \$1.65 у вашій аптеці.

терства юстиції; Столбци Малоросійського Приказа ном. 6001).

Тут бачимо, як мудро, дипломатично Виговський дає зрозуміти Москві, що військо, яке вона вводить, Україна не бажає мати в себе. А до обрання гетьмана Москва також не має прав ніяких.

В той-же час Виговський писав до Путівльського воеводи, Зюзина: “Коли хочеш знати хто тепер обраний у гетьмани, то я думаю, ти знаєш, що ще за життя покійного Гетьмана вся старшина обрала сина його, пана Юрія, який і тепер гетьманом перебуває, а надалі як буде, — не знаю, одразу після похорону збирється Рада з усієї старшини й деякої “черні”; що урядять на цій Раді, — не знаю. А я після таких трудів великих, рад би відпочити й ніякого урядництва й начальства не бажаю...”¹⁾ (Там-же).

Одночасно Виговський писав до Київського воеводи Бутурлина, що польський посол Беневський присланий для хитрости, щоб “відлучити” Військо Запорозьке від високої царської руки. Інакше кажучи, що Україну Польща вважає

за самостійну державу; а Україна, як суверенна держава, приймає послів.

Основні засади Москви, в справі опанування України, були такі: посилення пропагандистів в Україну, яких обов'язком було: організувати свари між старшиною, зокрема, між полковниками; користуючись сварями та заколотами — садити своїх воевод та вводити війська; підкуповувати та обдаровувати впливових людей. Москва, ще не знаючи про вибори гетьмана Виговського, посилає в Україну стольника Кікіна (Кикина), а також військо під командою Григорія Ромодановського та Василя Шереметьєва. Крім цих, надсилає Олексу Трубецького, Богдана Хітрого та інших.

Кікінові наказано було говорити рядовим козакам та черні:

“...Чи давали їм підчас походу за гетьмана Богдана платню? І, коли скажуть, що не давали, вмовити, що гетьман робив це без відома царя, який призначив їм на платню збір з городів і повітів малоросійських, і тепер усе це наказав розглянути й наказ учинити князю Трубецькому. Кікіні повинен був говорити з війтами, бурмістрами й міщанами наодиці, що гетьмана не стало, а на городи малоросійські наступили неприятели. Кримський хан і Ляхи, та в них-же між собою сталося замішання та колотнеча; царська величність для їх захисту послав військо, а для своїх государевих справ — князя Трубецького з товаришами: так вони би нічим не ображались. А коли стануть говорити: добре було, колиб великий государ для всяких неприятельських приходів і розправних діл зволив бути в них у городах своїм воеводам, то відповідати, що всі ці справи покладені на князя Трубецького. А коли про воевод і не почнуть говорити, то Кікіну самому почати, щоб государевим воеводам бути в черкаських знатних городах для того, щоб тамошнім мешканцям від полковників і других людей кривд і податків не було. Кікіні повинен був усюди розвідати: хто в Черкас начальний чоловік; кого більше слухають і кого хочуть обрати в гетьмани, чи Юрія Хмельницького, чи кого другого, і чи нема тепер між Черкасами на полковників якого рокошу, і коли є —

за що? І чого між ними ждати (надіятись), і чи захотять, щоб у городах були государеві воеводи” (Симбирській Сборник; Кикинскія бумаги).

Тут ми бачимо методи Москви: провокації, брехні, сексотство, облуду, викликання колотнеч, сварок, ворожнечі серед старшини та черні. Москва через свою агентуру встигла розпочати колотнечі в Україні на верхах, і на низах.

“...Нацьковує маси на Виговського, роблячи з нього замаскованого поляка; звичайно, робить це вона не безпосередньо, а через своїх агентів, решту роблять московські гроші. Назверх, звичайно, все порядку, вона визнає Виговського за гетьмана й жадних застережень при тому не робить” (Р. Млиновецький, Історія українського народу, Українське наукове В-во”, 1955 р., Мюнхен).

Московська агентура все більше й більше просякала в народні маси та і в старшинське середовище й шодалі --- все сильніше розкладала українське суспільство. Російський історик Солов'єв писав:

“...Тяжело било подчиненіе Московскому государству... Последній (Виговський) имел основание устремлять свои взоры на запад...” (С. Солов'єв, Історія Росії, том XI, стр. 8.).

Частина козацької старшини, захопнена московськими обіцянками маєтностей, грішми та соболями, — дивилась у бік Москви; друга частина дивилась у бік Польщі, що обіцяла повну автономію, цілковиту свободу й недоторканість; треті — мріяли тільки про абсолютно вільну й від нікого незалежну Україну. Військо й чернь, нацьковані наузькані московськими агентами та Запорожжя, на чолі зі зрадником Барабашем — ставилися неприхильно до гетьмана. Про Польщу, з якою Україна кровавилась так довго, з військом та суспільством — і говорити не приходилось; про Крим та Туреччину, як “бусурменів” — також не могло бути мови. А наступ Москви, яка користувалась з внутрішнього замішання та розбіженості, — все кріпшав. Внутрішній стан України був дуже важкий; а до всього, запорожці не толерували належно Виговського, бо “він не був запорожцем”; полковники, прихильники Москви, — ворожо бу-

ли настроєні й виставляли аргумент, що Виговський не був полковником; козаки й взагалі чернь — ставились до Виговського стримано, бо він був шляхтич та, за московськими провокаціями, “прихований лях”. Що робити в такому стані наймудрішій людині, найглибшому жертвенному патріотові? Що робити гетьманові? А його-ж давні мрії, його пляни — лише самостійна й незалежна Україна! Але першою справою — це позбавитись опікуна-Москви. Тому волею-неволею приходиться налагоджувати союзи, дружбу й з цілком ослабленою Польщею, та зрадницьким Кримом, який наробив чимало клопоту ще при Хмельницькому, і з далекою Туреччиною. Все робиться в цілковитій таємниці. Тому, як справжній дипломат, Виговський в листуванні та пересправах з Москвою виявляє “вірність”, лише вимагає від Москви дотримання СТАТЕЙ Хмельницького, збереження й недоторканість прав та свобод України.

Вживає він належних впливів на Крим, а Крим від давна ненавидить Москву, яка кожного року, для заспокоєння і відвернення нападів, — засилає “подарунки” Кримському ханові та впливовим татарським князям-мурзам і бекам. Але Москва й тут підкуплює соболями та грішми й має своїх “приятелів” шпигунів. Як приклад тодішніх взаємин Криму з Москвою, наводжу розмови кримських послів, в імені хана, з московськими послами. Розмова стосується прямо до царя:

“...Царська величність у титулі своєму пише Велику й Малу Русь: у кримського хана Мала Русь була під рукою літ сім або вісім, але Хан Малою Руссю не писався, а нині Бог відає за ким Мала Русь буде?” (Соловьев, Історія Россії, том XI, стор. 8).

Хан писав цареві:

“...У вашій грамоті написано по-старому: “Восточной і западной, і северной страни отчич и дедич, наследник и обладатель”. Таких непристойних титулов предки ваши не писали: де Москва, а де схід, де захід? Між сходом і заходом чимало великих царів і держав: можна було ще знати й не писатися всієї вселенної отчичем, дедичем і обладателем;

так брехливо й непристойно писати, непригоже...” (Там же).

Коли Виговський прислав послів у Крим до Магмет-Гірея з повідомленням, що новий гетьман відходить від царя, то в Кримі не було меж радості.

Але Москва і в той час мала всюди своїх підкуплених людей, мала вона й в Кримі. Коли московський посол Якушкін прибув у Крим, то куплений ним Сефергази-ага розповів Якушкінові, що новий гетьман, Виговський, “відкладається від царя”. Якушкін перевірився в “свого чоловіка”, відданого Москві, князя Маметші-Сулешова, який розповів у подробицях розмови послів Виговського. Розповів також, що коли хан вислав до Виговського князя Кураші, то гетьман закликав татар “розорювати запорожців”, бо вони з царем, і платню побирають від царя, і додав:

“...Хан вислав до Виговського князя Караша для заключення союзу, і Виговський поінформував посланого про справжню причину, зза якої він “відложився від Москви”: московський цар посилав до них у черкаські городи воевод, а він, гетьман, у воевод під рукою бути не хоче, хоче черкаськими городами володіти сам, як володів ними Богдан Хмельницький”.

“А тому Хан наказав оголосити Якушкіну, що він готовий дати шергну грамоту, але таку, які давались царю Міхалу Федоровичу без сподадування про Черкасів, тому, що запорожські черкаси люди вільні, на мірі ще не стали й у царської величності ще не утвердились” (Соловьев, Історія Россії, том XI, стор. 9, та Архів Міністерства иностранных дел; Кримські дела 1-55, 1656 и 1657 годов; Дела турецкія и Донскія 1657-1658).

Полковники-патріоти бачили наступ та жахливі провокації Москви й намагались протидіяти правдою. Полковник Миргородський, Григорій Лісницький, приїхавши по смерті Богдана з Чигирину до Миргороду, зібрав раду на своїм дворі, сотників та отаманів і говорив їм:

“...Присилає цар московський до нас воеводу Трубецкого, щоб Війська

Запорожського було лише 10,000, та й ті мусять проживати в Запорожжі. Пише цар кримський дуже ласкаво до нас, щоб ми йому піддалися: краще піддатись кримському царю: московський цар всіх нас драгунами й невольниками вічними зробить; жінок і дітей ваших у верзунах-личаках водити буде, а цар кримський — в атласі, оксамиті й чоботях турецьких водити буде...” (Там-же).

Яскраву картину московської сваволі, порушення не лише Статтей, але всяких людських прав, наводить цей-же полковник Миргородський Григорій Лісницький у грамоті, надісланій Констянтинів:

“...Були ми у підданстві в його царської величності на своїх волях по смерті гетьмана Богдана Хмельницького, а тепер ідуть до нас воеводи Трубецкой і Ромодановській з військом і ви повинні будете давати їм харчі й всяку живність; по ваших городах хотять посадити царських воевод, і живності їм давати, і які податки брали на короля і на панів, — і ті податки будуть брати на царя; войську бути в Запорогах всього десяти тисячам; решта будуть або міщани, або хлопи, а хто не хоче бути міщанином, тому бути в драгунах” (Архив Министерства Юстиції: Столбци Малороссійского приказа ном. 5852).

VIII. Другі вибори Виговського

Москва й її агенти не вгадали, що Виговський захопив владу, що його обрано не на повній Раді. Щоб припинити це цювання, Виговський, в присутності представників Австрії, Туреччини, Криму, Швеції, Польщі, Семигороду, Молдави та Волощини, — скликав полковників на 11-го жовтня до Корсуня, зібрав повну Раду, поклав перед Радою булаву й сказав: “Не хочу бути в вас гетьманом; цар попередні вольності в нас віднімає, і я в неволі бути не хочу”.

Полковники доручили йому булаву й сказали, щоб був у них гетьманом: “За вольності будемо стояти всі разом”, — говорили вони й приговорили послати до царя, щоб усе було по-старому. Ви-

говський взяв булаву і, піднявши її, сказав:

“Ви, полковники, мусите мені присягти, а я царю не присягав, присягав Хмельницький”. Супроти Виговського встав полковник Мартин Пушкар” (Там-же).

На Раду в Корсуні московських представників не запрошено. Ясно, що Москва через своїх численних агентів знала про ці всі справи, але не подавала їй вигляду. В листопаді цар прислав свого улюбленця, боярина Матвеева, до Генерального Писаря з висловом невдоволення, що Виговський не повідомив царя про смерть Гетьмана Богдана Хмельницького та про те, щоб гетьман відправив посольство до шведського короля схилити його до миру. Виговський делікатно повідомив царя, що він про смерть Богдана Хмельницького повідомив воевод - - Київського Андрія Бутурліна та князя Григорія Ромодановського, а що напише шведському королю, щоб не надіявся на Запорожське військо, бо воно буде діяти проти нього, коли він не помириться з царем.

Дня 18 жовтня цар відправив до Виговського, як до Гетьмана, свого посла стряпчого Рогозина з повідомленням про народження царівни Софії. Але Рогозин уже мав відомости від своїх агентів про невдоволення проти царя, про те, що Запорожжя з Барабашем проти Виговського, але не говорив, лише натякав. Гетьман Виговський сказав Рогозину, що до царя поїхало Запорожське посольство; щоб цар не приймав запорожців, а затримав їх у себе, або переслав до гетьмана. Далі він сказав, що він торгових людей у Запороги не буде посилати, не буде посилати ані хліба, ані чого іншого, і пішли на Запорожжя військо. “Коли пришлють Барабашенка, то війська на них не пошлю й торгових людей дозволю висилати”. Це сказав Виговський і послам з Запорожжя.

Для відводу очей Москви до царя були відряджені козацькі послы — осавул Меневський та сотник Коробка. Ці послы запевнили царя в вірності; розповіли, що бунт хотів учинити полковник Лісницький, а що гетьман проти Лісницького, що Лісницького навіть на Раду не пустили, коли обирали гетьмана; і що Виговський не хотів прийняти гетьманську булаву, і що його двічі обирали —

в Чигирині й Корсуні, і що обрали одногосно:

“...А коли була друга Рада, в Корсуні, то на ній були полковники й козаки всіх полків, з кожним сотником було черні чоловік по 20. На цій Раді гетьман Іван Виговський клав булаву й бунчук, і говорив війську, щоб вони гетьмана вибрали, кого собі полюблять, та з Ради поїхав було геть, але військо, догнавши його, упросило його, щоб він був гетьманом” (Соловьев, Історія Росії, т. XI, стор. 14).

Посли з'явилися з грамотами, ніким не підписаними, що здивувало царя й бояр. Думні бояри розпитували послів, де вибирають гетьмана, в Запорогах, чи в іншому місці й т. д. Далі послі висунули пропозицію, щоб цар призначив ще одну Раду, де вже остаточно обралиб усі гетьмана, якого й Виговський бажає. Домовилися, що нова Рада відбудеться в присутності царських послів у Переяславі, бо на попередні Ради московських послів не запрошували. А Виговський говорив ще з Морозовом, щоб цар не слухав своєвільників-запорожців.

Але, як не ставив застави Виговський, щоб не пропустити запорожців до царя, вони таки пробралися, відряджені Яковом Барабашем і оголосили царю:

“...Хоч по цей час усе військо Запорожське й вся чернь, городова й запорозька, великі кривди й утиски терпіла від гетьмана городового й від усіх полковників та інших начальних людей в городах, однак вони мовчали до вашого царського указу. Але тепер усе військо Запорожське побачило від городових старшин проти вашої царської величності велику зраду, чернь війська Запорожського дізналася правдиво, що ще при житті Богдана Хмельницького, вся старшина, гетьман, і всі полковники присягу учинили невідомо для чого з князем Семиградським Рагоці, з королем шведським, з воеводами Молдавським і Волоським, і до царя кримського послають грамоти, — все це зрада в. в.! Чернь війська Запорожського на це не проізволяє і ніякої зради робити не хоче: з городів до нас на Запорожжя біжать і оловідають,

Біль Крижей, Ломбего, Мочеві Клопоті!

Нащо дальше терпіти від тих болісних, пригноблюючих недуг? Джин Пігулки дадуть вам скору пільгу. Їх лагідні антисептичні властості звільняють подразнення нирок, міхура і мочевих проводів. Коли нирки є згущені, то вони не можуть виділювати отруйної зужитої матерії з тіла. Це часто спричиняє ревматизм, біль крижей, напухлі сугасти. Джин Пігулки помагають ниркам функціонувати нормально й усувати причину цих болісних недуг.

Джин Пігулки можна дістати у склепах по цілій Канаді. Регулярна величина 69ц. пуделко.—Економічна величина (два рази регулярної величини)— \$1.19.

що старші городові вд в. цар. вел. і відступили..." (Там-же).

Далі запорозькі післанці оповіли цареві, що гетьман не дозволяє в річках рибу ловити, горілку гнати та продавати; послів чужоземних приймає, що він не запорожець, що жінка в нього шляхтянка. І, верші, домагалися ще Ради в Лубнях для вибору гетьмана, бо вони Виговського гетьманом не хотять.

Отже, в Україні створились дві протилежні партії, ворожих одна одній.

"...Так ясно висказались в Малоросії две враждебні сторони: сторона старшини и сторона черни, представителем которой било Запорожье, наполненное людьми без семейства и собственности. Борьба этих сторон, неуменье соединиться в общих интересах страны, уже готовили Малоросию судьбу Новгорода Великого. Москва своим началом уравнения была здесь с своим обычным постоянством при всяком удобном случае задавала вопрос: "Ссоритесь, обижаєте друг друга: не хотите ли всевод его царского вслечения?" (Там-жс, стор. 16).

Москва робила свою чорну роботу в Україні: вербувала й купувала яничарів і серед вищої старшини, і серед черні, і серед духовенства, на зразок Ніжинського протопопа Максима Филиповича, Полтавського полковника Мартина Пушкаря, кошового отамана Запорожжя, Якова Барабаша.

А тимчасом князь Григорій Ромодановській півтора місяця дожидав Виговського в Переяславі на Раду. Аж 25 жовтня прибув Виговський до Переяслава. Ромодановській докоряв гетьману, що не озивався на його листи, так пізно прийшов; що "царської вел. ратним людям запасів і кормів не давали, і багато ратних людей від цього розбіглося, лошади от безкормици попадали". Виговський пообіцяв поправити справу, вдовольнити воевод і ратних людей, але мусить іти до Полтави й усмирити, вгамувати бунтарів, а Ромодановському сказав перейти Дніпро й стати на кордонах Польщі, на що останній відповів: "Без наказу царського з адніпро не піду, буду писати про це до великого государя".

Виговському ходило про те, щоб видалити московське військо з Гетьман-

щини. А тимчасом Хітрово прибув до Переяслава на Раду. Він насамперед почав говорити Виговському й старшині про призначення воевод, що цар призначає воевод у многі города — в Чернігів, Ніжин, Переяслав та інші, та що воеводи будуть з ратними людьми в цих городах, що воеводи будуть чинити суд і розправу осадним людям, будуть податки в царську казну збирати й т. д.

Це й примусило гетьмана та полковників скоріше думати, скоріше порвати з Москвою. Але дипломатично Виговський сказав: "Ми постановили бути воеводам у городах Малої Росії, а в яких саме їм бути, — про це доповім вашому царському вел., коли Бог дасть, побачу ваші пресвітлі очі".

Далі Хітрово вимагав від гетьмана вивести козацьку залогу з Старого Бихова, як рівно-ж переловлювати втікачів з московських людей і передавати їх Москві.

Довго ждали в Переяславі Полтавського полковника Мартина Пушкаря та запорожського кошового Якова Барабаша, а потім, не діждавшись, звелів Хітрово проводити Раду, на якій знову вбрано гетьманом Івана Виговського.

Гетьман Виговський намагався увесь час дипломатично заспокоювати царя, а тимчасом готувався до остаточного розриву. За ворожість до гетьмана й за зраду Виговський на початках 1658 року покарав у Гадячі декілька старшин смертю. З полковником Пушкарем хотів покінчити миром, але Пушкар не повірив. Виговський послав на Пушкаря полковника Богдана та Івана Сербіна з придворною гвардією, але ті потерпіли поразку. Тоді писав Пушкареві й просив його покоритися гетьманові Митрополит Київський, Діонісій Балабан, але й це не допомогло. Для відводу очей та заспокоєння Москви, Виговський відправив послом до царя полковника Лісницького. Цей дипломатично переконував царя, що все спокійно, що гетьман вірний царю і т. д., хоч цар, безумовно, мав інші відомості. В цей-же час Пушкар писав цареві:

"...Виговський зрадив Богу й вашій царській величності, помирився з Ордою, Ляхами й з іншими землями й задум звоювати Запорожжя. Виговський дав города по Ворсклі Юрію Немиричу Лютератину, чого

Хмельницький без указу царського не робив; Виговський тримає в себе багато Сербів, Німців, і Ляхів. З того часу, як Виговського поставили гетьманом без ради всієї черні, не тримає він при собі жадного козака, все тримає іноземних людей, від котрих нам кривди нестерпні робитись почали...”

Посланець Пушкаря, Іскра, оголосив, що полковники Полтавський, Ніженський, Миргородський і всього Війська Запорозького городова й запорозька чернь “бють чолом на гетьмана Івана Виговського й на бувшого Миргородського полковника Лісницького, які вел. госудраю ніякого добра не хотять і чаять у них зради” (С. Соловьев, том XI, стор. 21).

У відповідь на всі доноси Пушкаря, Барабаша, Іскри, полковника Степана Довгаля та інших, — Москва вислала до Виговського Івана Опухтіна, а потім Петра Скуратова з заборонаю гетьманові розправлятися з своїми противниками та закликати татар. Гетьман Виговський вислухав царську грамоту й сказав Петрові Скуратові:

“...Усе це нічого, грамотами Пушкаря не зупинити, взяти було його та голову відсікти, або прислати у військо Запорозьке. Я до великого государя писав багато раз, щоб Пушкаря наказав усмирити до Великодня, а коли не зволив його усмирити, — і я сам з ним управляюсь; можна було його до цього часу усмирити, так би православні християни були цілі, котрих він побив: я терпів, ждав царського указу, а то би ще зимою Пушкаря смирил мечем та вогнем. Я і булави брати не хотів, хотів жити в спокої.

Околий Богдан Матвійович Хітрово хотів узяти Пушкаря й привезти до мене, але не тільки не привіз, а ще більшу йому повадку зробив; — дав йому соболів та й відпустив; а до Барабаша нічого писати, — Барабаш тепер з Пушкарем. Ми присягали великому государю на тому, щоб прав наших не порушувати, а за нашими правилами не можна полковнику й нікому давати грамот, крім гетьмана; всім управляє один гетьман, а ви зробили всіх гетьма-

нами, дали Пушкарю і Барабашу грамоти, і від тих грамот бунти почались. Коли ми присягали, у той час Пушкаря не було, все це зробив покійний Богдан Хмельницький та я; інших СТАТЕЙ ніхто не знав; не потрібно було тоді й починати цієї справи. Пушкар пише, що дозволено їм на чотири роки взяти на всякого годика по десять талерів на рік, а на сотників більше: як будьто заволоділи ми шістьдесять тисячами талерів! Іду на Пушкаря і смирю його вогнем і мечем, — всюди його дістану, хоч і в царські города втече; хто за ним устане, тому самому від мене дістанеться; а государева указа довго ждати. Я перед Пушкарем не виноватий, не я шочав — він; хочу з ним битися не за гетьманство, а за своє здоров'є. Дожидаюсь Ради: покину булаву й піду до Волохів, або до Сербів, чи до Молдован, — вони мені будуть раді. Великий государ нас жалував, а тепер вірує злодіям, які йому, государю, не служили, на степу його людей побивали й казну грабували, — тих жаліє, посланців їх приймає, гроші їм і соболів дає, а таких бунтівників потрібно було посилати у військо Запорозьке. Звичай у вас такий, що все роблять по своїй волі. Перші бунти почались у війську від посланця царського Івана Желябужького, який посланий був до Рагоци. І при королях польських так же було: як почали вольності наші ломати, так за то й сталось...” (С. Соловьев, Історія Росії, том XI, стор. 22-23).

І дійсно повстала велика “рознь”: одні за Виговським, другі за Пушкарем. Україна власне поділилась Дніпром на ліву й праву сторону. На Лівобережжі була сильніша пропаганда Москви, більше було агентів, більше підкуплених яничарів, а тому й посаджено воевод. На Правобережжі козаки говорили: “...Пушкар хоче, щоб бути царським воеводам, але в нас цього ніколи не буде”.

IX. Боротьба Виговського з Пушкарем та Барабашем

Коли попереду Пушкар розбив вислані проти нього загони полковника

Богдана та Івана Сербина з сербами, то Виговський вирішив таки остаточно припинити бунти й непокірність Полтавського полковника Мартина Пушкаря та Запорожського кошового, Якова Барабаша — покликав татар. Дня 14 травня полковник Пушкар та Барабаш написали Виговському, що каються, просили, щоб їм простити та просили відіслати Орду. Дня 17 травня гетьман виступив з під Голтви до Полтави й зупинився в десяти верстах перед Полтавою. Царський посол взяв на себе обов'язок помирити їх. Умовив Виговського, що не буде карати Барабаша й Пушкаря, а вони мусять з'явитись перед Виговським. Пушкар погодився, але його не пустили козаки з Барабашем. А в ночі на 1-ше червня Пушкар з Барабашем та Довгалем напали на обоз Виговського, вибили його з позицій, захопили гармату, скарби гетьманські й пожитки козацькі. На ранок Виговський оправився, вдарив на Пушкаря та Барабаша, витиснув їх з обозу. Пушкар був убитий, а Барабаш, з невеликою кількістю козаків утік. Убитих під Полтавою пушкарівців нараховували до 8,000, а в Виговського до 1,000. Справді, за іншими джерелами, під Полтавою значно більше пролито крові української — полягло 15,000, а поранено — 50,000.

З Полтави вийшли з покірністю до гетьмана Виговського ігумен, священники, козаки й міщани, — благали не мститися. Але, коли загони Виговського вийшли в Полтаву разом з татарами, то почався жах: грабунки, вбивства та забирання людей у полон татарами. На жаль, та на дальшу шкоду, — Виговський не стримав клятви. Не встиг ще Виговський повернутися до Чигирину, як на дорозі одержав сумну вістку від гінця: Москва вже прислала воеводу до Білої Церкви, нікого не питаючись, самовільно... Виговський сказав Скуратову:

“...Воеводи приїхали знову бунти заводити... пиши, Андрію Васильовичу, та сам бережись!”

У відповідь Скуратову, що, мовляв, ти сам писав царю, присилати воевод, Виговський відповів:

“Що я пишу в. г. над тим у Москві сміються: ніколи я не писав про те, щоб у Білій Церкві воеводі бути; як воевода приїхав, так і поїде: нічого

я йому давати не велю; государеві воеводи повинні приїжджати до мене, й уже від мене в городи їхати, а то я нічого не відаю, а вони в городи найджаяють. У Києві государеві люди по сю пору з черкасами безперестанно киями б'ються. Тепер я з самовольниками сам управився, государеві воеводи й ратні люди мені більше непотрібні, вони лише бунти начнуть. Которий злодій у нас що зробить і втече до українних городів, то воеводи його нам не видають: так і я тих злодіїв, які прибіжать до мене з государевих городів, віддавати не хочу. З пушкарем на бою государеві люди були, мої німці у них і барабан узяли. Цар мене тільки грамотами й по сю пору нарочно зволікав. У короля польського нам було добре: прийдуть до нас, скажуть, що потрібно, — і указ одразу. Вам потрібен такий гетьман, щоб взявши за чуб водити...” (С. Солов'єв, Історія Росії, т. XI, ст. 26-27).

Підчас розмови гетьмана Виговського з Скуратовим, гетьман ще раз повторив: “...А від воевод бунти почнуться; а царські ратні люди мені були потрібні в той час, щоб у війську було славно, а мені честь”.

Полковник Іван Богун, що їхав позаду гетьмана, чув цю розмову й закричав: “...Нам воеводи непотрібні; жінок наших та дітей приїхали переписувати”. А звернувшись до Скуратова, сказав:

“...Ти до нас воеводу в Чигирин ідеш, нездоров від нас виїдеш!” (Там-же).

Приїхавши до Чигирину, гетьман негайно написав до царя: “...Усі бунти придушні, тому військо, прислане з князем Ромодановским, більше не потрібне, й Орда відпущена”.

Тут же заніс і скаргу на боярина Шереметьєва:

“Боярин Василь Борисович Шереметьєв, що приїхав до Києва, з нами не порадившись, і не побачившись, многі нові справи починає, казни бозна якої вимагає, та воевод, без поради з нами, в городи посилає, на що чимає він указ в. ц. в. — не знаєм. Чолом б'ємо, щоб в. ц. в. наказав йому від цього утриматись;

він і в Білій Росії робить те ж християнами; козаків в. ц. в. в остуду учинив, сам будучи винуватим..." (Там же, стор. 26).

Москва, знаючи всі справи гетьмана, в відповідь на листа Войнаровського, заспокоює і пише цар, що йому відомо, що польський король пише гарні листи в Україну, щоб заманити під свою руку, та що Шереметєв та Ромодановскій не на гетьмана вислані з військом. Тому треба всіх заспокоювати й переконувати, що найкраще "під царською високою рукою". З цією грамотою, цар прислав піддячого Якова Портомоїна, який заспокоював Виговського обіцянками та милістю царя. А на все те й на царську грамоту Виговський сказав піддячому Якову Портомоїну:

"...Ратні люди Ромодановского людей бють і всякий роздор чинять: причім, князь Ромодановскій (своєвольників) свавильників Барабаша та Лукаша й інших многих черкас до себе в полк прийняв. І я, не дождаючись того, щоб на мене государеві ратні люди прийшли війною, іду за Дніпро сам з військом Запорозьким і татарами відшукувати цих свавильників, і коли государеві ратні люди стануть їх захищати, або будуть якийсь задор в черкаських городах робити, то я мовчати не буду, а до Києва пошлю брата свого Данила з військом і татарами, щоб боярина й воеводу вислати геть; город, який по указу ц. в. в Києві побудований, зруйнувати й розкидати, а коли воевода не вийде, то його в Києві осадити..." (Там-же, стор. 27).

Після цих розмов Виговський наказав взяти Портомоїна під варту, а сам 11-го серпня виступив з Чигирина.

Ще в березні князь Шаховской писав Варшави цареві, що польський король покладає велику надію на козаків; і що коли козаки зєднаються з Польщею, то миру з королем не буде й добра не буде. Польський посол Беневський клопотав ще за Хмельницького й за Виговського, щоб на вигідних умовах Україна таки приєдналась до Польщі знову. Виговський був дуже обережний в розмовах з королем та з польськими посланцями, домагався лише одного, щоб був мир,

ТЕПЕР - вона сміється зі старости

Знова весна в її серці! Новознайдена радість, енергія й сила. Нова, жива жінка, блискучі очі, краща краса, свіжа молодість — заступили струджений, постарілий вигляд. Не диво, життя знова для неї є цікавим. Тисячі, свого часу відсунених від всього жінок, ослаблених з недоста-

чі заліза в крові, розцвілилися паново при допомозі Dr. Williams Pink Pills. Спробуйте Dr. Williams Pink Pills самі через 30 днів! Вірнітьесь новим здоров'ям, живучістю й енергією. Захтіть сьогодні! Повернітьесь до "рожевості" через

DR. WILLIAM'S PINK PILLS

щоб йому, Виговському, справитися з внутрішніми ворогами-зрадниками, а тому хитрив і з царем. Коли-ж гетьман, всупереч наказу царя, зробив і вдало закінчив Полтавський похід, та коли в Україні з'явилися численно воеводи та московське військо, - далі хитрити з царем уже не було як. За словами Беневського, гетьман післяв львівського громадянина Грека Теодосія Томкєвича до польського короля зі згодою "вірнопідданства", а потім до шведського короля з пропозицією заключити мир з Польщею.

Гадяцька Умова

В останніх числах серпня зіхалися Виговський і Беневський у Гадячі й 6 вересня підписали таку умову:

1. Віра древня Грецька дорівнюється в правах своїх з Римською всюди як у короні Польській, так і у Великому князівстві Литовському.
2. Митрополит Київський і п'ять єпископів українських (руських) будуть засідати в Сенаті з тим

- же значенням, яке мають прелати католицькі; місце Київського Митрополита буде після Львівського римського архієпископа. Решта владик будуть сидіти після католицьких біскупів повітів своїх.
3. Війська Запорозького буде 60,000.
 4. Гетьману Великого Князівства Руського українського вічно бути першим Київським воєводою і генералом.
 5. Сенаторів у короні Польській вибирати не лише з Поляків, але й із Руських.
 6. Дозволяється в Києві відкрити Академію, яка користуватиметься тими ж правами, як і Академія Краківська, з тією, однак, умовою, щоб у ній ніяких розколів аріянських, кальвіністських, лютеранських учителів і учнів не було, і щоб між студентами й іншими учнями ніяких причинок до сварок не було; всі інші школи, які попереду в Києві були, король волисть перевести в інші міста.
 7. Король і чини дозволяють відкрити й другу Академію на правах Київської, де знайдеться для неї поважне (відповідне С.К.) місце.
 8. Колегії, школи й друкарні, скільки їх потрібно буде, вільно буде улаштовувати, вільно науками займатися, і книги друкувати, і релігійно-полемістичні, лише без докору, без порушення маєстату королівського.
 9. Тому, що сталося за Хмельницького — предати вічному забуттю.
 10. Податків ніяких уряд польський одержувати не буде; обози коронні не приймаються; обидві України знаходяться під гетьманською управою.
 11. Король буде nobilitувати козаків, яких представить йому гетьман.
 12. Коронним військам в Україні не бути, крім необхідності, але в такому випадку вони знаходяться під командою гетьмана, козакам же вільно стояти у всіх волостях королівських, духовних і сенаторських.
 13. Гетьман має право бити (чеканити) монету й платити нею платню війську.
 14. У всяких важливих справах корони Польської запрошуються на раду козаки; уряду треба старатися, щоб відкрити Дніпром дорогу до Чорного моря.
 15. У війні короля з Москвою козаки можуть дотримуватися нейтралітету, але у випадку нападу московських військ на Україну — король зобов'язаний захищати її.
 16. Тим, котрі тримали сторону козаків проти Польщі, повертаються відібрані маєтки й знову вони вписуються в уряд.
 17. Гетьману не шукати інших чужоземних протекцій, окрім польської; він може бути в дружбі з Ханом Кримським, але не повинен визнавати над собою влади государя Московського, і козаки всі повинні повернутися в свої житла.
 18. Король і Республіка дозволяють руському Гетьману суди свої і трибунал організувати й відправляти там, де захоче.
 19. Чигиринський повіт залишається при гетьманській булаві по старому.
 20. У воєводстві Київським усі уряди й ранги сенаторські будуть роздаватися тільки шляхті Грецької віри, а у воєводствах Браславським і Чернігівським — по черзі з католиками.
 21. У руських воєводствах затверджуються печатарі, маршалки й підскарбії, і уряди ці будуть роздаватися тільки Руським (Українцям — С.К.)
 22. Титул Гетьмана буде: Гетьман Руський і перший воєводств Київського, Браславського й Чернігівського сенатор. (С. Соловьев, Історія Росії, том XI-й, стор. 28-29).
- Як бачимо, ГАДЯЦЬКА УМОВА — це проти-московський акт; вона є одною з краще пофальшованих Москвою СТАТЕЙ (близька до Зборівської умови з деякими виправками); цей акт визнавав

Україну окремою державною одиницею, з усіма притаманними державі особливостями, але, на жаль, Гадацька Умова не давала того, чого бажали й ждали українці, а саме: українці ждали, щоб була цілком самостійна і від нікого незалежна держава під назвою Велике Князівство Руське, подібно до Великого Князівства Литовського; щоб до складу нової Української Держави входили й західні українські землі — й взагалі всі землі, де була українська мова, зокрема, воеводства Волинське, Подільське, Руське, Бельське та Пінський і Мстиславський повіти. Польська делегація відкинула ці істотні, головні вимоги, не погодилась на рівноправність, цебто на самостійність України, але лише на автономію, і то тільки для Наддніпрянщини. Отже, ця умова не могла вдоволити український нарід, і була лише тимчасова. А потрібна вона була, щоб забезпечити собі спокій з заходу, щоб мати вільну руку для боротьби з Москвою.

Коли Виговський наладнав союзів з заходу, півдня й півночі, тоді вважав, що час настав остаточно зрвати з Москвою. Особливим Маніфестом повідомляє Гетьман Виговський всі держави Європи про розрив з Москвою:

“...Ми, все Військо Запорозьке, заявляємо й свідчимо перед Богом і всім світом цією нашою невинною і чистою маніфестацією, що великі війни, ведені з Польщею, не мали іншої мети, як оборону святої Церкви й прадідної свободи, якої любовою ми держимося... Приватні наші справи, порівнюючи до прилюдних і Божих держали ми завсігди далеко... І тому союзів, укладених з татарами, з королевою шведською, а згодом із найкращим королем Густавом, ми завжди дотримувалися, заховували їх непорушними й додержували їм вірності. Навіть Польщі не дали ми ніколи причини порушити пакти... І не з іншої причини прийняли ми протекторат великого князя Московського, як тільки, щоб нашу свободу, здобуту за Божою допомогою, і освячену проливом крові, могли зберегти, а після смерті передати нашим нащадкам. Але цар не виправдав надії України, не дав їй допомоги проти

ворогів, умовлявся з Польщею про поневолення козаків, наказав ставити фортецю в Києві, щоб держати народ в ярмі; царські воеводи відмовляли гетьманові почестей, підтримували бунти, нищили край, фальшиво інформували царя про події в Україні. Та зрада підступної Москви слідна в усьому: вона готує нам ярмо — насамперед домашньою громадською війною, тобто нашою власною зброєю, без ніякої нашої вини. Все те ми виявили для нашої невинності, а тепер примушені підняти законну оборону та вдатися до сусідів з проханням про допомогу для своєї свободи. Не в нас лежить причина війни, що розгорілася...”

Х. Війна з Московщиною

Жорстоке й ганебне поводження московських воевод та ратних людей в Україні — український нарід неспроможний був далі терпіти. А Москва все більше й більше, не питаючись гетьмана, надсилала воевод та ратних людей. Але гетьман Виговський, хоч і забезпечив Україну більш-менш надійними союзами, намагався утримувати дипломатичні стосунки з Москвою, щоб краще підготуватися, і вірніше вдарити на Москву та діждатися приходу кримських татар. Москва через свою численну агентуру знала що діється в Україні. Боротьба з Московською займанщиною почалася ще з серпня, 1658 року. Насильства, грабунки, вбивства, зневага та образа з боку Москви — неспроможний був далі зносити український нарід. Війська Шереметьєва цілком знищили, разом з людьми, містечка Баришполь, Гоголево, Світильно та безліч інших. Москва відряджає для підкорення України 150,000 добірного війська під командою Трубецкого.

Війна з Москвою почалась у половині 1658 р. Виговський мав, крім козацьких сил, ще наємні війська, значне військо татарське під командою Карачбея та невеличкий загін польського війська. Гетьман своє військо поділив на дві частини-армії: один корпус, у складі п'яти полків, близько 20,000 війська, під командою полковника Данила Виговського, був направлений під Київ, щоб вигнати звідтіля московську залoгу з воеводами. В допомогу війську полковни-

ка Данила було умовлено з Київським полковником Павлом Яненко - Хмельницьким, що він виступить проти московської залоги, коли підйдуть війська Данила Виговського. Так було й зроблено. Але московський воевода Шереметьєв дізнався від своїх агентів раніш про ці справи й 2-3 вересня напав на українське військо та розбив його. Гетьман Виговський з головними козацькими силами й з татарами пішов на Лівобережжя, до московських кордонів, де були зосереджені головні московські сили під командою князя Ромодановського. Одночасно повстала й "чернь" проти московських утисків. Читаємо в Історії Соловьева таке:

"...16 августа прибежали сюда (до Киева) из лесов работники, которые были посланы за лесом на осторожное и валовое дело, солдаты, драгуны и люди боярские, битие, стрельяние и пограбление, и объявили: "Были нас и грабили Черкаси, а стреляли из луков татары, идут под Киев многие люди..."

Москва перелякалася. Цар дає суворі накази в усьому піти на зустріч Виговському та Черкасам. Історик московський, С. Соловьев, так це подає (подаю в точному перекладі С. К.):

"...Трубецкой дійсно виступив з Москви 15 січня, з військом, що простягалось, як говорять, до 150,000; 30 числа боярин стояв уже в Севску. Але на численне військо у Москві не надіялись, хотіли будьщо відірвати Виговського від Польщі, бо лише цим можна було добитися щасливого закінчення справ з останньою. 7-го лютого, у трапезі, в палацовій церкві св. Євдокії, цар слухав важливі статті, а кімнатні бояри слухали їх у кімнатах; ці бояри були: Борис Іванович Морозов, князь Яків Куденетович Черкаській, князь Микита Іванович Одоєвській, Ілля Данилович Милославській. Статті були відправлені до Трубецкого; в них наказувалось воеводі увійти в зносини (у зв'язок) з Виговським і запропонувати йому розпочати добре діло таким способом: ратних людей з обох боків розвести без крові й татар вивести. Коли гетьман буде з ним на раді, то всякими мірама

його умовляти й царською милістю обнаділювати. Коли Виговський покаже статті польського короля, де йому написано гетьманство й воеводство Київське, полковникам і другим начальним людям шляхетство, вольності шляхетські й маєтності в Малоросії, то написати договір, пристосовуючись до цих статей і дивлячись по тамтому ділу, коли між цими статтями не буде самих високих і затійних (затейливих, вибагливих, надмірних — пояснення С. К.), які не на честь царського імени. Коли Виговського люблять і гетьманом його на майбутнє хочуть мати, то йому гетьманом по старому бути. Коли буде просити воеводства Київського — бути на його прохання. Коли на батька свого, на брата, на друзів буде просити каштелянства й староств — бути по його прохання. Буде просити на гетьманську булаву города в додаток — погодитися. Коли стане говорити, щоб у Києві й других городах государевим воеводам і людям не бути, а боярина Шереметьєва з людьми ратними з Києва вивести, то боярина вивести, погодитися і на вивод ратних людей, коли буде вимагати цього вперто. Коли стане говорити про бунтівників - своевольників, щоб їх усмирити, то відповідати: "И так много крови христианской пролилось нынешним вашим междуусобием, с обеих сторон православные христиане побиты и разорены, а басурманы били ради; надобно с своевольниками помириться без кровопролития, а я, по указу великого государя, стану их к миру склонять; а если впредь затеят бунты, то их смирять, но татар не приводить..." (С. Соловьев, История России, том XI, стр. 45-46, изд. XIX стол.).

Як бачимо, Москва йде на всі уступки, лише боронить своїх агентів та шпигунів — "бунтарей-своевольников".

XI. Бій під Конотопом (8 липня, 1659)

До-розмов Виговського з князем Трубецьким не дійшло. Величезна відборна московська армія під проводом воеводи Пожарського, Трубецкого та Ромо-

дановського вирушила з Путівля на підбій України, як землі чужої. Московське військо оточило Конотоп. Українська залога під командою українського патріота, Ніжинського полковника Григорія Гуляницького, з малою, порівняльно, горсткою вояків-козаків - 5,000, не піддалась і з незвичайною хоробрістю боронилась 70 днів, від 29 квітня по 7 липня, 1659 року.

“...За цих три місяці облоги москвини немилосердно пљундували (підтверджуючи свою “єдинокровність”) ближчі й далші від Конотопу околиці, вирізуючи поголовно населення та забираючи в рабство жінок і дітей. Тоді, між іншим, зруйновано було місто Борзну, така-ж доля чекала й Ніжин” (Ром. Млиновський, Історія українського народу, Українське Наукове В-во, 1953 р., Мюнхен, стор. 181.).

Московські воеводи не слухали царя, а вирішили підкорити Україну.

“...З початком 1659 року він (Виговський) пішов за Дніпро, щоб приборкати своїх противників, які знову підняли голову, коли Москва виступила проти Виговського. Коли проти нього рушило московське військо, він уступився за Дніпро, а московське військо почало підбивати собі сіверську Україну й обложило полковника Гуляницького в Конотопі. Виговський, діждавшись татар, з Ордою рушив на Конотоп. Московське військо не мало докладних відомостей про його сили, рушило на зустріч, та й попало в два вогні, між козаків і татар. Стався погром небувалий: знищено ціле військо московське, двох московських воевод попало в неволю. Трубецкой покинув Конотоп і подався скорше з України. Все тепер було в руках Виговського” (М. Грушевський, Ілюстрована історія України, Київ-Відень, 1921 р., стор. 331).

ЦЕ НЕ ЛИШЕ ВАША ПАЛАТА!

Для всіх членів вашої родини ваш дім означає щось спеціальне — можливо сенс безпеки або приємні сусіди чи шкільні товариші, чи влаштування на поблиській площі забав, яких вони не схотілиб позбутися. Цього й не треба буде їм робити, якщо ви подбаєте про те, щоб було подостатком гроші для сплати моргеджу на випадок вашої смерті.

Sun Life's Поліса Забезпек Моргеджу була придумана на те, щоб дати вам якраз такі гроші в разі потреби. Це план життєвого забезпечення, який забезпечить ваш дім для тих, що ви їх любите. Якщо ви бажали довідатись більше подробиць — без зобов'язань — порозумійтесь з представником Sun Life у вашому сусідстві.

SUN LIFE ASSURANCE COMPANY OF CANADA

Цікаво лише "Історія Русов":

"...Боярин Ромодановській, вступаючи з корпусом своїм у Малоросів, гірко потішив народ своєю поміччю, і перша його дія була на місто Конотоп. Він, як зустрічали його від міста з процесіями, помолившись і лохристовившись перед ними по-християнські, пограбував опісля місто й мешканців його по-татарськи..."

"...Однак-ж на теє (що місто не винне — С. К.) зовсім не зважено й на подання та благання мешканців, сказав боярин, що "винуватця Бог знайде, а війська його треба потішити й нагородити за їх труди, в поході dokonані..." ("Історія Русов", Москва, 1846, стор. 203).

І після молитов та благань Ромодановського, місто було нечувано зграбоване й зневажене.

Добірне московське військо було розбите "наголову" — вщент: 80,000 лягло трупом, безліч поранено й великі сили попали в полон. Переляк Москви був дуже великий; боязкість, що українське військо піде на Москву, примусило москалів колати навколо Москви манці, а цар збирався за Волгу. Але цікаво й досить докладно описано справу розгрому московського війська під Конотопом у московських істориків та в московських джерелах. Вважаю доцільним подати докладні цитати — картину розгрому:

"... Справа не дійшла до переговорів. 28 лютого Трубецкой виступив із Севська й 10 березня підійшов до Путівля; 26 березня виступив із Путівля, направляючись на містечко Констянтинів на Сулі, стягаючи до себе й московських воевод з Лохвиці й Безпалого з Ромен. 10 квітня Трубецкой вийшов з Констянтинова до Конотопу, де замкнувся прихильник Виговського полковник Гуляцький. 19 квітня Трубецкой підійшов до Конотопу й безуспішно облягав цей город аж до 27 червня, коли зявився туди Виговський разом з Ханом Кримським. Залишивши всіх татар і половину козаків своїх у закритому місці, за річкою Сосновкою, з другою половиною козаків Виговський підкрав-

ся під Конотоп, на світанку вдарив на облягаючих, перебив у них багато людей, а відігнав коней і почав відступати. Воеводи, міркуючи, що ворожого війська тільки й є, відрядили для його переслідування князя Семена Романовича Пожарського і князя Семена Петровича Львова з кіннотою. 28 червня Пожарський нагнав Черкас, розбив і погнався за тими, що відступали, все далі й далі відходячи від Конотопа; дарма язики (інформатори, зустрічні та шпигуни—С.К.) показували, що впереді багато ворожого війська, і друга половина козаків і ціла Орда з Ханом та калгою: передній воевода нічого не слухав і йшов уперед. "Давайте мне ханішку!" Кричав він: "Давайте калгу! Всех их с войском таких то й таких то... вирубим и виленим..." Але тільки він устиг перегнати Виговського за болотяну річку Сосновку, і сам перебрався на другий берег її з усім своїм загоном, як вискочили численні маси татар і козаків, і розгромили цілком Москву. Пожарський і Львов попались до полону; Пожарського привели до Хана, який почав приговорювати йому за його нахабство та грубість та презирство до татарських військових сил; але Пожарський був однаковий і на полі бою, і у полоні; вилаяв Хана за московським звичаєм, він плюнув йому у вічі, і той наказав одразу ж відрубати йому голову. Так розповідає малоросійський літописець. Князь Львов був залишений в живих, але через дві неділі помер від хворості." (Величко: Венславський стор. 90. Архив министерства иностранных дел; Дела Кримскія 1659 год).

Історик московський С. Соловьев пише:

"... Квіт московської кінноти, що довершив щасливі походи 1654-55 рр., погиб, загинув в один день; полонених дісталось переможцям тисяч п'ять; нещасних вивели на відкрите місце й різали, як баранів; так умовились між собою союзники — Хан Кримський і гетьман війська Запорозького. Ніколи московський

цар не був уже у змозі вивести в поле такого сильного війська. В траурнім одязі вийшов Алексей Михайлович до народу; жах опанував Москву; удар був тим важчий, що несподіваний; прийшов він після таких блискучих успіхів! Ще недавно Долгорукій привів у Москву полоненого литовського гетьмана, недавно гомонили радісні розмови про перемоги Хованського; а тепер Трубецкой, на якого була найбільша надія, "муж благоговейний и изящный, в воинстве щастливый и недругам страшный" — стратив таке велике військо! Після взяття стільки городів, після взяття столиці Литовської, царствуючій град задрижав за власну безпеку: у серпні, за царським наказом, люди всіх рангів поспішали на земляні роботи для укріплення Москви. Сам цар з боярами часто був присутній підчас робіт; сусідні жителі з родинами та майном виповняли Москву, і носились чутки, що цар виїжджає за Волгу, за Ярослав... (С. Соловьев. Історія Росії, том XI, стр. 47; Дополненіє к III-му тому Дворцовых рязрядов, стр. 194; Веславскій р. 93).

ХІІ. Загальна характеристика доби гетьмана Виговського

Отже гетьман Виговський досяг повної перемоги над Москвою, мав значне досягнення і в зовнішній та у внутрішній політиці. Московський цар з боярами, переляканий перемогою гетьмана Виговського, побачив велику силу й досягнення України в зовнішній і у внутрішній політиці, побачив і відчув силу українського війська на фронті; зважила Москва на витривалість України в довгій і безперервній війні з Польщею та безупинну боротьбу українського народу з Москвою за свою волю, свободу, за свої права, — і воліє лише себе та свою державу врятувати за всяку ціну. Він наказує своїм сатрапам літи на всі уступки, на всі вимоги гетьмана Виговського. Військових сил, подібних до тих, що знищені під Конотопом — більше нема. Московщині, при тих обставинах, залишається одне: щоб мати спокій та зберегти свою державу, — задовольни-

ти всі вимоги України, дати їй самостійність, скасувати всі попередні статті.

Сатрапи московського царя дорадили йому застосувати випробовані Московою методи: підкули (соболі й гроші), провокації, цькування, розклад України з середини — розсварити між собою полковників, полковників і гетьмана; українську владу й чернь; кинути незгоду між союзників Виговського; відірвати від України найстрашнішого союзника — татарського Хана; за всяку ціну помиритися з Швецією і Польщею. Головне, настроїти Запорозжя проти гетьмана, підкупити кошового Барабаша; підкупити та обнадіяти Полковника Пушкаря (в минулому, перед Полтавою), пообіцяти йому булаву. Підкупити полковника Івана Безпалого (після поразки), Тимоша Цюцюру, В. Золотаренка, Я. Сомка й інших; підняти проти гетьмана повстання під замітом, що він лях, та що запродав Україну Польщі. Найняти кошового Івана Сірка, щоб напав на Крим, тоді, безумовно, Хап покине Виговського; посилити ратними людьми та воєводами головні городи, та надіслати якнайбільше провокаторів-пропагандистів в Україну. Все це Москва крок за кроком зробила за допомогою Трубецких. Орден-Нащокинних, Шереметьєвих, Кікіних, Хитрових і других, а головну допомогу в виконанні намічених Московою плянів зробили українські яничари-зрадники та запродаці. По всій Україні піднялись бунти та повстання. Правда писав коронний обозний, Андрій Іотоцький, королеві Янові Казимірові: "Одне містечко воєє проти другого, син грабує батька, батько — сина. Страшно уявляється тут столпотворення "Вавилонське". Врешті, щоб краще й повніше діяти, московські бояри підкупили й декого з духовенства, таких як нінинського протопіпа Максима Филімоновича та протопіпа з Ічні, Семена Адамовича. Особливо багато зла наробив своїми порадами Трубецкому протопіп М. Филімонович, бо переконав Трубецкого, що не треба слухати царя і не підписувати миру з Виговським, а скорше займати далі українські городи.

Здійснення мрій і плянів у справі самостійної держави України було в часі перемоги під Конотопом близьке й цілком реальне. В чому-ж були помилки,

що пошкодило здійсненню великих плянів?

Без найменшого сумніву Іван Виговський був щирий патріот, високої ранги державник. Він з гідністю володаря твердо ставив справу української державності — “Руського Князівства”, гідно й на високому поземі провадив переговори з Московщиною й Польщею, примушуючи їх рахуватися з Україною, як суверенною державою, з українським народом, як з нацією. Він уміло й талановито провадив зовнішню політику: його умови-союзи з Польщею, Кримом та Швецією — це в той час, при сприяючих умовах, повна гарантія перемоги над Москвою. Гетьман Виговський не зміг використати своєї без сумніву великої перемоги з таких причин:

1. Проти нього виступила опозиція на чолі з полковником Іваном Безпалим за цілковитою підтримкою і вказівками московських воевод;

2. Москва загітувала українське суспільство, що Виговський наново вводить “польську владу”, а до цієї провокації — ще й поява польських військ, грубе поводження вояків з населенням, грабунки та насильство, — ще більше посилити неприязнь суспільства до Виговського;

3. Трубецька зібрав рештки свого розбитого військо і, за вказівками та порадою М. Филімоновича, почав займати Лівобережжя; город за городом під натиском та терором, приводив він до присяги на вірність цареві.

4. Виговський мріяв створити аристократичну державу на зразок Польщі, хоч твердо й щиро стояв за незалежність і цілковиту самостійність Української Держави; з недовір'ям він ставився до Москви і до Польщі, а Гадяцьку Умову вважав тимчасовою, а навіть необхідною у той час для розв'язання рук супроти Москви.

5. Як представники шляхти й вищої козацької старшини, він був, головне, на боці цих верств: він вважав, що керівництво державою належить шляхті, козацькій старшині та духовенству, а недобачував великої сили в черні — козаках та селянах. “Він не зумів вийти зі становища володаря, однаково справедливого для всіх, як це робив Богдан Хмельницький, а занадто остро стояв по стороні панівної верстви і тим дра-

тував і обурював козацтво та селянство, що жило недавніми традиціями боротьби за соціальну волю” (І. Холмський).

6. Через ці помилки в Виговського заіснував глибокий конфлікт не лише з низами але й з козацькою старшиною;

7. Виговський знехтував великі здобутки національної революції та намагався передчасно змінити козацький устрій, латомісць ввести аристократичний лад, на зразок Польщі, чого так за скоро не можна було робити. Це основно й породило сильний конфлікт гетьмана Виговського, не лише з масами-низами, але й з старшиною. А разом це зявилося водою на ворожий млин, на користь Москви;

8. Гетьман Виговський дже добре розумів державну машину: він прямував до завершення великої справи, розпочатої за Хмельницького — впорядкування адміністративне, військове, станове, політичне да дипломатичне. На жаль, він не зумів поєднати суспільні верстви (кляси) для спільної справи, для відбудови держави, її впорядкування та оборони; не зумів гетьман Виговський довести до мас своїх справжніх задумів-плянів. А коли він зібрав Раду в Германівці, щоб щиро оповісти, чому укладена Гадяцька Умова, та чому заіснували такі важкі відносини між гетьманом та низами й верхами (селянством, козаками, старшиною та гетьманом), то Рада так була настроєна супроти Виговського, що йому й говорити не прийшло, лише треба було думати про врятування життя, — так “приуспіли” московські агенти.

9. Хистність і нетвердість у поглядах козацької старшини: “В них це найвища державна рація — не бути ані під королем, ані під царем: сподіваються здобути це зводячи й лякаючи короля царем, а царя королем”.

Але в критичні менти старшина ставала на бік сильного, хоч однаково ставилась з недовір'ям і до Польщі, і до Москви.

10. Не зумів гетьман Виговський наладнати щирих відносин з Запорожжям — трізною і реальною тодішньою військовою силою; а навпаки — роздратував;

11. Не закріпив перемоги під Конотопом: не послішив добити решток мос-

ковської армії, не переслідував, а тим дав нагоду Трубецькому впорядкувати рештки своєї розгромленої армії і повести протинаступ при підтримці українських зрадників та такого-ж духовенства, як протопопи ніжинський та ічнянський;

12. Не настояв, у першу чергу, цілком вигнати з українських міст московських воевод з їх ратними людьми;

13. Не зумів побороти московську армію пропагандистів, провокаторів та шпигунів — не створив справжньої протидії і відповідної ситуації для правдивої інформації народних та козацьких мас;

14. Не ввійшов вчасно в звязки з Юрієм Хмельницьким, щоб спільно побороти московську навалу та внутрішню руйну, а тому заколоти збільшувались та ширились і взаємне недовіря зростало.

15. Основне: бракувало єдності всіх верств і станів для поборення московської навали, а замість цього, окрема висока старшина боролась за булаву й тягла за собою маси.

Завдяки цим помилкам та обставинам — марно пролито силу-силенну крові, сотні тисяч знищено українського люду, забуті й зневажені великі герої землі української, як полковник Гуляницький, і велика та вирішна перемога під Конотопом — усе пішло намарно, і знову ми залишились на сотки років у тяжкій московській та польській неволі.

Правдиво співаємо: “А вже років триста, як козак в неволі, понад Дніпром ходить — виглядає долі!”

Використано літературу:

1. С. Соловьев, Історія Россії, т. XI, С.-Петербург, 2-ое издание, год?
2. Роман Млиновецький, Історія українського народу, Українське наукове Видавництво, Мюнхен, 1953 р.
3. Історія Руссов, Москва 1846 г., та переклад В. Давиденка, Нью Йорк, 1956 р.
4. Килимник С., “Самостійна Україна”, Чикаго-Нью-Йорк, ном.
5. М. Грушевський, Ілюстр. Історія України, Київ-Відень, 1921 р.
6. В. Липинський, Україна на переломі, Відень, 1920 р., В-во “Вулава”.

7. І. Холмський, Історія України, В-во НТШ, Мюнхен, 1949 р.

8. Проф. Володимир Антонович, Коротка історія Козаччини, Коломия.

9. М. Аркас, Історія України, Буенос-Айрес, 1947 р.

10. М. Голубець, Велика Історія України, Львів, 1935 р.

11. Брокгауз и Ефрон, Енциклопедический Словарь, том VII, С.-Петербург-Лейпциг, 1892 г.

12. Енциклопедія Українознавства, вид. НТШ, Мюнхен, 1949 р.

13. Мала українська енциклопедія Є. Оनाцького, Буенос-Айрес, 1957-1958 рр.

14. Українська енциклопедія (3-х томник), Львів - Станіславів?Коломия, рік?

15. Акти исторические IV, ном. 118.

16. Архив Министерства иностранных дел; Дела польскія 1659 года.

17. Архив Министерства иностранных дел; дела Шведскія, 1658.

18. Дополнение к III-му тому Дворцовых разрядов, стр. 184.

19. Столбцы Приказа тайных дел в Государственном Архиве.

20. Архив министерства юстиции; столбцы Малороссійскіе, приказ ном. 5836, 5852, 5841, 6040.

21. Симбірскій Сборник; Кикинскія бумаги, стр. 14.

22. Архив Министерства иностранных дел; Дела Малороссійскія і Польскія, 1658.

23. Летопись Величка, 1658 г.

24. Енциклопедія “Просвещение”, С.-Петербург, 1907 г.

25. Використано також московських істориків, у тому числі — Платонова, Ключевського, Покровського; німецького історика — Шльосера.

26. Використано українських істориків народників та державників.

Оскаржений підійшов до судді й сказав:

— Я признаюся до вини.

— А чому-ж ви того не сказали ще вчора, на початку розправи?

— Бо я вчора не чув усіх доказів проти себе.

★

Коли говорить одна жінка, то це — монольоґ. Коли говорять дві жінки, це — катальоґ.

Микола Понеділок

РИБАЛЬСЬКІ ЗМАГАННЯ

Я вже, так би мовити, рибалка з досвідом. Ловив рибу велику й дрібненьку, витягав нерідко черепах та вюнів, а раз власною вудкою підчепив коліно і проходив з ним до лікаря сорок-два доляри і тридцять-пять центів. Мене не здивувати рибальськими пригодами. Але тут — подумайте! Приїзджая з відповідними снастями до знайомого, а він мені:

Партійну рибу вдавалося коли ловити?

Отут заскочив. Я не то що не ловив, а навіть не знав про існування такої дивовижної риби.

— Яка це партійна? — питаю.

— Червона. Її прозивають ще комуністичною.

— Ні, не ловив, — кажу. — Та в цьому ставку червоної я щось не бачив.

Мене аж посоромив знайомий та попрохав нікому таких нісенітниць не розповідати, бо сусід через дорогу майже щодня червону рибку витягає.

— Бреше! — крикнув я з таким завзяттям, яке буває тільки в картярів та любителів кінних перегонів. — Я ловлю вже рік — і мені лише руда або чорна попадається. Ідемо до нього.

Ось він стоїть, увесь у прищах ріжного розміру та кольору. З цигаркою, яка безнерервно переходить з одного кутка уст в другий та з очима, які нагадують чомусь добре випрану сіру ряднину.

— Справді ловите червону рибку?

— Інколи трапляється, — хвастливо відповіли сірі оченята.

— Вигадка! З червоної тут і сліду нема!

— Підемо в заклад! — азартно запропонував сусід, і я ще з більшим запалом схопився за його необдуманний виклик.

— Даю десять долярів, якщо спіймаєте. Коли-ж ні — витягайте ви з власної кишені.

Ще з левади бачимо, що біля берега метушаться два хлопчачки. В одного вудка, а в другого — довжелезна палка з загостреним цвяхом на кінці.

— Ну, що, хлопці? — питаю, — спіймали що на штричку?

— Спіймали, сміється старшенький, — водяну мишу.

— А червоної риби не попадалося?

— Та де там, тут і чорної не видко, не то червоної.

Ну, думаю, луснули твої десять долярів. Я тебе навчу, як хизуватися вигаданим рибальським таланом.

Прилагоджую вудку. Витягаю з торби рибячі харчі: червячки, мамалигу, хліб, печену картоплю, і вміщуюся між хлопчачками. Спеціаліст по партійних рибках, бачу, вигається сідати біля нас — на протилежний берег упялив свої рядняні очі.

— Іду туди, — каже він, і стовбичить далі біля нас.

— Шовком дорога, — кидаю я, замішуючи тим часом мамалигу з пісковим цукром.

— Давай, зробимо заміну, — пропонує він. — Дай мені мамалиги, а я тобі — три-кольорового червячка. Риба, мов навіжена, хапає смугастого живчика.

Не хотілося мені, але якось незручно — колега, отже треба помінятися. Даю йому трішки тіста, навмисне замішавши його з землею, щоб рибу відстрашити.

Рибалимо. Впиваємося очима в воду, вірніше в шнурки, що сполучують душу риби з нашою душею. Чекаємо. З великою терпеливістю чекаємо того бажаного, приємного, радісного смику.

Ані телень. Спить підводне царство.

— Хочете, щоб зразу й клювала, — потішає мене хлопчик. — Он я сиджу дві години, то лише раз шнурок і заколихався, коли водяна миша пропливала.

Минає година, друга, а мій шнурок мов закам'янів, мовби замовило.

Сусід з другого берега теж сидить без праці і від скуки латаття на воді рахує. Коли це гукає-прохає мене до крамниці побігти, води для нього і для себе прихопити. "Нема дурних, — думаю собі. — Цяця велика, буду для нього козачком служити. Нема дурних. Маєш клешні довгі, сам біжи по воду".

Пішов він. Вудку лишив на призволяще. Я вже тепер слідкую за своєю та час від часу і на його кривим оком позираю.

“Як буде клювати в нього, — думаю, — то треба так смикнути за вудлище, щоб риба відчепилася. А то, чого доброго, ще і програю”.

Тихо . . . Вже очі втомлені водяну поверхню обзирати. Стою з вудкою наввипинки, потім примостився навпочепки, навлежачки, навколішки, а риби кат-ма. Аж вмент хлопчаки заверещали — і меншеньки від радості ледве мене штричкою не почастував.

— Схватила!

Я прикипів очима. Виплигує щось з води. Справді рибку фунтів сорок витягнув хлопята. Не знаходжу для себе місця. Хочу йти помагати. Відганяють. Кажуть, що треба самому ловити, а не чужою любитися.

І ось, на березі, я власними очима бачу сома, хоч і не сорок фунтів, а лише фунтів два з невеликим гаком. А сом — сіро-бурий, з довгими вусами та зубастою пащекою.

— Хлопці, продайте, — благаю їх.

— Скільки даєш?

— Двадцять-пять центів.

— Бери.

Даю п'ятьдесят центів і, мов на команду, хапають знаряддя і наввипередки — гайда від мене.

— А здачі? — кидаю навздогін. Здачі?!!

— Від мами пізніше принесемо, — і подалися навскач, мов жеребятя.

Я тепер з нетерпеливістю чекаю прищавого хвастуна. Ой і покажу то свою здобич! До несхочу наклеплююся з нього.

Нарешті . . .

— Дивись, — кажу і показую куплену рибину, — десять хвилин томився, доки витягнув.

Він ані слова, лише, як мені здалося, від злості аж побілів. Аж знітився.

Знову він там, на тому березі. Я тут.

Знову впливаюся очима в шнурок. Сонце пригріває. На деревах пташинна оркестра концертує. І страх як кортить покуняти. Нараз — несамовитий вереск.

— Тягну!!

Глип! — любитель партійних риб мотикає на всі боки вудкою.

— Бачиш?

Я протер очі — і горе! — над водою

Ці пальці тепер вільні від поганих бородавок, після вжитку

DEIGHTON'S WART REMOVER

На постійно усуває бородавки та інші нарости на руках, на лиці і на ногах на протязі 3 до 5 тижнів. Це не є квас. Це зелова формула, нешкідлива для здорової шкіри.

Тепер до набуття в:

Book and Music Store

660 Main St.

Winnipeg 2.

тріпалася ЧЕРВОНА риба. Червона!!

Я затремтів, згадавши, що я програв. А в мене ж у кишені можна усього-на-всього два долари назбирати.

— Ось тобі й партійна риба, — урочисто піднісши вудку з рибою, промовив прищавий. — Виходить, ти програв.

— Та що то за рибина! Дрібнюсіньке рибя, одні зябри та хвіст — і більше нічого. Он я спіймав — донести тяжко.

Аж де не візьмися — жінка. Чимчикує! І прямо до води!

— Петре, опам'ятайся, — погрожує прищавому, — що це за напасть така! Навіщо останню червону рибу з шкляного посуду забрав?! Зараз-же мені назад неси!

О . . . Це була інша справа . . . Шахрайство. Почепити на гачок рибу з акваріюму! Хизуватися перед чужими таким дешевим успіхом. Грабувати чесних людей. Як це негідно, як паскудно! Не по джентлменськи. Так я йому вичитував довгенько.

Аж на тобі — гульк! — хлопчєня до нас підскакує.

— Нате вам здачі двадцять-пять центів, за куплену в мене оцю рибу, — ти-

кає він мені гроші, і я від сорому багровію. І я попався. І я проштрафився.

І вже не дивлюся на сусіда, лише думаю: "І на дідька мені оці двадцять-пять центів? Ох, не буде з тебе, хлопче, бизнесмена, не буде. З тебе такий бизнесмен, як з мене верховний командувач".

І з люті жбурнув я монету в кущі.
Оце так позмагалися.

Грицько Чупринка

БАЙДА

I

До великої покарі
На розпутті, при дорозі,
Судять Байду яничари
В золотім Галатським Розі.

Суд скінчився. Хлопді, гайда —
Мовив сам Султан турецький:
Люту смерть хай прийме Байда,
Князь — отаман Вишневецький.

Тай скатуйте розбишаку,
Щоб почула і забула
Україна з переляку
І дорогу до Стамбула.

Хай почує вся отара
Гайдамаків запоріжських,
Що чекає й їх та кара
На плацах золоторіжських!

"Смерть йому!" — кати тукнули.
Змовчав Байда перед горем,
Тільки іскри промайнули
В грізнім погляді сурорім.

Тут взяли його наскоком
Яничари злісні й грізні
Й почепили правим боком
Та на гак товстий залізний.

II

Гей, не гнись, могутня спино,
Не зломись, моє ребро! —
Ти прощай, прощай, Вкраїно,
Ти прощай, старий Дніпро!

Хай же турок не вчуває,
Як терплю я муки й глум,
І старий козак співає,
Розганяє біль і сум.

Оддає він Богу дяку,
Що досяг цього вінця,
Що не знав ніколи ляку
За Вкраїну до кінця.

До його тут кат нагнувся,
Щоб надати більше мук,
Байда хутко стрілонувся
І вхопив від турка лук.

І тремтячими руками
У Султана навдалу
Понад злісними катами
Він пустив свою стріду.

Та пропав задармо замах,
Бо в очах маріла мла,
І в руках в кровавих плямах
Поховзнула стріла!

Через три дні він скінчився,
Як дійшов до серця крюк,
Та терплячим залишився
Аж до смерти, серед мук.

А як турки приборали
В яму з крюку мертвяка,
В ту сторінку позирали,
Що вродила козака.

С. Левченкова

Легенда крутів

(З недрукованої поеми "Крути")

Там, де Київ в горах —
Снить над лоном Дніпра,
Де могила праствара Аскольда —

Над Славуютою спить
Краю рідного цвіт:
Українці — Легенди герольди!..

Як замучив їх кат,
Принесли на руках
Матері пошматоване тіло...

А тому, що пізнав
Не могла жадна мати —
Їх разом у могилу зложили...

Як ховали вони,
Бідні нени — синів —
Кровавиці взяли по шматочку...

Щоб святая земля
Їх в себе прийняла —
Загорнули у чисту сорочку...

Бо-ж як підуть на Суд —
Сорочки понесуть
Матері ці до Бога, як скаргу,

Щоб за праведну кров
Ворогів покарав —
Небуття віковичним летаргом...

Як останній акорд,
І як пострах для орд —
Сальви лунами впали в долини...

Над Дніпром вони сплять
І про волю там снять...
Памятайте їх — діти України!..

Інж. Андрій Качор

Початки українського молочарства

(Коротка наукова розвідка)

ПРИМІТИВНА ФОРМА МОЛОЧАРСТВА

Годівля худоби і молочарство в примітивній формі відомі на українських землях від найдавніших часів. Не будемо далеско від правди коли скажемо, що вони прийшли разом з першими племенами, що осіли на наших землях.

Вже Геродот згадує, що “Скити не мають домів, а живуть у повстяних будках, поставлених на чотири-колесні або шести-колесні вози, і уряджені як хати, з двома або трьома відділами. Такий віз тягнуть дві або три пари волів, і в тих будках сидять жінки з дітьми при переїздах, чоловіки-ж їдуть верхи, за ними слідом ідуть стада овець, коров і коней. На одному місці вони перебувають поки худоба не випасе пані.” А далі каже: “Вживають варене м'ясо, пють кобиляче молоко, їдять кобилячий сир”.

Наведений цитат вказує нам цілком виразно на існування молочарства ще в добі формування людських осель на наших землях.

Наш великий історик, проф. Михайло Грушевський, твердить, що “скотарство було головним промислом пра-арійського люду; як незвичайно слабкі сліди хліборобства в пра-арійському занасі слів, так багато спільних виразів щодо скотарства.” А далі каже: “Слід того незвичайного значіння худоби, коли вона була єдиним багатством чоловіка, зацілів і в слов'янській словниці; слово “скоть” значить — худоба, а в староруському значить — майно, гроші, і “скотиця” рівнається — скарбниця; слово добуток (добыток) в ріжних слов'янських мовах значить — майно або худоба. Не зважаючи на пізніший широкий розвиток хліборобства, скотарство захвало і надалі першорядне значіння в пра-слов'янському господарстві.”

Вкінці М. Грушевський стверджує, що “худобу тримали для м'яса і молока. Вже в пра-арійській словниці знаходимо слова для сквашеного молока (щось ніби

сир), з чого, розуміється виходить, що вживання солодкого молока, а навіть масла, були вже відомі. Загально слов'янське значіння молока походить з пра-європейського пня, сир — слово пра-арійське для означення кислого молока, а масло (від мазати) показує, що вживалося воно з початку не для їди, а для мащення (ран).”

Цікаво, що й німецький дослідник молочарства, Др. Вінглер, твердить, що Скитія (Україна) знала дуже скоро вироблення масла, ще далеко перед Христом.

Цих кілька згадок вистарчить, щоб підтвердити наше припущення про існування молочарства в первісній формі в Україні від найдавніших часів.

Були теж ріжні спроби організувати молочарське виробництво громадським або примітивно-кооперативним способом, тобто в формі ріжних спілок, але це були лише поодинокі окремі спроби без якоїсь означеної мети.

ПОЛОНІНСЬКЕ МОЛОЧАРСТВО

З примітивних форм організації спільного випасу худоби й спільної перерібки молока варто згадати т. зв. “полонинське молочарство”, яке збереглося в декотрих гірських околицях до наших днів. (Гуцульщина, Бойківщина і Лемківщина).

Наприклад на Гуцульщині, тобто в селах косівського, печеніжинського і надвірнянського повітів, як подає В. Шухевич, виганяють худобу (маржину) кожного року, перед зеленими святами, в гори на полонини, на т. зв. “веснування”. Селяни передають свою худобу на ціле літо під опіку т. зв. “ватага”. Ватага — найстарший на полонині — керує людьми, коровами, молоком, призначає де хто може пасти, скликає всіх вівчарів на обід, вечерю та розділяє між них набіл. Він добирає собі помічників.

Всі пастухи на полонині ходять у т. зв. “мажанках”, тобто в сорочках, вива-

рених у маслі і лою. Під мажанкою тіло все біле, і її не треба ціле літо прати.

Веснування починається запаленням т. зв. “живої ватри”. Пастухи тоді клякають перед ватрою і повторюють за ватагом слова молитви: “Допоможи мені, Боже, запалити цю ватру та пізніше також і загасити”.

Худобу виганяють на полонину всі газди разом, одного дня. Кожний власник особисто передає свою маржину ватагові. Ватаг наказує кожну корову окремо видоїти, мірить молоко першого удою т. зв. “міртуком” (біля 1 л.), і скільки таких міртуків дасть перший удій, стільки знаків (карбів) витинає ватаг на заструганій дощечці — довжини до 10 сантиметрів — т. зв. “шкаберці”. Для пів міртука витинає скісний ривець, а на менше ніж половину міртука переверчує дірку. Таку шкаберку розколює він на дві частини і меншу частину передає газді, а більшу лишає собі. На т. зв. “ревашу” карбує собі ватаг скільки бочівочок бриндзі має одержати газда до кінця літа. На кожних чотири бочівки (фасок) бриндзі видається бербениця (міра до 25 л. поємності) вурди. Фаска, або бриндзярка, містить у собі коло 12-14 міртуків бриндзі, а бербениця містить до 25 міртуків. Величина бочівочок залежить від того, чи газда бажає брати масло чи ні. Коли мішають овече молоко з коров'ячим і козячим, тоді фаска містить 15 міртуків, бо це гірша бриндзя.

Газда, або т. зв. “мішеник”, задержує в себе “реваш” — цю меншу частину дощечки — а ватаг “колоду”. Колоди всіх газдів насилує ватаг на шнурок і так ховає їх, щоб ніхто не знав їх місця схову, або носить при собі. Кількість худоби чи овець значать на реваші ось такими знаками: I — 1; II — 2; III — 3; IIII — 4; I — 5; X — 10; V — 15; XX — 20; λ — 50; . — 100; .. — 200; λ. — 150; ..λXX — 275 і т. д.

Корови і вівці одного газди ватаг значить однаковими кульчиками, щоб “маржина” не помішалася і щоб кожний газда на зиму одержав свою, а не чужу “худібку”. Коли ватаг має багато бриндзі, він переказує, щоб газди приходили по неї. Газди приходять з ревашинами, а ватаг провіряє їх із своєю половиною (“колодкою”) і щойно тоді дає обіцяний “дат” — тобто те, що на-

лежить по умові. Може бути умова видачі бриндзі або масла на вагу — це вже новіший сиосіб. Віддавши приписану частину, ватаг кидає в присутності газди реваш і колодку до ватри.

Часто молоко від коров не міряють, а від кожної корови дають бербеницю (25 л.) бриндзі. Цікаво, що газда одержує свій “дат”, хочби його корова або вівця другого дня загинули. “Маржина може пропасти, але дат ні”.

За випас худоби газда платить окремо готівкою, приміром — за пару волів 14 зл. р., за корову 3-5 зл. р., а за вівцю 30-50 центів за ціле літо. Готівка і бриндзя, що залишилася по видачі всіх “дат” — це чистий заробіток ватага, чи т. зв. депутата.

ПРИЧИНИ ЗАСТОЮ В РОЗВИТКУ МОЛОЧАРСТВА

Такі й інші форми примітивного молочарства були поширені по цілій Україні. Це було молочарство для задоволення власних господарських потреб селянина-хлібороба в його пів-замкненому і пів-мінованому господарстві. Молоко і молочні вироби хлібороба-селянина тоді рідко попадали на широкий міський ринок — він належав тоді до фільварків і жидівських пахтярів.

Ріжні причини склалися на те, що в Україні молочарське господарство довгі віки не поллачувалося.

Найважливіша причина — це був занепад Київської і Галицько-Волинської держави, який спричинив не лише втрату державної самостійності, але й національне поневолення українських земель Польщею та Литвою. Але — як слушно зазначає Др. С. Баран — він шкідливо відбився і на інших ділянках українського суспільного життя, а зокрема в господарсько-соціальних відносинах. Польща збройно окупувала західньо-українські землі, частину великих землевласників, якими були українські бояри, вигубила фізично, а решта бояр по довшій боротьбі перейшла з православ'я на римо-католицизм і спольщилася. Вільний селянський стан скоро зник, лопадаючи в залежність від польських панів, які масово осідали в Галичині й Холмщині, а навіть на правобережній Україні, несучи з собою поневолення українського елементу не лише по селах,

Ваш спільник в добрій управі фармою

Щоб придержувати крок у новій фермерській ері, ви потребуєте доброго книговодства і розумної господарки своїми фінансами. В цьому ви знайдете багато помочі через багато услуг, які предкладає вам найближчий відділ Canadian Bank of Commerce. Серед них є:

- **ЩАДНИЧІ КОНТА** — щоб дати вам готівку в разі потреби;
- **БІЖУЧІ КОНТА** — щоб допомогти вам мати перегляд видатків;
- **БЕЗПЕЧНІ ДЕПОЗИТНІ СКРИНКИ** — щоб забезпечити ваші важні папери і вартості по низьких коштах;
- **ПОДОРОЖНІ ЧЕКИ** — безпечніші чим готівка підчас подорожі;

За подробицями зайдіть до управителя найближчого відділу

THE CANADIAN BANK OF COMMERCE

800 відділів по цілій Канаді до ваших послуг

але і по містах. Вільний стан дотеперішніх селян-хліборобів, власників землі, зникає доволі скоро. Зникає також селянська власність, а самих селян закріпощено на основі законів, ухвалених польськими соймами, починаючи конституцією Яна Ольбрахта з 1496 року і кінчаючи конституцією з 1543 року, якою Польща завела особисте підданство і відібрала від селян право власності землі. Селян приковано до землі як панських кріпаків, які не мали права покинути села, ані самостійно господарити. Такий стан тривав аж до занепаду Польщі.

По прилученню Галичини в 1772 році до Австрії, господарські умовини українського села небагато змінилися і про якусь організацію селян, як продуцентів, не могло бути мови. Такий стан тривав аж до скасування панщини 15 травня, 1848 року.

ИНДЕМНИЗАЦІЯ, ПРОПІНАЦІЯ І СЕРВІТУТИ ЗАМІСТЬ МОЛОЧАРСТВА

Акт скасування панщини привертав селянам свободу і право власності землі, тобто позірні ті права, які селяни мали до 1340 року, у власній державі. Однак акт скасування панщини не розв'язав селянського питання з економічного боку, бо 2,401,263 га. посівної площі або 44.4% всієї посівної землі залишив у руках панів, тоді коли селяни одержали 3,069,000 га. землі, або пересічно 4 га. на одне господарство, що не давало достатніх економічних підстав для розвитку самостійних селянських господарств. Патент на знесення панщини поминув, або неясно оформлював такі важливі справи як **ИНДЕМНИЗАЦІЮ**, **ПРАВО ПРОПІНАЦІЇ** і **СЕРВІТУТИ**, які довго відтак тяжіли над господарськими відносинами західньо-українських земель.

Індемнізація — це було право на відшкодування панам за звільнення селян. Пани одержали кредитові асигнати, за які мали з державного банку одержати гроші, але австрійський уряд не хотів платити їх, кажучи, що це має зробити край. По довгих торгах у парламенті погодилися платити по половині, коштом додаткового оподаткування. Так прийшлося українському селянинові за своєю волю дорого заллатити, бо кошти ці становили 220,000,000 гульденів.

Пропінація — це знову право панів на монопольний виріб і продаж алкогольних напій, яке вони по знесенню панщини арендували жидам. Починається найтемніша сторінка нашої історії — доба жахливого пиянства. Жидам досить легко було розп'ячити нашого темного селянина, бо кожний селянин ще за панщини був зобов'язаний примусово пити й до горілки був вже призвичаєний. В 1878 році Вол. Навроцький нарахував в самій Галичині 23,269 шинків, або на кожних 233 душі один шинок. В найкращих місцях села стояли коршми. Жида, наче п'явки, тягнули останні соки з наших темних і горілкою задурманених селян. Багато господарств у тому часі було виставлених на ліцитацію.

Господарську ситуацію нашого села особливо погіршувала невияснена справа **сервітутів**. Всі ліси й пасовища, які були за панщини вільними добрими, пани присвоїли собі, бо патент про знесення панщини про те нічого не згадував. В висліді велика частина селян осталася без пасовища і сіножатей, що ніяк не сприяло розвитку молочарства.

ПЕРШІ СПРОБИ САМОБОРОНИ СЕЛЯН

Закон про т. зв. сервітутів комісії вийшов щойно 1853 року, але він справи сервітутів не вирішував. На тому тлі розгорілася довга й завзята боротьба між селянами і дідами, низка процесів, яка тягнулася аж до наших часів. Це все було причиною великого господарського занепаду українського села. Як додаток до цього нещастя, появився ще закон галицького сойму з 1868 року про вільний оборот землею і свободу кредиту, що причинилося знову до парадоксального розділення сільського господарства і його заборгованості, чого не вільно було робити за панщини. Зараз по знесенню кредитових обмежень у 1868 році, як подає Др. І. Витанович, зліцитовано в Галичині 271 селянських господарств, а в 1879 році те число зросло до 3,164. За десять років, від 1873 до 1883 року, зліцитовано (примусово пропитих — прим. А.К.) в Галичині 23,237 дрібних селянських господарств, вартості найменше 23,000,000 гульденів за борги в сумі 6,633,713 гульденів.

Розуміється, що таке жахливе госпо-

дарське й суспільне становище українського селянина швидко викликало реакцію серед невеликої групи тодішньої української провідної верстви, перше усього духовенства. Почалася боротьба за привернення селянинові людської гідності і за господарське uzдоровлення наших сіл.

Священики спершу відновлювали по селах громадсько-допомогові інституції, відомі вже за панщини т. зв. "громадські шпихлірі". Закладали вони братства тверезости, в чому дуже багато заслуги Товариства "Просвіта" у Львові (заснованого 8 грудня, 1868 р.) та її читалень. "Просвіта" закроїла собі дуже широкі рямці для своєї діяльності, охоплюючи своїм статутом майже все життя українського народу (просвітне, культурне, наукове й господарське).

ПЕРШІ КООПЕРАТИВНІ ОБЕДНАННЯ

Ця вперта національна робота "Просвіти" і природні побутові форми братсько-сусідської самопомоги, глибоко вкорінені в нашому народі, привели до народження кооперації, яка поволі почала впорядковувати господарські відносини по наших селах, зокрема по появі австрійського закону про зарібково-господарські спілки 1873 року. Для розвитку сільсько-господарської кооперації в Галичині багато причинилася кредитова кооперація, започаткована коло 1860 року.

В 1874 році поляки покликали до життя першу союзню організацію — "Звйонзек Стоважишень Заробкових і Господарчих" у Львові, до якої ввійшло 51 кредитових і 7 промислово-торговельних кооперативів з 17,175 членами. Серед членів тих кооперативів було багато українців. Декотрі кооперативи скоро зорганізувалися, між тими відома була кредитова спілка "Віра" в Тисьмениці, заснована 1873 року, від якої почалася історія української кооперації в західній Україні.

Першою життєздатною зарібково-господарською спілкою, заснованою згідно з законом з 1873 року, була "Народня Торгівля" у Львові, заснована 1883 року, за ініціативою інж. В. Нагірного, першого пропагатора в нас англійських і швейцарських споживчих спілок, і Аполлона Нечая, великого ентузіаста торговельних спілок.

Інж. Нагірний звертав увагу на молочарство, покликуючись на швейцарські й данські зразки. Але ґрунт під організоване молочарство ще не був достатній, бо молочарство вимагало більше знання господарської свідомости і добрих фахівців.

СТАН РОГАТОЇ ХУДОБИ В ГАЛИЧИНІ В рр. 1880—1910

Початок фізичної можливости плекання рогатої худоби в східній Галичині можна виводити від 1880 року, бо на цей рік припадає впровадження закону про поборювання книгосушу ("Ріндерпест, пестіс бовіна"). Ця недуга річно нищила в Австрії тисячі худоби. Ще в 1881 році згинуло в наслідок цієї недуги 3,952 штук худоби в Австрії; в наступних роках вже не було ні одного випадку її на нашій території.

Стан худоби в східній Галичині в цей час, як на тодішні умовини, був теж задовільний і становив у 1880 році 1,436,584 штуки, в 1890 році 1,562,333 штуки, в 1900 році вже 1,707,766 штук, а пізніші роки виказують упадок стану худоби.

По областях стан худоби представляється в поодиноких десятиліттях як слідує:

Львівщина: 1880 р. — 606,567; 1890 р. — 686,159; 1900 р. — 740,117; 1910 р. — 680,485. Тернопільщина: 1880 р. — 371,490; 1890 р. — 390,422; 1900 р. — 448,530; 1910 р. — 425,743; Станиславівщина: 1880 р. — 458,527; 1890 р. — 185,752; 1900 р. — 519,119; 1910 р. — 444,543. Разом: в 1880 р. — 1,436,584; в 1890 р. — 1,562,333; в 1900 р. — 1,707,766; в 1910 р. — 1,550,771.

На 1 км. кв. загосподарюваної площі припадало в 1880 р. 26,5, в 1890 р. 29,3, в 1900 р. 44,7, а в 1910 р. 40,9 штук худоби. З того коло 90% худоби було власністю селянських господарств. Економісти в тому часі оцінювали, що поміщики мають 25%, а селяни 75% всієї худоби, але перепис худоби, переведений у 1902 році, виказав, що поміщики від 50 га. землі вгору годують тільки 9,83% всієї худоби, зате найбільше худоби плекали господарства 2-5 гектарів, бо аж 35,47%.

Цей мильний погляд на перевагу поміщицьких господарств над селянськими, в годівлі худоби, спирався на тому,

що поміщики, з публичними посілками, займали майже 50% всієї управної землі, а саме: в рр. 1852-66 — 2,461,000 га. або 44.3% всієї площі; в 1889 р. — 2,328,000 га. або 42.1% всієї площі; в 1902 р. — 2,229,000 га. або 40.3% всієї площі.

Цю земельну перевагу й мильний погляд на перевагу поміщицьких господарств над селянськими, особливо в годівлі худоби, поміщики (дідичі) дуже майстерно використовували впродовж кількох десятків років другої половини 19-го століття для власних користей. Щойно з початком 20-го століття, на основі перепису худоби з 1902 року, стверджено, що плекання худоби в східній Галичині — це справа майже виключно селянських господарств, що селянські господарства мають стати основою модерного молочарства і їм треба присвятити більше уваги.

ЗАЦІКАВЛЕННЯ АВСТРІЙСЬКОГО УРЯДУ МОЛОЧАРСТВОМ У ГАЛИЧИНІ

Перше зацікавлення раціональним молочним господарством у Галичині датується від 1888 року, коли, під впливом Німеччини й Данії, австрійський уряд поставив у своєму бюджеті певні суми на розбудову молочарства. Тоді польські дідичі, зацікавлені в тому, щоб одержати такі грошові дотації чи субвенції, почали організувати модерні молочарні по фільварках. Однак, щоб перед урядом якось затерти ціль особистих інтересів, вони переводили постанову в галицькому соймі про потребу дослідів селянського господарства й плянове, цебто доцільне заснування молочарських спілок.

Самозрозуміло, що дослідями керували польські дідичі і вони поставили справу так, що студіями охоплено тільки чисто польські терени західної Галичини. Одночасно розтягнуто опіку над великими господарствами дідичів, бо це була їх мета.

Все-ж таки, під тиском уряду, в 1891 році зорганізовано при Краєвому Виділі у Львові колегію молочарських інструкторів, яка перевела цілу низку молочарських курсів, але всі в західній Галичині. Також у 1903 році засновано першу молочарську школу в Ряшеві, але теж у західньо-польській частині Галичини.

Наслідком такої господарської політики польських панів і польської адміністрації, за час від 1888 до 1903 року на українських землях не засновано ні одної української молочарні. В той-же час у західній Галичині працювало вже 207 молочарень, з них 258 приватних, здебільша двірських, 32 приватницько-спількових селянських і 7 кооперативних.

Однак ця праця не лишилася без наслідків і в східній Галичині. Акція дідичів мусіла викликати тоді в наших господарських провідників відрух і примусила їх виявити свою ініціативу, тим більше, що загальна й національна свідомість нашого галицького села зростає до тієї міри, що можна було розпочати організацію продукційних кооператив, чи як дехто називає — збутових кооператив з власним виробництвом, спираючи їх діяльність на дрібних селянських господарствах.

Розпочалася відтак доба українського організованого молочарства, але це вже тема для окремої розвідки.

Джерела:

- М. Грушевський: Історія України-Руси, т. I. "Гандбух дер Мільхвіртшафт", т. 3, част. II.
В. Шухевич: "Гуцульщина", том I; т. 3, част. II.
Др. С. Баран: Земельні справи Галичини, Авсбург, 1948.
Інж. Ю. Павликовський: Причини павперизації українського селянства в Галичині до 1848 р. і після знесення панщини — реферат виголошений на з'їзді Наукового Товариства ім. Шевченка, в Берхтесгаден, 16 березня, 1947 р.
Др. І. Витанович: Історія народного господарства.
А. Жук: Українські землі в Польщі, т. III, У.З.Е., Відділ Кооперація.
Інж. Др. Е. Храпливий: Плекання рогатої худоби у східній Галичині.

Один політик спитав свого приятеля хто виграє вибори. На це питання він дістав таку відповідь:

— Якщо більше людей буде знати про тебе, то виграє твій противник. Якщо будуть знати про нього більше ніж про тебе, то виграєш ти.

★

Кандидат на посла, який не був вибраний, сказав до своїх виборців:

— Пані й панове! Дякую всім тим, які голосували на мене, а моя жінка хоче подякувати тим, котрі на мене не голосували.

ГОСТІ

А вже-ж, про що тут говорити! Гість нині настав ненормальний. Весь час доводиться за ним слідкувати. І щоб пальто своє надягнув, і щоб зайвої смушевої шапки на голову не нацупив.

А їду, звичайно, нехай беруть. Але пощо їду в серветки загортати? То таки зайве. Не послідуєш за тим, то гості можуть за два вечорі все майно разом з ліжками вивести.

Ось які гості настали в наслідок поглиблення клясової самосвідомости.

В моїх знайомих на ґрунті страху перед гостями підчас отих свят розгорнувся невеличкий інцидент.

На Великдень запрошено п'ятнадцять осіб найрізноманітніших гостей. Було тут багато дам і не дам. Питців і непитців.

Приєм був розкішний.

На саму їду витрачено коло сьоми карбованців. Випивка на паях. По півтретя від носа. Дами безплатно. Хоча це, правду кажучи, безглуздо. Інша дама насмокчеться до того, що неодного мужчину може в сліпий кут загнати.

Та не будемо входити в ті подробиці й розстроювати свої нерви. Це вже діло хазяйське. Їм краще це видно.

А хазяїв було трое. Подружжя пара Зефірових і їхній старик — жінчин батенько Євдокіміч.

Може бути, що його спеціально запросили, на предмет догляду за гостями.

— А втрійку — кажуть, — ми, зовсім не стісняючись, можемо доглядати за гостями. Кожного гостя матимемо на приміті.

Почали води доглядати.

Перший знемігся Євдокіміч. Отой старик, дай йому, Боже, здоров'я, щастя і щасливої старости, напротязі перших п'яти хвилин нажерся до того, що не міг сказати "мама".

Сидить, очками заграє і дамам мугикає неозначені речі. Сам хазяїн Зефіров з приводу отой батькової випивки дуж схвилювався і зажурився та сам почав ходити по помешканню, слідкувати: як і що, так щоб нічого зайвого.

Та коло дванадцятої години з приво-

ду великої жури і сам насмоктався до повної гидоти.

І заснув на видному місці, в ідальні під вікном.

Опісля виявилось, що йому надуло фотографічну карточку і три тижні він ходив з пухлиною.

Гості, напхавшись доволі, почали бавитися й веселитися.

Почались піжмурки, горюдуб і забави в щіточку.

Підчас забави в щіточку відчиняються двері і входить у кімнату мадам Зефірова, бліда як смерть і говорить:

— То, — каже, — вже чиста гидота. — Лише-що хтось в убірній викрутив електричну лампу на 25 свічок. То, — каже, — просто таки не можна гостей в убірні допускати.

Почався галас і колотнеча. Батенько Євдокіміч, звичайно, миттю витверезів, почав трівожитись і за гостей хапатись.

Дами безумовно пишуть і не допускають себе ловити і обмацувати.

— Хапайтесь, — кажуть, — за мужчин в крайному випадку.

Мужчини кажуть:

— Нехай тоді переведуть поголовний трус.

Приноровили спосіб. Зачинили двері. Зробили трус.

Гості самі по черзі вивертали свої кишені і розстібали гімнастюрки та шаровари і здіймали чоботи. Однак нічого такого незвичайного, крім кількох канапок і пів флашки мадейри, двох невеличких чарок і одної карафки не виявлено.

Хазяйка, мадам Зефірова, почала горячо виправдуватись — мовляв, погорячилась і кинула тінь на таке добірне товариство. І висловила здогад, що може бути — хто й ззовні зайшов в убірну і викрутив лампу.

Та момент уже був зіпсований. Ніхто не хотів більше бавитись у щіточку, танці під балалайку теж розстроїлись і гості тихенько почали розходитися.

А ранком, коли хазяїн протер свої очі, все остаточно вияснилося. Вияви-

лось, що хазяїн зі страху, що деякі принагідні гості можуть поцупати лямпочку, викрутив її і поклав у бічну кишеню. Там вона і розбилася. Хазяїн мабуть круто наляг на неї, коли заснув під вікном.

М. Зошенко

БАСАРАБІЯ

Територія Басарабії положена між річками Дністром і Прутом. Вона займає близько 16,000 кв. кілометрів простору і має понад 2 мільйони населення.

Першими поселенцями Басарабії, як припускають дослідники, були словянські племена тиверців і уличів, які в добу розселення словян десь у 2 столітті по Христі спустилися з їх Карпатської прабатьківщини вділ по Дністрі і Пруті. Їх мали підбити і витиснути басараби невідомого походження, які дали країні свою назву. Пізніше країна пережила панування готів, гунів, варяго-русів (Олег, Святослав, Володимир Великий, Ярослав, Осьмомисл), татаро-монголів, болгар, турків, москалів і румун. Московщина відвоювала Басарабію від турків в 1812 році, під командою генерала Кутузова, пізнішого героя в наполеонських війнах.

Населення Басарабії сильно мішане, при чому ні одна народність не виказує абсолютної більшості. Там є молдавани (румунське плем'я), українці, гагаузи (потуречені болгари), чисті болгари і в невеликих кількостях цигани, жиди і москалі. Останні складаються з представників ріжних старовірських сект, які втікали від переслідування московського уряду підчас виправлення церковних книжок за патріярха Никона і царя Олексія Михайловича в 17 столітті. В Басарабії мешкали також понад 100,000 німців колоністів, які вивандрували до Німеччини в наслідок порозуміння між Гітлером і Сталіном у 1940 році, коли Гітлер дав Сталінові згоду на зайняття Басарабії. Розгрупувати територіально заселяючі Басарабію народности неможливо. Навіть, коли відділити від неї пограничні чисто українські повіти Хотинський, Акерманський і Кілійський, то населення решти також не викаже подавляючої румунської більшості з огляду на поважну кількість гагаузів, циган та інших дрібніших груп.

Географічно Басарабія положена між українською і румунською етнографічними територіями, і в останніх століттях заселялася виходцями з одної і з другої країни. В 18 і 19 століттях вона ще в Україні називалася Буджаком або Буджацьким степом і туди за часів колонізації Запорозьких земель Потопкином переселилася поважна кількість запорозьких чабанів з отарами.

Поскільки Басарабія ніколи не існувала як окрема територіальна одиниця і не має своєї місцевої історичної традиції, її поділ між Україною і Румунією не мігби розглядатися, як акт історичної несправедливості. Природна границя між впливами обох сусідів у загальних рисах перебігає по лінії водорозділу Дністра і Прута.

Підчас останньої московської революції Басарабія була зайнята румунським військом і прилучена до Румунії, але того прилучення, як одно-стороннього акту, переведено навіть без згоди місцевого населення, не признали не тільки совети, але й західні держави.

З огляду на беззаядд і відсталість румунської господарки, економічне життя Басарабії по прилученню до Румунії значно погіршилось без жадних виглядів на якесь поліпшення. В додатку румунська влада переслідувала всякий прояв національного і культурно-економічного відродження на своїх окраїнах, більше економічно і культурно розвинених ніж сама румунська метрополія.

До того, саме природне положення Басарабії не сприяло розвитку румунської господарки, бо її шляхи провадили в Україну, а не до Румунії; українські міста мали більший попит на її продукти ніж суто рільнича Румунія.

Про це положення Бритійська Енциклопедія з 1929 р. пише між іншим таке: "Положення відбивається застрашуючо на торговлі обох країн, а головню на басарабській області, бо колишній Дністер був головним шляхом басарабського збіжжя і вовни. Три головні залізничні шляхи були звернені до Одеси, а четвертий був злучений з Акерманом, а звідти через море також до Одеси. Це місто творило природний збут для басарабської ярини, овочів і вина, які знаходили готовий ринок в Росії, а які вже менше відповідали наставленню до рільничої Румунії".

А. Б.

Випробувані і Смачні Приписи

ВАФЛІ

- Пригрійте
1½ склянки молока
Вмішайте
1/3 склянки цукру
2 ложочки соди
2 склянки масла або маргарину
Проходіть до літності.
В міжчасі відміряйте в миску
½ склянки літної води
Вмішайте
2 ложочки цукру
Посипте це
2 ковертками Fleischmann's Активних Сухих Дріжджів.

Нехай постоїть 10 минут, ТОДІ добре вмішайте. Вмішайте в теплу мисочку. Добре вмішайте
2 добре збиті яйця
2 ложочки ванілі
2 ложочки пересіяної муки до всього

Мішайте аж до густу (Тісто повинно бути дуже рідке). Посудуйте тісто в березів миски. Покрийте локми полотном. Нехай підросне в теплу місці, літньому від продувіа доки не подвоїться величиною — около 30 минут. Вмішайте тісто. Печіть в притертому вафловому залізу при уміркованій температурі, доки не зарум'яниться — около 5 минут. Подівайте в маслом або маргариною та гарячих сиропом.

ГОСКА

- Спрайте 1 склянку молока
Вмішайте ½ склянки сльози
¾ склянки цукру
½ ложочки соди
Проходіть до літності
В міжчасі відміряйте в миску
½ склянки літної води
Вмішайте 2 ложочки цукру
Посипте 2 ковертками Fleischmann's Активних Сухих Дріжджів.

Нехай постоїть 10 минут, ТОДІ добре вмішайте. Вмішайте літну молочну мисалку. Вмішайте
2 яйця, добре збиті
3 склянки пересіяної муки до всього
Мішайте доки не зрідне. Вмішайте
¼ покритеної цитрини.

Викопіть тісто на легко намучену дошку або полотно. Містє, двісті тісто не стане гнучке. Положіть в нагрітому рашку; посмаруйте зверху розтопленим сльозцем. Прикрийте. Нехай постоїть в теплу непродуктовому місці доки не подвоїться величиною.

Патеніть тісто і викопіть його на дошку або полотно, відсінній мукою. Розділіть тісто на дві половинки, подальше одна від другої. Розділіть одну половинку, тоді поріжте цілі цієї порції на 3 рівні частини. Випікуйте кожну частину на пасти, около 12 цалів довги. Положіть ці пасти на нагрітцєну бляху до печія і сплетіть їх разом у косу. Поділіть 2/3 лишньої ½ порції тіста на 3 рівні частини і зробіть з них косу около 11 цалів довгу. Положіть на верх першої коси.

З лишнього тіста сплетіть косу около 10 цалів довгу і положіть на ці дві. Посмаруйте верх розтопленим маслом або маргарином. Як потрібно, покладайте дубні платки для здержання шетіноі раєм. Уложіть другу порцію тіста в такий сам єніб. — Нехай підросне в теплу місці аж до подвоєння величиною — коло 1 годину. Посмаруйте талюю мисалку

- 1 яйце, легко збите
1 ложка води

Удекоруйте ½ склянкою цілих вилучених алмонд-дих горіхів. Печіть в уміркованій печі (375 ст. Ф.) 35 до 40 минут.

ГУГЕЛЬГУПФ

- Спрайте ½ склянки молока
Вмішайте ½ склянки цукру
½ ложочки соди
¼ склянки масла і маргарину
Проходіть до літності
В міжчасі відміряйте в миску
½ склянки літної води
Вмішайте 1 ложку цукру
Посипте 1 ковертку Fleischmann's Активних Сухих Дріжджів.

Нехай постоїть 10 минут. Тоді добре вмішайте. Вмішайте літну молочну мисалку. Вмішайте
2 яйця, легко збиті
2¼ склянки пересіяної муки до всього

Добре мішайте через около 5 минут. Прикрийте локми полотном. Нехай підросне в теплу непродуктовому місці доки не подвоїться величиною — около 1 годину і 30 минут. Посипте мідками округлими хліба бєзи і дво добре нагрітцєної 8-склянкової касеролі. Вєніше відмір округлі. На дно касеролі положіть цілі вилучені алмонди. Добре вмішайте тісто. Добре збійте. Вмішайте

- ½ склянки родаників бєз кісточок
½ ложочки шєрри з цитрини

Викопіть тісто в приготовану форму або касеролу. Прикрийте воглим полотном. Нехай підросне в теплу місці до удвоєння величиною — около 1 годину. Печіть в уміркованій температурі (350 ст. Ф.) через около 40-45 минут.

Ми поручаємо також Вам під увагу інші високої якості

Standard Brands Limited продукти:

FLEISCHMANN'S ACTIVE DRY YEAST

GILLETT'S CREAM

OF TARTAR

BLUE BONNET MARGARINE

INSTANT CHASE & SANBORN COFFEE

ROYAL INSTANT PUDDINGS

CHASE & SANBORN COFFEE

GILLETT'S LYE

INGERSOLL BABY ROLL CHEESE

MAGIC BAKING POWDER

TENDER LEAF TEA

ROYAL GELATIN DESSERTS

GILLETT'S DRAIN CLEANER

STANDARD BRANDS LIMITED

MONTREAL

TORONTO

WINNIPEG

VANCOUVER

Іван Франко

Наче сон

Наче в сні виринають перед моєю душею забуті тіни давньої минувшини, рисуються виразними сілуетами на тлі крайобразу мого рідного села і промовляють до мене давно нечутими, простими, тихими словами. І ворущать моє серце і витискають сльози на очі. Чи маю вас ловити, тіни, сіттю слова? Чи маю виводити на денне світло те, що примерщилося мені в сонній зяві?

★

Новенька селянська хата з білими стінами, з ясними вікнами, збудована в дві половини, під наступленою стріхою, в віночку розлогих верб і яблунь, що хиляться над нею, осяяна блиском літнього, південного сонця. Відчинені сінешні двері, в хаті рух і стукіт і веселий гамір. Хто від жнив, хто з косовиці прибігли на часок до дому, щоб пополуднувати. Поле близенько, широким вінцем розкидане довкола хаток невеличкої, десяти-хатої слободи, то йдуть на полуденок до дому, бо нікому носити його в десять ріжних місць, де рівночасно йде робота.

— Води! Води! Ой як шкода, що нема свіжої води! — чути голоси при столі. На подвір'ю і загалом на слободі нема криниці; в річці, що з двох сторін обмиває сугорб, на яким стоїть слобода, вода тепла. Треба йти за річку, левадою, потім нивами аж під ліс до лісової криниці, що має чудову холодну воду. Але хто піде? Нікому не хочеться йти серед полуденку. Все зідять робучі роти, а йому не лишать, ще й наслідуються.

— Иди, невісточко! — лагідно промовляє баба, господарева мати, що вже три роки не злазить з печі, та досі ще держить у повній власті всю хату. Невісточка, висока, статна і гарна молодиця, ані слова не мовить, кладе ложку, хапає коновки й коромисло і весело, мов пташка, співаючи біжить через подвір'я, в садок, на леваду за річкою. Баба з печі слідить за нею очима, як вона мов метелик з червоними крилами — це її від поспіху сфалдована черво-

на спідниця — летить далі й далі на край обр'ю, який видно крізь вікно. Ще момент, і вона вибігла поза той обр'ю і щезла з очей баби.

В хаті полуднують, поспішаючи, голосно калатають деревляні ложки об посуду, гомонить весела розмова.

— А лишіть там їй, — рішучо говорить баба, — вона більше робить від вас усіх.

— Уже лишено, бабуню, — озивається старша служниця Остіна.

— А вона винесе вам води на ниву, то йдіть так. Адже до криниці не близько.

І всі, пополуднувавши, ще раз стукнули ложками та посудом, повставали з сиджень, і повагом, як люди, що знають свою міру і свій час, виходили з хати і йшли до свого діла. Господар вийшов останній.

— А пильнуй там, Мироне, щоб не постаткували! — сказала баба.

— Ну, а від чого-ж я? — запитав хазяїн і якимось байдужно вийшов з хати.

— Нездара ти! От іще нездара! — буркнула собі під носом баба.

— Старий вдівець, а замайнулося молоді жінки. Тож, маєш її! Тішся нею, як квіткою, що, якимось птахом занесена, зацвіла в твоїм городі! Тішся, як я тішуся.

І стара, не говорячи нічого більше і шевелячи своїми посинілими від старости губами, взялася за куделю й веретено, що все стояли біля неї — “щоб не тратити часу марно”. Це була девіза всього її життя і вона хотіла бути вірною їй аж до смерті.

★

А невістка біжить по воду.

Весела як пташка, що з клітки випурхнула на волю. Її палкі очі впиваються красою природи і соняшним блиском, її дівочі ще груди підносяться і хвилюють, мов у якимось зворушенню, її рум'яні, калинові уста мимоволі розхилиються і з них дзвінким, альтовим голосом вилітає дівоча пісенька.

А в тій хвилині, неначе сонний при-

вид, від землі виринула висока парубоча постать. Це був високий, вродливий парубок з високим чолом отіненим золотистими кучерами, з простим мов з слоневої кости виточеним носом, з розкішними губами, крізь які проглядали білі, рівні зуби — ідеал сільсько-го красеня, принада для дівчат і молодіць.

Він був не тутешній, мандрівний дяк, і ніхто не знав якого він роду. Всі кликали його Нестором. Ві служив у попа і разом з тим був за дяка при церкві та радував людські душі своїм чудовим голосом. Тепер ішов з косою на плечі косити попову леваду за слободою. Його стежка, що вилася від села, перехрещувалася на леваді з тою стежкою, що вела в лісок до криниці. На тім перехрестю Нестор зупинився, поки дійде до нього молодича.

— Здоров, Марисю! — мовив до неї.

— Здоров, Несторе. Куди йдеш?

— Адже бачиш, що косити. А ти по воду?

— По воду.

— Баба післала?

— Баба.

— Гаразд.

І він пішов з нею, свищучи якусь мельодію. А коли дійшли до ниви покритої буйним житом, він збочив до неї і сказав до Марисі лиш одне слівце:

— Сюди!

Вона пішла за ним і за хвилинку обоє зсезли в розкішнім морі сірозолотих стебел жита, а над ними щасливо шуміли недоспілі ще колосочки, колисані ледви чутним подухом горячої, подудневої літньої години.

★

Марися прибігла до дому з водою і застала бабу біля вікна. Не мала часу здивуватися цьому незвичайному фактові, бо баба мала ноги безвладні і порушитися з місця їй було великим трудом. Баба не дала їй отямитися, і коли почувла, що Марися вже в сніях, оклинула її:

— Марисю, ходи до мене!

Марися наблизилася до баби і гляділа їй просто в очі.

— Ти була з ним?

— Була.

— Добре.

І стара простягла свою велику, костляву руку, обняла нею Марисю за ший, потягла близько свого лица і поцілувала її. Марися не мало здивувалася тій ніжності, бо баба була дуже строга і ніколи не цілувала нікого.

— Ти моя донечко! — шептала баба тремтючим шелотом. — Ти моя квіточко! Ти моя радість! Шкода тебе для такого нездари, як твій муж. Я знала, що ти підчуєш це й сама. Та про те будь благословенна в Бога, що прийшла звеселити нашу хату. І приведи мені внука, щоб був гідний тебе і мав таку золоту головку, як він. А про всякі насланні не турбуйся. Я навчу тебе всього, що сама знаю. А тепер іди до свого діла, неси ім воду.

Марися мала сльози на очах і не мовлячи ані слова, вийшла з хати.

Скрилак Тарас Габора

Завоювання норманів та їхня літературна спадщина

Колесо історії обертається. Те, що колись сяло в блиску і пишності, сьогодні покрите глибоким сумерком. Країни світу, в давнині могутні й славні — скотилися вниз. Історія, зуб часу, покрила їх порохом забуття, а на їх місце виступають інші держави, молодші, більше життєздатні, повні сил і динаміки.

Старинний Вавилон оставив нам подиву гідний кодекс Гаммурабія та перші і досі прийняті наукові знання.

Розсипалася в пісках пустині могутня держава фараонів — Єгипет, і тільки досконалі піраміди з їхніми муміями фараонів і гієрогліфами внутрі та таємничі нерозгадані сфінкси, немов оте "мементо морі", кличуть до нас з сумерку віків, нагадуючи своє славне минуле.

Держава Ізраїля дала світові, а особливо християнству, Одного Бога і Старий Завіт.

Асирія — примір першої завойовницької держави.

Фенікія — ці старинні "морські вовки", дали нам взір високої культури і глибокого знання.

Індія оставила глибоку духову культуру, містичне знання і цікавий приглибших дослідах Буддизм.

Китай заховав у себе до наших днів усі галузі людського знання, відгороджені від зовнішнього світу "китайським муром".

Старинна Еллада дала світові досконале мистецтво.

Персія — первозбір імперії і державне будівництво.

Македонія - Александра Великого.

Імперія старинного Риму створила першу світову державу, вносячи в менші, підбиті країни звісний "Пакс Романа" і грецько-римську культуру, а опісля поширила в світі християнство.

Пролунала слава старинного світу, приходять середні віки, формується кельто - германсько - словянське розселення. Світом сколихнув наїзд диких полчищ гунів під проводом Атилли. Світ ще не встиг успокоїтися від всіх отих

сколихів і гураганів, викликаних наїздом диких коочників, як приходять нова загроза — магометанство. Творець магометанської релігії — Магомет, арабський купець з Мекки, оголошує себе пророком Аллага і творить нову віру — іслам. Починається "Геджа" (свята війна) і твориться могутня арабська держава.

Рим з видимим головою вселенської церкви здобуває кольосальні впливи в світі.

Вкінці приходять норманське завойовання.

Скандинавці, або як їх звали — нормани (люди з півночі), належать до останньої хвилі германського розселення, що йшла морським шляхом слідами колишніх англо-саксів.

Тіснота в північних краях застала молодших членів княжих династій, чи інших вожак, збирати ватаги одчайдушних здобишників з кілька сот чи тисяч людей. Належно озброївшись та спорядивши боездатні кораблі, пускалися вони в світ шукати щастя в нових країнах.

На сході ареною їхніх подвигів було балтійське побережжя, звідки вони пускалися в глиб східно - європейських країв. Там ці — як їх звали - - варяги, відіграли важну роль. Вони багато причинилися в формуванні Русько-Української (київської) держави.

На заході нормани насамперед завойовали східне побережжя, а потім і ціле англо - саксонське королівство. Норвежські вікінги підбили собі значну частину Ірландії, а опісля північні острови, включно з Ісландією й Гренландією і дійшли до Америки — прозваної ними Вінляндією (коло теперішнього Нью Йорку).

Рівночасно скандинавські ватажки осідали з своїми воїнами на голяндському та французькому побережжі.

Свої табори закладали вони головню на островах, і залишили в них охорону при човнах, запускалися ріками в глиб краю. Так пустошили вони Фран-

цію, а навіть заходили в Іспанію. Місцеве населення зазнало від них багато горя. Один з норманських ватажків осівся на долишній Сені й заснував тут своє князівство — Нормандію. В 911 році він визнав над собою владу французького короля й одержав від нього згоду володіти тим краєм.

З цієї гарної, родючої країни нормани, посилені ватагами зі скандинавських країв, стали запускатися на дальші завоювання. В першій половині XI віку вони засіли в Сицилії, завоювали полудневу Італію, вигнали звідти арабів і сягали аж до візантійських володінь.

Як вже згадано, в роках 796-947 норманські бойові дружини — вікінги, спершу тільки нападали, а потім зовсім підбили англійське королівство. Англія ввійшла в велику державу данського короля Кнута Великого, до якого належала Данія, Норвегія й Англія. Кілька десятиліть пізніше Англію завойовують офранцужені нормани - скандинавці. Це було в 1066 році за князя Вільгельма Завойовника.

Протягом двох століть ці сміливі морські вовки були погрозою для всего заходу. Їхні напади — швидкі і несподівані, змушували людину до спеціальних способів оборони, до будови кріпостей і замків та дуже вплинули на весь воєнний уклад західно-європейського життя тих часів.

Це було сказано кілька слів про завойовництва норманів, а тепер слід розглянути їхні духові цінності і надбання, які вони передали в наслідстві наступним поколінням.

Кожна культурна держава, крім своєї могутності, слави, величі та багатства, відзначається своєю культурою, своїми мистецькими надбаннями. В одній нації домінуючою буде чудова, стильова архітектура, в іншій малярство, в ще іншій музика і спів або література — тобто проза і поезія.

Войовничі вікінги можуть поведичатися і бути горді зі своєї поезії, що лунає глибокою, закамянілою немов леді півночі, суворою лицарською піснею.

Піснею, яка ще й сьогодні полонить нас зі старинних книг, чаром небуденної краси.

Піснею, яка позістала глибокий вплив на народи, де вона здобула була право горожанства, разом зі своїми творцями — трубадурами.

Полегша на

- Білі прищипки в устах
- Набоління від штучних зубів
- Поіритування уст і ясен

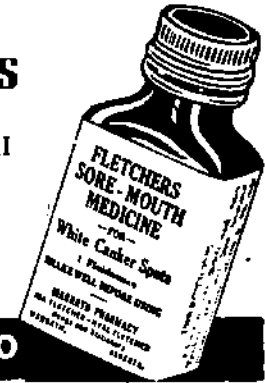
з допомогою

Fletcher's

ЛІК НА БОЛІ
В УСТАХ

До
набуття в

\$1.00

UKRAINSKA KNYHARNIA

660 Main St.

Winnipeg 2.

Як ідеальний приклад, подам країни Сходу Європи, тобто Русь - Україну, де ті пісні — саги вперше появились, а потім Московщину і Білу Русь, де вони перейшли по спустошенню України татарами. Сьогодні в тих країнах нема оригінальних саг. — О ні! — Саги Норман перетопилися в горнилі славянської душі і тільки непереможний, завойовницький дух варягів (вікінгів) позістав так як його не зуміла підбити словянська ментальність.

Правда, часом бачимо в поезії цих словянських народів залишки віршованої форми саг, але переважає тільки їхній духовий вплив. По глибшому зазіпнанню зі змістом, формою і духом норманських саг у різних народів, наважуся висунути нову теорію, а саме те, що "билини" старо-української, київської держави оснівають подвиги тих-же самих вікінгів, князів і дружинників, що і в сагах, і це ніщо інше як тільки змодернізовані і в словянському дусі перероблені саги півночі.

Не тільки те, а світової слави лицарський епос "Слово о полку Ігоря" —

українська "Пісня про Ролянда" — має всі прикмети норманських саг.

Те саме можна сказати про українські народні колядки як рівнож про пізніші "Козацькі Думи".

Українці — які мають у собі значний відсоток крові вікінгів, а з тим і частину їхньої духової спадщини, що позначається на протязі всієї української історії — Україна, країна плуга і меча.

Цей спадковий вплив героїчного духа вікінгів має сильну відбитку в українській літературі — особливо в модерній, наших днів.

Студіюючи літературу інших країн норманських впливів ми рівнож бачимо великі впливи саг. Найзамітніші вони в Скандинавії, Франції, Англії та Ірландії, де вони формувалися, черпали зміст і тематику.

Всяку, навіть не войовничої вдачі людину, полонить чар героїчної романтики. Дійсно невичерпаним, чисто-хрустальним джерелом, з суворю, а при тому чарівною боевою тематикою, являються віршовані поеми — легенди войовничих вікінгів — саги.

Саги, немов той бурштин закамяний в ледах півночі, збереглися в первісному вигляді до наших днів. Проглядаючи саги заховані в усіх країнах норманського перебування, ми завважуємо одну річ — своїм стилем переповідання вони змальовують нам людей крицевої волі, шляхетного, лицарського характеру, чулих на людське горе. Вони оспівують свій власний нарід, своїх князів, свої родини і власні лицарсько-героїчні подвиги.

До-християнський період норманів оспівує — ісландський Сер Валтер Скатт тих часів — Сноррі Стурлусон.

В своїх творах він чарівною піснею риливає мітичну красоту богів. В раю "Вальгаль" усім рядить бог Одін, вождь героїв. Найцікавіше те, що він не був богом перемоги, але богом смерті. Були ще два інші, визначні боги, а саме бог Тгор і Фрейр.

Про старинних богів сказано в багатьох інших сагах. Вистарчить згадати визначніші з них, такі як: "Кетілс сага Гаенгс", "Вольсунга сага", "Гаутрекс сага", "Гальфс сага ок Гальфсрекка", "Старгадз сага Сторвіркссонар", "Фрідзліфс сага", "Гардзар сага", "Гріммельссонар", "Оляфс сага гінс Гельга", "розе Едда", "Поетік Едда", "Гудзмун-

дар сага енс Ріка". В тих піснях оспівано героїв та старинних богів. Саги, тобто повісти історичного або біографічного змісту, переплітані мітом і фантазією авторів, були укладані від 12 до 15 століття.

Прекрасний переповідальний стиль, об'єктивізм, моралізаторські тенденції, місцями гострі, що переходять аж в сатиру (Бандаманна) здобули собі велику популярність не тільки в старині, але вічно живі в літературі.

В формуванні саг мали вплив грецька та латинська культура. Про це стверджує хочби такий факт, що в сагах стрічаємо багато грецьких і латинських слів, особливо імен. Для прикладу наведу такі грецькі імена як — Кірялякс, Еуфемя, Седентіана, Агапітус, Ізідоре, Севільє та інші, або латинські — Константіюс, Марсільюс, Ромедія, Фабріціюс, Метельюс, або Людовікус.

Саги зберегли в собі всі ціхи візантійського та романського світу. Клясична традиція мала дуже великий вплив на сувору душу норманів і вони в стичности з культурю Греції та Риму зачерпнули з цього невичерпного джерела багато цінних первнів. Найглибший вплив позіставило християнство.

А тепер розгляну тематику саг.

Слід пам'ятати, що помімо того, що саги в своїй тематиці мають поданий час, місце подій та імена осіб норманського світу — належать до всесвітньої літератури. Їхня тематика ріжна. Бачимо там лицарські подвиги морських вовків — вікінгів, бачимо родинне, суспільне і державне життя, немалий відсоток займає любовна тематика. Саги оспівують мітольогію своїх і чужих богів.

В більшості саг тематика пов'язана. Там всесторонно сказано про духове і матеріальне життя. Містицизм і таємничість займають рівнож не мале місце. Тут говориться про добрих і злих богів, про духів, чарівників і чарівниць, про закляті й зачаровані місця і речі, про людей заміненіх чарівниками в звірів, рослини чи речі та багато іншого.

В сагах змальований добрий, ідеальний і злий світ, але дуже замітне те, що добро майже завжди перемагає зло.

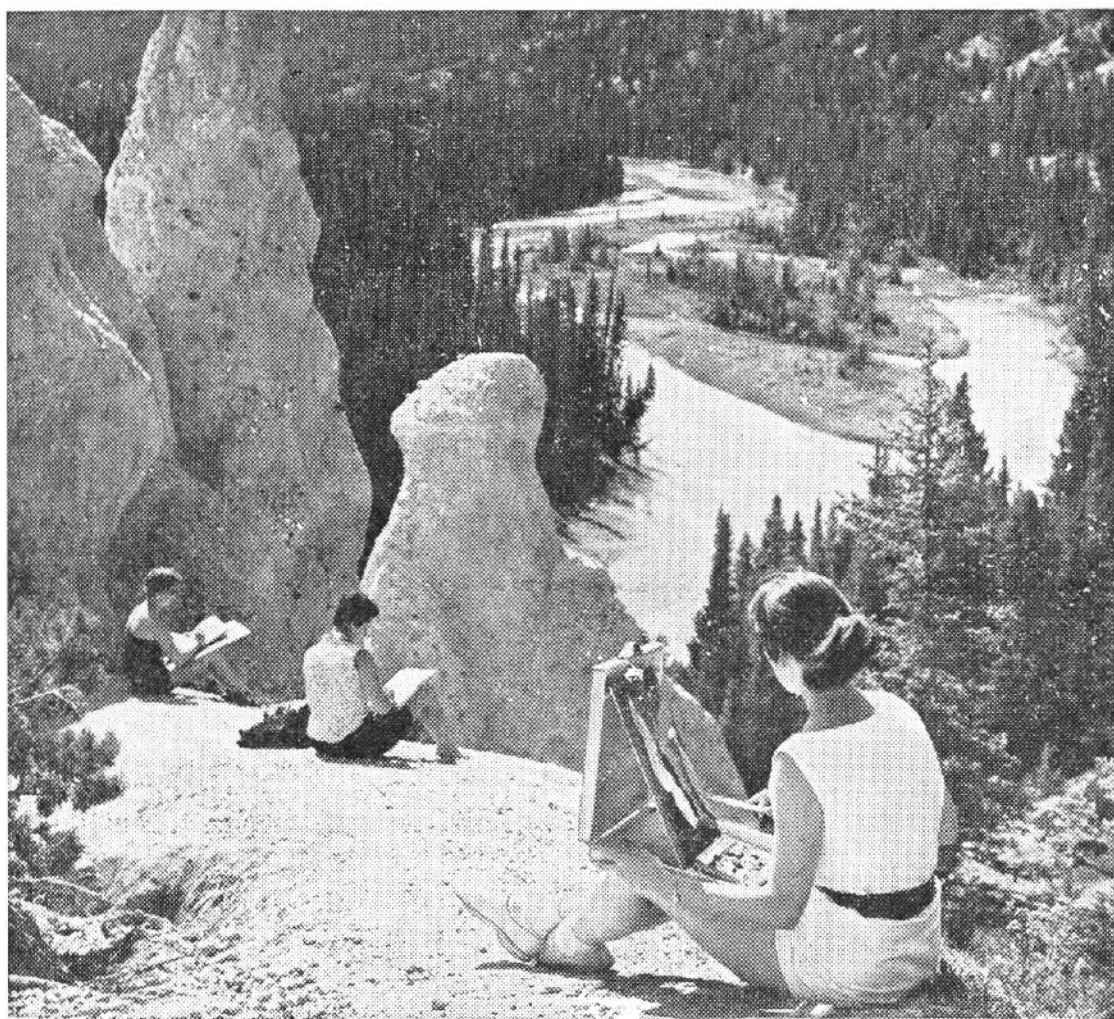
Ми знаємо, що в середніх віках культура вікінгів стояла дуже високо, про що можуть ствердити пісні —

саги. Тематика тих саг прийшла до Скандинавії з Київської Русі, Візантії, Франції, Англії, Ірландії, як рівнож непосередньо з Далекого Сходу. Очевидно ті джерела улягли в Скандинавії великим змінам. Вони набрали питомих норманам і їхній психіці ціх, а тоді розходилися в зміненому виді даліше по світі. Хто знає чи часами така перероблена сага не попала до краю, який

колись послужив тематикою і джерелом до її укладу.

Значіння й важність саг у світовій літературі дуже велике. Поминаючи те, що вони служили взором для пізніших літературних творів, саги становлять самі собою один з розділів, який нічим іншим не далосьби замінити.

М. В. Павленко-Луців

Учні малярства в школі мистецтва в Бенф, Алта.

Проф. ЮРІЙ БОЙКО

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ

Образ Миколи Хвильового в основному є вияснений нашою літературною критикою. Над його творчістю попрацювали вже чимало і сумлінно, визволили його ідеї з того душпая, в яке він змушений був загортати їх з огляду на большевицьку цензуру, і перед нашим зором повстає сьогодні Хвильовий не лише як майстер слова, але і як великий будитель підсоветської української людини, як пропাগатор пориваючої державницької думки.

Якщо ми хотіли дати формулу, в яку вкладаються основні результати дослідів над цією центральною постаттю української літератури 20-х рр., то довелосьб сказати так:

Хвильовий, що в роках своєї молодечої духової незрілості перейнявся ідеями комуністичного універсалізму, в часах духового визрівання, які припадають на роки т. зв. "Літературної дискусії", проходив процес болючої "самокритики" і опинявся на позиціях українського націоналізму. Як націоналіст, він зумів використати легальні можливості для того, щоб кинути гасло "Геть від Москви", орієнтувати український культурний процес на многовікові досягнення культури Заходу, будити в українстві вічно активний, допитливий дух окцидентальної "фавстівської" людини, культивував ідею вольовості українця, бачив майбутнє України в руках її провідної націоналістичної інтелігенції. В епоху, коли в большевизмі його інтернаціоналістичне доктринерство форми ще змагалось за панування над московсько-імперіялістичною суттю, Хвильовий уже передбачував остаточний результат цієї боротьби і трактував большевизм як модерний вияв московського імперіялізму. Московсько-месіянстичній концепції, опертій на універсальну ідею світового соціального перевороту, Хвильовий з нечуваною сміливістю протиставив свою універсальну концепцію світової місії України, концепцію "азіатського ренесансу", тобто відродження і піднесення під духовим проводом України кольо-

ніяльних країн Сходу, що підхоплюють вічно юні гелленістичні первні європейської культури і ведуть людство в нову смугу культурно-цивілізаційного піднесення.

Початок національного прозріння Хвильового знаменується його новелею "Я", річчю символічною, написаною езоповою мовою. В цій новелі Хвильовий розстріляв українську мрійність, лагідність, сумирність, розстріляв в ім'я невблаганного фанатизму майбутньої України, обличчя якої він мусів у тодішніх умовах прикривати советською ультрачервоною фразеологією. Поява новели "Я" з друку викликала різкий відгук з боку советської критики. Письменник Яковенко гостро критикував автора за те, що в новелі шельму-чекіста представлено дегенератом, тупим і звироднілим маніяком.

Хвильовий — видатний сатирик, що безпощадно висміяв советську дійсність, партію, урядову систему. Вершком такої сатири є його повість "Іван Іванович". Тут, як у зеркалі, відбилосся фарисейство і дрібничковість компартійців, переростання їх у ситих заспокоєних буржуа, що творять нову систему соціальної нерівності. В цьому творі письменник дав прекрасну пародію засідання "комуністичної ячейки". А найвищим ідейним шпилем творчости Хвильового є його роман "Вальдшнепи", проблемний твір, в якому письменник розкриває характер історичного процесу сучасности і дає правильне вичуття історичних тенденцій на ближчі десятиліття. В цьому романі Хвильовий заакцентував, що комуністична партія закріплює за собою роллю охоронця і продовжувача імперіялістичних традицій царської Росії, розкрив бонапартистське переродження комуністичної революції в похмурній добі імператора Сталіна, показав, що кращі елементи в партії стають на шлях національного протверезіння, віднайдення свого місця в боротьбі проти московсько-окупаційної системи. Нарешті Хвильовий вказав на історичну роллю укра-

їнського націоналізму і в образі Аглаї яскраво поставив націоналістичне держання на змаг зі світом комуністичної Москви.

Ці ідеї Хвильового викликали глибоке духове зворушення в підсоветській Україні, збудили великі духово-творчі процеси в українській літературі й інших мистецтвах та привели до створення "хвильовістами" таких духових вартостей, які назавжди увійшли в скарбницю української культури.

Боротьба з хвильовизмом була для Москви цілим напруженим періодом в її змаганнях за духово-політичну гегемонію на Сході Європи. Ця боротьба не закінчилася для неї й тепер.

Постать Хвильового стала для всього думаючого українства живим символом того, що українська людина, навіть часово підпорядкована ворожій большевицькій ідеї, спроможна самотужки духово визволитися з-під панування цієї ідеї і стати на шлях титанічно-прометеївської боротьби проти тої ворожої ідеї, здатна боротися до останку, а коли залишається вибір між остаточною капітуляцією і смертю, піти на смерть і нею засвідчити свою нескореність. Олена Теліга писала про Хвильового такими словами:

"Поруч з великими майстрами життя — Шевченком, Лесею Українкою, — Микола Хвильовий був найбільше завзятим ворогом усіх партачів життя. Хвильовий, правдивий майстер життя, не міг лишатися в ньому на те, щоб його партачити. Він творив його до останньої хвилини, поки міг, але пізніше волів вибрати Творчу Смерть, ніж бездарне життя. Вистрілом у свою голову він забив не лише себе. Він розстріляв однією кулею в багатьох серцях безвольну нерішучість і рабську покірність, яку розстрілював за життя словами."

Для українських націоналістів Хвильовий другої половини його діяльності є промовистим доказом, що явище українського націоналізму не було витвором лише еміграції та західньо-українських земель; націоналізм у специфічних формах, відповідно до історичних обставин і умов, розвинувся також і на підсоветській Україні у формах "шумськізму". Цю тезу вже доведено і широко уgruntовано. Про це писали М. Сціборський в книжці "Україна й національна політика Советів" і інших; С. Ни-

"Через останніх 25 років я терпіла від нападів ломбего"

Чи ви терпите від ломбего і боляч у плечах? Тож читайте як пані Лілі Сорко, 2281 1st Тридцять Сьома Авеню, Ванкувер, В.К. знайшла вдалою полегшу. "Через останніх 25 років я терпіла від нападів ломбего, які спричинювали такий сильний біль в плечах, що часто мені було дуже тяжко навіть сігнутися. Мені тепер вже понад 70 років і я є членкою Клубу Старших Громадян і я чула, як інші члени говорили про добродійства, які вони отримали після ужиття Templeton's T-R-C's.

Я часто чула про T-R-C's на радіо і після того, що я почула про T-R-C's від моїх приятелів в Клубі Старших Громадян, я поставила випробувати це лікарство. Я мала знамениті наслідки від ужиття T-R-C's і тепер я уживаю його лише деколи. Спочатку я мусіла уживати його більш регулярно.

Як я лиш почую, що надходить біль в моїх плечах, я не трачу часу, але зживаю капсулку з мою першою склянкою чаю ранком. Звичайно це все, що я потребую, але часи я завжди маю пачку T-R-C's в хаті, для захиття, коли я лиш почую, що партається мій старий ворог, біль плечей від ломбего, який мене так мучив."

Запитайте в свого аптекаря про Templeton's T-R-C's сьогодні. Лише 85c і \$1.65. Вживайте також T-R-C's для полегші при спитті, готті, ревматичних і артритних боляч.

колишин в книжці "Культурна політика большевиків і український культурний процес", перше видання 1939 р., друге видання 1947 р. та "Націоналізм у літературі СУЗ", стаття в альманасу "На службі нації", 1938 р., передрукована по війні окремою брошурою; О. Теліга в "Партачі життя" у збірці "Прапори духа", 1947 р.; доцент П. Голубенко у "Випліте", 1948 р., стаття у збірнику "Вісті з України" та інші; проф. Ю. Бойко в книжці "Євген Коновалець і Осередньо-Східні Землі", 1947, в книжці "На головній магістралі", 1952, тощо.

Навколо імені Хвильового розналюються пристрасті. Вивчення його творчості підмінюється демагогічними дискусіями. В лівих політичних колах раз-у-раз натрапляємо на спроби канонізувати кожну букву в писаннях Хвильового, ігноруючи той факт, що письменник діяв в обставинах надзвичайно важких цензурних обмежень і мусів прикривати свої національно-визвольні революційні ідеї сучасною йому советською фразеологією та одягати цю ідею в символічні образи.

З другого боку, і то щораз частіше,

деяка частина української преси анате-мує ім'я Хвильового як "провокатора", "зрадника" тощо, ідучи в цьому, — по перше — шляхом вихоплювання окремих висловів Хвильового, які були для нього в советській дійсності засобом маскування; по друге — примітивізуючи аналізу його творів, розуміючи плоско натуралістично окремі його мистецькі, зовсім не-натуралістичні і навіть не-реалістичні твори (тиловими тут є впра-ви тенденційних критиків над твором "Я"); по третє — вигадуючи так звані "факти" щодо біографії Хвильового, яких в дійсності не було; нарешті, по четверте, — підходячи до минулого анти-історично, прикладаючи сьогоднішні еміграційні критерії і поняття до підсо-ветської дійсності 20-х і початків 30-х років.

Сьогоднішні намагання очорнити хвильовизм є еміграційною духовою не-дугою, зневірою у живущі сили украї-нського народу. Групи, що повстають

проти кращої частини спадщини Хви-льового і його гурту, відмежовують се-бе тим самим від значної частини націо-нально-визвольного дорібки центрально-східних земель України. Український на-ціоналістичний рух ніколи не стане на шлях згубного звуження духової бази української національної революції.

Невідкладним нинішнім завданням середовищ націоналістичного руху, пре-сових органів і кожного націоналіста зокрема, є популяризування правдивих відомостей про Хвильового: хвильовизм, шумськизм, волобуївшину, про ідео-логічні позиції члена Союзу Визволення України академіка М. Слабченка тощо. Завданням дослідників-націоналістів є далі поглиблювати вивчення явищ і форм духово-революційного опору за останніх 42 роки на всіх українських землях. Бо в успішному виконанні оз-начених завдань — одна з основних за-порук дальшої успішної визвольної бо-ротьби.

ІВАН ФРАНКО

СТРОФИ

1

Пурпуром сонічко сходить,
Пурпуром криється в морю;
Так будь і ти спокійний
В щастю і в горю.

4

Не цурається правди мудрець,
Хоч вона й з уст дитинячих буде, —
Так як в ніч, коли сонце зайшло,
Каганця не цураються люди.

8

Дурний, хто помилок лякаючись,
Не сміє братися до діла, —
Так як би я не їв, лякаючись,
Щоб кришка в голосницю не влетіла.

11

Не звикай утертими стежками
Йти за другим сліпо, як у дим,
Бо як стануть пастухи вовками,
Треба віцям пастися самим.

12

Бережи маєток про чорну годину,
Та віддай маєток за вірну дружину;
А себе довічно бережи без впину,
Та віддай майно, і жінку, й себе
за Україну.

19

Книги — морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

20

Хто власного ума не має,
То з книг не вийде ум йому;
Хто є сліпий на обі оці,
То що по зеркалі йому?

26

На двоє створено Богом вино:
Розумним на радість, на згубу
дурному;
Багатство — на двоє теж дане воно:
В добро милосердним, на згубу
скулому.

27

Як від лютого татарина,
Що шаблоюкою маха,
Всі тікають безоружні,
Так тікай ти від гріха.

("Давнее й Нове", ст. 31-50)

Буржуазне кохання

Я, братчики мої, не люблю баб, ще в капелюшках. Коли баба в капелюшку, коли панчішки на ній фельдикосові, або мопсик у неї на руках, або зуб золотий, то така аристократка мені і не баба зовсім, а порожнє місце.

А в один час я, звичайно, захоплювався одною аристократкою. Гуляв з нею і в театр водив. А в театрі — то все й вийшло. В театрі вона й розгорнула свою буржуазну ідеологію в цілому обемі.

А зустрівся я з нею на подвірі кам'яниці. На зібранню. Дивлюся, стоїть отака цяця. Панчішки, зуб золочений.

— Звідкіля — кажу — ти, громадянко? З якого числа?

— Я — каже — зі смогого.

— Будь ласка — кажу — живіть.

І відразу якось-то вона мені страшенно подобалася. Внадився я до неї. В семе число. Бувало, прийду як офіційна особа. Мовляв, як у вас, громадянко, мається справа з водопроводом і туалетою? Функціонує?

— Так, — відповідає — функціонує.

А сама кутається в баєву хустку і ні мур-мур більше. Лише очима стриже. І зуб у роті блищить. Походив я до неї місяць — привикла. Почала подрібніше відповідати. Мовляв, функціонує водопровід, спасибіг вам, Семене Семеновичу, за увагу.

Дальше — більше, почали ми з нею по вулицях гуляти. Вийдемо на вулицю, а вона велить себе під руку взяти. Візьму її під руку і волочуся, як щупак. І чого, сказати не знаю, і перед народом ніяково.

Ну, а раз вона мені каже:

— Що ви, — каже — Семене Семеновичу, мене все по вулицях водите? Аж голова закрутилася. Ви б, каже, як кавалір і при владі, завели мене, наприклад, у театр.

— Можна — кажу.

І саме на другий день прислала комчарунка білети в оперу. Один білет одержав я, а другий мені Васька-слюсар подарував.

На білети я не поглянув, а вони різні.

Котрий мій — вниз сидіти, а котрий Васьчин — аж на верхній галерійці.

От ми й пішли. Сіли в театрі. Вона сіла на мій білет, а я на Васьчин. Сиджу на верхотурі і ні хрину не бачу. А коли нагнутися через перегородку, то її бачу. Хоч слабо.

Понудьгував я, понудьгував, вниз пішов. Дивлюсь — антракт. А вона в антракті ходить.

— Добрий вечір! — кажу.

— Добрий вечір!

— Інтересно, — кажу — чи тут функціонує водопровід?

— Не знаю — каже.

А сама в буфет пре. Я за нею. Ходить вона по буфеті і на прилавок глипає. А на прилавку полумисок. На полумиску тісточка.

А я отаким гусаком, отаким буржуєм недоріганим, вюсь біля неї і пропоную:

— Якщо — кажу, маєте охоту зїсти одне тісточко, то не сумнівайтесь. Я заплачу.

— Мерсі! — каже.

І нечаяно підходить розпустним кроком до полумиска і цуп з кремом і жере.

А грошей в мене — кіт наплакав. Найбільше, на три тісточка. Вона їсть, а я турботливо по кишнях нишпорю, перевірю рукою стан моєї каси. А грошей стільки, що за нігтем.

Зїла вона з кремом, цуп друге. Я аж гикнув. І мовчу. Взїла мете отака буржуйська соромливість. Мовляв, кавалір, а не при грошах.

Ходжу я довкола неї як півень, а вона регочеться і на компліменти напрошується.

Я кажу:

— Чи не пора нам іти сидати? Здається, дзвонили.

А вона каже:

— Ні.

І бере третє.

Я кажу:

— Чи не багато то на порожній шлунок? Може знудити.

А вона:

— Ні — каже — ми привикли. — І бере четверте.

Тут ударила мені кров до голови.
— Клади — кажу — назад!

А вона злякалася. Відчинила рот. А в роті зуб блищить.

А мені немов віжка попала під хвіст. Все одне, думаю, тепер з нею не гуляти.

— Клади — кажу — до чортової матери!

Поклала вона назад. А я кажу хозяйнові:

— Скільки платимо за сконсумовані три тісточки?

А хозяйн тримається індиферентно — дурнем прикидається.

— Ви — каже — платите за сконсумовані чотири штуки стільки-то.

— Як — кажу — за чотири? Коли четверте на полумиску знаходиться.

— Ні, — відказує — хоч воно і на полумиску знаходиться, але надкушене і пальцем зімає.

— Як — кажу — надкушене, змилуйтеся. То ваші дрібно-буржуазні фантазії.

А хозяйн не виявляє ніякої соціальної солідарності і перед пикою руками вертить.

Ну, звичайно, зібрався народ. Екс-

перти. Одні кажуть: надкушене, другі — ні.

А я вивернув кишені — звичайно, всяка дрянь: шнурки, гудзики на долівку нивалюється — народ регочеться. А мені не смішно. Я гроші лічу.

Почислив гроші — за чотири штуки без лишку. Даремне, матінко моя, спечався.

Заплатив. Звертаюся до дами:

— Доїдайте! — кажу. — Заплачено. Нехай і черево лусне, аби дар Божий не пропадав.

А дама не рухається. І соромиться доїдати.

А тут якийсь дядя вкрутився.

— Давай, каже — я доїм.

І доїв наволоч. За мої гроші. Сіли ми в театр. Додивилися на оперу до кінця. І в своїси.

А дома вона мені каже:

— Доволі велике свинство з вашої сторони. Хто без грошей — не їздить з дамами.

А я кажу:

— Не в грошах щастя, громадянко, а в пролетарській самосвідомості. Даруйте за слово.

Так ми з нею й розійшлися.

Не подобаються мені аристократки.

М. Зошенко

LESYA UKRAINKA

Hope

Translated by Dr. PERCIVAL CUNDY

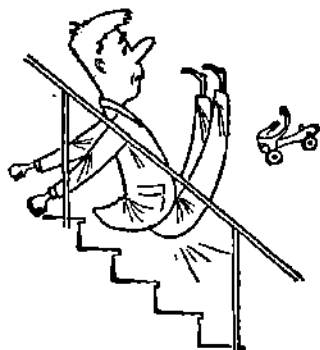
No more can I call liberty my own
To me there's naught remains but hope alone.

The hope to see once more my loved Ukraine,
To come back in my native land again.

To gaze once more on Dnieper's azure wave —
I care not if alive or in the grave.

To view the steppe, its ancient funeral mounds,
To sense the ardent strength which there abounds . . .

No more can I call liberty my own,
To me there's naught remains but hope alone.

Ви не можете оминати кожної небезпеки

**... АЛЕ ВИ МОЖЕТЕ ЗАБЕЗПЕЧИТИ
СВІЙ ДОХІД КОЛИБ КАЛІЦТВО
ЗРОБИЛО ВАС НЕСПОСІБНИМ ДО ПРАЦІ**

Вісімдесят відсотків всіх zatrudнених осіб є неспосібні до праці кілька разів в їх працюючому житті... а принайменше раз на протяз часу понад три місяці. Ці статистичні дані Краєвої Ради Безпеки вказують, що ви потребуєте забезпечення доходу — в іншому випадку хвороба або випадок можуть вас фінансово зруйнувати.

Great-West Life's "Багато-Випадкова" програма охорони перед випадками і захворюванням має полісу, на кожен потребу. Вона пропонує різноманітність планів для забезпечення доходу у випадку частинної або цілковитої непрацездатності. Перебування дома ніколи не є вимагана... місячні доходи виплачують так довго, як будете жити, якщо непрацездатність є спричинена випадком... ця поліса є до набуття в комбінації з великим вибором планів забезпечення на випадок хвороби.

І пам'ятайте... заступлення доходу в таких випадках не дається ніякими урядовими планами.

**ВАШ ДОХІД ЦЕ ЦІННЕ ПОСІДАННЯ —
БЕРЕЖІТЬ ЙОГО.**

THE
GREAT-WEST LIFE
ASSURANCE COMPANY
CANADA

Ваше майбутнє це наш бізнес — сьогодні!

LESYA UKRAINKA

Contra Spem Spero

(I HOPE AGAINST HOPES)

Translated by Dr. PERCIVAL CUNDY

Hence, dark thoughts! Away, ye autumn mists!
Golden spring is here, she's here today!
Should my days of youth be spent in woe,
Drearly and sadly pass away?

Nay, through all my tears, I still will smile,
Sing my songs though troubles round me loom;
Hopeless, still hope on against all odds,
I will live! Away, ye thoughts of gloom!

On this hard and ingrate soil I'll sow
Flowers that shall bloom with colors rare;
Flowers will I plant where frost doth reign,
Water them with many a bitter tear.

And this burning tears will soften then
All that ground so crusted, chill, malign,
Flowers, then perhaps, will bloom and bring
Joyous spring e'en to this heart of mine.

Though the mountain side be rough and steep,
Onward will I bear the ponderous stone;
Struggling upwards 'neath the crushing load,
Still will I my joyous song intone.

Through the long, dark night inscrutable
Never will I close my wearied eyes,
Searching ever for that guiding star —
Radiant empress of the midnight skies.

Yes, through all my tears I still will smile,
Sing my songs though troubles round me loom;
Hopeless, still hope on against all odds,
I will live! Away, ye thoughts of gloom!

Анатоль Галан

САМОТА

Часом, коли струни душі напинаються до відмови і ось-ось вибухнуть божевільним криком розпачу, коли ество твоє, зголодшне на слово потіхи, шарпається в колі власного безсилля, зневіри, гіркости, коли вже ніяке філософське самозаспокоєння не діє, — тоді береш аркушик паперу і простягаєш думку, як руку за милостинею, до чужого серця.

Це не мусить бути кохана або коханий. Це не мусить бути друг, перевірений у довгому житті, бо такими друзями рідко хто може повхалитись. Зрештою, якщо потапаючий просить рятунок, чи йому залежить на тому, хто саме його витягне?

Пишеш людині, яку знаєш, якої адреси ще не загубив. І, написавши, відчуваєш дивну полегшу. Наче твої жалі всмоктав з чорнилом папір. Наче ти заклеїв їх у коверті, а поштова марка магічно їх припечатала, і вже вони не вирвуться, не ляжуть каменем на твої оголені, нікудишні нерви.

Як задоволено почуваєш ти себе, коли написаний тобою лист зник у поштової скринці. Завтра він полетить над широкими просторами землі, над океанськими глибинами. Він є ланцюжком поміж віддаленими серцями.

І ти починаєш ждати. Бо-ж тобі нічого більше не лишається, як ждати: відповіді, майбутніх (щасливих) подій, змін на добре в приватному і громадському житті, загалом — майбутнього, що нікому й ніколи не ввижається в темних фарбах.

Але перше — відповідь. Вона буде, вона повинна прийти напевно. Так-же легко, маючи спокійні нерви, взяти перо і написати. Крім того, коли до тебе простягнуто руку, ти мимоволі відчуваєш перевагу власної душі; ти той, хто дає, а не той, хто просить; ти навіть маєш моральне право повчити, зробити догану за "слабодухість", порадити вище тримати голову...

Сьогодні буде лист, — кажеш ти собі. Листонош приходять десь коло 11-ої

й принесе. Ти прислухуєшся до традиційного, попереджувального вигуку — "Пошта! — хоч слідом за цим лист, належний тобі, опиниться під дверима твоєї квартири, а листонош, не чекаючи й хвилини, піде собі далі.

Але сьогодні листа не було. Не прийшов він і за місяць, і за три. Не прийшов зовсім. Загубився? Ні, не загубився, він просто не був написаний. Ти це знаєш напевно, бо була іронічна згадка про той твій розпачливий лист у листі до твого тутешнього приятеля.

І тоді стає тобі шкода твого пориву. "Нижчий у нижчого лепти спасенної З горя-страждання надумав благати..."

Огорни своє серце залізним обручем, викинь на смітник усяке чекання. Ти один під байдужим небом, серед байдужих істот, ти потрібний тільки собі, і то — часами, в доброму настрою, а взагалі ти втомлений, страшенно втомлений собою — малим химерним птахом, що намагався перегнати літак.

Юрій Клен

МОЛИТВА

Помолімся за полонених,
Що десь морем буряним пливуть,
Та за страждаючих і вгнетених,
Що до світла марно шій пнуть.
Над ними, Господи, в небесній тверді
Простри свої долоні милосердні.
Ще молімся за всіх, кому
Вже не суджено узріти світла,
Що їх я й думкою не обійму;
За всіх, кому зруйноване їх житло,
Кого безжально кинули в тюрму,
Щоб радість їм ніколи не розквітла.
О, тільки дотиком легеньких рук
Позбав їх, Господи, страждань і мук!
Молімся за тих, що у розлуці
Помруть відірвані від рідних хат,
Молімся за тих, що у розлуці
Вночі гризуть залізні штаби ґрат,
Що душать жаль у невимовній муці.
За тих, кого веде на страту кат.
Над ними, Господи, в небесній тверді
Простри свої долоні милосердні.

Іван Рабцун (Вал. Альсина)

ВЕСНА В УКРАЇНІ

Весна прийшла, радіють всі:
Малі, великі й дідусі.
В гаї виходять діти й грають,
Весну і сонце зустрічають,
І величають.

Хвалять весну, зелений гай,
Цей Божий рай, наш рідний край.

Сонце пригріває, сніг холодний тає,
Струмки біжать, пісні свої журчать.
Пташки летять до своїх хат,
Співають пісні на честь весні.
Бджілка летить і все брентить,
Квіток шукає, медок збирає.

Хвалить весну, зелений гай,
Цей Божий рай, наш рідний край.

На сонці біліють хатки чепурненькі,
А з них вилітають хлопці молоденькі,
Дівчата вродливі і діти маленькі.
На вигін біжать, веснянок співають,
Танки заводять, весну вихваляють,
Бога прославляють:
“Вклонімся Богу і Рідному Краю,
І цій весні такій чарівній”.

Хвалім весну, зелений гай,
Цей Божий рай, наш рідний край.

Біленькі хатки, вишневі садки,
Запашні весняні квітки;
Бабуні старенькі і діди сивенькі
На призьбах сидять, на рай цей глядять.
Ще жити бажають, до внуків тукають:
А-ну, заспіваймо, Бога звеличаймо.

Хвалім весну, зелений гай,
Цей Божий рай, наш рідний край.

**

Так було колись, а тепер — дивись:
Прийшла весна — глуха сумна;
Ніхто не радіє, зі страху німіє.
Глуха, сумна оця весна,
Така сувора і страшна.

Де були хатки, там чорні дірки,
— То землянки.
А з вишневих садків немає й пеньків.
Де були гаї, там тепер ярі.
Дітей нема, країна сумна:
Кого не вбив кат, забрала чума.

Хлопців нема, скрізь тишина, —
Багато сховала їх рідна земля,
А хто ще зостався, забрала війна.

Глуха, сумна оця весна,
Така сувора та страшна.

Чекіст — це наймит ката,
І ката боронить бестія заклята.
Ножем він махає, голови стинає,
Нікому не дає він жить;—
А кров невинна річкою біжить.
І хто його знає, доки то потриває.

Глуха, сумна оця весна,
Така понура і страшна.

Кров невинна так довго литись буде,
Поки не зрозуміють усі люди,
Що треба всім зброю взяти,
В обороні життя й волі
Одностаино стати.
Бо життя своє треба
На землі і для неба
Гуртом боронить, дружно ворога бить.

Щоб не була сумна оця весна,
Така понура та страшна.

Хто життя свого й волі не вмів боронити,
Той мусить, як скотина, все в ярмі ходити.
Прошу вас, люди добрі, життя бороніть,
А перед катами голов не хиліть.
Беріть мечі в руки, не терпіть вже муки,
Нехай не буде сумна, оця весна,
Нехай вона буде
Для наших ворогів страшна!

Зітріть в порох ката,
Та ще й того тата,
І все його кодро в Москву проженіть,
Пляму рабства змийте
У ворожій крові.
І всій Україні принесіть щастя й долю.
А тоді Вам, мої любі, ще прийде весна,
Весела й пригожа, зелена й красна.
Хваліть весну, зелений гай,
Цей Божий рай, свій рідний край.

Вал. Куць (Куритиба, Бразилія)

Бразилійський вечір

Тихі тіні лягли на землі,
Млісно дихали бори,
Та неначе в екстазі німім
В небо пнулись пінбори.

Вдін схилився могучий імбуй,
Перегнутий роками,
І обвився ліанами весь,
Наче Вій русалками.

З борів мряка на чисте повзла,
Млява, мертва, тягуча,
Що душила довкола життя,
Як камінная круча.

Дивна втома розкішну траву
По землі розстелила,
І пригнула всі віття дерев
Непорушність безсила.

Щось невидиме, але страшне
Тягарем налягало;
Груди тисло, неначе було
Всюди воздуха мало.

Тіло гнулося, ніби йому
Хтось забрав усі кости.
І нараз... обізвався цвіркун
Серед ліні і млости.

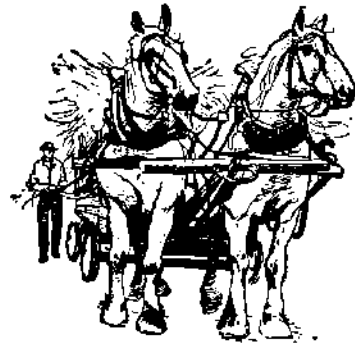
Сюр-сюр-сюр!— голос жвавий, різкий,
Бойовий, безперечно,
Що на всю гниду неміч дививсь
І завзято й негречно.

Сюр-сюр-сюр! — і другі цвіркуни
Обізвались юрбою,
Мов скликались в лісу козаки,
Вже готові до бою.

Подивилася в діл сабія
На ту жваву розмову
І перервану пісню свою
Полила бором знову.

Мряка злякана зникла в лісу,
Потягла прохолода;
Легким гомоном зрушена, вся
Оживала природа.

Продирались лучі золоті
Крізь вершини зелені,
Мов привітне "добраніч" своїм
Любим дітям від нени.

ABSORBINE

держить їх

ПРИ ПРАЦІ

Старі люди, які знають коней і знають як ними опікуватися, ніколи не є без Absorbine. Це розпізнана антисептична ветеринарнійна мазь, яка може допомогти зловити "сплавин", ще заки він осядеться... допомогти прочистити стверднілий стан наче обручкову кістку. Велика фляшка лише \$2.50 в кожній аптеці. (2663)

W. F. Young, Inc., Montreal 19, P.Q.

Неня-ж тихо ішла на спокій
За шпичастії гори,
І усмішка остання її
Золотила пінбори.

Отак гніт виклика протигніт,
Як буває в природі;
І цвіркун той прийшов возвістити,
Що так далі вже годі.

Он, природа сильніша ніж ми,
Налягла все горою,
А якийсь там дрантивий цвіркун
Її кличе до бою!

А за ним революція враз
Покотилась між віттям,
А природа всім волю дає
Розбушованим дітям.

Нині гніт, завтра воля, і так
В безконечній тій зміні
Із завзятости родиться лінь,
То знов сила із ліні.

Тут є свій і приплив і відлив,
Свої вічні закони,
І щасливий, хто може ті всі
Обійти перепони.

Іван Павлюк (Вілія Ангела)

СЕЛО В УКРАЇНІ

Колись бувало в Україні: :
Село квітчалось в розмай, —
Цвіло, всміхалося у квітах,
Здавалось, справді Божий рай.

Хатки біленькі посміхались
До сонця рано на весні;
Садки вишневі колисались,
Шуміли радісні пісні.

А в тих садках — без ліку птаства,
Робили гнізда скрізь свої,
Співали людям України
Про чар весни в своїй землі.

Було повсюду повно пасік,
Діди їх знали доглядать.
І мед точили бочівками,
Щоб люд хрещений годувать.

І матері дітей ростили
На славу українським степам;
У Січ їх потім посиляли,
Щоб край не дати ворогам.

Життя було немов у казці
У вільнім українським селі;
Тополі гнулися високі,
Хвалили Бога на землі.

Тоді літа минали швидко,
Неначе вихор у гаю;
Любилися брати українці,
Гляділи матінку свою.

Та враз змінилося на світі,
На землю кару Бог післав:
На наші вільні, рідні села,
Напасник хижий причвалав.

Понищив села й все, що було
На наших прадідних степах;
Скрізь смерть посіяв і руїну,
Непевність, голод, сум і жах.

Жінок, дітей посиротили
Московські дикі кати;
Поруйнували наші села,
Змели добробуту сліди.

Увесь народ перемішали,
Де їм це тільки удалось,
Аби старе село українське
До купи знову не зрослося.

Та з мук неволі встане лицар,
До купи нарід він збере,
І всіх напасників хижацьких
В стели азійські прожене.

Л. Храплива

КАЗКА ПРО СВЯТОГО ЮРІЯ

Розгорілась ватра —
Мерехтить ясна;
Розцвіла багата
Новакам весна.

Новакам лунає
Казка при вогні:
— Їде лицар гаєм,
Їде на коні...

Їде лицар гаєм —
А напроти — змії:
— Гей, куди блукаєш,
Лицарю ясний?

Правді кинь служити —
Послужи мені!
В мене самоцвіти
В морі аж на дні!

В мене є палати —
Сяють, як вогні!
Правди кинь шукати!
Послужи мені!

Вийняв лицар стріли,
Меч двосічний взяв,
Змія в серце вцілив —
Лютий змії сконав!

Їде лицар гаєм,
Де квітки дрібні...
Новакам лунає
Казка при вогні...

КУРІОЗИ ПРИРОДИ

Професор: — Я прийшов оглянути
вашу збірку куріозів природи.

Власник збірки: — Позвольте, що я
вам насамперед представлю свою жінку
й доньку.

**Люди не здають собі
справи з цього,
як великим
прибутком
є економія**

MARCUS TULLIUS CICERO, 106 - 43BC

А плянована економія є найбільшим прибутком з усіх. Вашому економічному майбутньому може багато допомогти ощадностева програма **The Western Savings and Loan Association**. Придумана на те, щоб допомогти одиниці, така ощадностева програма може показатися найбільшим прибутком з усіх. За повними інформаціями заходьте або пишть:

HEAD OFFICE: 280 SMITH STREET, WINNIPEG 1, MAN.

Member: The International Union of Building Societies and Savings and Loan Associations

Юрій Федькович

В поета, про якого мова, є два прізвища: Федькович і Гординський. Друге прізвище свідчить про шляхетське походження. І справді — батько Юрія-Адальберта походив зі шляхетського роду з села Гордині в Самбірщині, на західно-українських землях. Звідси й прізвище — Гординський. Вужчою батьківщиною Юрія стала не Галичина, а Буковина, куди ще замолоду перенісся його батько.

Адальберт Федькович-Гординський поселився в місцевості Путилів, Вижницького повіту, і там одружився з українкою, вдовою по православному священникові, Анною Дашкевич. З цього подружжя і народився 8 серпня, 1834 року, майбутній співець Буковини. Хлопця — згідно з практикою в мішаних подружжях — охрещено в латинському обряді і надано йому імена Йосип-Домінік. Та проте виховувався він не в польському і в німецькому дусі, як цього хотів батько, — а по українськи, що треба завдячувати матері-українці. Сестра по матері Марійка, навчила брата українських пісень, казок і, можна сказати, розпалала іскру його поетичного хисту.

Малий Федькович вчився спочатку приватно в Путилові, а згодом віддав його батько до реальної школи в Чернівцях, куди й сам переїхав на посаду. Мати залишилася в Путилові на господарстві. На виїзд батька до Черновець вплинули родинні непорозуміння, які постанали в наслідок різниці віроісповідання, національності, освіти і, вкінці, таки віку. Адальберт був від жінки на 9 років молодший. Молодий Федькович часто був свідком знущання батька над матірю. З цього зродилась у хлопця ненависть до батька, яка тривала ціле життя.

Закінчивши реальну школу на 15 році життя, молодий Федькович помаандровав у Молдавію з своїм братом по матері, Іваном Дашкевичем, шукати заробітку. Опинився він у місті Нямц, де вступив на працю до землеміра Чунтуляка, а потім до аптекаря Бредемаера. Про цей малий епізод у житті Федько-

вича можнаб і не згадувати, якби не знайомість з німецьким поетом і малярем Рудольфом Роткелем, швагром згаданого аптекаря. Роткель чимало причинився до оформлення Федьковичевого світогляду. Під впливом Роткеля почав Федькович писати вірші німецькою мовою. Між лектурою, яку давав Роткель Федьковичеві, були і твори песиміста Шопенгавера, що мало відемний вплив на Федьковича.

Вдача буковинського соловія була непостійна. Не закріпив він довго місця і в аптекаря Бредемаера. Вернувшись до дому, вступив, за намовою батька, до війська 1852 року. Військова служба, що потривала 10 років, погано вплинула на поета. Він її зненавидів і чув жаль до батька. Етапи Федьковичевої військової служби такі: по закінченню кадетської школи і по зложенню відповідних іспитів в Чернівцях, вирушив з полком до Семигороду. В 1859 році піднесено його до ступня офіцера. Було це підчас війни з Італією. Полк, в якому служив Федькович, був перекинений в Ломбардію під Кассано. Федькович не брав участі в боях. В таборі під Кассано написав перший вірш українською мовою (латинкою) "Нічліг". (До того часу писав по німецьки).

По війні з Італією затримався поет на півтора року в Чернівцях. На цей час припадає його знайомство з німецьким поетом Нойбаром, який прихильно оцінив німецькі писання Федьковича і навіть заявив йому, що в ліриці він може рівнятися з німецькими поетами.

З літературного роздоріжжя, на якому опинився тоді Федькович, вивели його два свідомі українці — Антін Кобилянський і Кость Горбаль. Під їх впливом Федькович покинув шлях у німецьку літературу, а вибрав той, що завів його до українського Парнасу і поставив між чільними українськими поетами і письменниками. Взаємини з Кобилянським і Горбалем не переривалися і тоді, коли Федькович відійшов з своїм полком знову до Семигороду. Кобилянському припала навіть згодом роля ввес-

ти Федьковича в літературний український світ. Тоді виходив у Львові часопис "Слово", під редакцією москвофіла Богдана Дідицького. Часопис видавався так звапим язичієм. Своє незадоволення мовою "Слова" Кобилянський висловив у брошурі "Слово на слово до редактора СЛОВА", в якій боронив прав української народної мови. Для підтвердження своїх думок про красу української мови надрукував у брошурі кілька віршів Федьковича (вперше). Реакція Дідицького була зовсім протилежна до тої, якої можна було сподіватись. До перших спроб Федьковича поставився він прихильно. Своє признання для нового таланту висловив Дідицький у рецензії, друкованій в "Слові". Це був саме 1861 рік — рік смерти Тараса Шевченка. Нічого дивного, що критикам насувалася думка вважати Федьковича спадкоємцем Шевченкової кобзи. Порівнювання Федьковича з Шевченком відбилось негативно на його таланті.

Прихильна оцінка Дідицького захопила Федьковича до дальшого писання. Багато з цих писань помістив Дідицький у "Слові", а рік пізніше, 1862, видав навіть окрему збірку віршів "Поезії Іосифа Федьковича". У вступній статті Дідицький подав коротку біографію поета і його твори порівняв з творами Шевченка.

Рік 1863 був дуже важливий в житті Федьковича. Тоді він покинув зненавиджену військову службу, вернувся до рідного Путилова і став жити при матері на господарстві, яке після смерті матері (1864) перебрав на свою власність.

В тому-ж самому 1863 році Федькович прийняв православну віру і ім'я Юрій. Не називав себе більше Іосипом Гординським, а Юрієм Федьковичем. Переодягнувся в гуцульський одяг і жив як гуцул-селянин. Здобув собі в селян довіря, доказом чого був вибір його на старосту. Літературної праці не покидав. Твори його в той час друкувались: в літературній газеті "Вечерниці", в "Галичанині", "Меті", "Ниві", "Правді" (у Львові).

Пробував Федькович сил і на педагогічному відтинку. Зложив буквар українською мовою і фонетичним правописом. Свого призначення цей буквар не здійснив, бо ні Черновецька Консисто-

Коли Немовля вередливе переконайтесь чому

Здорові немовлята не є вередливі. Ваше немовля не повинно бути вередливе. Якщо воно вередливе, то це означає, що щось "не є в порядку" в його маленькій системі. Можливо, що лагідні Baby's Own Таблетки знова "приведуть все до порядку." Одна мати з Квебеку пише: "Моя маленька дівчинка була дуже поіритована, гарячувала і часом мала болі в жолудку. Яка це була поміч, коли я її дала Baby's Own Таблетки і як багато краще вона опісля почувалася."

Легкі до закивання, ці солодкого смаку таблетки ділають скоро при легкій гарячці, затвердженні, неспокою і вередливості, які постають в наслідок нерегулярности в часі зубкування, або при інших менших недомоганнях. Не "засипляючий" лік і не має затуплюючих наслідків. Ніколи не будьте без повної пачечки Baby's Own Таблетки. Слабість часто настає в ночі. Дістаньте пакедик сьогодні в свого аптекаря. Звернемо вам гроші, як не будете вдоволені.

рія, ні Львівська Шкільна Рада букваря не прийняли, бо був фонетичний.

В 1869 році Федьковича іменували шкільним інспектором на Вижницький повіт. Виданий тоді в Відні за його редакцією співаник був прийнятий до вжитку в народних школах. На посаді інспектора поет довго не був, бо в 1872 році львівські українці запросили його до Львова на редактора видань "Просвіти". Крім того мав він писати драматичні твори для театру "Руської Бесіди".

З львівськими українцями Федькович не міг зжитися. Головною причиною була його химерна вдача. З вимогами "Просвіти" не погодився і огірчений поїхав знову до Путилова.

Львівський конфлікт не залишився без наслідків. Поет попав в апатію і навіть перестав писати. Коли 1875 року відвідав його Драгоманов (Федькович і Драгоманов познайомились у Львові), то ствердив, що Федькович марнує талант.

В 1876 році помер Федьковичів батько, залишивши синові в спадку дім у Чернівцях. Путилівське господарство

Федькович подарував слугі, а сам переїхав до Черновець. Останніх 10 років свого життя провів майже на самоті, віддаючи весь час астрології. Батьківський дім продав, а купив хатину.

З духового пригноблення вирвала поета на короткий час праця при видавництві часопису "Буковина". Цей часопис стали видавати буковинці 1884 року і на редактора запросили Юрія Федьковича.

В 1886 році відмічено 25-річний ювілей літературної праці поета. Під впливом ширих привітань від буковинських і галицьких українців поет отрясся від апатії, кинувся знову до праці, та несподівана смерть припинила її. Помер Федькович 11 січня, 1888 року, в Чернівцях. Там і похований.

Літературна спадщина Федьковича — це поезія, оповідання і драми. Найменшу вартість мають драми. Драма "Довбуш", хоч автор присвятив їй дуже багато часу, вийшла блідо. Те саме треба сказати і про другу драму "Керманич". Своєї драми сам Федькович назвав "дивогляді". Даючи оцінку його драматичним творам, Сергій Єфремов в "Історії українського письменства" (том 2, стор. 126) писав: "Вже цілком поза межі літератури виходять його "дивогляді"—справді дивоглядні твори, в яких поміж дієвими особами знайдемо навіть образи святих, що промовляють зі стін неосвітлені речі."

Найбільшу вартість має Федьковичева лірика і оповідання. Багато місця присвятив поет воляцькій тематиці. Воляцьке життя породило такі ліричні перлини як "Дезертир", "Рекрут", "Святий Вечір", "Під Кастанедолев", "Трупарня", "В церкві" і багато інших. Лірика Федьковича навіяна смутком і болем. Ту саму нотку видно і в інших поезіях, от хочби в "Пречиста Діво, радуйся, Маріє". До найкращих поетичних творів Федьковича, поза деякими з циклу воляцької лірики, — належать поеми "Довбуш" та "Король Гуцул".

Великий письменницький хист Федьковича проявляється також і в оповіданнях. В них змальоване жовнірське та селянське життя. Важніші оповідання: "Три, як рідні брати", "Люба-згуба", "Сафат Зінич", "Побратим". Твори Ю. Федьковича видав Драгоманов і в Ки-

єві. Російський письменник Тургенев у листі до Драгоманова висловився дуже прихильно про Федьковича, зокрема про його оповідання.

Є поети, сила таланту яких не послаблюється і які сходять в могилу такими дужими, якими були підчас свого найбільшого духового розквіту. До них Федьковича зарахувати не можна. Послаблення таланту Федьковича позначується наймаркантише в його наслідуваннях Шевченка.

Повне посмертне видання творів Ю. Федьковича здало Наукове Товариство імени Шевченка у Львові, а пізніше "Просвіта". Видання "Просвіти" не зовсім повне, але вірніше щодо тексту.

С. ЧЕРКАСЕНКО

ГЕТЬМАН

Не раз вночі на чужині
Мене навідує видіння:
Майдан.— Софія.— Безгоміння,
Гетьман суворий на коні.—

"...Я кликав вас під булаву,
Щоб відновити давню славу,
Щоб на руїнах вже нову
Створити славную Державу.

"Ви не пішли на поклик мій:
Вам чар всесвітньої облуди
Заворожив ваш глузд лихий,
Проняв вам душу, серце, груди...

"Ви за химери бунт зняли,
Ви занекали путь єдину,—
І що ж натомість здобули?
Неволю, голод та руїну?"

"Тож буде так, аж поки ви
Усі громадою одною
Не станете під булавою
На згин кровавої Москви!"...

І — диво з див! Загуб майдан:
Козацьке військо у поході.
В чолі під стягом—сам Гетьман,
Зоря займається на Сході...

Микола Гоголь

Загублена грамота

Так ви хочете, щоб я оповів вам ще про діда? — Нехай буде, чому-ж не потішити прибадашкою? Ей, старина, старина! Що за радість, що за розвага спливає до серця, коли почуєш про це, що давно-давно, й року йому й місяця нема, діялося на світі! А коли ще впувається якийсь родич, дід чи прадід — ну, тоді й рукою махни: щоб я захлиснувся за акафістом великомучениці Варвари, коли не здається, що ось-ось сам це робиш, неначе ти заліз у прадідівську душу, або прадідівська душа герцю в тобі.

Ні, мені найбільше наші дівчата й молодіці! Покажися тільки їм на очі: “Хомо Григоровичу! Хомо Григоровичу! А нуте, яку будь страховину казочку! А нуте, нуте!” тара-та-та, та-та-та, і зачнуть, і зачнуть . . . Оповіді, певна річ, не жаль, та загляньте-но що діється з ними в постелі. Адже-ж я знаю, що кожна дріжить під накривалом, неначе біла її пропасниця, і радаб з головою влізти в свою кожушину! Нехай шкрябоне шур об горнець, чи сама зачепить ногою кочергу — і крий Боже, вже душа в пятах! А на другий день, мов ніщо не було. Чіпляється знову; оповідж їй страшну казку та й тільки. Шож би то таке оповісти вам? Нагло не впаде на думку . . . От, оповів вам, як то відьми грали з покійним дідом у дурня (гра в карти). Тільки заздалегідь прошу вас, панове, не збивайте з пантелику, а то такий кисіль вийде, що соромно буде й в рот узяти.

Покійний дід, треба вам сказати, був не з простих у свій час козаків. Він і твердо-он-то тямив і словотитлу поставити знав. В свято втне Апостола, бувало, так, що теперечки й попович не один сховається. Ну, самі знаєте, що в тодішні часи, коли зібрати з усього Батурина грамотіїв, то ніщо й шапку підставляти в одну пригорщу можна було всіх зложити. Значить, і чудува-

тися нічого, коли всякий стрічний кланявся дідові трохи не в пояс.

Раз забажав ясновельможний папгетьман післати за чимось там грамоту до цариці. Тодішній полковий писар — от чорт побери, й прізвища не пригадаю . . . Віскряк не Віскряк, Мотузочка не Мотузочка, Голопупець, не Голопупець . . . знаю тільки, що якось дивненько зачинається це трудне прізвище — покликав діда до себе та сказав йому, що ось висилає його сам гетьман гінцем. Дідові не довго збиратися: грамоту зашив у шапку, вивів коня, цмокнув жінку та двох своїх, як сам називав, підсвинків, що з них один був рідним батьком хочаб і нашого брата та збив за собою таку куряву, неначе п'ятнадцять хлопців задумали серед вулиці збити бучу.

На другий день, ще півень не піяв у четвертє, а дідो вже був у Конотопі (місто у Чернигівщині, славне ярмарками). Тоді був там ярмарок. Народу висипалося на вулиці тільки, що в очах рябіло. Та що було рано, то все дримало простягнене на землі. Біля корови лежав гуляка парубок, з почервонлим як снігур носом. Подальше хропіла перекупка з кременями, синькою, шротом і бубликами. Під возом лежав циган; на возі з рибою — чумак. На самій дорозі розкинув ноги бородюч-москаль з поясами та рукавицями . . . ну, всякої наволочі, як водиться по ярмарках.

Дідо спинився, щоб добре розглянутися. Тимчасом в ятках стали помалу рухатися. Жидівки стали дзеленькотіти фляшками. Дим знявся то сям то там кільцями й запах горячих ласощів понісся по всьому базарі.

Дідові впало на гадку, що в нього нема ні кресала, ні тютюну на поготові. От і пішов вештатися по ярмарку. Не вспів пройти й двадцять кроків — на зустріч Запорожець. Гуляка й по лиці видно! Червоні, як жар, шаравари, синій жупан, яркий квітчастий пояс, при боці

шабля та люлька з мідяним ланцюжком по самі п'яти — запорожець тай тільки! Ех, народець! Стане, випрямиться, поведе рукою по молодецьких вусах, забрязчить підковами — й пуститься! Та ще й як пуститься: ноги танцюють немов веретено в бабських руках. Як вихор, потягне рукою по всіх струнах бандури й тут таки візьметься нею за підбоки та йде "присюди", залеться піснею — душа радіє! Ні, минулося: не побачити більше Запорожців! Егеж! Так зустрілися. Слово по слові — чи довго до знайомства? Стали базікати, базікати так, що дідो зовсім уже й забув про свою дорогу. Фляшка пішла, як на весіллю перед великим постом. Та відай вкінці надокучило бити горшки, кидати між нарід грішми, та й ярмаркові не вечно бути!

От і змовилися нові приятелі, щоб не розставатися та дорогу відбувати разом. Було вже геть під вечір, коли вони виїхали в поле. Сонце пішло на спочинок. Де-не-де горіли замість нього червоначі смуги. По полі пестрили ниви, мов святочні плахти чорнобривих молодичь.

На нашого запорожця найшла страшна говірливість. Дідो й ще інший гуляка, що приплентався до них, подумали вже, чи не чортяка вліз у нього. Відкіля що набиралося. Історії й прислів'я такі дивозні, що дідо разів кілька хапався за боки та трохи не надірвав собі телес від сміху. Та в полі ставало чим далше, тим темніше, а разом з цим ставала щораз неодоладніша й молодецька балачка. Вкінці наш оповідач притих зовсім і здригався при найменшому шелесті.

— Ге, ге, земляче! Та ти не на жарт забрався числити сови! Вже думаєш, якби до дому та на піч.

— Перед вами нічого таїтися — сказав він, нараз обернувшись і непорушно впяливши в них очі. — Чи знаєте, що моя душа давно продана нечистому?

— Яка невидальщина! Хто на своєму віку не знався з нечистим? Тутечки й треба гуляти, як кажесться, до споду.

— Ей, хлопці, гулявби та в цю ніч мій речинець молодцеві. Ей, братця! — сказав він і вдарив по їх руках — ей, не видайте! Не спить одну ніч! По вік не забуду нашої приязни!

Чомуж не допомогти чоловікові в такому горю? Дідо заявив навпростець,

що скоріше дасть він відтяти собі оселедець з голови, як допустить чорта понюхати своєю собачою мордою християнської душі.

Наші козаки може й їхалиб далше, колиб не затагло було ніччю, неначе чорним рядном і в полі не стало було такечки темно, як під овечим кожухом. Тільки здалеку майорів огник і коні, чуючи близько стійло, поспішалися нашорувивши вуха та вбивши очі в темінь.

Огник, здавалося, нісся на зустріч і перед козаками на один бік, мов баба в повороті з веселих хрестин. В ті часи шинки були не те, що тепер. Доброму чоловікові не тільки розщедритися, вдарити горлиці чи гопака — навіть прилягти не було де, коли було в голову знайде хміль і ноги зачнуть писати "покой-он-по".

Подвіря всеньке було заложене чумацькими возами. Під повітками, в яслах, у сінях, інший відвернений, другий розвернений, хропіли як коти.

Шинкар сам перед каганцем карбував на палиці скільки кварг і вісьмух висушили чумацькі голови. Дідо зажадав третину ведра на трьох і подався під шопу. Всі три лягли поплич. Ще й не встиг він і обернутися, як побачив, що його земляки сплять уже мертвецьким сном.

Розбудивши третього козака, що пристав до них, дідо пригадав йому дану товаришеві обіцянку. Цей підвівся, протер очі та знову заснув. Ніщо не вдієш, прийшлося вартувати самому. Щоб чим будь обігнати сон, оглянув він усі вози, заглянув до коней і сів знову біля своїх.

Все було тихо, так, що здається ні одна муха не пролетіла. Ось і здається йому, що зза сусіднього воза щось сіре виставляє. Тутечки очі в нього стали плющитися, так, що він мусів їх що хвилини протирати кулаком і промивати горілкою, що лишилася.

Та як лише вони трохи прояснилися, все пропадало. Вкінці трохи згодом знову показується зпід воза чудище. Дідо вирячив баньки скільки міг, та проклята дрімота мрячила все перед ним; руки в нього здерсвіли, голова схилилася та кріпкий сон обхопив його так, що він повалився немов убитий.

Довго спав дідо, і як припекло вже сонце порядно його виголену маківку, щойно тоді схопився він на ноги. Про-

тягнувшись з двічі та почухавшись в спину, завважив він, що возів стояло вже не так багато, як з вечора.

Чумаки виїхали ще вдосвіта. Він до своїх — козак спить, а Запорожця нема. Питати — ніхто не знає. Одна тільки верхня свитка лежала на цьому місці. Страх і непевність узялися діда.

Пішов поглянути до коней — ні його, ні запоріжського! Що воно значилоб? Нехай, що Запоріжця взяла нечиста сила, хтож коней? Розміркувавши все, дідо подумав, що певно чорт приходив пішки, а що до пекла не близьенько то й узяв його коня. Тяжко йому було дуже, що не додержав козацького слова.

— Ну — думає — ніщо робити, піду пішки: може попадеться на дорозі якийсь барашівник, що їхатиме з ярмарку, як будь уже куплю коня.

Тільки схопився за шапку, й шапки

нема. Сплеснув руками покійний дідо, як пригадав, що вчора ще помінялися воци на часок з Запоріжцем.

Хтож міг узяти її, як не нечистий? Ось тобі й гетьманський гостинець! Ось тобі й привіз грамоту до цариці.

Тут дідо взявся частувати чорта такими прізвищами, що, думаю, йому не один раз чхалося тоді в пеклі. Та лайкою небагато поможеш! А потилиці скільки не чухав дідо, ніяк не міг нічого придумати.

Що діяти? Кинувся дістати чужого розуму: зібрав усіх добрих людей, що були тоді в шинку, чумаків і просто заїзних тай оповів, що так і так, таке то притрапилось горє.

Чумаки довгенько думали, підперши батогами підборіддя, крутили головами та сказали, що не чували такого дива

Чи "голодна на залізо кров" робить вас такою змученою, що ви аж встидаєтесь?

Почувайтесь краще скоро, коли ви терпите від цього почування змучення і виснаження! Заживайте цей поліпшуючий кров тоник заліза, спеціально спрепарований для жінок!

Яке лихо, коли жінка є така змучена, така слаба і виснажена, що вона почувається винуваютою, що не може подолати щоденних проблем? На щастя це є часто наслідком "Голодної на Залізо Крови" (проста анемія з недостатчі заліза). Тоді для таких жінок нема потреби терпіти таке велике ослаблення безпомічно.

Спеціальний залізний тоник може допомогти вам злагодити цей стан . . . і тим чином відновити вашу життєвість! Це Lydia E. Pinkham's Таблетки, залізний тоник, зроблений спеціально для жінок.

З поліпшуючим кров залізом, Pinkham's Таблетки починають скоро зміцнювати "Голодну на Залізо Кров". Таким чином скоро помагає будувати багату, червону кров . . . відновляти силу й енергію і ви знова добре почуваетесь.

В жінок "Голодна на Залізо Кров" є час-

то в злуці зі зміною життя і гарячих припливах. А спеціально в молодих жінок — при місячних болях і корчах Pinkham's унікальна формула може також принести побажану полегшу при цих функційних жіночих недомоганнях, які також забирають силу і життєвість. Не диво, що багато жінок знаходять Pinkham's корисними через ціле їх життя.

Якщо "Голодна на Залізо Кров" ослабила та виснажила вас, дістаньте Pinkham's Таблетки в аптеці. Тоді побачите, чи ви вкорті не будете знова нормально почуватися!

НА ЖІНОЧІ НЕДОМАГАННЯ! Досвіди доказують, що Lydia E. Pinkham's Рослинний Витяг (в плінному стані) також приносить скору полегшу при недомоганнях місячних болів і зміні життя.

на хрещеному світі, щоб гетьманську грамоту хопив чорт.

А другі додали, що коли чорт і москаль украдуть що будь, то вже поминай як звали. Один тільки шинкар сидів мовчки в куті. Дідо й підійшов до нього. Вже коли мовчить чоловік, то напевно засяг багацько розумом. Та шинкар не дуже був щедрий на слова. І колиб дідо не сягнув у кишеню за пятьма золотими, то простоявби перед ним мудро.

— Я навчу тебе як найти грамоту — сказав він, відвівши його на бік. У діда й на серці полекшало.

— Я бачу вже по очах, що ти козак — не баба. Гляди-ж! Невподалік шинку буде скрут на право в ліс. Тільки стане в полі смеркати, щоб ти був уже на поготові. В лісі живуть цигани й виходять зі своїх нор кувати залізо в таку ніч, в яку хіба відьми їздять на своїх кочергах. Чим вони промишляють на правду, тобі знати не треба. Багато буде стукоту по лісі, та ти не йди туди, відкіля почувеш стукіт. А буде перед тобою мала доріжка біля обпаленого дерева: тією доріжкою йди, йди, йди. Стане тебе тернина дряпати, густа ліщина заслонювати дорогу — ти все йди. І як прийдеш над невеличку річку, тоді тільки можеш спинитися. Тамечки й побачиш кого треба. Та не забудь набрати в кишені цього, нащо кишені зроблені. Ти розумієш, це добро й діяволи й люди люблять.

Сказавши це, шинкар відійшов у свою комірку й не хотів більше говорити ні словечка.

Покійний дідо був людина — то, щоб з трусливої десятки. Було попадеться на вовка, так і хапає його просто за хвіст. Пройде з кулаками проміж козаків — усі як грушки, поваляться на землю.

Однак щось пошкрябувало його по шкірі, коли такої глухої ночі ввійшов він у ліс. Хочаб зірка на небі. Темно та глухо, як у пивниці. Тільки й чути було, що ген-ген у горі над головою холодний вітер гуляв по верхівітті дерев і дерева, мов похмелені козацькі голови, хиталися, шпелочучи листям пану мову.

Аж нараз повіяло таким холодом, що дідо пригадав і свій овечий кожух і нараз немов сотня молотів загримала

по лісі таким стуком, що в нього задзвеніло в голові.

І неначе лискавкою освітило на хвилину весь ліс. Дідо зараз і побачив доріжку, що вилася проміж низькими кущами. Ось і обсмалене дерево й кущі тернини! Так усе як йому було сказано.

Ні, не одурих шинкар! Однак не зовсім весело було продиратися крізь колючі кущі. Ще з роду не видав він, щоб проклятий свербивус і суччя так болюче дряпали: за кожним ступнем кортіло його скрикнути.

Помалу-малу видістався він на просторе місце й наскільки міг завважити, дерева рідшали та ставали чимдалше такі широкі, яких дід не видав і по той бік Польщі.

Зирк, між деревами блимнула й річка, чорна мов воронина сталь. Довгенько стояв дідо над берегом і розглядався на всі боки. На другому березі горить вогонь і здається ось-ось і погасне то знов одсвічується в річці, що здригалася, як зловлений кацап у козацьких лабах. Ось і місток!

— Ну, туди хіба тільки чортова та-радайка пройде.

Та дідо ввійшов сміливо та скоріш, як інший добувби табакерку понюхати табаки, був уже на другому березі.

Щойно теперечки завважив він, що біля вогню сиділи люди й такі вродливі пики, що іншим разом Бог зна чого не давби він, щоб висмикнутися від цього знайомства. Та тепер, нічого діяти, треба було починати. Ось дідо й поклонився їм трохи не в пояс:

— Помагай вам, Боже, добрі люди!

Хочби один кивнув головою: сидять та мовчать і щось сиплють у вогонь. Побачивши одне незайняте місце, дідо без всяких короводів сів і собі.

Вродливі пики — ніщо, й дідо ніщо. Довгенько сиділи мовчки. Дідові вже й надокучило. Давай нишпорити в кишені, добув люльку, глянув довкола — ні один не глядить на нього.

— Вже добродійство, будь ласка, якби так, щоб до ладу сказати, того... (дідо бував у світі чимало, знав уже як підпускати баяндраси та при нагоді нехайби й перед царем не вдаривби лицем у болото), щоб до ладу сказати, і себе не забути та й вас не образити — люлька то в мене є, та цього, чим запалити її, чорт-ма!

І на цю мову хочби словечко. Тільки

одна пика тицьнула жарючу головню простісінько дідові в лоб, так, що ко-либ він був трохи не відхилився, то хто зна чи не розпрощався з одним оком.

Побачивши вкінці, що час дурно минає, рішився — буде слухати нечисте коadlo, чи ні — оповісти справу. Пики й вуха наставили й лаби простягнули. Дідо здогадався, забрав у пригорщу всі гроші, що мав при собі, та кинув немов собакам їм у середину. Як лише кинув він гроші, все перед ним перемішалось, земля задріжала і як уже — він і сам не вмів оповісти — понався трохи не в саме пекло.

— Батеньки мої! — охнув дідо, розглянувшись добре.

Що за чудина! Пика на пиці, як кажуть, не видно. Відьом тільки сила, як буває іноді на Різдво впаде снігу: вицепурені, вимальовані, як паняньки на ярмарку. І всі, скільки їх тамечки не було, мов п'яні, відтанцювали якогось чортівського тропака. Куряву зняли, Боже крий, яку! Дріжаки пройнялиб хрещену людину тільки на вид, як високо скакало чортівське, сміх напав, коли побачив, як чорти з собачими мордами, на німецьких ніжках, виляючи хвостами, ввихалися біля відьом, як парубки біля гарних дівчат, а музики стусували себе в щоки кулаками, мов у барабани і свистіли носами наче трубами. Тільки побачили діда — й сунули на нього юрбою.

Свинські, собачі, козячі, конячі морди — всі повитягалися й ось так і лізуть цілуватися. Сплюнув дід, така гидь напала! Вкінці схопили його й посадили за стіл, довгий може як дорога від Конотопа до Батурина.

— Ну, це ще не зовсім зле — подумав дідо, побачивши на столі свинину, ковбаси, кришену цибулю з капустою й чимало всяких ласощів — видно діявольська наволоч не додержує постів.

Дідо таки, не шкодить вам знати, не спускав при нагоді перехопити тогоцього на зуби. Їв, бувало, покійник смачненько й тому, не запускаючись в розмову, присунув собі миску з накраяним салом і окіст шинки, взяв вилку, мало що меншу від тих вил, що ними селянин бере сіно, захопив нею найбільший кусок, підставив скоринку хліба — й гляди, вложив у чужий рот, от от біля самих вух, і чути навіть, як чиясь морда жує й кланцає зубами на весь

"RAZ-MAN дає мені кращу полегшу ніж яке інше лікарство від хронічного бронхіту та астми"

Читайте як п. Ліндберг, Box 140, Тиллой, Альберта, отримав побажану полегшу від мук короткого віддику і захлистування при бронхітній астмі і кашлих хронічного бронхіту.

"RAZ-MAN дає мені велику полегшу при бронхітних симптомах, кращу полегшу, ніж я мав від інших інших ліків, які я випробовував. Як я старіюся, я переконуюся, що я мушу вживати більше RAZ-MAN чим мені вистарчало попередньо. — Я тепер беру дві капсули вночі і ранком, але це ще дальше менше, ніж рекомендована доза.

Мій батько терпів на бронхітні недомагання перед мною, брат знемагав в подібний спосіб, як рідкож дві дочки. Я був молодий чоловік, двадцять три роки. Підчас моїх атаків я не міг схопити воздуха, захлистувався і кашляв, старалючися позбутися важкої флегми в бронхітних провідів. Коли я вживав RAZ-MAN, флегма звільнюється і легко усувається, так, що я можу краще віддихати і не мушу кашляти.

Я ніколи не с без RAZ-MAN в мойому домі і я сердечно поручаю цей лік кождому, що терпить від апертого бронхітного кашлю і підпадає атакам захлистування і дихавщі з приводу бронхітної астми."

Переконайтесь самі, як дуже Templeton's RAZ-MAN може вам допомогти при бронхітній астмі. Лише 85c і \$1.65 у вашій аптеці.

стіл. Дідо нічого, взяв другий кусок і ось начеб то й по губах зачепив, та знову-ж не в своє горло. Втретє — знову помимо. Розлютився дідо: позабув і страх і в чийх лебетах знаходиться він, прискочив до відьом:

— Що ви, Іродове коadlo, задумали насміхатись з мене, чи що? Коли не віддасте заразсінько моєї козацької шапки, то хай я стану москалем, коли не поперекручую свинячих рил ваших на потупцю!

Не вспів він докінчити останніх слів, як усі чудина виширили зуби й підняли такий регіт, що в діда на душі похололо.

— Гаразд! — заверещала одна з відьом, що її дід уважав старшою над усіма, бо вид у неї був чи не кращий від усіх. — Шапку віддамо тобі, та не скоріш, аж переграєш з нами тричі в "дурня"!

Що-ж було діяти? Козакові сісти з бабами в дурня? Дідо, відмагався, відмагався, вкінці сів.

Принесли карти засмальцьовані, якими лише в нас попівни ворожать про женихів.

— Слухай-же! — загавкотіла відьма вдруге — коли хоч раз виграєш — шапка твоя. Коли-ж усі три рази лишишся дурнем, то не прогнівайся, не тільки шапки, а то може й світу більше не побачиш!

— Роздавай, роздавай, бабище, що буде, то й буде!

Ось і карти роздали. Взяв дідо свої в руки, глядіти не хочеться, така погань. Хочби на сміх один козир. З масти десятка найстарша. Пар навіть нема. А відьма все підсуває пятаки. Прийшлося остати дурнем! Тільки що дідо вспів остати дурнем, як зі всіх боків заіржали, загавкали, заруцькали морди:

— Дурень, дурень, дурень!

— Щоб ви подавилися, діявольське кождо! — закричав дідо, затулюючи собі пальцями вуха.

— Ну, — думає — відьма підтасувала, теперечки я сам буду роздавати.

Роздав, засвітив козира, поглянув у карти: масть хоч куди, козирі є. І спершу все йшло, як не мож краще. Тільки відьма пятаку з королями. В діда в руках самі козирі. Не думаючи, не гадаючи довго, грим королів усіх по вухах козирями!

— Ге, ге! Та це-ж не по козацьки! А чим ти накриваєш, земляче?

— Як — чим? Козирями!

— Може воно по вашому й козирі, та по нашому — ні!

Зирк — і справді проста масть. Що за чортівщина! Прийшлося вдруге бути дурнем, а чортівня давай знову дерти горло:

— Дурень, дурень!

Дідо розгорячився. Роздав востанне. Знову йде гаразд. Відьма знов пятаку. Дід накрив і набрав з колоди повну руку козирів.

— Козир! — скрикнув він і вдарив об стіл картою так, що її скрутило в коробку. Та не говорячи ні слова, накрив вісімкою масти.

— А чим ти, старий діяволе, беш?

Відьма підняла карту: під нею була проста шістка.

— Бач, чортівська омана! — сказав дідо і з досади грим кулаком що сили об стіл.

Щастя ще, що в відьми була кепська масть, а в діда, як на вмисне на ту пору

пари. Стали набирати карти з колоди, та годі! Погань така лізе, що дідо й руки опустив. В колоді ні одної карти. Пішов уже так, не глядачи, простою шісткою. Відьма прийняла.

— Ось тобі на! А це що? Е, е! Видно, щось воно тут не так!

От, дідо карти крадькома під стіл і перехрестив. Зирк — у нього в руках туз, король, нижник козирів, а він замість шістки скинув кралю.

— Ну, й дурень я був! Король козирів! Що! Прийняла. А? Котяче віроддя! А туза не хочеш? Туз! Нижник!

Грім пішов пеклом. На відьму напали корчі. І, відкіля не взялась — шапка бух дідові простісенко в лице.

— Ні, цього мало! — закричав дідо, прихоробившись й наложивши шапку. — Коли зараз не стане передімною молоденький кінь мій, то ось нехай вбе мене грим на цьому самому нечистому місці, коли я не перехрещу святим хрестом усіх вас! — і вже було й руку підняв, як нараз затарахотіли перед ним кінські кости.

— Ось тобі кінь твій!

Заплакав бідняга, глядячи на них, мов дитя нерозумне. Жаль старого товариша!

— Дайте-ж мені якого будь коня, щоб видістатися з вашого кубла!

Чорт луснув гаралником — кінь, як огонь звився під ним і дід мигом скочив на верх.

Та серед дороги напав на нього страх, коли кінь, не слухаючи ні крику, ні поведів, сказав через провалля й болота. В яких місцях він не був, так дріжки брали при самому оповіданню.

Глянув якимось собі під ноги — й ще більше налякався: прірва, круча страшна. А чортівському творінню й байду-же: просто через неї.

Дідо держиться — не тут-то було. Через ліні, через груддя полетів стрімголов у прірву й так ударився на дні її об землю, що здавалося й дух викинуло. Найменше, що діялося з ним тоді, нічого не тямив. А як очуняв трохи та розглянувся, то вже розвиднілося зовсім. Перед ним мріли знайомі місця й він лежав на кривлі своєї хати.

Перехрестився дідо, коли зліз на долину. Що до ката? Які з людиною чуда діються! Глиб на руки — цілі в крові. Глянув у бочку з водою, що стояла сторч — і лице також. Обмившись гар-

ненько, щоб не налякати дітей, входить він тихенько в хату, глядить: діти посуваються до нього назадгузь і в жаху показують йому пальцями та кажуть:

“Дивись, дивись, мама мов дурна скаче!”

І справді, баба сидить, заснувши перед кужілем, держить у руках веретено й сонна підскакує на лавці. Дідо, взявши її за руку, розбудив її.

— Добридень, жінко! Чи ти здорова?

Вона довго гляділа, вирячивши очі й вкінці вже пізнала діда та розповіла, як їй снилося, що піч їздила по хаті й виганяла на двір лопатою горшки, цебри . . . й чорт знає, що ще таке.

Сказавши це й відпочивши трохи, дідо дістав коня й вже не спинювався ні за дня ні в ночі, поки не доїхав до міста й не віддав грамоти самій цариці.

Тамечки надивився дідо на такі дива, що мав на довго потім оповідати: як

повели його в палати такі високі, що колиб десять хат поставити одну на одну, то й тоді може не досяглоб. Як заглянув в одну кімнату — нема, в другу — нема, в третю — ще нема. Та в пятій уже зирк — сидить сама, в золотій короні, в сірій новісінькій свитці, в червоних сапянцях і золоті галушки їсть. Як веліла насипати йому повну шапку “синицями”, як . . . всього й не пригадаеш!

Про клопоти свої з чортами дідо й забув. А коли часом хтось і пригадав це, то дідо мовчав, немов це не до нього відносилось, й багацько треба було труду впросити його, щоб оповів усе, як було. І видно вже за кару, що не поспішився зараз по цьому освятити хати, бабі в кожен рік і саме в цей час, робилося таке диво, що танцюється, було, тай тільки. За що не візьметься — ноги заводять своє й ось так і рве пуститися в присюди.

Вулиця в Чернівцях, на Буковині. — Знімка Ст. Мельника.

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА

ЖИТА ЦВІЛИ І НАЛИВАЛИСЯ

(Згадка про бій за Тернопіль 1919 року)

Ще тоді, коли сонце, блакить, легіт, роси й зорі творили симфонію краси і знеслости Богові і життю.

Ще тоді, коли простори нашої України тремтіли ясно-зеленими ланами, що дихали волею і хвилювали ритмом нашого, оживленого боротьбою, серця.

**

Травня 31, року 1919, прийшов наказ: Наші війська відступають у напрямі сходу. Поляки зайняли Тернопіль. Наша "Група-Схід" опустить уночі Підволочиська.

Тепла, простора, пахуча, травнева ніч. Тихо й безгомонно йшла сотня за сотнею правим берегом Збруча на південь, у напрямку Гусятина. Нашою мовчанкою і вояцьким смутком мсрехтіли зорі.

На світанку минули ми село Орихівці, що поринало в сні, й подались на село Красне. Тут, серед зелені садів, у придавленому гаморі села, мали ми короткий спочинок. І даліше, через Скалат, селами, полями й галями дійшли ми до Сидорова, над Збручем.

В кожного в очах і в серці: Куди далі? Коли далі?

Але — розкватуривались у цьому селі.

Минав день за днем, довгий, важкий, непевний.

Врешті, одного дня, перед заходом сонця — могло це бути й 8 червня! — прийшов наказ: Поготівля.

Зависло важке і смутком їдке: Куди?

А глом для цього "Куди?" був безнастанний гук гармат коло Чорткова.

Коли зайшло сонце і з рожево-золотих просторів забриніли на житах у цвіті роси, тоді сотня за сотнею рушила в боєвий похід: На захід! Перші і довгі хвилени ми йшли мовчки: не хотілось вірити, що йдемо на захід.

Зійшла ясна, лагідна, простора червнева ніч. Ми були вже в Нижбірку, як довідались: під Чортковом пролом, поляки в переполосі тікають, начальним

вождем нашої армії іменованій генерал Греків, ідемо на Терєбовлю.

Йдемо — без гомону, не куримо, — приспішеним маршом. Ніякої втоми ніхто не відчував, ніяких "мародерів" нема.

Тут, то там, обабіч польової дороги, несуться переक्лики перепелиць. Колоски жита й пшениці, що наливаються, поскилялись обабіч дороги, вітаючи нас. На небі, далеко, блиснув світанок, а за ним — чистою рожевістю небо запалало.

Перед нами внали стріли, заторохкотили кулемети.

В селі Мшанець зійшло сонце.

Праворуч гостинця, під селом Іванівкою, розгорявся бій. — Наша "Група-Схід" розташувалась тут-же при шляху, біля фільварку, як перший боєвий запас. Батерія гармат "Гаврило", поручника Балешти, зайняла становища. Отаман Кирило Карась пильно оглядає поле бою. Поручник Балешта далековидом вимірює точки обстрілу. Поручник Михайло Дацків уважно слідкує за розвитком бою. Час до часу, в долині, від сіл Іванівки і Янова, з подихом вітру несеться: Сла-в-а-а!

Докладно означивши боєву лінію ворога, "Гаврило" викидає перший стріл. Кожна гармата цієї батерії, докладно "встрілявшись", починає густий вогонь по ворожих становищах.

Під вогнем гармат і скорострілів поляки починають загальний відступ. Наші гармати переносять вогонь на тили ворога, а наша піхота з криком "Слава" бігом несеться за першою лінією ворога, що тікає в панічному відступі.

Машеруємо, сотня за сотнею, вже з піснею на устах, на Терєбовлю. Після перестрілок стеж ми ввійшли в місто й тут заночували.

Ранком — збірка на лузі над річкою Гнізна, біля моста. До нашої "Групи-Схід" наплило, вже по дорозі маршу від Сидорова до Терєбовлі, багато наших молодих селян та інтелігентів, колишніх вояків австрійської армії. І тут,

на березі річки Гнізна, в Теробовлі, сформовано X Бригаду. Мала вона п'ять куренів, її командантом став сотник Кондрацький, шефом оперативного штабу сотник Губер. Курінні, яких ще пригадує собі, були м. ін.: сот. Клемкевич, сот. Вол. Гамаль, пор. Михайло Дацків — який був курінним V куреня. В нього командантами сотень були: Василь Костюк, Керстюк, Федір Мучій і пор. Лянг. Командантами кулеметних сотень були: поручник Дмитро Квасниця і поручник Рудольф Кетнер. Гарматним полком командував отаман Кирило Карась.

Таки з цього берега річки Гнізна, X Бригада в боевому ладі рушила в дальній похід у напрямку Тернополя. Вчасним смерком цього-ж дня ми прибули до села Мишківці. Тут у розлогії бадці був короткий снічинок, приділ амуніції і вечерея. Курінний скликав старшин і познайомив нас з боевим станом на польському фронті в Галичині, а в першу чергу докладно поінформував, що діється на нашому відтинку. І дав наказ: зазначив становища кожної сотні, на яких треба вкопатись, бо наступаємо на Березовицю Велику, яку поляки думають обороняти, засівши в цементах, ще австрійських, шанців. Спершу буде наш барабанний вогонь, а по ньому буде наказ негайного атакуючої нашої піхоти на польські шанці.

Після цього наказу, сотні нашого куреня рушили вперед. За селом ми розсипались у розстрільну й тихо, нишком, підійшли до вказаних у наказі становищ. Зупинились. Вкопались.

Була прегарна, щедра благістю і спокоем ніч. Простір, куди лиш сягнуло око, був виповнений лапами жита і пшениці.

Могла бути одинадцята година ночі, як перший зелено-ясний розблиск розпанахав теплу і тиху темноту ночі і зі свистом та поспішно пігнало стрільню в сторону ворога. — Другий третій, четвертий, десятий блиск. Врешті, на всій ширині фронту нашого наступу, заграли гармати. Від безперервного блиску гармат стало ясно, наче на небі була місячна повня. Старшини далековидами вишпорили по ворожих становищах, вкритих димом від наших стрілен.

Сільська тиха й лагідна ніч перемінилась у стихію бою за право, за нашу правду.

БАГАТО СТАРШИХ ЛЮДЕЙ ПОБОРЮЮТЬ ЗАТВЕРДЖЕННЯ ІЗ

TRINER'S

Від 1887 року крубі літні люди зазначають Triner's Grape Wine і переконалися, що Triner's поміг їм природі прирости їм необхідні вітаміни від часового затвердження і багатьох інших. Йому символізм був рідкісний, залежно від особи, Triner's є випробуваною часом і кодуванням літнім і молодим, літнім і старим, але в особливому використанні природних чудодійних корисних і ботаничних.

Якщо ви не дощукують символізм затвердження, ми робимо ваше життя щасливим для вас, дітями Triner's сьогодні. Його літній символізм затвердження акція може працювати відразу і ви переконаєтесь на собі що його подіякості добродійства. (Увага: Якщо ви не можете дістати Triner's у своїй місцевості, напишіть \$1.75 разом з іменем вашого скотелу до

JOS. TRINER CORP.

4053 W. FULLMORE

CHICAGO, ILL.

і вам буде виставлена відразу велика 18 унційна пляшка, оплаченою поштою).

По двох годинах цього пекельного волю, впав наказ піхоті: вперед!

Рванулась лава з місця. — Ніхто не хильцює, ніхто ниць не падає перед вогнем крісів і кулеметів ворога.

Оп, бачу їх: хорунжий Осип Типкевич іде на чолі своєї чети, твердо усміхаючись; хорунжий Негрич, з шапкою зсунутою назад, спішно посувається зі своєю четю; хорунжий Голіней, піднісши в лівій руці долатку, тісно кричить: Хлопці, шпарко! Четар Федір Мучій, висунувши свою бороду й тримаючи в руці свого "штуца", на правому крилі своєї сотні, швидким і рівним кроком іде вперед; четар Василь Костюк горячими очима кидє по лаві своєї сотні і гукає на свого стрільця, що загнавсь надто сміло вперед: "Ти, слухай, куди жешеш?! Хочеш командувати всім фронтом?!" Хорунжий Ружицький синьо-око і м'яко як ті шовки лавів, глядить на ціл наступу, іде усміхаючись. Хорунжий Генко Наздрій дотепом сипле: "Наші гармати так вігодили ляхів, що вони лиш для "валечности" ще стріляють!" Четар Іван Кучмак, затиснувши доліш-

ню губу, басом бурмоче: “Хлопці, таки наша бере!”.

Врешті, нестримне й могутнє “Слава-” - і лава нашого вояцтва в млі віч кинулась на шанці ворога. Рукопашного бою поляки не прийняли, — стали безладно відступати. — Лиш у балці, ліворуч, біля залізничної будки, треба було викидати ворога р у к о п а ш н и м боєм.

Вже добре світало, як ми ввійшли до Березовиці Великої. Ми, п'ятий курінь, — були вже в Березовиці Великій, як наше ліве крило стало з нами вирівнюватись, женучи перед собою поляків. А праве крило, від Киплячки, було припізнене і не було від нього ніякої вістки.

Штаб нашого куреня примістився в Березовиці Великій, у західній частині села, в крайній хаті, ліворуч від шляху до Тернополя. Сходило сонце і золотило росисті, свіжі, червнево-зелені далі. Наша розстрільна стояла на краю села і дивилась на Тернопіль. Курінний Михайло Дацків горів нетерпеливістю: ніяких нових наказів не було, на праве крило вислав звязкового, а той ще не вернувся. А тут требаб далі наступати на ворога, використовуючи його паніку. При-

йшов і от. Кирило Карась, і пор. І. Балешта, і всі сотенні команданти. Порадилися і курінний М. Дацків рішає: наступаємо на Тернопіль!

Сотні рушили до наступу. Мені припала честь іти в наступ з моїми кулеметами головним шляхом на Тернопіль, що виходить на нашу церкву в місті — церкву св. Спаса. Зараз-же за розстрільною зайняв становища пор. І. Балешта з гарматами. Поляки відкрили вогонь. По декількох шрапнелях наших гармат, ворог почав дальший відступ. І в цей-же момент якомось найшла невеличка хмарка, а з неї хлинув раптовий дощ, такий густий, що заслонив нам з-перед очей поляків. Тоді пор. І. Балешта, сам тернопілець, швиденько — впрягши готових до їзди коней — жене наперед нашої розстрільної і картачами бе по ворогові, що відступає. Сміючись, він кричить: “Тут не втічеш переді мною — знаю відстань кожного сантиметра!”

Біля десятої години ранку ми ввійшли до Тернополя. При вході до міста вітала нас цвітами й радістю величезна юрба мешканців міста.

На другий день ранком — у дальший похід з серцем радісним та знеслим у наші простори, що пахли квітом жита.

ПОЧАТКИ ПРЕСИ

Коли появилася преса? Мабуть не всі знають про її вік. А він поважний, бо початки нашої теперішньої преси сягають 59 року до Різдва Христа, цебто преса існує вже понад 2,000 років.

За римським істориком Светонієм, основником преси мусимо вважати Юлія Цезаря. Светоній каже, що Цезар був перший, що наказав подавати до публичної відомости ухвали народних зборів і сенату. Сталось це в 59 році до Христа. Цезар бажав собі, щоб громадянство довідувалося про сенатські ухвали з урядових джерел, а не від приватних осіб, які часто їх спотворювали.

Подавані урядом відомості називано “Акта Діурна”. Від 29 р. після Христа подавання цих урядових звітів доручувано окремому службовцеві, а редагуванням їх займалося спеціальне бюро, на чолі якого стояв цісарський прокуратор. Тексти писалося чорною фарбою

на дерев'яних дошках, потягнених гіпсом або вапном. Отже найстарша газета була своєрідним плякатом. Поруч неї були в Римі ще писані газети, призначені головню для урядовців, що перебували в віддалених провінціях римської імперії, а хотіли знати, що діється в столиці. Для них невільники, визволенці, або й приватні підприємці робили витяги з “Акта Діурна”, додаючи до того хроніку, зокрема про справи на цісарському дворі, про циркові гри, змагання, судові процеси й присуди, та інше, що могло цікавити римського достойника.

Існувала ця примітивна преса до заливу Італії германськими наїздниками й перенесення столиці Імперії до Царгороду в 475 р. після Різдва Христа.

Ми вже згадували про римські “Акта Діурна” Юлія Цезаря, яких належить назвати праобразом сучасної преси.

Незалежно від цих європейських початків, на другому кінці світу, в старому культурному Китаю, бачимо теж спробу подібного роду, 300 літ після Цезаревої. Викликала її потреба належного адміністрування розлогої "піднебесної імперії", яке вимагало швидкої інформаційної служби. До розвитку китайської преси багато причинився винахід паперу, якого - за китайськими літописами — довершив у 105 р. після Різдва Христа китайський міністер рільництва, Цаї Лунь, що навчив людність виробляти папір зі старих шмат. Виріб паперу був у Китаю великою державною таємницею, яку суворо заборонялося зраджувати чужинцям. Аж у 751 році довідалися про цю таємницю араби від полонених китайців.

В 795 році повстал в Багдаді перша

папірня, а в IX віці в Хативі, коло Валенсії, по завоюванні арабами Іспанії — китайці, вже незабаром по винаході паперу, винайшли й друк. Від 175 р. по Христі вони вживали кам'яні плити, на яких рили цілі стовпці, а потім їх відбивали на папері. В 594 р. замість кам'яних плит почали вживати деревляні, а згодом винайшли рухомі черенки. Винахід їх присписують ковалеві Пі Шенгові.

Найстарші китайські друки, які збереглися до нашого часу, походять з VIII віку по Різдва Христа. Першим китайським друкованим щоденником був "Кінг Пао", цебто "Столичний Вістник", що виходив від 507 року до початку минулого століття.

(Д.)

Вид Львова. — Знімка Ст. Мельника.

Переяславський договір

(Резюме доповіді проф. О. Оглоблина)

В 1954 році минуло 300 літ від того часу, коли гетьман України, Богдан Хмельницький, уклав договір з московським царем, Олексієм Михайловичем, відомий в історії під назвою Переяславської Угоди.

Цей акт визначив на довгі десятиліття й навіть на століття взаємини двох держав — України й Московщини, і двох народів — українського й московського. Наслідки Переяславської Угоди позначаються ще й досі в житті цих народів і цих держав. Більше того, вони, так чи інакше, тягнуть над східньою Європою й навіть над цілим світом.

В СРСР сучасні нащадки царя Олексія Михайловича, проводячи традиційну антиукраїнську політику, бучно відсвяткували 300-річчя Переяславської Угоди, з якої всі користи дісталися московській державі й московському народові, а всі втрати й жертви — тяжкі, болючі жертви — припали на долю України.

Москва дивилася й дивиться на Переяславську Угоду як на акт “воззеднання українського й російського народів в єдиній російській державі” (“Воссоединение Украины с Россией”, том I, Москва, 1954, ст. XXV). Концепція “воззеднання” не нова але й не стара. Її не було в Московщині (й пізнішій Росії) ні в часи Переяславської Угоди, ні в XVIII столітті, бо тоді ще існувала Українська Козацька Держава.

Ця концепція зявилася й зміцнилася тоді, коли новітнє українство в XIX ст. почало боротьбу за національну, а разом і державну самостійність України. Це була російська реакція на українське національне відродження, відповідь Москви на полум'яний заклик Шевченка до боротьби за волю України. Це концепція дефензивна, породжена страхом і ненавистю перед невмирущою силою українства та його національно-визвольної ідеї.

Так само сучасна советська концепція Переяславського “воззеднання” є

московська реакція на державне відродження України після 1917 року — пимста за це відродження й страх перед грядучою його перемогою.

Сучасна українська історична наука вважає, що Переяславська Угода 1654 року була договором військово-політичного союзу двох самостійних держав — України й Московщини, який був гарантований протекцією московського царя над Україною й оформлений новим — українським — титулом царя (“цар Малоді Росії, великий князь Київський, Чернігівський”). Так розуміли в ті часи цю угоду й на Україні, і в Москві, і в цілій Європі.

“Не з іншої причини ми погодилися на протекцію великого князя Московського, як тільки тому, щоб за Божою поміччю зберегти для нас і наших нащадків ту свободу, яку ми здобули зброєю й освятили своєю стільки разів пролитою кров’ю” — заявляв український уряд в своєму маніфесті до європейських держав 1658 р.

Але історія українсько-російських взаємин не пішла шляхом Переяславської Угоди. Військово-політичний союз України й Московщини поступово перетворився на панування Москви над Україною. Року 1659 московський уряд, користаючи з важкого політичного стану України, фальсифікує текст Переяславського Договору. Після численних порушень договору з боку Москви в XVII — XVIII ст., цариця Катерина II в 1764 році остаточно анулювала договір 1654 року й перевела повну інкорпорацію України. Переяславська Угода, складена для забезпечення української державності, стала пасткою для неї.

Тепер Москва знову фальсифікує Переяславську Угоду. Та це вже фальсифікація не тексту договору, як було р. 1659, а його характеру й духу. Під диктат кремлівських володарів советська історіографія відкидає факт самого договору, мовляв, то була не Переяслав-

ська Угода, а Переяславська Рада, що ухвалила оте "воззеднання". В три-томовому збірнику документів, виданого в Москві, дбайливо усунуто все, що пов'язане саме з угодою.

"Тисану історію можна фальшувати скільки хто хоче, але реального життя, яке з дійсної історії впливає, сфальшувати неможливо" — казав великий український історик Вячеслав Липинський. Українська національно-визвольна революція, що почалася р. 1648 й що одним з наслідків її була Переяславська Угода, не закінчилася — вона триває й досі. Вона триватиме, доки не переможе.

Великий український державник, гетьман Іллія Орлик, писав р. 1712: "Які великі не булиб московські насильства, вони не дають ніякого законного права москалям щодо України. Навпаки — козаки (українці) мають за собою право людське й природне, один з головних принципів якого є: нарід завжди має право протестувати проти гнету і привернути вживання своїх стародавніх прав, коли він матиме на це слушний час."

Переяславська Угода започаткувала той трагічний комплекс українсько-російських відносин, який з вільного союзу зробив кайдани 300-літньої неволі й ворожнечі.

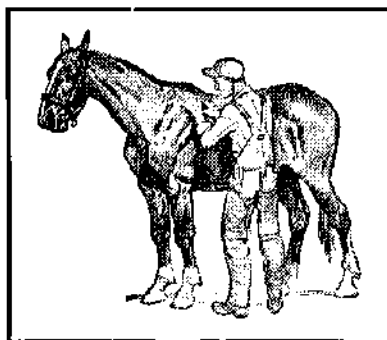
Але гіркий досвід Переяслава має далеко ширше значіння. "Інтерес цілої Європи й кожної її держави зокрема — писав П. Орлик — вимагає "обмежити державу (Московську), яка незабаром може змагати до повалення європейської свободи." Тоді, р. 1712, цей голос пролунав у пустелі: Україна в боротьбі з московським імперіалізмом залишилась одинока.

Тепер справа українського визволення — це справа цілого вільного світу. І урочисто протестуючи проти нової московської фальсифікації Переяславської Угоди, продовжуючи нашу 300-літню боротьбу проти московської зради й поневолення, ми знаємо, що ми не самі.

Чоловік, перед тим, заки почав свою промову на бенкеті, спитав предсідника:

— Скільки часу даєте мені на мою промову?

— Можете говорити скільки хочете, але ми виходимо з цієї салі точно в семій годині.

ЯК ВДЕРЖАТИ ВАШОГО КОНЯ ПРИ ПРАЦІ?

■ Натерти коня мішанкою Absorbine Wash зараз після праці помагає уникнути охвату, болю карку, штивності в стегнах і сугавах. Absorbine застосований при перших ознаках задраснень чи опухів помагає здержати більш серйозне недомагання, як ось кістковий шпат. Від нього не злязять шерсть і не творяться міхурці. Коня можна доглядати при праці. Лише \$2.50 за велику пляшку у всіх аптеках.

W. F. Young, Inc., Montreal 19, P.Q.

ABSORBINE

ДОБРИ ПОРАДИ

— Щоб вигнати з кімнати комарів, досить насипати на горячу сковороду трохи камфори. Комарі дуже бояться камфорового диму, а для людини він зовсім нешкідливий.

Щоб комарі не кусали, треба натирати обличчя і руки анісовою олією.

— Коли ріжемо цибулю, викликає вона сльози. Щоб цього уникнути, треба ніж намочити в холодній воді.

— М'який хліб не мнеться і не кришиться, коли його ріжуть злегка підгрітим ножем.

— Не можна залишати гумові плащі в тій шафі, де є нафталіна, або серед одягу, обсипаного нафталіною, бо від нафталіни вони коробляться.

— Якщо ножиці затупились, "прострижіть" ними кілька разів наждачний папір, або звичайну голку, тоді вони знову стануть гострими.

ВОВК І КОЗА

Раз один було такеє:
Вишкірзуб-вовчисько
Цілих три дні нічогисько
Він не мав у писку.

Й зажурився бідолаха,
Що нема що їсти...
І на щастя, на край ліса
Почув добрі вісті.

Там коза стара небога,
Що змінила мову,
Й заемекала хто зна як...
Газда, за дорогу

Вигнав. — “Йди, стара козуле,
Геть з мого подвіря,
Хай із тебе, сухоребра,
Вовк посипле піря.”

В загороді козенятко
Й дві овечки, тихо
По травичці зелененькій
Бігали без лиха.

І подався вовк нетяга
На козині вісті;
Думав: голод перекину
І буде що їсти.

Поплентався він що-сили
Крізь кущі та фасти,
І край ліса аж зжахнувся —
То козище — кости!?

Ти ревла, — сказав до неї, —
Думав: добрі вісті;
А то ти, худа козуле,
Та-ж я хочу їсти!

Ти: ме-ме, аж голос лісом...
Ех, ти козя мати...
Та тебе хіба на дуба
Крук міг би тягати.

Признавайся — і то скоро,
Що ще є в Микити,
В твого газди, бо за горло...
— Ой, несамовитий.

Зажурилась перед смертю
І дивилась просто...
Зість неситий-сироїда —
Зість, хоч самі кости.

— Схаменися-ж, ненажеро,
Стала вмить благати. —
І навіщо-ж на мені ти
Зуби-б мав ламати?

На подвірю дві овечки
В газди, мого пана,
І товстенькі-ж, як миньочки.
Я-ж стара, погана.

В тебе-ж, серце, вовча ласка, —
Стала вмить благати. —
Тільки змилуйсь і не рухай
Мого козеняти!

Вмить метнувся ненажера
У загородище,
Зуби унялив в овечку —
Тільки вітер свище...

Бо не було в господарстві
Доброго забору,
І до цього незамкнута
На замок обора.

І вовчисько шусть до ліса.
За одну хвилину
Зів овечку й не наївся, —
Голод перекинув.

Зів овечку, ліг спочити,
Тільки очі світять,
Як баньки. І став він думать
Про козячі діти.

— Я три дні не їв, а постив;
Тепер надолужу,
Бо з козою-світикости
Навязавши дружбу.

Привязався він до неї
Як несамовитий:
Ти все мусиш розказати,
Що де є закриті?

Розкажи що газда робить,
Бо я мушу знати:
Коли в дома, куди ходить,
І коли йде спати?

— Все зясую, як не рушиш
Мого козеняти;
Присягни на вовче слово, —
Бач, я-ж його мати.

— Добре, добре я все зроблю, —
Вовк козу вдобрухав.
(Як потрібно, то він вдягне
Іншого кожуха).

Він вдягається в одужу
Овечу й телячу,
Бо вовк — вовком із натури —
Був і є ледачий.

Він розвідав, розпитався,
Бо коза наївна,
Викладала й виясняла
Від коня до півня.

Вмить неситий заповзявся
Господарювати:
Овечки зів й поросятко,
Бракло й козеняти.

Бувби й далі господарив,
Й бігав без розгону,
Та в один мент він від газди
Лизнув макогона.

Та такого, що на довго
На козі зігнати.
А свою неситість вовчу
Мусів пам'ятати...
Ба, й не було з загороди
Більше щось носити, —
До кози сухої взявся,
Вишкірзуб неситий.

В зміномовних — козя доля,
Бо не ходять просто,
Як не крутять, все в неволі
Й вовчі зуби гострять.
Гр. Домашовець

Павло Тичина

ПАМ'ЯТІ ТРИДЦЯТИ

На Аскольдовій могилі
Поховали їх —
Тридцять мучнів українців,
Славних молодих...

На Аскольдовій могилі
Український цвіт! —
По кровавій по дорозі
Нам іти у світ.

На кого посміла знятись
Зрадницька рука?
Квітне сонце, — грає вітер
І Дніпро ріка...

На кого завзявся воїн?
Боже, покарай!
Понад все вони любили
Свій коханий край.

Вмерли в Новім Заловіті
З славою Святих.
На Аскольдовій могилі
Поховали їх.

(Большевики сконфіскували і заборонили цю поезію, бо в цій наш поет Тичина прославляє тих 300 українських студентів, що згинувши в бою під Крутами 29 січня, 1918, здержуючи 6,000 московсько-большевицьких військ. Пізніше тіла 30 із них віднайдено й поховано на Аскольдовій могилі.)

Павло Тичина

СКОРБНА МАТИ

I

Проходила по полю
Обпіжками, межами.
Біль серце опромінив
Блискучими ножами.

Поглянула — скрізь тихо.
Чийсь труп в житах чорніє.
Спросоння колосочки:
Ой радуйся, Маріє!

Спросоння колосочки:
Побудь, побудь із нами!
Спинилась Божа Мати,
Заплакала сльозами.

II

Проходила по полю —
Зелене зеленіє...
Назустріч учні Сина:
Возрадуйся, Маріє!

Возрадуйся, Маріє!
Шукаємо Ісуса.
Скажи, як нам простіше
Пройти до Емауса?

Звела Марія руки,
Безкровні як лілеї:
Не до Юдеї шлях вам,
Вертайте з Галилеї.

Ідіте в Україну,
Заходьте в кожну хату
А чей вам там покажуть
Хоч тінь Його розп'яту.

(Большевики сконфіскували цю поезію, бо вона представляє руїну і нищення комуністами християнства в поневоленій москалями Україні.)

СОН ВЕРХОВИНЦЯ

Колись рай був на цім світі,
Чи коли ще буде?
Буде, буде! — А тим часом
Задумали люди
Й заходились, щоб створити
Свій рай, а не Божий,
Й жити стали й люд на кляси:
На гожих й негожих.

Як в цім раю раювалось —
Й досі світ не знає.
Хтось часами із негожих
Іншим повідає...
Інший слуха і не вірить,
Вірити не може:
Правдою, щоб рай міг бути
З гожих і негожих?
В це не вірять ескімоси,
Негри та індуси,
Але в цсе міцно вірять
З Січі усусуси.

**

Бідний гуцул, сіромаха
Мусів мандрувати,
Ген далеко в світ за очі,
Із рідної хати.
Він ішов, тихцем молився:
Боже милий, Боже!
Дай, щоб я міг пережити
Гожих і негожих.
Дай, щоб я міг повернути
До рідної хати.
І знемігся, сіромаха,
Тай ліг собі спати.

**

Й не знав гуцул, як це сталось:
Привид, сон чи диво?
На горі він опинився
Й приглядався сливе.
Приглядався з Верховини,
Гуцул з Чорногори,
Як заводять рай в цім світі
Ці голодомори.

Може-б люди раювали
Й жили би безкраю,
Коб то демон той злоріка,
Ненавидник раю,
Не підбурив був демонів
Силу всю крилату,
Ці вмить хмарою линули
Рай завоювати.
Почалась війна жорстока,
Заварилась каша...

Бились одні, бились другі,
Свого не познаша.

Він дивився й приглядався,
Не зводивши ока,
Бо стояв на Чорногорі,
А гора висока.
Бій кипів аж клекотіло,
Маяли прапори...
І за віщо оці б'ються,
Й хто кого поборе?
Він дивився і не вірив,
Чи то сон, чи змори.
Бачить в одних, так і в других
Червоні прапори.
На прапорах круглі сонця
Й хрестики з зубами,
Й закарлючки своерідні,
Як одної мами.
Бій стихав, то знов здіймався,
І борці томились,
А прапори, просто чудо,
Ув однее злились.
Закарлючки одне в одно,
Мов трибки в машині,
А потому, всеньке разом,
Як потяг по шинах —
Так побігло, покотилось,
Хто зна де й кудою?
А від раю мов від пекла
Всі люди ходою...
Йшли і бігли в перегони
Юрбою без краю...
Йшли, що сили, щоб найдалше
Відійти від раю.

Надивився він до схочу
На всеньке минуле,
Й на сучасне і на таке,
Яке ще й не було.
Як то ангели із раю
З пеклом воювали,
В мить одну і непомітно,
Руку собі дали,
Бо, як в одних так у других
Не було ріжниць,
Бо хотіли запосісти
Козацьку землю.

І прокинувся з просоння
Гуцул: — Милий Боже!
На Україні скрізь могили,
З гожих і негожих.

Ой, прокинувся, сіромаха,
Не на Чорногорі,

А в німецькій загорожі,
В шумному таборі.
Пробудився, бо сирена
Не давала спати.
Загуділа, як навісна:
Йди до праці, брате!

Думав всенький день про диво,
Привид - - річ не люба.
За рай тихий — Україну, —
Дармо м'яли чуба.

Верховинець

Воронячий конгрес

Проминуло тепле літо,
Наблизилась осінь,
А ворони потовстіли,
Ледь-ледь крила носять.
Позлітались у бір темний,
Й стали раду радить,
Щоб хоч сяк-так погодити
Всі буденні звadi.

Один гайворон став вище:
.. Слухайте, панове!
Щоб часами наш рід славний
Не змінився в сови!
А що гірше — непомітно
Стратить расу-патче;
Зубожіє тай перейде
В кодло горобяче.
Може ще й такеє бути,
Так, як ось з цим літом:
Рід наш промине, неначе
Й не було на світі.

Будь-що-будь в нас назбиралось
Питань аж без ліку...
Всякі роди й родоводи,
Із віку й до віку.
Бо, що правда, як світ світом
Й рід наш воронячий
Не такий, як то колись був,
Дехто не так кряче.
Позлітались ми — дивіться —
Із країн всіх ріжних,
Не такі ми, як колись то...
Є дещо розбіжне?
Чи самі ми все розв'яжем,
Чи дамо ми раду?
Можеб ще когось з крилатих...
Щоб нам дав пораду?
Бо це справа не буденна,
Вже цілі сторіччя,
І теорій в нас чимало...
Ми не мали віча.
Треба всесторонно знати

Ріст, красу й породу,
Ба, й естетику й співучість,
Й хто з якого роду.

Запросили друга крука
І красуню паву,
Й соловія — він співака
Й має в птацтва славу.
Виступає старший ворон,
Вся громада — тихо.
Відтак гості всі на форум:
— В нас, панове, лихо...
Вже пройшло часу чимало,
Ба, й віки змінилися.
І ми, бачте, любі гості,
Трохи поріжнилися.

Розпочали раду радить,
Справа йшла до речі,
Не так, як колись бувало —
Свари й колотнечі.
Бо вся сила вороняча
Начеб то до бою —
Загула ціла громада,
Аж бір весь дуюно...
— Ми найкращі, ми співучі...
-- Ми знов балакучі...
- - Ми мудріші... ми всезнайки...
-- Ми — бач, невмирущі...

Поставало гайвороння
В одну й другу лаву,
Приглядалась рада з круком
Й приглядалась й пава.
Подивились тай сказали:
-- Нема в вас ріжниць,
Ви однакі — всі, що в краю,
Й ті, що ззаграниці.

Заревла, аж зашуміло,
Крилата громада...

— Ми не всі одної раси,
Є ще інша рада:
Як шановна вища рада
Не дає нам віри,
Хай славетний наш співака
Голоси провірить.

— Га, коли так, то давайте
По черзі співати,
Ми пізнаємо, хто звідки;
Слухай, круку-брате!

Соловій й крук стали слухать
Й між рядами ходять,
А ворони в перегони
Всіх пісень виводять:
Одна шию натягає,
Друга вправо крутить,
Третя в ліво, інша хто зна,
Щоб голос здобути...
Трохи іншого, як в інших,
Може то допоможе;

Інша дзюб на все відкрила,
Чейже — переможе...
Не одна вже ледви сьовка,
Мовби недобита,
І те крякання над міру
Вчув і Лис Микита...
Аж підскочив, неборака,
Ось це добре діло!
І в мойй сімі щось трохи
Вже поголоділо.

Перослухав соловій всіх:
— І які-ж ми брати?
— Ой, красуні-ж ви у співі,
Нема що й казати.
І навіщо-ж оце всеньке,
Життєві руїни?
По всім світі ви однакі,
У кожній країні.
На всіх сонце з неба світить,
На всіх дощик росить,
Полишіть усі незгоди,
Колотнечі досить.

Зашуміло на весь голос,
Птацтво вороняче:
— Коли ці без толку судять, —
Зробимо іначе:
Треба кров ще прослідити,—
Річ несамовита!
Хто-ж експерімент цей зробить?
Певно — Лис Микита.
— Лис Микита, Лис Микита! —
Заревла громада.
— Нехай буде Лис Микита! —
Погодилась рада.
Тай гукнули, а Микита
В мить одну зявився,
Йї пропозицію прийнявши,
На все погодився.
Бо для нього вік двадцятий,
Вік немов навісний,
Вік атому, — навіть носа
Не показуй з лісу.
Він кликнув діток і жінку,
Та ще й Вишкірзуба.
Вся громада вороняча
Розсілась на дубі.
Тай почала висилати
По пів сотні зразу.
Лис Микита і Вишкірзуб
Не давали раду.
Не вправлялись, бідолахи,
Досліді робити.
Рада слала по пів сотні,
Мов несамовита.
Оглянулась, необачна,
Приглянулась з близька,
Що не в ділі сам Микита

Й Вишкірзуб вовчисько.
Помаліло гайвороння,
Оглянулась рада:
— Геть усі експеріменти! —
Загула громада.
Бо на дубі розложистім
Тільки гідля світить,
Бо ворон не було стільки,
Як з початку літа.
Вмить почули лис із вовком,
Щось ворони крячуть...
-- Досить, досить, бо загине
Наш рід воронячий.
Досить, досить! — шум на дубі.
Конгрес йшов до краю:
— Будем жити мирно й тихо
В воронячій раю.
Ось такеє сталось лихо
Із родом крилатим,
Що не вміло жити мирно
В своїй рідній хаті.

Л. Забіренко

Два пияки найняли кімнату в готелі
з двома малими ліжками. Лягаючи спати
без світла, вони оба лягли в одне ліжко.

— Вони мене ошахували. В мойому
ліжку вже хтось інший ляг спати.

— В мойому ліжку також хтось вже
ляг спати.

— Викиньмо їх обох з кімнати.

Настала бійка і один з пияків вилетів
з ліжка.

— І як тобі пішло?

— Я викинув того, що був у мойому
ліжку. А як з тобою?

— Мені не вдалось. Він викинув мене
з ліжка.

— Ну, а як так, то ти лягай спати зі
мною.

★

— Я слухаю важє радіо так наче воно
в мойй кімнаті.

— То може ви допомоглиб мені виплатити
його?

★

Суддя: І коли ви вкинули отрую в каву,
а потім подали її вашому чоловікові,
то чи не відчули ви жалю за ним?
Чи не чули ви того, що він був вашим
чоловіком через двадцять років і ви
відбираєте йому життя?

Жінка: Так, була одна хвилина, коли
мені стало жаль його.

Суддя: Що це за хвилина була?

Жінка: Коли він попросив ще одного
горнятка кави.

В моментах кризи — довіря є важне

Imperial 79 років провідництва допомогли канадійцям привичаїтися до спожитливості на нафті і нафтових продуктів

Спожитливість означає достаток продуктів, на яких ви споживаєте... коли і де ви їх потребуєте, по уміркованих цінах.

Imperial був завжди провідником в забезпеченні канадійцям подостатком нафти. Відкриття нафти в Ледук через Imperial в 1947 році відкрило великі західні нафтові поля.

Перша нафтова компанія, що забезпечила потреби консументів в усіх провінціях Канади, Imperial, має де-

вять рафінерій від Галіфаксу до Ванкуверу (і в Північно-Західних Територіях), щоб зустріти місцеві потреби канадійців.

Imperial був також завжди провідником у високо-конкурентній індустрії, яка мусить... через поширення ринків і вдосконалення... вдержувати ціни низькими. На протязі останніх 10 років, підчас коли ціни загальних продуктів збільшилися на 134%, ціна регулярної газоліни піднеслася лише на 11%

IMPERIAL OIL LIMITED

IMPERIAL OIL... ЧЕРЕЗ 79 ЛІТ ПРОВІДНИК ЗРОСТУ КАНАДИ

ЩО ТАКЕ СВОБОДА ПРЕСИ?

Фундаментально не є це спеціальний привілей зарезервований для видавців часописів. Є це фраза багато більшої свободи — свободи всіх людей висловлювати свої думки отверто й без побоювань. Преса не претендує на якісь права, які не належать до кожного громадянина в демократичній державі. Однак свобода преси є дуже важною частиною цієї більшої свободи, бо в модерних обставинах преса є головним чинником, через який звичайна людина одержує інформації, потрібні їй для того, щоб судити діла своїх урядників і створювати свої погляди про публичні справи. Без часописів, або тільки з часописами спутаними або засліпленими, той громадянин є в темряві й безпомічний. Свобідна преса є, отже, одною з необхідних охорон демократичної свободи і держави.

Якщо потрібно яких доказів повище сказаного, то їх легко знайти в записках тоталітарних диктатур, які затемнили двадцять століття. Строга контрола всіх джерел публичних інформацій, головню часописів, була угольним каменем, на якому всі ці режими — нацистичний, фашистський і комуністичний, ґрунтувалися. Без них вони не могли вдержатися при існуванні навіть і кілька місяців. З ними вони могли вдержувати свої народи засліпленими й могли гонити їх куди хотіли. Нещастя нашої доби, її страхів й непевности, походять у великій мірі з того звичайного факту, що в критичних часах великі частини світового населення були позбавлені своїми владами правдивих вісток зі світу.

Ці зразки повинні бути пересторогою проти будь яких намірів, чи то урядом чи приватними інтересами, обмежувати свободу преси. Вільний народ мусить бути на сторожі не тільки проти безпосередньої цензури, але також і проти більше підступних переступлень. Номінальна свобода не є досить. Одинока справді свободна преса є та, яка може рекордувати вістки вірно й коментувати про них отверто, без побоювань посередньої або безпосередньої карі. Без та-

кої свободи ні преса ні публіка не є безпечні.

Всяка свобода потягає за собою, розуміється, й обовязки. Обовязок свободного часопису є бути справді свободним. Він мусить пробувати бути в подаванні вісток досконалим, точним і неупередженим, а в своїх редакційних статтях щирим і серйозним, без подавань або гнучкості зовнішніми натисками. Він мусить бути осторожним і відважним — осторожним доки не перевірить факти, а відважним коли він певний свого ґрунту. Понад усе, він мусить бути надхнений посвятою себе для публичного добра так як його штаб цю службу розуміє.

Такий часопис є гідний своїх привілеїв, яких вільні народи світу традиційно дали своїм пресам. Такий часопис є також найкращим сторожем людських свобод.

Товариство Канадійських Щоденників

Суддя: Чи ви бачили злодія, коли він закрив гроші?

Свідок: Ні, але я чув його кроки в кімнаті.

Суддя: Це не вистарчає за доказ. Треба було бачити його.

Свідок, відходячи з перед судді, почав сміятися.

Суддя: Вертайте сюди. Як ви сміли сміятися з того, що я сказав?

Свідок: А ви бачили як я сміявся?

Суддя: Ні, але я чув ваш сміх.

Свідок: Це не вистарчає за доказ. Треба було бачити мене в сміху.

★

Людина — дивне сотворіння.

Скажи їй, що на небі є два мільйони зізд, то вона повірить тобі. Але постав напис, що каже "Свіжа Фарба", то вона мусить торкнути її пальцем, щоб переконатися.

★

— Мій адвокат дуже любить гроші.

— Чому так думаєш?

— Я дістав від нього листа, де він пише таке: \$5 за те, що минулої ночі я пробудився і обдумав вашу справу.

Ол. Гай-Головко

Різдвяна містерія

Поїзд розтинав темряву ночі, за вагонними вікнами миготіли сизі стіни німецьких засніжених ялин, під новими язиками полум'я й гуркітливої сталі народжувався Христос ось уже в тисячу дев'яťсот сорок восьме . . .

У кутку понуро-темного вагона, біля задніх вихідних дверей, я сидів огорнений тяжким плащем безпросвітної самотності. Вона була давка, як гливкий хліб, і гірка, як полин. Віковічне квітуче моє родинне дерево було зрізане, порубане, і я був однією з гілок, викиненою вітром у чужий край. У ньому на кожному кроці обплітали мене кущі ворожості. Лише на баварській рівнині, яка ніразу не нагадала мені розкішного мого степу, якимсь чином олинився мій любий дуб з-під моєї хати, що його я вишлекав з жолудя, врятованого з-під коліс проїжджих возів на битому шляху. Убийте мене, але це був той самісенський дуб (о, я знав його краще за себе!) зі своєю гордою постаттю, замашистими гіллястими руками, вольвовими рисами на круглomu обличчі, улітку — з буйною листвяною головою, а взимку — з чудовим гіллястим волоссям. Я дуже багато думав про його таємниче об'явлення на чужині й кінець-кінцем спивився на тому, що він, задихаючись, покинув полонену батьківщину, як і я...

Час від часу, коли широколиці вандали з кровавими зірками на кашкетах полювали по втоптаних західно-європейських просторах за знедоленими на волі без волі, він міцно схоплював мене своїми тіллястими руками, піднісив аж до верхка, і ми зросталися в обіймах в одну істоту — Він був мені на чужині єдиним рідним створінням. Біля нього я виразно бачив усі гілки з мого порубаного родинного дерева, говорив і зливався з ними в їхній ненависті й любові й з тяжкою одчайдушністю чекав оходу запізненого сонця на своїй землі.

Особливо це розгравалося Свят-Вечорами, коли народжувався Христос. Пе-

редо мною як на екрані, з'являлися й зникали незабутні кадри мого блілого дитинства, невизеленого юнацтва, невизрілої зрілості — — І як завжди кінчалось: "Ой, куди ж ти вибираєшся, сину, в таку негоду?!", лементувала мати. "За тридев'ять земель, де пасеться незпутана воля". Сестри плакали, що вони не хлопці, а брат-підліток блискав, як голодне вовчєня, очима й докоряв матері, що пізно його народила... Коли я, підперзаний гранатами, підвівся, щоб іти в далеку путь, то брат-підліток до мене: "Ти навіть не хочеш лишити мені кілька гранат!". Я відчепив три, зв'язав до купи й подав йому, а він: "Я тебе й за тридев'ять земель знайду". А-ах — —

**

І тепер, коли народжувався Христос у тисячу дев'яťсот сорок дев'яте, я знову їхав баварською землею до свого єдиного приятеля на чужині — дуба, щоб біля нього відбути свою Різдвяну містерію. І цього Свят-Вечора я так само в своїй уяві титаничними зусиллями згущував фарби гілок порубаного родинного дерева і концентрував розвітрені звуки рідної мови. Але всі мої зусилля розбивалися на скалки, непаче хвилі об скелі берега. О, я відразу збагнув — чому! Мені заважав незнайомий попутник, що бовванів на протилежній лаві. Скажете, що він збивав мене з пантелику своїми недоречними словами? Ні. Він весь час сидів мовчки з опущеною головою. Я ледве бачив на дерев'яній стіні пляму його обличчя, але відчував усіма фібрами своєї інтуїції, що ми жилися одним, що ми були шматками сталі між спільним магнетним полем. Але не зважаючи на це, я бажав спокую. Хоч би цього вечора, раз на рік — — Тому я хотів крикнути: "Не розбивай плодів моєї уяви!", але на перекір собі сказав:

"Скоро велика станція, де перехрестуються поїзди" — —

Не ворухнувшись, він пошепки промовив:

“На ній кінчається моя подовжня дорога. Далі я поїду поперечною”.

Його тверді слова, що в них стогнала лише втома, якій він іще не піддавався, прозвучали сакраментально, але своїм змістом викликали в мене кривий посміх.

“Міряєте поздовж і поперек чужину?”

“Ні”, відповів він з глибоким болем, якому не було видно дна. “Мене в цю путь послав Христос” —

“Не богохульствуйте”.

Він вибивав слова, як каменяря на камяному хресті.

“У різдвяну мою ніч, — сказав мені минулої ночі Христос уві сні, — ти побачиш у колі перехрестя двох доріг того, кого шукаєш, але не знайдеш його”. — “Боже милосердний, — сказав я, — дякую Тобі й за це, що в шуканні від часу Твого тисячу дев’яцят сорок сьомого народження з Твоєї святої волі хоч частково наступить моя велика хвилина”. — Другого дня я вирушив першим поїздом поздовж цієї чужої землі”.

Я насторожився. У мене в голові завихорилося кілька пекучих питань.

“Треба вам знати, що я, безвольний на волі, шукаю його тут цілий рік — Рівно рік тому на Свят-Вечір я був у колі своєї родини в рідному засмітенішому людським потом і слізьми селі. — Але навіщо я розповідаю вам це оповідання, якого, знаю, не закінчу, бо щойно за вікном майнув семафор, і мені за кілька хвилин треба звідси вивантажитися, щоб вчасно сісти на поперечний поїзд”.

“Ні, ні! Розповідайте. Бога ради. Цей поїзд стоїть на станції десять хвилин, а ваш відходить за десять після нього”.

“Як хочете”, сказав він з непохитною рішучістю, бажаючи своєю сповіддю пригасити тяжкий біль у своїй палахкотливій душі. “Та-ак. Рік тому на Свят-Вечір я перебував у колі своєї родини — в Україні. Ситуація тяжка. Уявіть лише собі, незнайомий земляче. Свята Вечера при затулєних вікнах. На голому столі лешоняна кутя, гречані перепічки і в кожного — по картоплині, бо ж лшеницю і жито ми тільки бачили на полі — А в моїй кишені мобілізаційна картка до червоної армії. Чи ж не іронія долі? Одне слово — так і такою Свят-Вече-

рою мати й сестри зустрічали новонародженого Христа, а по мені в моїй присутності відбували тризну. Одна з сестер була в розвідці, щоб забезпечити цю нашу трапезу від краху — — Е-ех! Зупиняється поїзд!”

Незнайомий попутник сіпнувся, але з місця не рушив.

“Чи поїзд напевно стоїть тут десять хвилин?”

Я ще раз ствердив, що так.

“Ну, то слухайте. Після спільної молитви тільки ми взяли за ложки, а у відчинені двері з перекошеним від жаху сестра: — “Ховайте все зі стола й лягайте, бо в Сільраді радяться комуністи, щоб іти по хатах”. — А мати підвелася і дивиться на нас льодовим обличчям: — “Беріть, діти, миски і слускайтеся в льох!” — “Вечеряйте спокійно, — сказав я. — Сьогодні буде повний спокій”. — Я одягнувся в кожушину. — “Опам’ятайся! Сину! Брате!” — “Я зараз повернуся”. — Я зі зв’язкою гранат пішов до Сільради. А далі — Я думаю, що все вам зрозуміле вже без слів”. — —

Поїзд заворушився з гадючою скрадливістю і тихо поповз по землі. Мій таємничий попутник схопився й відчинив двері.

“Стійте! Скажіть мені, що було далі?”

Він блискавично обернувся і, впершись ліктями в одвірки, з секунду стояв, як хрест.

“Далі? З мобілізаційною картою до Відня — — Потім американська окупаційна зона — — Пошукування брата, якого з милосердя новонародженого Христа сьогодні побачу, але не зна-а-йду-у — —

“Стій! Сті-і-і-й!”

Я кинувся до зачинених дверей, під якими, здавалося, усіма громами загуркотіло колеса — — Тоді я підбіг до залізного морозом вікна, з усього розмаху вдарив кулаком по шибі й у темному освітленні ліхтаря побачив рідне обличчя.

“Брате мій!” — крикнув я, але мій крик немилосердно розчавили вагонні колеса — —

**

Поїзд з дикою зажерливістю ніс мене до дуба — мого єдиного вірного друга на чужині.

Їдьте його рано, вполудне і вечером

Crown Brand це канадійський перфектний, найсмачніший осолоджувач. Ось чому щораз то більше канадійців воліють його на блинцях та кашах кожного дня. Crown Brand також чудово смакує на хлібі, товстах, мороженому і пудінгах. І пам'ятайте, Crown Brand дає зростаючим дітям ці важні, прискорюючі енергію харчові вартості.

ТЕПЕР - робіть напrawdę смачні десерти

Для десертів, які любитиме ціла ваша родина, прямо вживайте Canada Corn Starch. Canada Corn Starch є улюблена канадійськими господинями, бо ця мука робить густі, багаті соси... легкі кремовані паї та начинку... і легкі смачні пудінги. І вона така економічна.

Воно завсіди краще, якщо смажене в MAZOLA

Всі канадійці погоджуються, що Mazola олій є знаменитим до смаження. Нема нічого кращого від Mazola, що надалоб делікатного смаку смаженим чи лише присмажуваним риbam, м'ясивам, курятині і бараболям. Mazola робить також смачне тісто, легкі пампушки, знамениті сухарці та є знаменитим для всіх салат.

о. Ір. Вігоринський ЧСВВ

Початки української преси

Перша газета в Україні вийшла друком 1-го січня, 1776 р., у Львові в французькій мові з назвою *Gazette de Léopol*. Згодом, 1783 р. появилось друком у Львові вже 10 часописів німецькою й польською мовами. У 1811 р. вийшла "Газета Львовска"— Лембергер Цайтунг. Вона друкувалася в польській мові аж до другої світової війни.

Причин, чому в тому часі не виходив ще ні один український часопис, треба дошукуватись у національній несвідомості, бо-ж майже вся тогочасна нечисленна "руська" інтелігенція говорила по польськи, а широкі маси селянства були закріпачені панами й відробляли до 1848 р. панщину.

Друга частина української землі, де появилася газета, це Холмщина, земля українського короля Данила. Тут, у місті Замості вийшов друком в 1803-04 рр. "Дзєннік економічни Замойські", в польській мові.

В Наддніпрянській Україні перша газета вийшла 1812 р. на Слобожанщині, в місті Харкові — "Харковській Еженедільник".

У Карпатській Україні перший часопис надруковано 1841 р. у Кошицях-Пряшеві п. н. "Кашав-Епєєцер Кундшафтблятт" в німецькій мові, який виходив до 1914 р.

На Буковині перший часопис появилася 1848 р. у Чернівцях; це румунсько-німецька "Буковіна".

Перший український часопис п. н. "Зоря Галицька" появилася у Львові дня 15 травня, 1848 р. і виходив до 1857 р. Дещо пізніше появилася у Львові й другий український часопис — "Дневник Рускій". У 1849 р. виходило вже 6 українських часописів, з того 5 у Львові і 1 у Відні. На Буковині видано в 1850 р. перший часопис українською мовою в Чернівцях п. н. "Общій законів краєвих й правительства Вістник для коронного краю Буковини". Для Закарпаття видавано "Краєвий законническій і прави-

тельственний Вістник для коронного краю Оугорщини". Перший незалежний від уряду, народній часопис в Карпатській Україні, п. н. "Учитель", появилася в Ужгороді 1867 р.

У 19 ст., у другій половині виходила уже поважна низка українських часописів в Галичині. Згадаємо про деякі з них: Слово — 1861-1887; Правда — 1867-1898; Зоря — 1880-1897; Діло — виходило від 1880 р. аж до приходу большевиків до Галичини 1939 р.; це перший український щоденник і найстарший український часопис взагалі. Життя і Слово — 1893-1896; Літературно-Науковий Вістник — 1898 до сьогодні. На Буковині: Родимий Листок - - 1879-1882; Буковина — 1885-1918. Першим редактором Буковини був наш поет і письменник, Юрій Федькович. З пізніших численних редакторів Буковини був другий знаний український письменник, Осип Маковей. На Карпатській Україні виходила Наука — 1897-1921.

Перший український часопис в Америці появилася в 1886 р. у Шенандоа, п. н. Америка — сьогодні щоденник. У 1893 р. появилася і до сьогодні виходить — Свобода, тепер щоденник.

На східних землях України впродовж 19 століття, преси українською мовою зовсім не було. Аж у 1861-2 рр. появилася в Петербурзі місячник російською й українською мовами, п. н. Основа. Пізніше, в 1882-1906 рр. почав виходити в Києві місячник Київська Старина, що аж під кінець 19 ст. друкував літературні твори по українськи. Були ще й інші московсько-українські журнали-місячники.

Чому-ж була Наддніпрянщина так довго позбавлена друкованого слова рідною мовою?

В давних часах, коли Україна за Гетьманщини мала сяку-таку волю, в нас мало ще цікавилися газетами. Козацька старшина передплачувала зза кордону чужі часописи — французькі, німецькі, тощо. Ті газети перекладали й перели-

сували в окремі зшитки й вони мандрували по старшинських хуторах і садибах.

Пізніше, як почав дехто з українців цікавитися газетною справою — тоді годі було видавати що будь українською мовою, бо російський уряд це заборонив. Вже 1720 р., за царя Петра I, почалися утиски українського слова; що далі, то було гірше.

Деяких полегкостей зазнало українське слово на початку шістдесятих років минулого століття. Тоді прийшло до скасування кріпацтва й до інших реформ старого царського ладу.

Але вже в 1863 р. російський міністер Валуєв заявив, що української мови "не було, нема й не може бути", й одним розмахом пера заборонив видавати українською мовою місячники й навіть книжки. Після того прийшов ще гостріший царський указ 1876 р. проти української мови, який загалом забороняв що будь видавати по українськи. Тільки з початком 20 стол. народжується тут українська преса.

Перший український часопис в цьому столітті, Хлібороб, появилася 12. XI. 1905, в Лубнях, на Наддніпрянщині. А перший український щоденник на східних зем-

лях України, п.н. Громадська Думка, появилася в останній день 1905 р. у Києві, але влада його незабаром припинила. Дня 15 вересня, 1906 р., появилася у Києві новий український щоденник Рада, що виходив аж до першої світової війни.

З вибухом війни 1914 р. російський уряд закрив усі українські часописи на Наддніпрянщині, а також в окупованій Галичині й Буковині.

Роки 1918-19, — роки відродження української державности над Дніпром — це водночас небувалий досі розквіт української газети. На Наддніпров'ю виходило кілька українських щоденників: Нова Рада, Україна, Відродження, Народня Воля, Робітнича Газета та інші. Крім того видавано багато тижневиків. В тому-ж часі в західній області Української Народної Республіки появилася українські часописи по всіх більших містах, в тому 4 українські щоденники.

Сьогодні українська преса виходить на всіх українських землях і на еміграції.

Якщо мова про українську пресу в УРСР, тобто від большевиками, -- годі назвати тамошню пресу українською. Це російсько-большевицька преса, друкована українськими черенками.

ЗВІДКИ ПОХОДИТЬ "АМІНЬ"

Багато людей слухають дуже часто в церкві відправу, молитву, а на закінчення чують слово "амінь". Однак на сто тисяч людей, ні, на п'ять-сот тисяч, нема ані одної людини, включаючи навіть більше освічених, яка знала б звідки це слово походить і що воно первісно означало.

Слово це походить зі старинного Єгипту. Єгипетська історія є дуже стара. Не все ще є відоме з історії Єгипту. Вчені, знавці старинного єгипетського письма, єгиптологи, ще не встигли відчитати всіх записок, яких здибали на стінах старих зруйнованих святинь, як наприклад у місцевості Карнак і місцевості Люксор. Письмо є на ділі троякого роду, та про це іншим разом. Історія Єгипту, оскільки вона є вже відома, є дуже цікава й интересна. Події в ній рахуються після королівських родів, так званих династій. Всіх тих династій було

31. Дати перших династій не є точно встановлені. Дати пізніших є відомі добре.

Єгипет під різними династіями переживав різне. Та це є зовсім окрема тема. Одним з королів 18-ої династії був дуже розумний король (по єгипетськи фараон, на ділі фара-ої, а це значить хата або дім короля), який звався Амен Готеп. Він був більше освічений і цікавився старинними записками з перед тисячі і півтора тисячі років перед ним. Відомо, що він володів від Єтіопії до Мезопотамії, тобто мав під своєю владою горішню і долишню частину Єгипту або це, що тепер звуть Суданом, і це, що тепер зветься Єгиптом, а в додатку над Палестиною і Сирією.

Його ім'я Амен Готеп (деякі єгиптознавці пишуть Аменофіс) малоб означати — прихильник бога Аммонра, та мама того фараона була з Сирії, а в

Сирії були інші боги й інші вірування, і вона дуже не злюбила почитання (культ) Аммонра та його жреців. Вона вигодувала сина в ненависти до єгипетських богів і їх служебників.

В додатку і сам Амен Готеп бачив, що майже вся родюча земля попала в руки святинь і попів-жреців так, що хоч король володів над великою як на ті часи територією, коли поглянути на мапу, проте все-ж таки його каса була майже порожня. Це чи не найбільше його застановляло і він бачив, що як довго жреці з Карнак, Люксор та інших осередків-святинь будуть володіти над рілничною землею, як довго вони визискуватимуть працю сільських жителів-невільників тільки для себе, йому — королеві — нічого не лишається на втримання дворської прислуги, наємної з Любів (що були праслов'яни Люби) армії та на інші державні розходи. Крім того Амен Готеп був досить розумний, щоб бачити, що статуя божка є лише діло рук людських і не має ніякої свідомости ані сили, не може пошкодити ані допомогти, і якщоб замінити культ Аммонра та інших ідолів почитанням сонця, яке після зауваг короля є дійсною життєдайною силою, тоді Єгипет поступивби дуже вперед, ставби сильною й впливовою державою, а він, фараон, могутнім володарем.

Для переведення такої релігійної революції Амен Готеп потребував більшої помічі. Такою поміччю мало бути лише працююче невольничче населення.

Щоб це населення здобути на свою сторону, йому треба було дати щось у заміну, якусь полєгшу, якусь користь. Досі невольники працювали день у день без відпочинку, але жреці з святинь у тих часах вже знали дещо більше про зорі й їх рух на небі. Вони знали також дещо про рахунки. Рахунковою системою не була ще тоді десятирична система, яку людина придумала пізніше, беручи за основу 10 пальців на руках і ногах, але була так звана **семирична** система. Сліди тої рахункової системи заховалися в ріжних племен і народів, між тим і в українському, під висказами: сім богів на тебе, сім громів би тебе побило, сімдесят і сім бід би тебе стрінуло і т. п. вислови, в яких число сім, або сім разів сім, або сімдесят-сім ще й досі стрічаються.

Амен Готеп попав на думку, щоб загітувати невольників до повстання проти святинь обіцяюкою дати їм кожного сегомо дня спочинок. Оповідання про створення світу в I Книзі Мойсея і про те, що семий день Бог встановив днем спочинку взяло свій початок з цієї події в Єгипті. Єгипетська подія є історичною, а біблійна не є.

Два роки сам Амен Готеп і його приятелі ходили поміж невольників і агітували та інформували, що в такий то час треба скинути владу жреців.

Такий переворот дійсно стався і фараон наказав, щоб невольники кожного сегомо дня мали спочинок. Сам-же він змінив своє ім'я з Амен Готеп на Ахнатон, що значить прихильник сонця, зглядно почитатель сонця.

По його смерті жреці вспіли привернути знову культ Аммонра, а ім'я Ахнатон замінили в записках первісним іменем Аме Готеп. Під цим іменем маси невольників знали його більше чим під іменем Ахнатон і з вдячності за семий день відпочинку, який жреці мусіли признати, ці невольники при всякій нагоді повторювали ім'я свого добродія Амен. За сотки років забули люди, за що повторювали ім'я великого фараона, але таки дальше його проголошували, не знаючи навіть, чому і що це слово означає. Так воно попало і до нової християнської релігії.

Очитаний

— Панс професор, я чув що у вас народилися близнята.

— Так, так.

— А що, хлопці, чи дівчата?

— Здається, що один хлопць, а друге дівчина, а може противно — напевно не скажу.

★

На центральній вулиці в Москві зішлись два приятелі; стали й розмовляють. В цей час проходить якась гарненька блондинка, котру чемно поздоровив один з приятелів.

Другий приятель здивовано запитує:

— Ти її знаєш? Хто це?

— Це друга жінка третього чоловіка моєї першої нареченої.

★

— Я, знаєте, дуже не люблю тих вчених та мудрих жінок. Моя жінка мусить бути дурніша від мене.

— Тяжко буде знайти таку.

Ю. Г.

ПАНАС МИРНИЙ

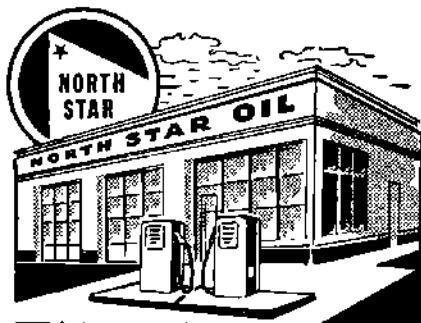
Оцінюючи з перспективи кількох десятиліть творчу спадщину українського письменника Панаса Мирного (Рудченка), можна - при оцінці його творчості з позиції сучасності - без перебільшення ствердити, що мимо всіх "модних", "модерних" завваг на його творчу обмеженість, на замкнутість його в колі місцевої примітивної тематики, він - поруч з Нечуєм-Левицьким - був великим побутописцем, творцем монументальної мистецької прози, визначним майстром повістєвого жанру, створюючи яскраві образи української дійсності доби кріпацтва й наступних десятиліть і, поруч прекрасного знання життя українського народу, його побуту, прагнень, звичаїв і обрядів - чим так паявчо відзначались повісті Нечуя-Левицького - виявив себе ще й визначним психологом, знавцем людської душі з усіма її

найтоншими нюансами, талановитим мистцем, що вміє змалювати найглибші переживання людини.

Нечуй-Левицький і Панас Мирний були й лишилися найбільшими представниками української прози 19 століття. Подібність у світогляді, тематиці, висвітленні подробиць народного життя, зближували творчість обох письменників; але хоч Панас Мирний і вважав славного автора "Миколи Джері" і "Хмар" своїм учителем, однак мистецькі засоби обох майстрів вказували на різницю їх творчої індивідуальності, бо коли Нечуй-Левицький захоплювався більше описом зовнішніх обставин, зовнішньою красою життя й природи, - то Панас Мирний милувався світом людської душі, її почуваннями і переживаннями.

Патріотичні, сповнені горячою любов'ю до рідного краю поезії започатку-

**Покінчіть
ІЗ ЗУПИНКАМИ МОТОРУ,
ВЖИВАЮЧИ
КОТРИЙ БУДЬ ГРЕЙД
ГАЗОЛІНИ**

ПРИ ЗНАКУ
THE NORTH STAR

NORTH STAR
OIL LIMITED

Prevents the formation of rust in fuel systems.

Icing conditions more prevalent from 22° to 55° F. with high humidity.

Detergent action cleans carburetor and keeps it clean.

вали літературну діяльність Панаса Мирного. Перша з них, п.н. Україні, в 1872 р. з'явилася на сторінках львівської Правди. Але скоро письменник перейшов на жанр оповідання й повісті, в яких найбільше розкрився його непересічний талант.

Під вражінням почутої від візника, що віз письменника з Гадяча до Полтави, народної легенди про розбійника Гнидку, який колись у полтавській околиці за зразком славного Кармелюка карав кривду і роздавав бідним відібране від багатіїв добро, Панас Мирний зацікавився постаттю романтизованого розбійника з психологічного й етнографічного боку і почав писати більший твір. У праці над образом і редагуванні присьменникові багато допоміг його брат Іван (Білик).

Монументальний роман "Хіба ревуть воли, як ясла повні?", що повстав у висліді довгих студій Панаса Мирного над психологією Гнидки і спільної праці обох братів, — змалював життя й пригоди прообразу Гнидки — героя твору, Чіпки, з глибокою психологічною аналізою цього типу. Рівнож висвітлено з широким розмахом історію села Піски протягом століть. Автор розгорнув широке полотно життя на Україні, злиденного існування поневоленого народу і підкреслив, що в обставинах рабства гинуть найкращі таланти, не маючи можливості для розвитку своїх обдаровань. Старання Михайла Драгоманова, роман цей вийшов друком у Женеві 1890 р.

Тією-ж вдумливою психологічною аналізою героїв позначилися й інші твори Панаса Мирного: Івана Левадного в повісті "Пяниця" й протилежних постатей двох ув'язнених у царській тюрмі — в повісті "Лихі люди" ("Товариші").

Прийшла селянська реформа, але становище поневоленого народу не покращало. І Панас Мирний, слідом за повістю "Голодна воля", пише велику повість "Лихо давне й сьогочасне", малюючи спочатку жахливу сваволю поміщиків-кріпівласників, а далі показуючи, як "визволені", але безземельні селяни приневолені йти в найми. На прикладі героїні письменник показує, як під впливом нових грошевих розрахунків гинуть старі патріархальні звичаї, нівечиться людська вдача, людина стає черствою, бездушною, нечулою на страждання ближніх.

У великому романі "Повія" Панас Мирний зображує трагедію селянської дівчини Христі, що пішла до міста на заробітки й морально занепадає під впливом розкладної атмосфери, яка там паує.

В ділянці драматургії письменник створив драму "Лимерівна", що мала великий успіх на українських сценах, і комедію "Перемудрив".

Для дітей він написав прекрасне оповідання "Морозенко", в якому помітний вплив німецького поета Й. В. Гете.

Коли в загравах революції 1905 р. розгорнувся український національно-визвольний рух, Панас Мирний написав оповідання "Сон", в якому, — під вражінням революційних подій, окрилений надіями на скорі визволення України, — змалював здійснення завітних мрій українського народу.

Заслуги письменника перед рідним краєм доповнює його велика національно-громадська праця, в якій він — як і в літературі — виявив себе скромним, енергійним, відданим працівником.

За таємничим письменником, що жив у Полтаві й друкував за кордоном свої твори під псевдонімом Панаса Мирного, даремно довгі роки шукала царська поліція, але їй і в голову не приходило, що цією законспірованою особою був скромний урядовець Скарбної Палати, Панас Рудченко.

Вся творчість Панаса Мирного відзначалась великою правдою життя, досконалим знанням зображуваних типів і обставин, серед яких вони діяли. За це його дуже любив і шанував український нарід.

Коли 20 січня, 1920 р., помер на 71 році життя Панас Рудченко-Мирний, народні маси влаштували йому величавий похорон. За труною, що лежала на саянх, куди — за старовинним козацьким звичаєм впрягали волів — тисячі людей проводжали письменника на місце останнього спочинку. Будинок на Кобищанах (тепер вулиця Панаса Мирного), де жив письменник, перетворено на меморіальний музей Панаса Мирного, який — за заподанням советської преси — існує й тепер під наглядом сина письменника.

Смерть імігранта

Вони журились, що знову запала зима.

Літом живеться сяк-так. Не потрібно ні теплого убрання, ні купованих харчів. Але коли насунеться люта зима, коли притисне мороз, замете снігом, засвище морозний вітер, то треба терпіти. В хатині сидіти весь час неможливо, бо треба з ліса привезти палива, доглянути корови, коні та все господарство.

Тої осени, року 1907, збіжжя було мало. Андрій не мав ще багато поля, бо осів на цьому гомстеді лише пять років тому. Не було ще коли розгосподаритися. Треба було шукати праці в дальших околицях, щоб будь що заробити, а Марія мусіла сама доглянути того, що вони обоє придбали тяжкою працею. Та і дітей треба було доглядати.

Сіна Андрій трохи накосив заки поїхав на роботу, але це було мало його. Через зиму два воли й корова не могли шим прожити.

— Ох, Боже, мій Боже! — зітхнула Марія. — І як ми ту зиму переживемо? Така мука! Працой, працой ціле літо як віл, а прийде зима, то журися як її пережити. Біда в цій Канаді!

Марія не могла більше сама до себе сказати. З її серця вибухав жаль, тиснулись до очей горячі сльози. По її змарнілих лицьх потекли ясні сльози. Вона підняла фартук і втерла їх.

— Мамо, хочу ліба, мамо, — почувся голос дитини.

— Цить, доню, цить, зараз дам, — Марія заспокоювала дитину, а в той сам час здушувала плач і втирала фартуком сльози.

— Хочу їці, — дальше просило дитя.

Марія отворила шафу, взяла з неї пів бохонця житного хліба, вкроїла кусник, намочила його в теплому молоці й подала його дитині. З веселим усміхом і радістю дитина вхопила хліб і побігла до Гриця, свого братчика, який сидів на підлозі коло діжка і бавився візочком. Марія вийшла на двір, загорнувшись в светер, з грубою хусткою на голові.

Було це вже над вечером, хотяй годинник показував лише четверту годину.

грудневий день був короткий. Марія пішла перше до низенької, збудованої з кругляків стайні і оглянула корову. Дала їй клаптик сіна і пішла до курей. Так вона ввихалася по малому господарстві аж до пізнього вечера, до сумерку.

На заході, за лісами й горами, сонце вже догоріло. Останні його лучи зникли — стало темно. Гострий, морозний вітер потягав наче полумінню і замітав снігом.

Марія глянула на свою хатину. Збудована з грубих кругляків, висока на вісім стіп, з плоскати дахом, з котрого сторчала довга, чорна бляшана рура. Злісний вітер виривав з неї сивий дим і шарпав його на шматки. Над дахом хатини похитувались нагі гиляки канадійської осики, а недалеко неї стояла маестатично темна косна, розпростерши свої гілля наче матір свої руки над дитиною. Хатина стояла покійно й сумненько. Двое малих вікон по обох боках дверей виглядали наче очі на людському обличчі. В них видно було лише те, що може бути видне в очах бідного, працювотого імігранта.

В цій хатині Марія прожила вже з своїм Андрієм пять років. Тут і родилися їх двое дітей, Оля і Гриць.

Доглянувши всего на господарстві, Марія ввійшла в хатину, щоб дати дітям вечерю й положити їх до снання.

Гриць сидів тихонько на низькій, деревляній постелі в куті, забавляючись з дівчинкою, яка вже згризла кусок житного хліба і сиділа, ждучи на маму.

Марія стояла коло малої залізної кухні й мішала великою ложкою якусь страву. Нараз Гриць скочив з постелі, підбіг до неї і, халаючись рученятами за її фартук, запитав:

— Мамо, де тато? Він не хоче всецрати, га, мамо? Він може також хоче їсти. Коли він приїде до дому? Я хочу тата, мамо.

— Цить, Грицю, цить. Тато вараз приїде. Привезе тобі й Олі яблучко, — відповіла лагідно Марія, пригортаючи до себе русяву головочку сина.

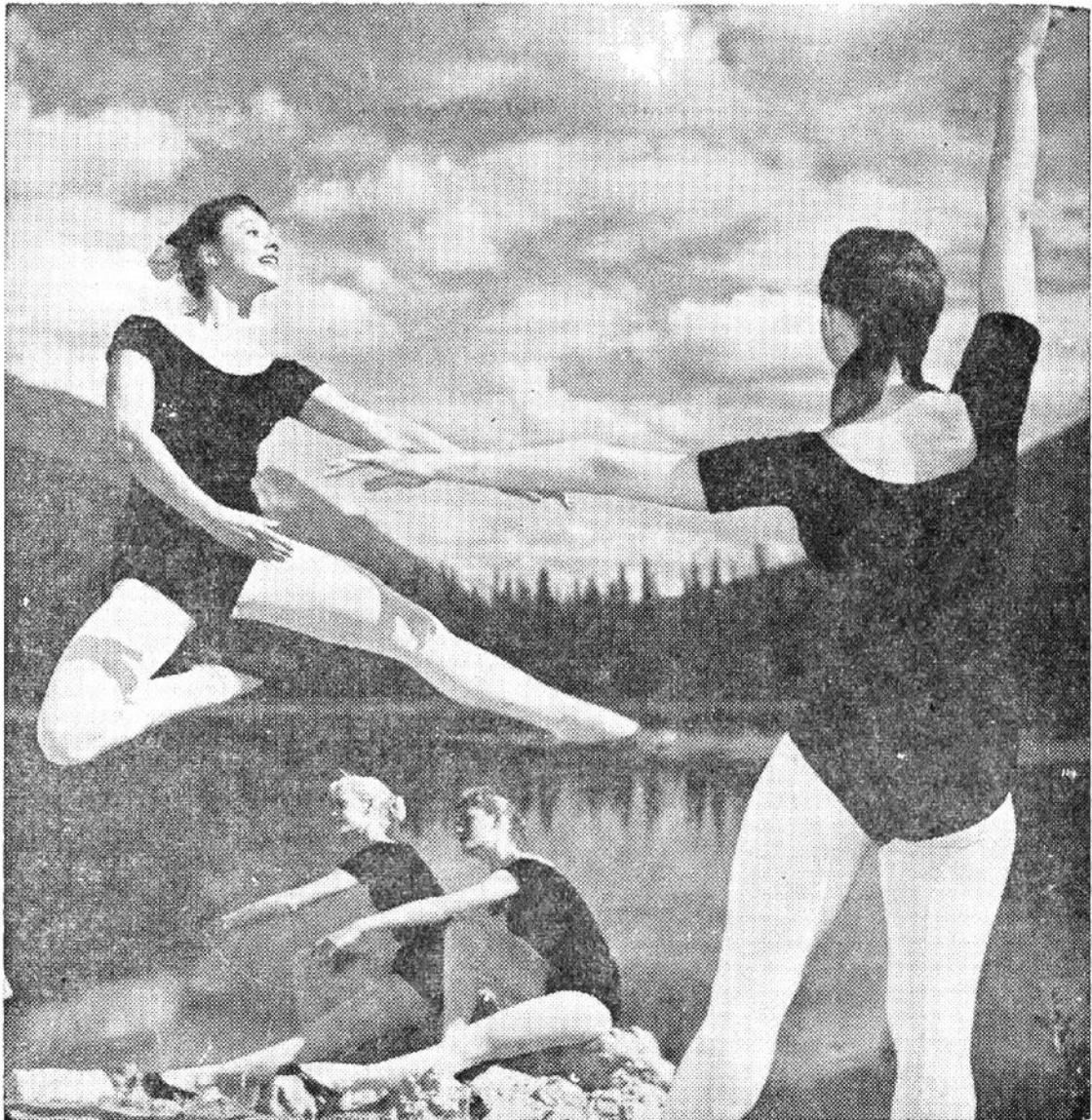
Хлопчик зсунувся з усмішкою на підлогу і босими п'ятами подуднів до Олі. За хвилину чути було як вони обоє щось шептали і тішились.

Марія далі стояла коло кухні й пильнувала страви. Це вона готовила теплу вечерю для свого Андрія. Він ось-ось має вернути з міста.

Ще дуже раненько, перед сходом сонця, він виїхав волами в ліс, щоб там нарізати корд дров, завезти їх до міста і купити міх муки та ще дечого для

дому. Треба було йому їхати до міста дев'ять миль. Дорога не всюди була добра, бо декуди були відкриті прогалини й там вона була звичайно засунена снігом. Більша частина дороги йшла лісом і там вона була втерта.

Час вже, щоб Андрій був в дома, а його ще не було. Це Марію непокоїло. Насувались всякі думки: мабуть дорога дуже засунена і воли втомилась. Мабуть він заночує в місті або в когось по дорозі? А може він приїде пізно в ночі?

Учениці балету в Школі Мистецтва в Бенф.

З сумерком ставало чимраз зимніше. Морозний вітер з півночі п'яв з усеї сили.

Малі віконця в хатині були замуrowані білим, цвітистим морозом. Північний вітер трівожно свистав і вив наче голодний вовк, жадний здобичі. Небо покрите було темними хмарами. Зв'язд не видно було. І місяць не міг пробити крізь них шпари, щоб кинути Андрієві хоч трохи світла. Панувала п'тьма. Снігом мело, а вітер глумливо грався з ним та ще й насміхався з своїх власних збитків.

На стіні хатини, на дворі, висіла стара пила, якою Андрій давніше різав дрова коло дому. Лютий вітер знайшов її для своєї глумливої іграшки і вибренькував нею по кругляках. Марія присипляла свою маленьку Олю, але дитина не могла заснути через бренькання пили. Марія швидко отворила двері, щоб скинути її з цвяха. Почувся пронизливий скрипіт, а по підлозі хатини розляглася сива хмара морозу. Вітер дмухнув ще й зимним снігом.

В хатині запанувала тишина. Не чути було нічого крім віддиху дітей в солодкому сні. Тільки на дворі лютувала немилосердна канадійська зима. Десь у цій люті боровся з вітром, морозом і снігом Андрій, пробиваючися до свого дому і родини.

Маленька Оля, прокинувшись зі сну, почала плакати і посягати рученятами до своєї мами. Наче крізь сон вона говорила, з плачем:

— Мамо, де нас тато? Я хочу тата. Де він? Тато змерз?

Краще, щоб Марія не почула була цих слів своєї дитини. Вони потрясли нею, сколихали її душу. Може справді її Андрій десь у дорозі замерзає?

— Не плач, моя доню, — вона втихомирювала Олю. — Тато зараз приїде і привезе щось для Олі. Тато приїде.

— Мамо, я хочу, щоб тато привіз мені ябцю, — промовила дитина.

Марія вхопила дитину й притиснула її до своїх грудей. В її очах заблестіли сльози.

Марія відчула якусь непевність, якусь тривогу.

Тимчасом на дворі шаліла люта буря з тріскучим морозом і заметіллю. Висока, кріслата сосна за хатою сумно шуміла.

Марія глянула крізь вікно, але не ба-

чила нічого крім чорної п'тьми, не чула нічого крім виття вітру, наче виття голодного вовка, який ждав на свою здобич. Вона докинула до печі дров і, скрутивши світло в нафтовій лампі, сіла на постіль коло своїх сплячих діточок і ждала на Андрія.

**

Андрій був у дорозі до дому. З міста він виїхав ще перед заходом сонця. Дорогу він знав дуже добре, бо вже нераз нею їхав, літом і зимою. Правда, вона була довга й докучлива, але він до неї вже привик і, при терпеливості, ніколи не мав ніяких труднощів або неприємних пригод. Цим разом було не так. Почав дуги гострий вітер і виглядало на бурю. Думав він собі: коби лише дістатися до старого Николая, а від нього вже буде легше, бо дорога йде лісом, де не буде такого сильного вітру й не буде насипів.

Виїхавши з міста, він добре огорнувся в светер і мекіно, потягнув воли довгим батою і зовсім вдоволено, з думкою про свій дім і родину, повільно їхав, стоячи або сидячи на санях. На них він віз міх муки і дещо інше. Не забув він купити і торбу яблук для своїх дітей.

Проїхавши кілька миль, Андрій відчув, що морозний вітер починає продувати крізь його кожух. Шкіряні "магаси" почали замерзати йому на ногах і йому здавалось, що він взутий в деревляні чоботи.

Він виїхав у ліс. Тут було спокійніше. Вітер не бушував так як на відкритих місцях. Навіть і мороз, здавалось, так не допікав. Щоб завітатися, він скочив з саней, віжки прив'язав на кілок і пустився вільним кроком за саньми. Вони йшли повільно, а з їх ніздрів вибухали великі хмари пари. Андрій бив рукам об боки, щоб завітатися.

— П'тьма, буря і погана дорога! — сказав сам до себе Андрій. — Невже-ж чоловік буде тут замерзати?

А волам байдуке. Вони йшли собі повільним кроком, не відчуваючи ніякої небезпеки або загрози, хот'яй буря дошкулувала їм.

Не те було Андрієві. Проїшовшись трохи і розігрівшись, Андрій знову сів на сани і взяв у руки мотуз'яні віжки. Буря тимчасом лютувала як лише могла. Декуди сани тільки сапіли в свіжому снігу, а в інших місцях, де не було на-

силу, вони видавали з себе якісь проразливі дикі скавуління, наче голодні вовки, аж морозило попід шкіру. Ніч була темна. Не видно було нічого, крім чорних постатей волів і чоловіка, рухаючихся повільним кроком. Чути було дике виття північного вітру і ріжноголосний скрипіт сталевих саней.

Андрій проїхав на санях ще одну милю. Потім він почув холод і рішив йти, щоб розігрітися. Якась невидима сила термосила ним. Пройшовши пів милі, він знову сів на сани.

Віхав він тепер на відкритий простір, де вже не було охорони від вітру. Тут він шалів гірше як де. Дорога була засипана свіжим снігом. По більшій частині з неї не видно було й сліду. Воли потрапляли на неї, а Андрій, знаючи, що вони краще знають цю дорогу, навіть не пробував спрямовувати їх сюди чи туди. По полудневому боці дороги тягнувся рідкий фармерський пліг і, як звичайно, він спинював багато снігу.

Воли, втомившись, почали зупинюватися. Це Андрія почало непокоїти. Так довго як вони йшли постійно, хоч повільно, він мав надію на те, що помимо всего до дому таки дібеться. Але коли вже втомилися і воли, то що-ж він без них може в цю лютуючу бурю сам зробити?

Він то наганяв їх, то просив, щоб якнайскорше переїхати оте відкрите поле і щоб скритися від морозного вітру в лісі.

Довгі й страшно прикрі були ці дві милі дороги. Йти за саньми Андрій не хотів, бо дорога була дуже засипана снігом. Правда, він був би загрівся, але в той сам час і виснажився з сил.

Було вже не даліше як два рази від його хати до стайні, щоб він увійшов у ліс, коли Андрій почув, що йому стало справді холодно. Його "магаси" замерзли на твердо і він почув у своїх ногах м'яке, приємне тепло. Але що там — він подумав собі — зараз відемо в ліс, я лічну йти за саньми і загірюся.

Андрій віхав у ліс. Тут вже вітер не міг дошкулювати йому так як на поляні, та зате мороз, здавалося, тиснув два рази сильніше. Він замотав віжки на кілок і почав повільно зсуватися з саней. Вже спустив ноги. Поперся руками і вже мав стати на ноги та йти за саньми.

Він чомусь спотикнувся і впав на пухкий сніг. А воли пішли далі. Він піднісся на руках і пробував стати на ноги та знову спотикнувся і впав.

— Що це за мара путає мене тут на дорозі? — сказав він гнівно сам до себе.

— Гов, а гов! — він кликав до волів. Воли, почувши його голос, зупинились.

Андрій ще раз піднісся на ноги, але не міг зробити ані одного кроку. Покотився лицем у зимний сніг. А воли тимчасом врушили і пішли. Ще раз пробував Андрій піднятися на ноги й дігнати воли, ще раз і ще раз кликав до них — Гов-а гов!, та його проразливий і рознуцливий голос губився в морозі й чорній п'їтмі. Вітер хапав його і розносило по цілому лісі. Воли вже не зупинилися.

Андрій з великим напруженням боровся, щоб стати на ноги, та його зусилля були даремні. Він бачив як темні постаті його волів, а відтак задні стовпці "река" на санях щезли йому з очей в п'їтмі.

Його зморожене і зморщене обличчя заллялось теплими слізми, а з його грудей даліше виривалось — Гов, а гов!

Та хто чув його крик? Хто знав що з ним діється? Хто міг почути його горячу просьбу? Чув їх лише один — лютий іронічно-збиточний північний канадійський вітер, та йому було байдуже. Відповіддю на Андрієві ридання був тільки свист вітру.

В останній раз Андрій боровся, щоб стати на ноги та дігнати своїх волів. В цій боротьбі він вже не міг виграти. Ноги були вже не його ногами — він їх не чув.

В агонії й розпуці, з горячими слезами на обличчі він клячав у снігу і просив Господа, щоб дав йому сили стати на ноги. В цій молитві він і зашів.

Почув, що щось наче списом шибнуло його крізь тіло. Широко відкритими, покліпаючими очима він дивився вперед, куди пішли його воли. Він побачив, замість своїх волів, щось страшне і сильно задрожав цілим тілом. Закрив очі закростенілими руками і ще раз здригнувся.

Вітер, наче на глум, вив наче голодний хижий вовк, насміхаючися з замерзаючого чоловіка. Ще й свіжим пухким снігом посипав його.

Андрій промовив ще кілька невиразних слів, наче крізь сон і, перехилившись, вправ у глибокий сніг.

**

Тепленька хатина. В печі радісно, з тріскотом, горить вогонь. Нафтова лампа на столі, в куті, лів скручена, кидає брудним світлом по убогій хатині. На постелі спить солодким, безжурним сном малий хлопчик, а в колисці, біля постелі, спить спокійно маленька Оля. Мати тримає колиску одною рукою і час до

часу лагідно погойдує нею. Вона ще жде свого Андрія з міста.

На дворі, біля хатини, чути лише свист вітру та стогін високої, кріслої канадійської сосни.

М. Г. Гикавий

Вибачте, але цього місяця я не можу сплатити вам довгу.

Як? Та-ж ви це саме казали мені місяць тому!

Так, і я дотримую свого слова.

Піаніст і скрипак Іван Кучмій і дружина Корнелія, піаністка.

ПРОСПЕР МЕРІМЕ

Французький письменник і приятель козаків

Життя і кар'єра

Проспер Меріме (Prosper Mérimée) народився в Парижі в 1803 році і був сучасник і майже одноліток Віктора Гюго. Але їх шляхи в житті й творчості розходились аж надто різко. Коли життя Віктора Гюго горіло в душевній змаганні в вогні громадської боротьби, то Меріме прожив свій вік у мирі зі світом і з собою, безтурботно, серед пам'яток старовини, творів мистецтва і любих книжок.

Його батько був дуже видатний мистець-маляр і довгий час неодмінний секретар Вищої Школи Мистецтва в Парижі, а щодо того мав путяще знання літератури, різних мов і чужих країн, ба, й нової в той час науки — хемії. Мати була теж людиною з мистецьким і літературним смаком, і єдиний син виставив в сім'ї заможній, вільнодумній, освіченій, і в атмосфері духових інтересів. Славний письменник Стендаль був його дядько.

Скінчивши юридичний факультет університету, Меріме пішов на урядову службу і на ній залишився до смерті, дарма, що за той час Франція перебула дві революції, одну республіку і три різні королівські династії. Але до політики йому було байдуже, служив в адміністрації і по липневій революції 1830 року молодий Меріме вже був "шефом кабінету" (директором канцелярії) міністра. Та й урядової кар'єри робити не хотів і скоро потім перейшов на любішу собі посаду головного інспектора історичних пам'яток Франції. Посада була доволі висока й вигідна і на ній він міг віддатися історичним дослідям і письменству, а більше йому й не було треба. В 1844 році Французька Академія вибрала його в свої члени.

Мимохіть зазнав він ще одної пощести. Меріме дуже любив Іспанію, часто туди їздив і підчас тих подорожей поприязнився там з сім'єю, з якої потім вийшла еспанська жінка Луї Наполеона — того, проти якого Віктор Гюго бо-

ровся на барикадах і через нього пішов на вигнання. Ставши імператором Франції — як Наполеон Третій — Луї Наполеон познайомився з приятелем жінчиної сім'ї, зробив його сенатором, і скоро Меріме став близьким другом імператора й імператрки Євгенії. Запрошували його часто до себе в гості, товаришували у виїздах, кілька разів виконував неофіційні дипломатичні доручення за границею, редагував Наполеонові його писання, був Євгенії за радника проти всяких двірських інтриг, і взагалі був у них свій чоловік.

Вороги Наполеона Третього лаяли Мерімея як облесливого дворака, але справді він був лише, як казав, "приятель фамілії" і з приятельства ніяк не користав. Дружба з імператорами не зробила з його навіть принципового монархіста. З листів видно, що до царської влади мав також мало пошани, як до демократії. Здавався холодний до всіх людських справ, що турбували і горячили сучасників. Приймав світ і людей таких, як вони є, без бажання їх змінити і звичайно з іронією або й глузуванням.

Кажуть, що змалку був аж надто чулий і запальний, але мабуть хтось жорстоко з його посміявся або використав ту чулість, і гордий та амбітний хлопець рішив на все життя не показувати по собі сентименту і супроти людей і справ людських зайняти становище байдуже, недовірливе, критичне, іронічне, насмішкувате. Мав репутацію циніка і справжнє чуття виявляв лише для книжки, мистецтва і науки.

Дожив до трагічного для Франції 1870 року, її розбиття в франко-прусській війні і скандального упадку своїх друзів-імператорів, і того таки року помер.

Письменник і учений

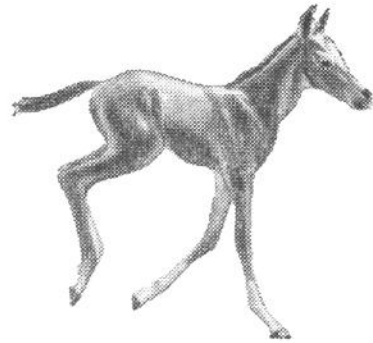
Проспер Меріме був "книголюб і книговод", любив читати і любив науку і писав, бо любив письменство і писати. Не писав для заробітку, бо урядову посаду мав забезпечену і вигідну. Не хотів слави в широкій публіки, бо її думки

не цинив. Любив читати свої твори в гурті приятелів і радів, коли написане було до вподоби тямущим критикам. Часто писав лише з увагою на близьких йому людей або й на одного приятеля чи приятельку. Свої приватні листи обробляв, поправляв і переписував так як літературні твори, хоч вони були призначені для одного приятеля чи приятельки.

Друкувати почав від того, що два рази здорово одурив читачів і критику. В 1825 році видав під назвою Театр Кляри Газуль кілька дрібних драматичних п'єс, яких наче то написала еспанська авторка, яку перекладач-француз випадково стрінув в Гібральтарі і відкриває світові новий талант. Критики похвалили, відмітили в п'єсах суто еспанський кольорит і настрій, і ніхто не сумнівався, що написала їх жінка, еспанка й акторка. Два роки пізніше видав Гусла — наче то переклад південно-слов'янських народніх пісень, зібраних в Далматії, Хорватії і Боснії. Поезії були справді великої сили, і дарма, що Меріме про Югославію знав лиш те, що прочитав в якійсь опісці подорожі по Далматії, він знову відчув і відгадав місцевий кольорит і збагнув дух сербської поезії. Одурилися не лиш французи. Великий німецький поет Гете, прочитавши, захопився красою слов'янської поезії і виписав їй високі похвали. Та ба, слов'янські письменники перекладали, переробляли й коментували ті, мовляв, дорогоцінні перлини давньо-слов'янської народної поезії. Сам Олександр Пушкін дав ряд переспівів під назвою "Поєми західніх слов'ян", і найбільший з російських літературних критиків, Висаріон Бєлінський, вихвалив Пушкіна за геніяльне розуміння психології і любові до західніх слов'ян. А все те вигадав собі Меріме.

Таким чином він хотів мабуть переконатися, чи є в його письменський хист. Маючи на увазі урядову кар'єру, яка йому стелилася, та й батькове ім'я, не хотів набратися сорому, як би перші спроби винали нещасливо.

В 1828 році Меріме видав вже з своїм підписом, під назвою Жакерія, драматичні оповідання про повстання селян у Франції в 14 столітті ("Жак" була приривлива назва для селян, щось як наше "Іван", і жакеріями називали

ДОБРИЙ ПОЧАТОК ДЛЯ ДОБРОГО КОНЯ

"Властиво їх виховати" означає, щоб ніколи не дозволити, щоби лишай не мали нагоди розвинутися . . . вибікувати зранення, набоління, зісунення шкіри відразу . . . дати скору полегшу на стверділі або звихнені м'язи. А ваш найкращий спільник в цій праці це Absorbine. Велика пляшка коштує лише \$2.50 в кожній аптеці. (2664)

W. F. Young, Inc., Montreal 19, P.Q.

ABSORBINE

хлопські бунти і війни проти шляхти.)

Кількадесятя оповідань, писаних у різні часи його життя, є головна літературна спадщина Меріме. Всі вони короткі. Найдовше — Коломба.

Меріме є один з передових майстрів французької мови і стилю, при чому стиль його строгий, чіткий, різкий, чи, як кажеться, клясичний. Годі перелічувати ті оповідання, та згадаємо, що одне з них стало дуже популярне через те, що композитор Бізей взяв з його сюжет до славної опери Кармен.

Писав Меріме в часи пайбуїнішого розцвіту романтичного напрямку в літературі і під тим впливом в його теж паує нахил до трагічних і страшних тем, незвичайних подій, таємничих авантур, стихійних страстей, дужих і сміливих людей. Як всі романтики, тем і героїв він шукав в історії та в чужих краях — найбільше в Іспанії й Італії — бо й чужі краї завжди здаються більше незвичайні як свій. Але в Меріме був ще особливий хист відгадати й відчути так званий місцевий і історичний кольорит.

На яким би столітті, здається, не відкрив історію чи де би не тикнув пальцем в мапу Європи, всюди міг збагнути психологію і побут людей давніх століть і чужих країв. Розуміється, він і студював ті речі, але й особіного теж треба було хисту, і бачимо його в нього також на прикладі України.

Але як в Віктора Гюго, так в його, на романтичній ґрунті вже є початки реалізму, тобто описування дійсних людей та їх життя. До реалізму привели Гюго його симпатії до нещасних. Від романтичних вигадок рятували Меріме його твереза голова, холодне відношення до людей і нахил до глузування. Він не захоплюється тими ситуаціями, які описує, не бере участі в переживаннях і почуваннях людей, про яких пише, ніби й не шкода йому, як вони страждають і гинуть, від своїх власних героїв стоїть наче осторонь і холодно, навіть трохи іронічно, їх обсервує, і через те може їх вірніше описати.

Оповідання становлять яку третину зібраних творів Проспера Меріме. Другу третину творить його кореспонденція, що має немалу літературну вартість і ще до нині не загубила свого інтересу. В листах він пише про тогочасну французьку й європейську політику та ріжних людей, які в ній були і яких він добре знав, про вояків новини Парижа, про нові книжки, багато в тих листах анекдот і гумору. Писав багато листів до багатьох приятелів — найбільше до Сера Антона Паніці, директора бібліотеки Бритійського Музею в Лондоні і до двох приятельок, що були видані під назвами "Листи де невідомої" і "Листи до другої невідомої".

Нарешті, третю частину письменської спадщини Меріме становлять його історичні праці. Між ними є й урядові звідомлення, що він писав як інспектор історичних пам'яток Франції, і власне писав їх не як бюрократичні рапорти, а як цінні й інтересні наукові розвідки. Історик був з нього, так сказати, вроджений. Була в нього широка загальна освіта і наукова точність та терпеливість, щоб читати джерела й збирати матеріали, і історичне розуміння і критичний погляд і хист до оповідання. Його історичні розвідки теж майже всі короткі, та в кожному він вкладав немало праці.

Теми брав найбільше з старовинної, французької, еспанської й російської історії і вибирав такі, що вабили його самого. Писав, наприклад, про соціальну боротьбу в давній Римі, про змову Катіліни, найславнішого в римській історії конспіратора, про славного завойовника Юлія Цезара, про Петра "Жорстокого", лютого еспанського короля з 14 століття, про Дмитра Самозванця, що деякий час сидів на московському престолі, тощо.

Писав літературні нариси, критичні статті про письменників французьких і чужоземних, багато перекладав з чужих мов.

Різноманітність інтересів і цікавість до давніх часів і чужоземних людей завели Проспера Меріме також на Україну.

Російське письменство, Тарас Бульба і козаки

Між Францією і Росією в часи Меріме приятні, певна річ, не було. Йому було десять літ, коли недобитки Наполеонової армії поверталися з страшної країни снігів і морозів. Між тими поворотцями з московської кампанії був його старший родич і приятель, пізніше славний письменник, Стендаль. Та й не скоро забулася в Франції та трагічна кампанія. Непевне було й потім політичне відношення між обома державами, і в 1840 роках у цьому починалося вже те напруження, що згодом довело до кровавої кримської війни.

Проте саме в ті роки Меріме зацікавився Росією до того, що вивчив російську мову — без ніякої практичної потреби, а так, щоб знати. Чотири західно-європейські мови знав змалку як рідні та для відміли може ще хотів знати чужу й далеку мову країни снігів і морозів. До чужих і незвичайних країв він все був цікавий. В Парижі він стрічався з російськими письменниками й вчепими, що туди заїздили. Між іншим, в 1837 році познайомився там з Миколою Гоголем, що вже здобув був свою першу славу в російськім письменстві.

Вивчивши мову, Меріме багато читав по російськи, перекладав для французів Пушкіна, Гоголя і Тургенева, писав критичні статті про тих та інших російських письменників і огляди ро-

сійської літератури та з історії Росії взяв кілька тем для своїх історичних розвідок. А через Росію то й зайшов на Україну.

Для такого книжного чоловіка ледви назва України була цілком чужа. В його часи, правда, в Франції та взагалі в західній Європі про такий край вже не знали і не думали. Але колись так не було. В ті часи, коли, як казав Шевченко, “Україна гомоніла, довго гомоніла” — той гомін чути було й за границею. Завсіди було так, що коли в Україні діялося щось важне чи значне, то й хотіли люди знати що воно є. В останніх роках перед Хмельничиною, наприклад, бував в Україні француз Боплян, що й написав книжку під назвою “Опис України... з тих країв звичайми, побутом і способами воювання” — і коли вона вийшла в часі великого там повстання і воєн Хмельниччини, то не лиш у Франції мала в короткім часі три видання, а й була перекладена на чужі мови, між іншим на англійську. Та й пізніше, в 17 і 18 століттях, писали й видавали, навіть цілі книжки, і кілька сторінок України присвятив найбільший французький письменник — Вольтер. Порпаючись весь вік у книгах, Меріме мусів і на дещо з того наткнутись і пізніше, пишучи про Україну, згадує дещо з того, що французи давніше про неї писали.

Але пригадав йому те все, і Україну і козаків Гоголів “Тарас Бульба”. Меріме переклав на французьку мову “Ревізора з Петербургу”, твори Гоголя знав добре, писав про них і очевидно не міг не завважити, що Гоголь власне не москаль, а українець, і сюжети в нього часто суто українські. В своїй критичній статті про Гоголя Меріме писав: “Тарас Бульба — це жива і, мені знається, вірна картина звичаїв запорожців, того оригінального народу, що йому Вольтер присвятив кілька рядків у своїй історії Карла Дванадцятого. В 11-ім і 18-ім століттях запорожці відиграли велику роль в історії Росії і Польщі; в той час вони утворили республіку войовників, що посіла Дніпрові острови. З своїх запорожців Гоголь змалював портрети в яскравих кольорах, які мусять подобатися хочби тому, що вони такі незвичайні”.

В перекладі Тургенева Меріме читав оповідання Марка Вовчка про кріпацьку долю в Україні і в статті про російсь-

кого письменника згадав також про ту “дуже талановиту жінку”, яка писала по українськи. Чув якусь українську “кріпацьку пісню жіночу”, що, як пише в однім листі, його “гостро заболіла”. Коли в 1859 році вийшов Миколи Костомарова “Богдан Хмельницький”, Меріме докладно простудіював той твір великого історика України.

До її козацької бувальщини його приваблювало очевидячки те, що той книжковий чоловік взагалі мав потяг до незвичайних країн і людей, особливих, дивних чи авантурницьких пригод, стихійних пристрастей і поривів. А сподобавши собі запорожських козаків, Меріме, між іншим, незлюбив Польщі. Листуючись з одною польською аристократкою, з якою він познайомився на королівськім дворі в Парижі, Меріме писав їй, що нічого “надто польського” не любить, бо, каже, “щодо мене, то ви знаєте — я козак”. В листі до свого приятеля Паніцці, директора бібліотеки Бритійського Музею, нарікав, що в британськім уряді починають якусь кампанію на користь поляків і хочуть втягнути до неї французів, — і при тім дав полякам таку характеристику, яку годі її надрукувати.

Запоріжжя, козаки, останні гетьмани

Про “запорозьку республіку, що процвітала на Дніпрових островах”, Меріме згадував нераз і при різних нагодах. Знав про неї як своєрідну комуну і притулок для втікачів і гніздо войовників, що завзято оборонялись від ворогів та й самі бувало не цурались пограбувати. В 1852 році він надрукував в славнім журналі *Revue des Deux Mondes* і потім в особній книжці “Історичні сцени”, між якими є його малюнок запорозького побуту і звичаїв.

Це не правдива історія, а в формі драматичних сцен оповідання про Дмитра Самозванця, славного в російській історії авантюриста, що на початку 17 століття, коли вимер був царський рід і настало “смутное время” — безладдя, розрухи, внутрішні війни — з’явився в Москві і вдаючи з себе сина царя Івана Лютого, що ніби-то не був забитий, але врятувався і ховався, на короткий час заволодів царським престолом. Московська кар’єра Самозванця відома і про

неї Меріме не пише, але хто він був поки з'явився в Москві і звідки взявся — ще до нині напевно невідомо, і в своїх сценах сам французький письменник вигадує початки того авантюриста.

Відомо, що Дмитро Самозванець був чоловік цілком молодий, яких двадцяти років, простого орду і без тогочасного панського виховання, і на тій основі Меріме здогадується, що він мусів бути вихований на Запоріжжі козак. Бо тільки, він каже, запорозький козак міг піти на таке сміливе і хитре обманство, на яке не зваживсяб ні російський, ні польський шляхтич. Тому, вигадуючи початки Самозванця, він має нагоду змалювати сцену “у запорожців на Дніпрі” — і змальовує їх дуже добре. Хоч так не було, але моглоб було бути. Фальшивих тонів нема. Як вже було сказано, Меріме мав особливий нюх до давніх часів і чужих народів.

В 1854 році він надрукував в *Le Moniteur Officiel*, офіційнім органі французького уряду, справжню історичну розвідку про “Козаків України і їх останніх гетьманів”. Це короткий нарис історії України і характеристики гетьманів від Хмельницького до Мазепи, і висновок робить Меріме той сам, що за Костомаровим визнають за слушний також пізніші і сучасні українські історики. А саме, що козацькі повстання і перехід козаків під Росію завдали Польщі смертельний удар, а з другого боку ослаблення — після того удару — Польщі прискіпило упадок козацької держави, Гетьманщини.

Справді, після того, як не втрималась велика козацька республіка, задумана Хмельницьким (“по Случ наше”) і зосталася лише невелика Гетьманщина на лівім боці Дніпра, вона могла встоятися лише баянсуючи поміж Росією, Польщею і Туреччиною. Треба признати, що баянсували гетьмани і старшина козацька хитро і зручно, але як Польща і Туреччина цілком ослабли, то їй захиталася рівновага і проти єдиної вже великої держави на сході, Росії, Гетьманщина устриматися не могла.

Проспер Меріме про Богдана Хмельницького

В 1863 році Меріме помістив в *Journal des Savants*, науковім журналі Французької Академії, більшу працю про

Богдана Хмельницького під назвою “Колішні козаки”, що потім теж була пердрукована в особній книжці. Праця це не оригінальна, а написана за Костомаровом — що Меріме в передмові зазначає — але він додає не тільки потрібні для читачів-французів пояснення, а й немало своїх зауважень і думок.

В кожную свою працю він вкладав багато труду, і з листів видно, що хотів, щоб в його Хмельницьким теж все було точно і правильно. Допитується, як правильно вимовляти різні географічні назви, або, хоч знає, що “Львів” і “Лемберг” є те саме, то таки хоче упевнитись, щоб не зробити помилки. Просить редактора, щоб якимось дав читачам знати, що хоч написано *Vogdan*, але щоб читали *Bohdan*, хоч як воно не легко так читати, і турбується, як вони вимовлять таке ім'я, як “Хмельницький,” що то треба пять-шість літ вчитися, щоб вимовити. Як про все інше, так про ту свою працю часто писав глузуючи. Мало, каже, в ній різноманітності і скучно писати, бо “скільки лиця поляки захоплять козаків, стільки їх саджають на палі, а козаки — так ті з усіх захоплених поляків з живих деруть шкіру.”

В передмові Меріме каже про Хмельницького:

“Микола Костомаров докладно і за оригінальними документами описав життя чоловіка, що поза славянськими країнами мало відомий, але, я думаю, заслужив собі того, щоб про його знали. Вибірчий представник невеликого народу, оточеного могутніми сусідами, Хмельницький віддав своє життя за боротьбу за його незалежність. Він вмів розєднувати своїх ворогів і вмів зберегти єдність між вільно згуртованими громадами, яким проводив. Як вояк він не знав страху, як політик був багатий на засоби. В успіхах був обережний, в невдачах твердий до незломности. Для того, щоб здобути європейську славу, він мусів мати лише менш варварський нарід і може также легше для вимови ім'я.

При кінці своєї праці дає таку характеристику Хмельницького:

“Народи люблять бачити в вибранім собою провіднику свою національну владу з її добрими прикметами і навіть з їх хибамі. Богдан Хмельницький був наче

досконаліший тип козака. Був відважний, хитрий, завзятий, мав інстинкт війни. Його нездержливість і брутальність — справжні чи вдавані — не шкодили йому в українців, так само, як любовні пригоди Анрі Четвертого не вражали французів. Мало бувало таких незалежних суверенів, як він, а проте ніхто так як він не шанував законів і звичаїв свого краю. Серед запорозької армії він, здавалося, виконує лиш те, що вона постановила. Вся його влада спиралася на переконанні всіх козаків, що він тісно зв'язаний з їх інтересами. Його амбіція була наслідком його патріотизму або абсолютної відданості тій дивній спільці, яку називаємо запорозьким військом.

“В пляні, який він хотів здійснити, не було створення нації; він хотів сформувати полки вояків, щоб кожен з них мав під своєю владою кількох підручників, що згодом стали би теж вояками. Він хотів заснувати таку аристократію, як польська але не таку жорстоку і не таку виключну, а приступну для кожної відважної і чесною людини. В нього ніколи не було заміру віднести селян до становища козаків, але він їх розбурхав до такої міри, що нерелюкалась навіть Німеччина. За слабкий, щоб самому здобути для свого краю незалежність, він мусів приймати союзників таких, яких давали йому обставини, але завжди вибирав з поміж них тих, що не могли над ним верховодити. Тільки в крайній konieczности погодився прийняти протекторат царя і, здається, вже незабаром кався.

“З дуже невеликими своїми засобами і з союзниками, що для них він був завжди непевний і що покидали його так само легко, як він їх, він зумів утримати Україну десять років вільну від чужинського ярма. Може й зміг би був закріпити її незалежність, як би владу взяв був в молодшій віці або міг передати її такому спосібному провідникові, як був він сам. Помер з одчаєм в душі, думаючи про майбутнє своєї батьківщини і добре передбачуючи, що син Юрко не зможе продовжати його завдання.

“Як би Хмельницький жив при таких королі, як Степан Баторій, то, певна річ, поміг би йому рефермувати нісенітну конституцію Польщі і перетворити у-

“Я НЕ МОГЛА ВСТОЯТИ НА НОГАХ З ПРИВОДУ БОЛЮ”

Якщо ви терпите від проникливого слятичного болю, болю м'язів та артикулярного ревматичного болю, послухайте, що пані Джордж Зінгер, з Медон Лейк, Саскачеван, яка терпіла від атаків ревматичного болю через понад 50 років, має до сказання:

“Мені вже тепер добре по вісімдесяти і біль п'ятдесять років, ще від 20 червня, 1909 року, я дуже багато натерпілася від проникливого болю м'язів і мускульного ревматичного болю. Найбільше кошувлював мені біль в сугавах колін, але часто боліли мене також і інші ноги. Цей червеної ночі в 1909 році, як я, перемучена пішла спати, я не чула нічого, але наступного ранку я не могла стаяти на ноги з приводу сильного болю.

Коли я вперше прибула до північного Саскачевану в 1909 році, там була дійсно луща. Я мусіла доглядати трох малих дітей і я була там лиш 10 днів, як я захворіла. Кругом не було ніякої іншої жінки, щоб заопікувалася моїми дітьми і ми покликали найближчого лікаря. Він сказав, що я дістала сильний атак ревматичного болю.

З того часу ці болі верталися і лише минулого тижня я мусіла лежати в ліжку цілий день, бо в мене так боліли м'язи і сугави. Тим разом мені сказали, що я маю ламбого і слятичку.

Я з вдячністю можу сказати, що тим разом я вживала Templeton's T-R-C's та отримала скору і відповідну полегшу від моїх терпінь, у висліді життя цього лікаря. Я лише бажаю, щоб я була знала про T-R-C's коли я вперше захворіла на ревматичні болі ще в 1909 році”.

Якщо терпите від ревматичного або слятичного болю, спитайте свого аптекаря про Templeton's T-R-C's. Лише 85 ц. і \$1.65.

бійчу для того краю анархічну аристократію на міцну монархію. На жаль, він найшов легкодушних і нестійних королів, що бачили лиш бунтівника в людині, яка могла їм бути корисним помічником. Хоч Хмельницький пощади Польщу, яка два рази була в його під ногами, але завдав їй страшний удар, віднявши від неї Україну і відкриваючи москалям секрет слабости Речі Посполитої. В день свого гніву він зготовив її упадок.”

Додатиб ще, що ті українські писання Меріме мали великий успіх — в видавців, критиків і читачів.

— Що-о-о? Знову рахунок від кравчині? А звідки я маю взяти на це гроші?

— Бачиш, мій дорогенький, я може маю багато хиб, але маю ще одну добру прикмету: я не надто цікава, звідки ти маеш взяти гроші.

★

— Знаєш, Тася дозволяє цілувати себе тільки приятелям.

— Маю вражіння, що вона загалом не має ворогів.

З життя українців у Канаді

1958

Січня 13 — Мейор Вінніпегу, Степан Дзюба, вибраний головою поліційної комісії.

Алд. С. Ребчук вибраний председником комітету здоровля в міській раді Вінніпегу.

Марко Смеречанський вибраний председником дорадчої ради Ст. Боніфас Шпиталю, в Ст. Боніфас, Ман.

Січня 20 — В половині цього місяця в Оттаві відбулася конвенція ліберальної партії Канади. На нового провідника партії, на місце Луї Сен Лорана, вніс Л. Б. Пірсона посол з Вегревил, Іван Дікур. На конвенції промовляв мейор Едмонтона, Василь Гавриляк.

В Едмонтоні Др. В. Оробко вибраний головою комісії здоровля для міста.

Січня 27 — В сенаті промовляв сен. Василь Валл. Він говорив з нагоди Свята Державности. Темою його промови була Україна, її поневолення російськими комуністами.

Митрополит Германюк одержав вістку, що бувший єпископ українців католиків у Канаді, Єпископ Будка, помер у концентраційному таборі на Сибірі дня 1 жовтня, 1949. Комуністична влада арештувала його у Львові в 1945 році й вивезла на Сибір. Єпископ Лади́ка робив зусилля, щоб канадський уряд поміг йому увільнитися, та це не помогло.

Микола Лівницький, голова Виконного Органу Української Національної Ради, прибув до Канади зі Злучених Держав 22 січня. До Злучених Держав з Європи він прибув 4 грудня. Він був головним промовцем на Святі Державности в Вінніпегу.

Комітет Українців Канади зарядив пресову конференцію, щоб щоденники в Вінніпегу могли довідатися більше про справу незалежности України й передати це своїм читачам.

На будинку вінніпегського Фрі Прес повівав у день 22 січня український синьо-жовтий прапор.

Лютого 3 — В Вінніпегу відбулося 26 січня величаве Свято Державности. Промовляли: прсм. Діфенбейкер (на бенкеті день перед Святом), міністер праці М. Старр, преміер Манітоби, Д. Л. Кемпбел, і Микола Лівницький. Свято відбулося в Міській Авдіторії. В концертній програмі виступав тенор Михайло Голинський, з Торонта.

На міському ратуші Монреалу повівав у день Української Державности український прапор. Це вже другий раз його вивішення на цьому ратуші.

Мейором міста Кенора, в Онтеріо, знову вибраний Петро Ратунський.

Лютого 10 — В Едмонтоні відбулось величаве Свято Державности. Головним промовцем був Микола Лівницький.

Лютого 17 — Дня 9 ц. м. Микола Лівницький виголосив у Вінніпегу доповідь на тему: Українська Визвольна Справа в Світлі Сучасної Міжнародної Ситуації. Він підкреслив, що УНРада ніколи не стояла на позиціях непередрішенства і що вона ніколи не співпрацювала і не співпрацює з росіянами в Американському Комітеті або в його інституціях. УНРада не може відступити від своїх основних засад, бо вона є останною державницькою формою уряду України, який мусів виїхати в екзил.

Нововибраний посол до манітобської легіслатури з округу Емерсон, Іван Танчак, вніс піддержку престольної промови.

Березня 3 — Антія Онуфрейчук, з Селкірк, Ман., винайшов прилад, який постійно міряє тиснення в автомобільних опонах. Коли тиснення випадає до понижче потрібного, шофера повідомляє про це гудок.

Березня 10 — Микола Лівницький промовляв на всьлякому громадському вічу в Монреалі 2 ц. м. Він підкреслював потребу консолідації й скликання світового конгресу українців.

Березня 17 — На конференції в Оттаві 8 і 9 ц. м. двох етнічних пресових клубів — вінніпегського і торонтонсь-

кого, створено федерацію Канадійської Етнічної Преси. В обох клубах є по около 25 членів — редактори й видавці етнічних часописів.

З українських редакторів були на конференції слідуєчі: з Винніпегу — М. Г. Гикавий, І. Г. Сирник, І. Роберт-Ковалевич; з Торонта — В. Солонинка, О. Тарнавський, П. Волиняк, о. Н. Свірський, І. Варниця; з Оттави, репрезентуючи едмонтонські Українські Вісті — Др. Б. Казимира.

До екекутиви Федсрації вибрано слідуєчих: президент — суддя В. Дж. Линдал, ісляндець; перший заступник президента — Бруно Тенгунен, фіняндець; другий частупник президента — Ф. Вайзмен, голяндець, з Монтреалу; секретар — М. Г. Гикавий; скарбник — О. Тарнавський; директори — Ганс Пацула, німець, Лазар Стойсіч, серб, з Гамільтону, В. Солонинка, К. Арро, латвієць, М. Фенсон, жид, голова редакційного комітету — І. Г. Сирник, голова адміністраційного комітету — Ф. Глоговскі, поляк.

Микола Лебідь, генеральний секретар ЗП УГВР, виголосив доповідь у салі У-Ю в Едмонтоні.

Дня 23 лютого Микола Лівіцький виголосив довшу доповідь у Торонті. Він закликав до консолідації, до закінчення холодної війни між українськими політичними угрупуваннями та до помочи УНРаді.

Микола Лівіцький, в товаристві кількох визначних українців, зложив візиту прем. Діфенбейкерові, в Оттаві, дня 24 лютого. Писав про це щоденник Оттава Джорнал. Він відвідав також міністра закордонних справ і міністра праці.

Пані М. Лазечко-Гаас виголосила в Народному Домі в Винніпегу доповідь про "Еволюцію поетичної мови і англійські переспіви Шевченка.

Березня 24 — Всіх українців, які кандидують на послів до федерального парламенту в виборах, є 25. В Манітобі кандидують слідуєчі: Округ Давфин — Ф. Заплітний, ССФ, Т. А. Вавринюк, ліберал; Маркет — І. Н. Мандзюк, консерват, М. Сотас, ССФ; Сен Боніфас — Н. Манчур, ССФ; Спрінгфілд — В. Яцула, консерват; Винніпег Норт — Ніна Партрик, ліберал.

В Саскачевані кандидують: Мекен-

зій — С. Корчинський, консерват; Медов Лейк — Ф. Варик, ССФ; Бетафордс — В. Бурак, ліберал; Йорктон — Д. Глуханюк, ліберал, С. Ободяк, незалежний.

В Алберті кандидатами є: Едмонтон Іст — П. Юганць, ССФ, Іван Бреко, ліберал, В. Скорейко, консерват, А. Головач, сошіял-кредитовець; Вегревил — пані І. Засійбіда, ССФ, Петро Стефура, сошіял-кредитовець; Атабаска — Никола Баран, ССФ.

В Онтеріо: Гай Парк — Др. І. Кучерепа, консерват; Гамільтон Іст — Василь Момотюк, ліберал; Онтеріо — М. Старр, консерват; Вентворт — Іван Жуліняк, ССФ; Форт Вилліам — М. Чикорлій, ССФ; Порт Артур — Др. Е. В. Антон, ліберал.

Березня 31 — Митрополит Германюк вернув з Австралії після 2-місячних відвідин. Він сказав, що до Австралії прибуває тепер багато українців і що їх є там тепер около 30,000. Вони створили Українську Федсрацію, до якої належать католики і православні. Вона причинилася до заложення 52 Рідних Шкіл, до яких учащає около 2,000 людей. Найбільше українців прибуло до Австралії з Югославії.

Євген Новак, син Др. Григорія Новака, в Винніпегу, абсольтент Манітобського Університету, втратив життя пробоючи вирятувати від втоплення двох 7-літніх хлопців, Ронній Бабика і Майкл Тіссена, коло пішходного моста до Миського Парку. Трагедія сталася в неділю, 23 березня. Новак мав 28 років. Хлопці бавилися на леді. Під ними лід заломився і вони ввали в воду. Євген вхопив Бабика і плив з ним до берега ріки Асинібойн, коли прудка струя перемогла його і він потонув. Бабик втопився також, а перед тим і Майкл Тісен.

Пізніше Євгена Новака нагороджено посмертно найвищою нагородою в Комонвелті, золотим медалем, за героїство.

Квітня 7 — В федеральних виборах з 31 березня консервати вибрали 209 послів, ліберали 48, ССФ 8. Сошіял-кредитовці осталися без одного посла.

З українців вибрано 6 послів — усі консервати. В онтерійському окрузі Онтеріо вибраний наново послом міністер праці, М. Старр; в манітобському окрузі

Маркет вийшов знову Н. І. Мандзюк, в онтерійському окрузі Гай Парк знову вийшов Др. І. Кучереп, в албертійському окрузі Едмонтон Іст вибрано перший раз В. Скорейка, в манітобському окрузі Спрінгфілд вийшов перший раз В. Яцула, а в саскачеванському окрузі Мекензій — С. Корчинський.

Квітня 14 — До Винніпегу вернули з Лондону, Англія, скрипак-піяніст Іван Кучмій, і його дружина, піяністка Корнелія, з роду Гайовських. Кучмій грав через довгий час як піяніст і як скрипак у симфонічній оркестрі. До Лондону він виїхав 25 років тому 16-літнім хлопцем, одержавши в Винніпегу стипендію від Королівської Колегії Музики.

Квітня 21 — Проф. Яр. Рудницький одержав стипендію від Канадійської Ради на продовження студій в ономастиці.

Квітня 28 — Леся Зюбрак, колоратуро-сопран, виступила з власним концертом у Саскатуні 17 ц. м. Вона вже здобула широке признание як одна з найкращих колоратуро-сопранів у Канаді.

Травня 5 — Албертійське Товариство Католицьких Шкільних Тростів предложило Королівській Комісії Кемерона в справах освіти бріф з просьбою, щоб в Алберті було навчання української мови як предмет. Товариство репрезентує около 100 шкіл у провінції.

І. Яремко, посол до онтерійської легіслатури з округу Белвуд, покликаний до кабінету прем. Фроста як міністер без портфелю.

Травня 12 — Олександр Іванчук, учитель, роджений в Гімлі, Манітоба, помер 5 травня в Торонті. Тіло похоронено в Винніпегу. Через минулих два роки він учителював у Форест-Гил Коліджіейт, у Торонті.

Травня 26 — Сенатор Василь Валл, з Винніпегу, вибраний до ось таких комітетів у сенаті: бібліотеки, закордонних справ, іміграції й праці, публичного здоровля й добробуту, і публичних будинків і площ.

Посол І. Яремко, недавно покликаний до кабінету як міністер без портфелю, назначений на пост провінціального секретаря.

Червня 9 — Вибори в Манітобі назначені на день 16 ц. м. Всіх кандидатів є 179, а між ними є 18 українців.

В винніпегському окрузі Борровс кан-

дидує І. М. Гаврилюк, попередний посол, ССФ; Йосиф Гнідан, ліберал; Іван Керелюк, консерват; Василь Кардаш, комуніст. В окрузі Елмвуд (Винніпег) кандидує Михайло Барилюк, незалежний консерват. В Інкстер (Винніпег) — Петро Окраїнець. В Logan (Винніпег) — Степан Дзюба. В Ст. Джан'с (Винніпег) — Стах Керик (Царук), Слав Ребчук, ліберал. В Бровкенгед — Стах Кап (Капій), незалежний.

В Давфині — А. С. Метювс, ССФ, Іван Потоцький, ліберал. В Емерсон — Іван Танчак. В Етелберт Плейнс — Петро Буртняк, ССФ, М. Н. Григорчук, ліберал, Ізидор Сирик, консерват. В Фишер — Н. В. Бачинський. В Спрінгфілд — Василь Луцко, ліберал.

Червня 16 — М. Старр, федеральний міністер праці, виїхав до Женеви на міждержавну конференцію в справах праці. На одній сесії він має промовляти.

В Едмонтоні виступав з концертом квінтет Капелі Бандуристів ім. Шевченка. Квінтет обіздить більші міста в Канаді. Він мав виступ також і в Саскатуні.

Орест Гнатюк, з Винніпегу, покінчив студії механічного інжинірінства в Манітобському Університеті й одержав стипендію Кернагана на \$500 на дальші студії в Вестерн Університеті, в Лондоні, Англія.

Червня 23 — Вибори в Манітобі відбулися 16 ц. м. з невіршальним вислідом. Більшість послів мають консервати, але ця більшість є замала, щоб вони могли урядувати. Консерватів є 26, лібералів 19, ССФ 11, незалежних 1.

Українців вибрано 7, як слідує: в винніпегському окрузі Борровс — І. М. Гаврилюк, ССФ — 2,028 голосів, в Елмвуд — Степан Пітерс, ССФ — 2,269; в Емерсон — Іван Танчак, ліберал — 2,896; в Етелберт Плейнс — М. Н. Григорчук, ліберал — 2,307; в Спрінгфілд — Василь Луцко, ліберал — 1,327; в Фишер — П. Вагнер, ССФ — 1,142; в Logan — Степан Дзюба, незалежний — 2, 216.

В Фишер перепаз довголітний ліберальний посол і спікер, Н. В. Бачинський. В Винніпегу вправ комуніст Василь Кардаш.

На річній конвенції Канадійської Асоціації Славистів, в Едмонтоні, президентом вибрано проф. Яр. Рудницького.

УВАН нагородила почесними грамо-

тами за "віддану працю на полі української науки і культури" слідує: в Саскатуні проф. Дж. В. Симпсона, Др. Т. Павличенка, Др. В. Лабу в Едмонтоні, і В. С. Плавюка.

В днях 14-16 ц. м. в Едмонтоні відбулась спільна сесія двох наукових установ — УВАН і НТШ.

Червня 30 — Українці в Шікаго вшанували за його 30-літню працю на полі народного танку Василя Авраменка. В концертній програмі виступало около 200 танцюристів.

Адв. Роман Гнатишин, син сенатора Гнатишина, з Саскатуни, дістав назначення на пост асистента провідника сенату, В. Аселтіна.

Торонтонський журнал, Сетардей Найт, помістив довшу статтю про міністра праці, М. Старра, а на окладниці його портрет.

Липня 28 — Михайло Шевчик, секретар-скарбник муніципалу Давфин, назначений членом Лікерної Ліцензійної Ради. Ця рада розглядає аплікації власників ресторанів і готелів на продаж лікерних напитків. Він був членом цієї ради попередно, від 1947 до 1956 року.

Дня 18 ц. м. помер у шпиталі в Вінніпегу Д. Якимішак, один з перших українських учителів у Канаді. В 1920 році вибраний був послом до манітобської легіслатури. В Вінніпегу через довгий ряд років був адвокатом.

Серпня 11 — Дня 5 ц. м. помер у Саскатуні Др. Т. К. Павличенко, член штабу професорів Саскачеванського Університету. Він був головою департаменту екології, який був заснований, перший в Канаді, завдяки його праці, в році 1938. Він був першим українцем професором університету в Канаді. Він також дав початок курсам українознавства в цьому університеті. Це були перші того роду курси в Канаді.

Серпня 25 — Міністер освіти в уряді Алберти, Алборг, оповістив, що з початком шкільного року 1959 в провінціальних вищих школах буде навчання української мови як предмет. Школа в Боннівил буде першою, де таке навчання пічнеться, як експерімент.

Вересня 22 — Албертійський департамент освіти рішив розслідувати зацікавлення предметом української мови в вищих школах. Оповіднено, що цей пред-

Клопоти зубкування

Дайте скору полегшу подразненій, горячкуючій дитині, коли зубкує, при помочі Baby's Own Tablets. Вповні помічні, солодкі маленькі таблетки матері вживають вже понад 50 років. Вони не "на спання" — не задурманюють. Дістаньте пакетик сьогодні у вашій аптеці.

**BABY'S OWN
TABLETS**

інців у Канаді є надзвичайно цікава, бо мет в одинадцятій класі буде мати пазву Юкреїніян 20, а в дванадцятій класі — Юкреїніян 30.

В звязку з цим розслідуванням у різних частях провінції, де живе більше число українців, відбуваються переслухання представників різних організацій.

Манітобський міністер освіти, Стюарт МекЛін, сказав, що його департамент студіює можливости введення української мови як предмет у вищих школах провінції.

Вересня 29 — В Вінніпегу помер посол до Оттави з округу Спрінгфілд, В. Яцула. Він був вибраний послом у минулих федеральних виборах у березні.

Мейор Едмонтону, В. Гавриляк, сказав на конференції Краєвого Товариства Плянуння, що теперішня податкова система в муніципалах не відповідає теперішнім обставинам і повинна бути змінена.

Жовтня 6 — Дня 1 ц. м. Комітет Українців Канади гостив проф. Дж. В. Симпсона й його дружину. Проф. Симпсон сказав, між іншим, що історія укра-

це історія великих здобутків і поступу.

Новий будинок Інституту Св. Івана, в Едмонтоні, офіційно відкрито в неділю, 28 вересня. Відкриття виконав мейор Гавриляк.

Проф. П. Юзик, з Манітобського Університету, вибраний головою новоствореного Консервативного Клубу.

Жовтня 13 — Др. Іван Яців, адвокат у Віндзор, помер наго дня 6 ц.м., в віці 63 роки. Він був першим українцем у Канаді, який здобув найвищий університетський ступінь у праві. Родився в околиці Бровкенгед, Манітоба, куди прибули його родичі при кінці минулого століття. Він посідав такі університетські ступені: Б.А., М.А., ЛЛ.Б., і С.Дж.Д. — Доктор Судівничих Наук. Був також і Радником Королеви (Кю Сі).

Жовтня 27 — В міських виборах Вінніпегу з 22 ц.м., мейор Степан Дзюба вибраний був наново рекордовою більшістю голосів. З усіх 70,988 голосів він дістав 59,710 голосів --- около 84%. В 1948 році мейор Ковлтер дістав був 81% всіх голосів.

Мейор Дзюба мав проти себе два противники: Ст. Керрик і В. А. Кеннедій Керрик мав 751 голосів, а Кеннедій — 11,456 голосів.

В неділю, 19 ц.м. українці в Вінніпегу, старанням місцевого відділу КУК, відбули демонстраційне віче з приводу штучного голоду в Україні в 1932-33 роках. В усіх українських церквах відправлено панахиди в пам'ять жертв голоду. Пополудні довгий похід авт виїхав від Народного Дому до Сенотафу, де зложено віпок і відправлено панахиду, під проводом о. М. Юрківського, пароха Катедри Пресв. Тройці. Віче відбулося в Міській Авдіторії. Ухвалено ряд прогестаційних резолюцій.

Др. Ізидор Глінка, збіжжевий хемік у лабораторії Серл Грейн Ко., в Вінніпегу, виїхав кілька тижнів тому до Японії, щоб оглянути тамтешні рільничі лабораторії.

Дня 16 ц.м. Капеля Бандуристів ім. Шевченка виступила з концертом у Мессей Галл, у Торонті. Кілька днів перед тим вона виступила з концертом у Монтреалі.

Листопада 3 — Архієпископ Іван Бучко, в Європі, рукоположив українського католицького священика, о. Антонія Зу-

заль, на місце настоятеля католицької церкви Св. Евхаристії, в Торонті. О. Зузаль є жонатий і має трое дітей.

В Монтреалі промовляв ген.-хорунжий Микола Капустяньський, з Європи.

Український Народний Дім у Вінніпегу святкував 25 жовтня свій 45-літний ювілей. Першим головою Дому був Т. Ферлей.

В міських виборах Вінніпегу з 22 жовтня М. Барилюк був вибраний членом шкільної ради, а Павло Парахін членом міської ради.

Листопада 10 — Ярослав Стецько, основник і голова Антибольшевицького Бльоку Народів, мав у Торонті пресову конференцію, а в днях 8 і 10 ц.м. був на конференції своєї організації. В неділю, 9 ц.м., в Мессей Галл відбулось віче, на якому він промовляв.

Листопада 17 — Дня 10 ц.м. помер у Гримсбі, Онт., Василь Лісовський, бувший соціал-кредитовий посол з округу Етелберт до манітобської легіслятури. Було йому 68 років. Він належить до перших українських учителів у Канаді.

Дня 26 жовтня в Саскатуні відсвятковано 40-ліття Української Греко-Православної Церкви в Канаді.

Листопада 24 — Дня 9 ц.м. відсвятковано в Вінніпегу 40-ліття Української Греко-Православної Церкви в Канаді.

Грудня 1 — Др. С. Л. Яремчук вибраний знову, четвертий раз, головою Інституту Св. Івана, в Едмонтоні. Ректором Інституту є Др. П. Маценко.

Грудня 8 — Мейором Віндзору вибрано паново М. Петрика. Він мав двох противників, але здобув більше голосів, ніж вони оба мали разом, тобто 20,531 голосів.

В цьому числі є початок розвідки на тему Дещо Про Журналістику. Автором розвідки є М.Г.Г.

Грудня 15 — Дня 28 листопада вшановано проф. Яр. Рудницького за його 25-літню працю на науковому й громадському полі.

Грудня 22 — Дня 15 ц.м. відбулися доповнюючі вибори в двох федеральних округах — Спрінгфілд, у Манітобі, і Торонто-Триніті, в Онтеріо. В Спрінгфілд вибраним є українець, консерват, Др. Йосиф Слоган, дентист з Вінніпегу. Він мав 4,218 голосів, Веселяк (ліберал)

мав 3,726 голосів, а Шульц, ССФ, 3,441 голосів.

В Торонто-Триніті вибраним є ліберал, Павл Гелієр. Він мав 5,074 голоси, Лисняк, консерват — 4,313 голосів, Ільчук, ССФ — 1,640 голосів, а Валш, комуніст — 480 голосів.

25 БЕЗСМЕРТНИХ НАУКОВЦІВ

Університет у Бриджпорті буде окремому салю Слави, на стінах якої будуть портрети й підписи 25 не смертальної слави науковців, які були вибрані з 1,116 кандидатів зі ЗДА і 49 інших країн.

Між цими "несмертальними" є Гіппократ (460-357 перед Христом) — батько медицини; Арістотель (384-322 п. Хр.) — філософ; Евклід (330-275) — батько геометрії; Архімед (287-212) — механік; Леонардо да Вінчі (1452-1519) — інженер, архітект і анатом; Ніколявс — архітект, анатом і маляр; Ніколявс Копернікус (1564-1642) — астроном; Йоганнес Кеплер (1671-1630) — закони про рухи планет; Др. Вільям Гарвій (1578-1657) — циркуляція крови; Рене Декарт (1596-1650) — винахід координату геометрії; Роберт Бейл (1627-1691) — перший означив елемент; Ісаак Ньютон (1642-1727) — закон гравітації; Джосеф Прістлі (1733-1804) — відкривець кисню; Антуан Лявуазіє (1743-1794) — засновник модерної хемії; Карл Фрідріх Гаус (1774-1855) — математик; Міхель Фарадей (1791-1867) — електричність; Чарлс Р. Дарвін (1809-1882) — еволюція в біології; Грегор Дж. Мендель (1822-1884) — закон спадковости; Люї Пастер (1822-1895) — засновник науки мікробіології; Джеймс С. Маквел (1813-1879) — електромагнетична теорія світла; Роберт Кох (1843-1910) — відкривець вірусів пошесних недуг; К. Вільгельм Рентген (1845-1923) промені його імени; Макс Планк (1858-1947) — теорія квантів; Марія Кюріє (1867-1934) — рад і Лорд Ернест Рутерфорд (1871 — 1937) — нуклеарне поняття атому.

Малий Івась, переглядаючи книжку, побачив малюнок мурина і каже мамі:

- Я також хочу бути мурином.
- А то чому, Івасю?
- Бо я не мусівби митися.

Д. Тягнигоре

НАПИС НА СТІЛЕЦЬКИХ ГРОБАХ

Лежимо у гробах при дорозі,
Де за волю боролись і впали.
Браття! Знайте, що ми не в тривозі,
Лиш спокійно і тордо конали.

Браття, знайте, що ми не просили,
Ані ласки в кого, ні пощади,
Лиш боролись, зок' стало в нас сили.—
Це говоримо вам для розради.

Нам не жаль ні життя молодого,
Що лягло, мов той квіт під косою,
Ані мрій, ні кохання палкого,
Що взяли ми в могилу з собою.

Нам не жаль, бо ми лягли за діло,
Гідне жертви життя і кохання,
"За Україну душу і тіло"

Ми не даром співали з-зараня.

То-ж не жалійте нас, не ридайте,
(По нас тужить калина у лузі),
Ви чим скорше до праці ставайте,
Щоб леміш не заржавів у плузі.

Щоб шляхи не покрились тернами,
Щоб пощерблені мури не впали,
Щоб наш ворог не сміявся над нами,
Що ми даром так славно вмирали!

Юрій Федькович

ШЕЛЬВАХ

Ой, та нікому так, нікому,
Та як жовнярю молодому
У кабатинці, у ремінню,
Ходити шельвах по камінню,
Ой, та по зимнім, зимнесенькім,
У кабатинню тонесенькім.

Ой, ходить шельвах по морозі,
А камінь тріснув на підлозі;
Ой, камінь тріснув, жовняр свиснув,
До себе ціпко гвер притиснув,
Та й білі руки ломле, гріє,
Що аж 'му серце в грудях мліє...

Ой, серце моє крем'яноє,
Чому не трісниш й ти на двоє?

Укрився місяць зіроньками,
Заплакав жовняр сльозоньками;
Заплакав жовняр сині очі,
А під ногами сніг скрегоче.
А жовняр ноги підймає,
До місяченька промовляє:
"Ти, місяченьку, перекрою,
Не дай ти, Боже, долю мою!"

14 століть існування Києва

Літописці стародавньої Русі називали Київ "матір'ю городів руських" і живо цікавилися початком його історії; заголовок знаменитої історичної праці Нестора (початок XII століття) прямо зв'язує з Києвом і початок Русі: "Откуда есть пошла Русская земля и кто в Киеве нача первее княжити".

Перші вогнища людських жител зайнялися на київських висотах ще в ледовиковий період, в далеку епоху палеоліту, коли первісні мисливці оселилися на Кирилівських горбах. Але нас, зрозуміло, цікавлять не ті часи, коли Київ став тим руським городом, навколо якого зібралися всі племена Придніпров'я.

Відповідь на це питання ми повинні шукати в тих-же літописців. В найбільш раних літописах, що дійшли до нас, міститься стародавнє сказання про заснування Києва. На жаль, сказання це передано в пів-казковій формі і час, до якого воно належить, не вказано. Наведемо сказання повністю:

"Жили колись три брати: одного з них звали Кием, другого — Щеком, а третього Хоривом, а сестру їх звали Либебдою.

Кий жив на тій горі, де тепер Боричів візд, Щек жив на тій горі, яка тепер називається Щековицею, а Хорив — на третій горі, що називається з того часу Хоровицею.

На честь старшого брата вони спорудили місто і назвали в ім'я його — Києвом.

Навколо міста були величезні ліси та сосновий бір з мисливськими угіддями.

Тодішні жителі Київської землі — поляни — були мудрими і тямущими людьми; їх нащадками є кияни.

Вони були тоді язичниками — предметом поклоніння в них, як і в усіх язичників, були озера, джерела і священні гаї".

Літературна доля цього сказання була цікава: при кінці X століття при князі Володимирі Святославичі воно, цілком імовірно, було включене в перший лі-

тописний звід, наповнений взагалі різними фольклорними мотивами.

В XI столітті коли Новгород прагнув відокремитися від Києва, новгородському боярству не сподобалася та концепція історії Русі, згідно з якою початком збирання словянських племен пов'язувався з Києвом. Новгородські історики почали відсувати Київ на другий плян, а на перше місце ставили Новгород. Вони почали сумніватися в існування князя Кия, називали його простим мисливцем або перевізником через Дніпро. На місце сказання про Кия та його братів новгородській літописці висунули легенду про закликання варягів у Новгород, яка нібито доводить, що російська державність почалася на півночі, а не на півдні. Час життя новгородці визначили 854 рік.

Розбираючи цю суперечку стародавніх істориків, які жили за 900 років до нас, ми звернулися до тодішніх свідчень чужинців. Всі вони — і візантійці, і араби, і жителі Середньої Азії — одноставно вважають Київ найголовнішим місцем у IX—XI століттях, а Новгород іноді навіть і не знають.

Київські історики не лишилися в боргу, і в самому кінці XI століття вступ до літопису було прикрашено пишною передмовою, в якій князь Кий — засновник Києва — порівнювався з Ромулом — засновником Риму, і Олександром Македонським.

Історик XII століття, киянин Нестор, у своїй "Повѣсти временных лѣт" вдався до спеціальних історичних розвідок про князя Кия і доповнив літопис. Розповідь Нестора відзначається реалістичністю і відсутністю казкових рис. Згідно з цими розвідками Кий володів князівством полян. Колись він вирушив у Царград (так називали тоді Константинополь — Стамбул) і "з великими почестями" був прийнятий та мимператором Візантії.

На зворотньому шляху з Царграда Кий спорудив місто на березі Дунаю, який у той час був північним кордоном

Візантійської імперії. Тут він обороняв місто від різних місцевих племен, а за деякий час залишив його і повернувся в засновану ним столицю князівства полян — Київ, де і закінчив свої дні. Його нащадки князували в Києві аж до приходу варягів при кінці IX століття.

За тим місцем, яке відведено Києву в літопису, він мав жити десь до VII століття.

Чи можна вірити розповіді Нестора?

Чи не продиктована вона тільки місцевим патріотизмом?

Треба перевірити її. Тут нам на допомогу несподівано приходять вірменські джерела. В VIII столітті в Вірменії було складено пів-історичний, пів-фолклорний збірник "Історія Тарона" (приписуваний єпископові Зіновієві Гладкові), де передається досить точно перше сказання про Кия та його братів.

Кий тут названий Куаром (можливо тому, що Київ тоді на Сході називали

АВГУСТ РОМАНЮК
автор книжки "Мої Піонерські Пригоди в Канаді".

Куяба). Дія відбувається в країні "Палуні" (згадаємо полян); три брати — Куар, Мелтей і Хореан (згадаємо Хорива) будують місто на горі, навколо якої були ліси і "простір для полювання". Брати поклонялися богам. Як бачимо, збіг з стародавньою літописною розповіддю повний, але вірменський варіант найбільше стародавній за всі руські літописи на цілі два століття. Значить, вислови новгородських істориків про те, що Кий був сучасником варягів, ми повинні відкинути.

Вірменський письменник VIII століття користувався, очевидно, якоюсь билиною, усним сказанням, яке могло потрапити до нього тому, що в 730-ті роки 20,000 полонених слов'ян були переселені на пограниччя з Вірменією. Отже, розповідь Нестора про князя Кия дістає деякі підкріплення в вірменських джерелах.

Ще більше підкріплення дістає вона при зіставленні з творами візантійських письменників VI століття. Один з них — Прокопій Кесарійський, сумлінний і тягучий секретар полководця Велізарія, розповідає нам дещо дуже близьке до того, що написано в київському літописі Нестора.

Герой розповіді Прокопія, який мав антське (східно-словянське) ім'я — Хілбудій, виявився в честі в імператора Юстиніана (527—565 рр.), дістав звання військового магістра Фракії і управляв прикордонним містом на Дунаю, відбиваючись від різних племен; в одній з битв він був убитий. Але в землі антів (на території майбутньої Київської Русі) з'явився новий відважний воїн з тим самим ім'ям — Хілбудій. Анти, зібравшись на віче, обрали його своїм полководцем, а візантійського імператора переконали в тому, що цей новий Хілбудій і є ніби то імператорським воєначальником, який врятувався. Імператор запропонував антам служити йому і обороняти прикордонне місто на Дунаю. Новий Хілбудій, всенародно обраний князем, відправився до Юстиніана в Цареград для того, щоб потім разом з своїми одноплемінниками володіти зсмаями і містом на Дунаю.

Як бачимо, доля князів VI століття в зображенні візантійського письменника і доля князя Кия в зображенні Нестора (який використав, за його словами, стародавнє сказання) однакові. Більше то-

го, можна цілком певно сказати, що така ситуація, коли руський князь міг бути запрошений в Візантію, обласканий самим імператором і дістав в управління місто на Дунаю, могла статися тільки в дуже вузький проміжок часу не раніше 527 року і ніяк не пізніше початку VII століття, коли ім'я антів перестало згадуватись, а на берегах Дунаю з'явилися кочівники (з цим повністю узгоджується і текст Нестора, який вмістив розповідь про Кия до запису про прихід кочівників на Дунай).

Найбільш імовірним треба вважати епоху царювання Юстиніана (527 - 565 рр.), який охоче запрошував на службу словянських князів. Одним з таких князів, обраних вічем всіх антів, був Хілбудій. Іншим і, може, найбільше могутнім та значним, був Кий, засновник столиці князівства і головний герой двох епічних сказань. Одне з них у VIII столітті, було відоме в Вірменії, а в X столітті, записане в Київському літописі, друге-ж ще жило в пам'яті киян до часу Володимира Мономаха. VI століття в історії слов'янства було дуже важливим переломним етапом і природно, що саме цей час і був оспіваний у сказаннях про Кия і Київ.

Тисяча-чотириста років тому один з князів Середнього Придніпров'я — Кий, дістав владу над племенем полян, а може над цілим союзом племен (літописець пише: "полян тепер називають русью"), згадувані вперше якраз в той саме час, у VI столітті нашої ери.

Подорож Кия у Візантію свідчить про те, що це був могутній і знатний князь, з яким рахувався сам імператор Візантії. Може і Кий, як і Хілбудій, був обраний за звичаєм того часу на загальному вічу антів.

Столиця цього князівства — Київ, була розташована дуже вдало — на неприступному березі Дніпра, на межі Лісостепу і лісових масивів Полісся, замкаючи весь верхній Дніпро і Десну, тобто землі дреговичів, радимичів і кривичів, з якими поляни ворогували. Широка смуга Лісостепу захищала Київ від степових кочівників, а Дніпро був магістральним шляхом, зо зв'язував Київщину з "Руським морем" і з далеким казковим Цареградом.

Для стародавніх міст точна дата їх заснування завжди буває або невідомою, або-ж окутаною поетичними легендами.

Ми перевірили сказання про Кия і знайшли підтвердження йому в достовірних документах з історії VI століття нашої ери. Археологічні розкопки підтверджують, що на горі Киселівці (стародавній Щековиці) є матеріяли VI століття, точно датовані монетою того самого імператора Юстиніана, при якому жив Хіл-

будій, двійник і, мабуть, сучасник літописного князя Кия.

Виходячи з усієї сукупності даних, ми можемо десь у 1960-тих роках відзначити чотирнадцять століть існування Києва.

Б. Рибаків

Богдан Лепкий

МІНЯВ ЗА СВЯЧЕНІ

Ой нема, як в старім краю,
Де всьо під рукою:
Можеш й пола заполасти
Всякою порою.

А в Канаді вже не тее, —
За це тяжко, брате;
Навіть на самий Великдень
Трудно лопа мати.

Не раз, не два приходиться
Паски не святити,
І без свяченого треба
Празник обходити.

Та Канада — не старий край,
І люди не тії:
Поробились "бізнесмени"
З неодних меткії.

Поцастило Гаврилові,
Що піп нагодився
Перед самим Великоднем,
Йї трохи забарився.

Гаврило не в тімیا битий —
"Бизнес" нюхом чує,
І святити цілу копу
Ячок готує.

Аж сам батюшка здумівся:
—Що це ви, Гаврило?
Чи до вас аж так богато
Роду загостило?

— Ні, пан-отче! Та, знаєте,
Я дбаю про люди:
Коли в мене є свячене,
То хай і в них буде.

— Та, як буде, коли воно
Лиш у вас свячене?
— Ви, батюшка, не знаєте,
Яка думка в мене:

Я-ж і людям рад вділити,
Щоб і свячене мали. —
І Гаврило вдостоївся
Від попа й похвали.

Адже, чоловік задумав
Християнське діло,
Щоби й людям на Великдень
Також було мило.

А як батюшка відіхав
(Ще два дні до Паски),
Дочекались від Гаврила
Свої люди ласки.

По дванадцять за свячене
У своїй крамниці
Міняв "бізнесмен", Гаврило,
Людям, без ріжниці.

Входить до хати господаря голодний
циган. Потягнув носом — чує в печі
смачні страви.

— Добрий день, люди добрі!

— Добрий день, — каже господиня,
ставлячи на стіл миски.

— Щось сачного маєте на вечерю?

— Так, курка з бараболею смажиться.

— О, це люблю! Значить, будемо їсти!

— Будемо, та не всі, — каже господар.

— Чому? Хіба ви, пане господарю,
кудись виходите?

Останній з дев'ятох

Ідучи в потязі, я звичайно пильную сам себе й не оглядаюсь на нікого, але в цьому случаю я не міг читати вечірний щоденник після того як я побачив, що молодий чоловік, сидячий біля мене, охляв і зсунувся на своєму сидженню.

За весь час мого подорожування — через кілька місяців, з одного кінця краю до другого, на службі свого короля, я ще ніколи не бачив, щоб людина була так здеморалізована й знищена, очевидно над безоднею розпуки. Його руки тряслися, його тіло корчилося. Виглядало, що він не бачив перед собою прямо нічого і про ніщо не дбав.

Час до часу він сам до себе щось бурмотів. Коли я, глянувши на нього, легко вздихнув і звинув щоденник, він трошки ожив і почав перепрошувати мене за свою неспокійність. Я не захоплював його. Та мені було дуже цікаво слухати його, коли він почав оповідати мені про себе.

Він мусів про себе розказати комусь — без різниці кому, — він сказав до мене.

— Дев'ять років тому, — він почав, — мене вибрано головою студентського товариства в університеті. Ми мали правила, що лише три члени початкової класи можуть бути прийняті в членство і що всіх членів мало бути лише дванадцять. Ніхто ніколи не відмовляв нам нічого. Ми були чільними особами на кемпусі. Щоб доказати самим собі, що ми були не звичайними, а понад звичайними людьми, наші ініціаторські церемонії ставали чимраз більше складні з кожним роком.

— В часі одної такої ініціаторської церемонії я придумав, щоб взяти трьох молодиків, яких ми вибрали, і вивезти їх до пустої хати, віддаленої від кемпусу на п'ять миль. Хата стояла пустою роками. В ній не було вікон, вона була вже похилена, а до того — казали сусіди, в ній були нечисті духи. Ми вибрали темну ніч, коли не видно було

й зв'язд, на ініціаторську церемонію. Своім трьом вибранцям ми оповідали цілу дорогу найстрашніші події, описували найбільші страхиття.

— Я вибрав найслабшого з них, щоб пішов перший до цієї хати. Він був сином славного новеліста, який дістав нагороду Пуліцера попереднього року, і сам був дуже талановитий. В його очах був великий страх коли ми приказали йому піти в пусту хату, серед найчорнішої пітьми. Та він стиснув губи і пішов. Решта нас розложили ватру і відпочивали.

— Я бачив як хлопець увійшов у хату. Була вона около двіста метрів від нас. Ми приказали йому бути в хаті пів години, а тоді вернути до нас. Минуло вже сорок-пять хвилин, а його ще не було. Я відчув заклопотання і післав другого початківця до нього. Минуло ще десять хвилин і ніхто з хати не виходив. Не було ніде найменшого звуку. Наша ватра догарювала. Ми сиділи мовчки, дивлячись у пітьму.

Ось таке оповів мені молодий чоловік, схилившись біля мене на сидженню в потязі.

Я знервувався, не знаючи що казати або робити. Мій товариш подорожі був справді в розпуці. Може він був пияком або заживав наркотики?

Ця страшна подія з пустою хатою сталась дев'ять років тому, сказав він мені. Нев-же він у такій розпуці весь час від тоді? Він глянув на мене горючими очима.

— Кожного року в той сам день, — він даліше говорив, — один з дев'ятох, які були там тої страшної ночі, божеволіли. Кожний один з них, збожеволівши, бурмотів щось сам до себе, та бив обкривавленим молотком об підлогу, а в протязі доби вмирав.

— Завтра, — він сказав мені низьким тоном, — буде дев'ятий рік тої страшної ночі, і я є останнім з них.

Маріян Масняк

Новоприбулі —

ВИВЧИТЬ МОВУ СВОЇХ НОВИХ ПРИЯТЕЛІВ

Сильна мова громади де ви живете і працюєте є або англійська, або французька. Добре знання мови для вас велике значення. Можете вчати на курси мови в кожному канадському центрі.

Користей для вас буде багато

ГОРОЖАНСТВО

Знання англійської або французької мови вимагається, щоб стати канадським горожанином.

ІНФОРМАЦІЯ І РОЗВАГА

Ви зможете читати канадські часописи, журнали і книжки. Ви зрозумієте і будете користати з телевізії, кіна, викладів і театру. Ви краще зрозумієте канадське життя і звичаї.

ЖИТТЯ В ГРОМАДІ

Ви зможете легше заприятелюватись із спів-працівниками і з сусідами. Вас скоро приймуть як члена громади.

ОСОБИСТІ СПРАВИ

Вам прийдеться легше полагоджувати справи в skleпах і в бюрох. Ви зможете пояснити свої потреби власникам домів, лікарям, адвокатам, ремісникам, шоферам автобусів, урядовим працівникам та іншим.

ЗАТРУДНЕННЯ

Для вас буде легше отримати та задержати працю. Будете мати більші можливості майбутніх промоцій. Зможете користати з технічних курсів для поліпшення своїх зарібкових спроможностей.

Подумайте про ці користі — і ДІЙТЕ ТЕПЕР!

Запишіться на курс мови! Якщо вам неможливо вчати на науку, дістаньте даром книжки і вчіться дома. Ваші місцеві школи, найближче бюро Горожанства й Іміграції або Відділ Канадського Горожанства в Оттаві радо подасть вам бажані інформації.

ELLEN FAIRCLOUGH
Minister of Citizenship and Immigration

В. Ю. Кисілевський

НА КИЇВСЬКІЙ ПЛЯЖІ

Підчас останньої простуди, коли горячка вже почала уступати і години почали видаватися безконечними, сягнув я в купу паперів біля мого ліжка, і витягнув з поміж них лондонського "Листенера" з 22 жовтня, 1959. На першій сторінці — список статей і написано: "On the Beaches of Kiev — By George Steiner". Не пригадую собі, щоб я це число читав. Мусів переочити. Наспіло воно правдоподібно в завізний час. Треба прочитати. Це-ж про Київ тьось пише.

Київ . . . Раз у житті його бачив але образ його такий живий в моїй уяві, що не раз аж дивно стає, чому це в пам'яті одні образки вириті наче на вічність, а другі губляться в мряці часу.

Пізним літом, 1918 року, привезли мене, підхорунжого У.С.С., майже безпритомного, до 45-го Польового Шпиталю в Києві. Містився він на Львівській вулиці в якомусь великому домі з просторою ротундою по середині, де в неділі після обіду грала війська оркестра. Перших два тижні я не пам'ятаю що зі мною діялося, бо майже весь час пролежав безпритомний. Не знаю навіть як сестра Христина горячку міряла (аж опісля довідався), а музику чув тільки наче крізь сон, не певний з котрого вона світу. Але молодий організм переміг і поволі сили почали прибувати. Київ ставав для мене дійсністю. З якою насолодою слухав я не так музики з ротунди, як цв'іркоту київських воробців за вікном! А раз з ранку почув я відгомін маршової пісні, вітрець заніс її звук до мене крізь відчинене вікно. Чимраз голосніше — і я не видержав, підвівся з ліжка до вікна. Вулицею проходив відділ гетьманських сердюків, молодих сільських хлопців в оливкового коліру уніформах з широкими темно-синіми пагонами на раменах. Я чув їх опісля кожного ранку доки перебував у лікарниці і кожного разу підходив до вікна, щоб їх бачити.

Коли вже дозволили мені вставати,

пішов я розглянути шпиталь. Я лежав на другому поверсі, у старшинському відділі. Українців у тому шпиталі не було, я був самотнім. "На третьому поверсі", сказала сестра Христина, "є інтерновані українці". Мене це здивувало і при першій нагоді, користаючи з старшинських привілеїв, перейшов я попри вартових, які стерегли входу, на третій поверх. Застукав до великої, сонячної кімнати з кількома ліжками. По середині був стіл застелений скатертю, на ньому вазонки з квітами, книжки, часописи і перекуска. В кімнаті було 6 до 8 осіб, один з них грав на гітарі, дві жінки сиділи біля стола. Здивувалися моїм незаповідженим приходом але коли довідалися, що я У.С.С. і перебуваю в шпиталі, відразу запросили "до гурту". Не пригадую собі імен, а знаю тільки, що один чи два були міністрами Центральної Ради, яких гетьманський уряд інтернував. Жінки їх відвідували за дозволом військової команди.

Заходив до них ще кілька разів, опісля їх кудись перенесено, або може звільнено. Не маю записок під рукою, щоб перевірити. Пам'ятаю тільки, що той, кого титулували міністром, був молодий, пристійний з лица і мав гарний голос та співав українські пісні до гітари чи мандоліни.

Одного дня після обіду дістав я від лікаря дозвіл виїхати на місто. Я ждав тої хвилі з нетерпеливістю. Побачити Київ, що за розкіш!

По мене зайшов до шпиталю мій первий брат, який працював в міністерстві торгівлі і з ним вийшов я подивитися на княжий Київ, столицю української держави.

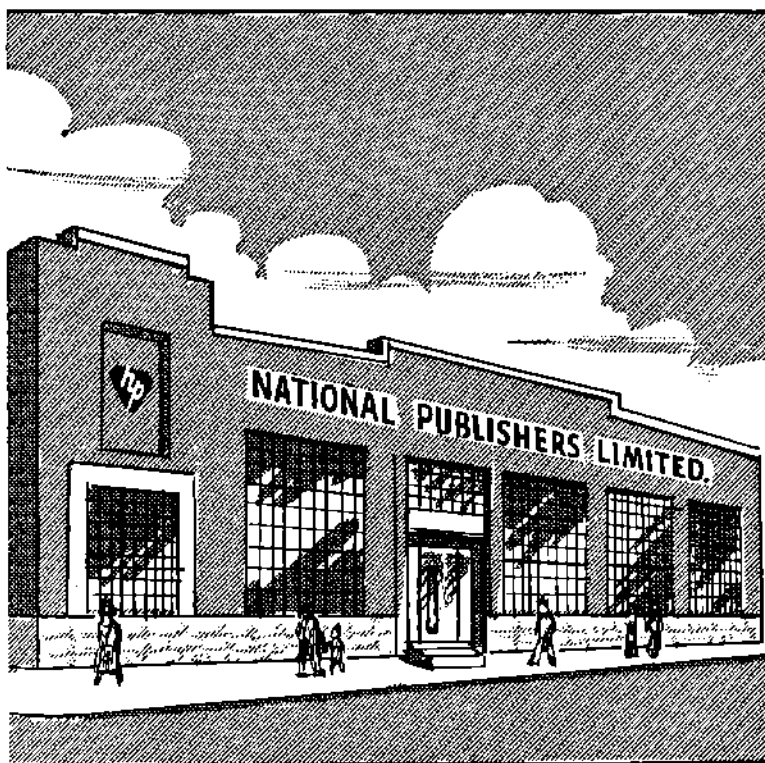
День був на причуд гарний. Було це пізше літо, що переходило вже в ранню осінь. Все видавалося мені наче казкою — широкі бульвари, Васильківська вулиця, Золоті Ворота, маєстатичний собор св. Софії. Ми зайшли до нього бо я хотів власною рукою диткнутись гробниці Ярослава Мудрого. Пішли ми теж

Славні із-за

ГАРНОГО ДРУКУ

Пів століття служби передовим компаніям
є запорукою вашого вдоволення

Наша друкарня знаходиться в середмісті Вінніпегу та є одною з наймодерніших друкарень в Канаді.

Пишіть до нас за цінами друку ваших запитань.

NATIONAL PUBLISHERS LTD.

CREATIVE PRINTERS

462 Hargrave St. (на північ від Notre Dame)

WINNIPEG 2, MAN.

Телефон WH 3-6565

CANADA

В цій друкарні друкується перший український часопис в Канаді,
"КАНАДИСЬКИЙ ФАРМЕР"

на Володимирську Гірку подивитися на Дніпро, його береги з розлогими пісковими пляжами. Незабутні вражіння!

Повертаючи до лічниці, пройшли ми ще Хрещатиком і вразило мене те, що всюди, куди не повернеш, лунала московська мова, на вулицях, у крамницях. “Це з півночі наїхало тисячі московських втікачів, там комуністи владу взяли і розстрілюють людей”, — пояснив мені мій товариш. Може — але пощо до втікачів говорити по московськи? Приїхали в Україну гостями, повинні хазяїв шанувати. І написи на вулицях теж московські. “Це залишки царських часів”, — пояснював далі мій товариш.

Ще довго не міг я заснути тої ночі. Стільки вражіння! Аж горячка повернула. Я бачив Київ, про який стільки мати оповідала, коли я ще був дитиною; Київ, який так тісно зв'язаний з традиціями пашого власного роду. Це-ж Григор Іванович Кисілевський був останнім виборним посадником Києва на магдебурському праві. Поверх триста літ рід Кисілевських ділив долю і недолю київської землі. Тоді, коли Антін Кисілевський, “землянин київський”, вступив у військову службу Гетьмана Мазепи і покинув рідну землю (як Садик Паша опісля згадує в своїх споминах “як Пан Мазепа наварив каші . . . зїли її до дна, разом з Войнаровським, Кисілевським та Гординським...”), інші Кисілевські остали в Києві й відіграли в ньому чималу роллю. Ось той Григор Іванович Кисілевський, про якого згадував, був останнім “війтом” Києва, а війтував він від 1827 до 1834 р., коли російська влада знесла самоуправу старинного городу. Цікаві згадки про того посадника подає “Київська Старина” з 1883 р. (ч. 7, ст. 129-130).

Всі ці спомини несподівано виринули в моїй уяві, коли побачив наголовок опису відвідин Києва на сторінках лондонського тижневика — “На Київській Пляжі”.

З цікавістю взявся до читання — і вже з першої стрічки дізнав подібного вражіння як колись на Хрещатику більше чим сорок літ тому. Всюди московська мова — з домішкою жидівської, а люди — це все росіяни. Ось як починає своє оповідання Стайнер: “Я все мав сумніви відносно росіян і води”. А далі оповідає він як у горячий серпневий день перемовив він свою провідницю

Інтуриста, щоб замість виставу соціалістичного прогресу відвідати пляжу на Дніпрі. Коли Стайнер почав перепливати Дніпро, завернув його з половини ріки “лайф-гард”, а на березі зібрався гурт цікавих людей. “Один з них приступив до мене і запитав чи я американаць. Він заговорив до мене по жидівськи. По всій Україні жидівська мова розповсюджена. Коли я розмовляв з цим першим росіянином, гурт біля мене зростав”.

І оповідає далі Стайнер про свої розмови з тими київськими росіянами. Не буду переповідати. Цікаве тільки те, що все, що він бачив у Києві, столиці української держави, було російське; всі, з ким говорив, кого стрічав, були росіяни, навіть “добродій з розкішною толстойською бородою, який пропхався до мене з трудом, ніс “мороженое”, прекрасної якості російський “айс-крім” — був для Стайнера типичним москалем. Але одне Стайнер спостеріг на пляжі в Києві над Дніпром — відсутність боязні говорити з чужинцями і то на всякі, навіть політичні теми. “В сутті речі, це побіддя на пляжі в Києві не мало глибокого значіння. Але сама подія вказувала на певні переміни, які зайшли в Советському Союзі. Протягом цілого часу я не мав вражіння, щоб я, чи хто з присутніх, був у якій будь небезпеці...”

Дійсно цікавий репортаж гостя з Лондону про розмови з росіянами на пляжі в Києві, столиці України. Шкода тільки, що не відвідав він теж пляжі в Ленінграді, чи Москві, для порівняння настроїв.

Умираючий чоловік: Жінко, онтам на шафі стоїть оковитка. Ану, подай но мені, хай бодай ще раз покоштую перед смертю!

Жінка: Таки не дам! А чим я почастию людей, як прийдуть на твій похорон?

— Панночко, ваше обличчя мені знайо́ме. Мені здається, я вас уже десь бачив . . .

— Так, так, бачили . . . Вчора в трамваї. — Ви сиділи, а я стояла саме перед вами . . .

Ярослава Острукова

Легенда старого двору

Двір був дуже вже старий. Час вищербив його мармурові колони, а бароккові фасади покриті мохом та пліснявою. Колись довкола нього простягались поля і ліси, тепер виростили там малі домики невеликого міста.

Останньою власницею цього двору була старша вже панна графиня Христина. Товариські звязки, що ще лучили її з аристократичним світом, зовсім урвалися після смерті матері, й від тоді ніхто вже не цікавився ні графинею Христиною, ні її двором. Багаті світлиці припали порохом і стратили свій блиск, а Христині мицнула в них молодість, що не принесла їй нічого, крім спомінів про свій рід.

Христина розуміла, що ніхто з її "сфери" не захоче одружитися з графинею, якій з цілого майна залишився тільки маловартісний двір.

Її називали дивачкою. Була холодна, недоступна, а самотність вирізьбила довкола її уст іронічно-погірдливу усмішку.

Христина любила свій старий двір, де минуле жило ще в сальоні французького ренесансу, в старих gobленах і в портретах її предків.

Вечорами, коли місяць кидав ясні смуги на стіни сальону, вона залюбки сідала в фотель і вдивлялась у портрет бабуні Ізабелли, немов хотіла з очей вичитати тайну її життя.

Христина тільки дещо знала з минулого бабуні. Вона закохалася в якогось молодого чоловіка й через нього страждала ціле майно.

Однак, горда дама в сніжно-білих криноліні дивилася на внучку холодними очима, а іронічно всміхнені уста залишили для себе тайну її кохання.

На етажерці біля портрету скляний годинник спинився на дванадцятій. Про цей годинник кружляла легенда, що тільки раз на деякий час годинник опівночі оживає. Це діється тоді, коли в їхньому роді станеться нещастя, або хтось переживає трагедію нещасливого кохання.

Тоді старий венеціанський годинник вибиває дванадцятку, а музика починає грати мінюета. Пробуджена музикою в скляному годишнику фігурка маркізи з її пажем танцює мінюета.

Годинник цей дістала в дарунок з Венеції графиня Маріяна від свого нареченого. Невдовзі мало відбутися їхнє весілля. Молодий виїхав на деякий час полагодити маєткові справи. Одного дня годинник без жадної причини спинився. Покликали майстрів, але ніхто не міг його направити. Зближався вже день весілля, молодий не приїжджав. Все більше хвилювалася Маріяна. Вже тільки три дні осталося до весілля. День перед весіллям несподівано прийшла відомість про її нареченого. — Він згинув у двобою. Тоді годинник видзвонив дванадцятку, а під звуки музики фігурка маркізи з пажем почала танцювати мінюета.

Останній раз годинник грав мінюета — так розказувала двірська челядь — в ту трагічну ніч, коли, дізнавшись про зраду свого любовника, графиня Ізабелла відобрала собі життя.

Очевидно, графиня в легенду не вірила, а слово "любов" було їй зовсім незнане.

Тільки деколи, тоді, як у саді цвів жасмин, а здалека доходила тужлива мільодія, щось бунтувалось у ній. В таку ніч вона, спяніла від пахощів жасмину й музики, мріяла про кохання. Це сусід Мирон грав на скрипку та неспокоїв її серце.

Але вранці вона, вже зовсім зрівноважена, на привітання Мирона відповідала холодним "добрий-день", розуміючи, що булоб безцільно кохати на десять літ молодшого хлопця — звичайного скрипаля.

Графині, якій життя нічого не дало, можна було хоч мріяти. Вона мріяла про чудову кринолінову сукню її бабуні й ще про когось, зовсім їй незнайомого, когось такого, що його очі нагадували очі скрипаля Мирона.

**

Здається, в житті графині ніколи нічого й не змінилосьби, як би не химерний жарт долі. Цим жартом долі був лист з Америки від сестри мами, а її тітки, пані Александри.

Христина знала, що в Америці живе її тітка й що покійна мати довгий час сподівалась на допомогу сестри, щоб відкупити продане бабуною майно. Однак, листи сестри були такі, що розвіяли всю надію.

Несподіваний лист і залучені в англійській мові документи Христину чимало здивували.

З цікавістю читала:

“Дорога Христино! Коли цей лист читатимеш, мене вже між живими не буде, тому перед самою смертю хочу відплатитися за кривду, що колись заподіяла вам.

Було це по смерті нашої мами, а твоєї бабуні. Ціле наше майно зруйнував чоловік, що йому повірила твоя бабуня, закохана в нім. Побачивши безвихідність свого положення, вона відобрала собі життя.

Тоді я, молода, енергійна дівчина, порадила твоїй матері, щоб те, що ще лишилося з майна, продати і в Америці шукати щастя. Доробившись, постановили ми відкупити майно.

По приїзді до Америки я купила кількасот акрів безвартісної землі. Несподіване щастя саме почало мені йти в руки. Містечко недалеко моєї посілости поширилося, і за кілька літ я продала недавно ще безвартісну землю за великі гроші. Здається, що всі пекельні сили хотіли мене зробити багатюю, бо акції, закуплені мною, потрійно зросли в ціні, і моє майно зросло до суми мільона доларів.

Я могла тоді відкупити наш маєток, поселитися в краю, але якесь дивне скупчислювала опутало мене. Я жадібно обчислювала проценти й тишилась неймовірно великою сумою мого майна.

На листи від сестри відписувала, що наші гроші пропали, і що я живу в крайній нужді. А коли сестра, умираючи, написала до мене й просила, щоб тобою заопікуватись, я в першій хвилині хотіла це зробити, але потім жадова грошей перемогла.

Розумію кривду, залодіянну вам, і прошу, коли можеш, прости. Гроші, що ніколи не дали мені щастя, передаю тобі й бажаю, щоб хоч тебе вони зробили

щасливою. Використовуй кожну хвилину життя, бо воно коротке, але гарне. Твоя тітка Александра”.

**

Міліоновий спадок не так утішив Христину, як засмутив. Вона зрозуміла, що за гроші зможе мати що тільки захоче; знала, що стане сензацією, очі всіх будуть звернені на колись бідну графиню, і женихів буде в неї доволі.

Розум помалу переборював, і вкінці Христина переконалася, що багатство не є лихом. Справді було так, як Христина в першій хвилині подумала. Елегантна, зі смаком одягнена панна та її міліоновий спадок стали предметом розмов цілої околиці, а багаті женихи, що ще недавно не признавались до вбогої графині, сьогодні були щасливі, коли Христина згодилась їх вибрати. Графиня на всі залицяння відповідала глумливою усмішкою, а холодні очі заморожували палких кандидатів на її майно.

Отак, від тоді думки про Мирона були щораз сміливіші... “як би він її кохав... вона поїхалаб з ним у світ... Мирон покінчивби музичні студії... ставби славним скрипалем . . .”

Мрії про кохання розвіювались з світанком дня, а Миронові й на думку не спало, що багата графиня моглаб його кохати.

Несподівано Христина виїхала з краю. Багатій графині забажалося побачити світ. У першу подорож вибралась до Парижу — “міста мистецтва й елегантії”, як її мати називала Париж.

Минуло кілька насичених щастям місяців. За цей час спізнала мистецький і аристократичний світ Парижу. Як тільки забажала, люксовий літак переносив графиню до сніжних шпилів Швейцарії, блакитних побереж Італії, або тропічних країн Африки. Життя ставало щораз кращим, і Христина переконалася, що пораду тітки “використати життя” вона зуміє здійснити.

Аж одного ранку (це було тоді, коли осінь золотила алеї парижського бульвонського ліску) графиня відчула гнітучу пустку. Вона затушила за своїм старим двориком і за спадаючими з дерев у саді листками. Цього-ж дня покинула вона Париж.

Вдома стрінула її пуста, що йде в слід за самотньою людиною. Непровітре-

ні кімнати видавали сопух плісні і стухлизни, а осінній дощ монотонно стукав до вікон, додаючи ще більше нудьги і суму.

Здавалось їй, що Мирон грає . . . Відчинила вікно, наслухувала . . . На дворі було тихо, тільки вітер, зриваючи з дерев останні листки, грав свою осінню симфонію.

Засвітила лампу й бездумно переглядала кореспонденцію. Було чимало реклям, прохань на датки на добродійні цілі . . . любовний лист від якогось незнайомого.

Раптом звернула увагу на запрошення на баль, якраз з датою цього дня. Сподіваючись, що там стріне його, Христина рішила піти на баль.

Христина вибрала сніжно-білу з венечької коронки бальову сукню, модель найелегантнішого парижського магазину, і надягнула її.

Подивилась на портрет бабуні і вдоволено всміхнулась. Її мрії здійснились, вона мала таку саму кринолінову сукню. Але що ще більше здивувало графиню, так це назвичайна подібність обличчя.

Цікаво приглядалась до себе в зеркалі й бачила такі самі великі, холодні очі, той самий дивний усміх, те саме в відтіні золота волосся. Перший раз оцінила свою красу, що її досі не добачувала. Була горда, певна себе.

**

На балю в танцях вона побачила струнку, мужеську постать Мирона. Він приступив до неї і попросив до танцю. Перший раз почула його ніжний дотик руки. Танцюючи, вона кокетливо подивилась на нього. Париж, крім елегантії й товариської сміливості, навчив її ніжної кокетерії, притаманної парижанці.

По забаві запитав: Графине, чи дозволите відпроводити вас додому?

— З найбільшою приємністю, пане Мироне. Ми близькі сусіди.

Мирон подав плац і поміг вдягтись.

— Дякую, дуже дякую, — відповіла.

Ішли дорогою. Було холодно, неприємно.

— Дозвольте взяти вас під руку?

Почуття кохання віджило. Нагадались вечорі, і музика, і мрії про нього, що гасли, коли наставав день.

Зупинились коло дому.

Христина подала руку на працання. — Графине, дякую за цей чудовий вечір. Ніколи не забуду його.

— Справді? В такому разі я вам, пане Мироне, вже нічого не винна.

— Графине Христино, що ви мені винні? — запитав Мирон, не розуміючи в чім річ.

— Це реванж за вашу гру на скрипку . . . Я часто слухала її . . . ви чудово граєте.

— Любите музику?

— Так. Дуже. Найбільше люблю шляхетність тонів скрипки.

— Гратиму, все думаючи про вас . . .

**

Від тоді почалося їхнє знайомство. Спочатку стрічались так, наче ненароком. Довідавшись, що Христина грає на фортепіяні, запитав, чи могла б йому акомпаніювати. Вона радо погодилася.

Мирон грав цього вечора третю симфонію Бетовена.

Скінчивши грати, поставив скрипку на фортепіяні. Був дуже зворушений. По хвилині сказав:

— Графине Христино! Простіть, коли осмілюсь сказати, що дивний маєстат відчувається в кожному вашому русі, в погляді великих холодних очей, у вашій децю іронічній усмішці . . . Може вам дивно, що це говорю я, але я . . . очарований вами, графине!

— Не говоріть мені "графине", а звичайно "панно Христино" . . .

— Панно Христино! Горда, чудова Христино! — цілуючи її руку, сказав Мирон.

Христина дріжала. Ще досі ніхто не сказав їй стільки ніжних слів.

Коли в перший раз обняв її і довгим поцілунком накрив її уста, Христина легко звільнилась і сказала:

— Ні-ні, це не може бути! Між нами десять літ різниці! Мені тридцять-два роки . . .

— Христино, це старосвітські нересуди!

Христина більше не боронилась. Вона поклала руки на його шию і відповіла таким самим довгим поцілунком.

**

Мирон на кілька днів виїхав з міста. Скільки вона передумала за цей час! Во-

ни ще того вечора довго говорили про своє спільне життя. Мирон талановитий скрипаль. Повінчаються. Виїдуть у світ. Він покінчить музичні студії, буде славним скрипалем. Їхнє будуче життя малобути подібне до казкового кінового фільму.

**

Був осінній вечір. Пішла в сад і в альтавці мріяла про нього.

Тихо-тихо було довкола. Вітер, що вчора гуляв, заховався між листками, не маючи вже сили струтити їх на землю.

З вулиці доходили підпиті голоси. Вони ставали щораз голоснішими, і Христина пізнала поміж ними голос Мирона. Хтось з товариства зтягнув фальшиву пісню.

Христина почула розмову пнях.

— Золоту рибку вдалось тобі зловити!

— А скажи, дуже ти її любиш?

— То вже моя річ. Важне діло, що допоможе стати славним скрипалем . . . подумайте тільки . . . Італія, Франція . . . а там багатство, слава! За це варто й покохати. Ха-ха!

Христина довше не могла слухати. Долонями затулила вуха й прожогом вбігла додому. Напівбожевільна впала на фотель.

Крізь тяжкі шовкові заслони загля-

нув місяць, і ясний промінь освітив портрет графині Ізабелли.

— Бабуню! Люба бабуню!

Великі, холодні очі графині Ізабелли здивовано дивилися на внучку.

А на етажерці біля портрету старий годинник видзвонив дванадцяту, і музика почала грати мінюета. В скляному годиннику порушилась фігурка маркізи й молодого паж. Паж підійшов до маркізи й попросив до мінюета. Танцювали повільно - граціозно. Мінюет скінчився, і годинник зупинився. Маркіза знова завмерла, а біля неї її паж.

Христина цього не бачила й не чула.

Ранок застав її зовсім зрівноваженою, тільки довкола уст зарисувалась ще гостріше іронічна усмішка, а погляд очей був ще холодніший. Почала пакувати свої речі.

На столі лежав лист до Мирона:

“Шановний Пане Мироне!

Прошу вибачити мені за надто довгий жарт. Поцілунки й слова кохання були хвилевою примхою багатої графині. Графиня Христина ніколи не одружиласьби з людиною без родової традиції.

Бажаю вам усього кращого,

Графиня Христина”.

Першим міжнародним потягом графиня виїхала в світ. До краю більше ніколи не вернулась.

Праця на фермі в західній Канаді

Олена Звичайна

Чорний острів

(Замість вінка на свіжу могилу Марії Скубової)

“. . . не треба значних становищ, щоб по змозі трудитися для своєї нації” — **Марія Скубова**

Дайте мені руку, шановний читачу, і поїдьмо з вами вдвох до Чорного Острова! Ми купимо квитки до експресу, що мчатиме нас блискавично-швидко не лише до Чорного Острова, але водночас і назад від сучасності — в глибінь минулого, намотуючи нескінченне прядиво кілометрів і днів на свої невтомні колеса. Чейже потяги возять людей і вперед, і назад . . . Чи ж не так?

Минувши залізничний міст і ритмічно зменшуючи хід, наш експрес м'яко спиняється біля звичайної провінційної стації з чорним написом на ясно-брунатовому тлі “Чорний Острів”. Тут є почекальні для I, II й III клас, є буфет, є касир з підпитим обличчям та гусарськими вусами. Тут є портрет його імператорської величності Миколи II і великий годинник, що дзвінко вибиває десятю годину ранку. Тут є більше візників, ніж привіз пасажирів експрес, і саме тому візники натовпом оточують нас, і кожний з них, цупко вчепившись нам за фалди, тягне до свого фіякру. Але ми з вами не поїдемо тими конячинами, що світять ребрами! . . . Ні, ні! Як і насжити пасажиром з експресу, ми прямуємо до парокінного візника з новим блискучим фіякром, що з чуттям власної гідності сидить собі на козлах, очікуючи відповідних пасажирів. Це — король чорно-острівських візників — старий жид, Шама.

Купаючись у теплому промінні ласкавого сонця, їдемо битим шляхом до містечка. Швидко тікають від нас підслупкуваті, похилені й полупані будиночки брудного передмістя, а з ними разом і

бічні вулички без жадного натяку на брук, якими героїчно чимчикують якісь дивовижні людські постаті, з великими труднощами виймаючи то одну, то другу ногу з блискучого чорноземного лепу й відважно несучи той леп на своїх чоботях — по кілька кільограмів на кожній позі . . . Це значить, що вночі був дощ . . .

— Скільки на світі живу, а таких довгих і таких кучерявих пейсів не бачив! — кажете ви, показуючи мені очима на цілу групу бородатих постатей, які, безперечно, щойно вийшли на чорно-острівські вулички зі сторінок творів Шолом Алсйхема.

Шама прицмокує і, наближаючись до базарної площі, пускає своїх пещених коней гальопом, мовляв, — знай наших! — Шама їде! Біля самого базару він спиняється, а ми з вами не заперечуємо . . . Цікаво-ж бо подивитися: сьогодні в Чорному Острові базар, і великий майдан, як озеро підчас весняної повсні, по самі віпця заповнений комашняною метушнею . . .

Селяни . . . Пани, панки й полупанки. Бородаті жиди з довгими пейсами й кучеряві жидівки спритно сновигають у всіх напрямках базарного майдану, почувавши себе, як у себе в хаті: це всіх і всяких справ комішонери, махери й махерші. Де-не-де пропливають кольорові капелюшки місцевих пань, неначе рухливі квіти в траві. Розпряжені коні, вози й корови . . . Гуси, качки й кури.

— А чи бачите ви того сивого селянина, що, знявши шапку, низькопоклонно цілує руку молоденького панича? Це — звичайне явище . . .

Цілий ряд жидівських крамниць і крамничок, які торгують найрізноманітнішим крамом від сільсько-господарського раманенту до закордонних панчошок (з під поли) включно. Власники тих крамниць і крамничок нападають на

грошовитого селянина, як на здобич, — точнісінько так, як на нас із вами напали візники:

— Ну, Мариньо, ходи-но до мене! Як Бога кохам, кращик пацьорків, як у мене, віде нема! Ая!

І чорнобрива Мариня зникає в отворі крамнички з намистом.

Тисячоголосний гомін, рясно загатований грайливими перлинами жіночого сміху . . . Шарманка, що грає “розлуку”, й папуга, що за пятака виймає квитки “на щастя” . . . І карузеля, що грає вальса “На сопках Манджурії” та крутиться невтомно... І... шинки... І все це комашняне озеро так голосно гуде, як вулик брутально-сполоханих бджіл, і, лише дуже уважно прислухуючись, ми з вами починаємо відрізняти чотири мови: польську, жидівську, російську, але передусім українську, що є тлом для всіх інших і що притакує отим характеристичним для подільського діалекту “Ая”! По українськи бо говорять усі ці селяни, що зіхались сюди з довколишніх сіл, а рівнож і жида, що, пристосовуючись до обставин, зовсім не зле імітують мову й вимову більшости.

А над усім цим озером комашняної метушні домінують, — православна церква-собор з одного боку, і католицький костюл з другого боку, місцева земська школа й величезна крамниця з написом по російськи “кооператив общества потребителей”.

— То оце й є Чорний Острів? — питаєте ви.

— О, це ще не все! — відповідаю я і, звертаючись до запобігливо-усміхненого візника, додаю: — Шамо! Везіть нас повільним кроком через головну вулицю до маєтку графа Пшездецького!

І ось перед нами чепурні будинки з садами та кльомбами і з тавром забезпечености на кожнім. Тут живе, так би мовити, аристократія Чорного Острова: лікар, суддя, адвокат, дентист, постмастер... Тут міститься пошта, суд, земська лікарня, аптека... І тут зовсім не брудно, дарма, що вночі був дощ.

— А ось вам і типовий Держиморда з безсмертного твору безсмертного Гоголя! — кажу я, показуючи вам очима на вдягнутого в повну поліцейську уніформу урядника, що чітко карбує блискучими чобітками такт свого молодцю-

ватого кроку по дощатім тротуарі головної вулиці.

Йому назустріч чепурна покоївка веде за ручку маленьке карооке дівчатко, років п'яти, з червоними стяжками в руських косах, в ясній сукні з червоними маками.

А онде жидівка, років 70-ти, несе в одній руці цілий кошик яєць, а в другій — не менше десятка курчат, тримаючи їх (нещасливих!) голівками вниз, а звязаними до купи ніжками вгору. На ній допотопова, дивовижного фасону сукня й звязана під підборіддям хустка, що, тримаючись лише на потилиці, показує скудовчене волосся й великі голі відстобурчені вуха.

Зловивши ваш зацікавлений погляд саме на цих вухах, я усміхаюсь:

— Не дивуйтесь! Така тут для старших віком жидівок мода! Це — Шенгеля... Як бачите, вона закупила за півціни яєць та курчат, а тепер несе це все продавати забезпеченим мешканцям головної вулиці. У Шенгелі є заклата конкурентка, Рухля, що теж торгує курчатами й ходить, виставивши свої голі вуха назовні. Але сьогодні Шенгелі пощастило випередити значно молодшу Рухлю.

Звернувши з головної вулиці на бітий шлях, Шама знову пускає коней гальопом, і за чверть години ми вже оглядаємо маєток польського магната — графа Пшездецького.

Тут ціле море квітів... Тут оранжерії, які неспроможні вмістити штучно-виконаних пальм. Тінністі алсі й затишні лавочки... Парк і замкнений графський будинок, у якому ніхто не живе . . .

— А тепер, Шамо, везіть нас у маєток княгині Волконської!

І Шама везе...

Пишний білий палац на тлі велитенського з віковими деревами парку і вражає і зацікавлює вас... Але... оглянути його можна лише ззовні, бо в ньому теж ніхто не живе одинадцять місяців у році. Княгиня приїздить, як правило, літом на два-три тижні, решту часу вона проводить у Петербурзі, закордоном та в інших маєтках... Цього року вона вже була, як каже нам управитель, отже... вікна в палаці світитимуться лише наступного літа...

Ми з вами оглядаємо штучні озера з штучно розведеною в них рідких сортів

рибою та з кольоровими човнами, що сумно стоять при березі, марно очікуючи гребця.

А ось і шедевр маєтку княгині Волконської! — кажу я, і ви не сміло ступаєте слідом за мною на мальовничий, казковий висячий міст через озеро... Здригнувшись від дотику наших ніг, висячий міст сполохано гойдається... Ми з вами йдемо в ногу, і в міру нашого ходу коливання моста збільшується, перетворюючись у справжні хвилі, що загойдують нас, як колиска дитину...

— То оце в сумі своїй і є Чорний Острів?

— Так, якщо не в цілому і не в деталях, то в основному це все, що ви бачили, і є Чорний Острів — торговельне містечко Подільської губернії, Проскурівського повіту. Земля тут і довкола така чорна і масна, як віск до чобіт, і така плодюча, що родить без жадного угноєння... А належить вона здебільшого княгині Волконській, графові Пшездецькому та іншим дрібнішим, переважно польським, дідичам... Усі селяни Чорно-острівщини в сумі своїй не володіють і половиною тих земель, що належать

кільком магнатам. Тутешній селянин з діда-прадіда звик цілувати панську руку...

— Гм... — кажете ви собі під ніс, задумуючись і раптом спиняючись по середині моста, що не спиняє своїх коливань...

Ви мовчите, а я мимоволі дивлюсь туди, куди дивитесь ви, і бачу стіни білого палацу князів Волконських, що домінують над зеленим масивом парку і над Чорним Островом у цілому...

На ясному небі з'являються хмарки. Вони гуртуються над білим палацом, в якому одинадцять місяців у році ніхто не живе, вони густішають, вони... ось-ось вибухнуть блискавкою...

Відшуміли бурі революції тисяча дев'яносто сімнадцятого... Селянин, що з діда-прадіда звик цілувати панську руку, пожерливо накинувся на панську землю, смакуючи її, як дитина мед... І не снилися йому тоді, навіть і в кошмарах... трудодні на колгоспних ланах і ті шля-

ЖИЙТЕ КРАЩЕ

--- електрично!

КОРИСТАЙТЕ З УСІХ ДОБРОДИЙСТВ, ЯКІ ВАМ ВМОЖЛИВЛЮЄ УСЛУГА ЕЛЕКТРИЧНОСТІ. ЕЛЕКТРИКА ЦЕ ЩЕ ДАЛЬШЕ ВАШЕ НАЙДЕШЕВІШЕ КУПНО — ВОНА КОШТУЄ ТАК МАЛО, А РОБИТЬ ТАК БАГАТО.

City Hydro

55 PRINCESS STREET

WINNIPEG

PHONE WH 6-8231

хи несходимі, що ведуть на Печору, на Колиму та в Сибір . . .

Минуло безладдя перших часів по революції, і Чорний Острів із довкільними селами, як і вся Україна, зазнав різних влад: української, австро-німецької, польської, денікінської, большевицької.. Хіба ж їх перелічиш усіх? І щоразу при зміні влади Чорний Острів стримував віддих і, причаївшись і насторожено прислухуючись, очікував,

чия, нарешті, візьме, і до кого і як доведеться пристосуватись . . .

Липневий вечір 1920 року. На вулицях Чорного Острова пустка, і щільно зачинено віконниці всіх жидівських крамниць . . . У повітрі хмарою навісає неспокій . . . Не видно ні Рухлі, ні Шенглі, ні чепурної покоївки з каро-

оким дівчатком . . . Зник кудись і Держиморда, хоч його і не встиг ще замінити самовпевнений, по самі вуха самозакоханий, безграмотний советський міліціонер.

— Ну, і що чути? — питає борода-тий з довгими пейсами Янкель Штер, схилившись через частокіл до свого сусіда Давида Штейна, що вже встиг поголити бороду й забути про пейси.

— Гм... Що чути? Самі знаєте! Українці з поляками тікають... Дика дивізія Будьонного перерізує їм шлях до відступу... Але... ще різно може бути...

— Так, так! Слова ваші мудрі, Давиде! Не знати, чия візьме... Треба при-чaitись, почекаати, а там видно буде...

І Чорний Острів принишк, затаївши віддих: очікує . . .

Зоряна й ласкава, як пестоші матері, липнева ніч... Чорний Острів здригнув-ся від вибуху... До смерті перелякана Шенгля вискочила на вулицю у самій сорочці. Старий Шама не їздив до нічного поїзда і був збентежено насторожений, як і його коні, чейже це десь біля стації вибух! . . . Хто зна, може вже й самої стації нема?

Чорні вікна всіх будинків Чорного Острова дивляться в ніч сліпими біль-мами своїх неосвітлених шиб, але Чор-ний Острів не спить... Ні, ні! Здрігнув-шись від вибуху всім еством своїм, він завмер, прислухуючись до гарматної стрілянини в районі стації, що гуде так грізно, як ніколи раніш... І грізний ре-зонанс тої стрілянини досягає білих стін палацу князів Волконських.

Ходімо ж, шановний читачу, мерщій саме туди, де стріляють! Чейже то дика дивізія по наших стріляє, чейже то на-шим відрізано шлях до відступу!

Ми біжимо навпростець, манівцями. Ми нещадно толочимо чийсь буйні поля та городи... З кожним кроком стріляни-на стає гучнішою... Ледь-ледь ясніє скле-піння небес... Скоро світанок... Ми хо-ваємось у хащах густого, колосистого жита, що росте біля стації, уздовж за-лізничних шляхів на чорній, як вакса землі . . .

Ми швидко звикаємо до однобічно-го монольогу гармат і скорострільів і,

вдивляючись у синьо-сірі сутінки сві-танку, спостерігаємо.

Чи пізнаєте ви, шановний читачу, те місце, де був залізничний міст, через який ми з вами їхали нашим вимріяним експресом? Той міст не існує більше . . . Його зміновано, його саме цієї ночі ви-саджено в повітря разом з потягом, що віз наших ранених та медичний персо-нал! Он бачите: чотири вагони й паро-тяг розбито вщент . . .

Ми чуємо стогін, зойки й останні благання про порятунок наших людей і нашою мовою . . .

— Поранені та медичний персонал? — обурено питаєте ви. — Та хіба-ж це обект для вибухових мін?

— Як бачите, згідно з "етикою" ди-кої дивізії, — так! А після висадження в повітря — це обект для гарматного обстрілу... Чуєте? Він не вгаває, він на-ближається, і перстень його звужуєть-ся... Ми з вами ось-ось побачимо тих, що стріляють...

А тим часом гаснуть зорі, засором-лені злочинством людей... Тихо пестить чорну, родючу землю заховане за об-рієм сонце першими, несміливими, але пристрасно-ніжними цілунками світан-ку... Тихо-тихо нашіптує нам щось над самим вухом жито: про зміст життя простий і глибинно-мудрий, про наше невміння тим життям користуватись, та про те, як люди людям спотворюють його . . .

Друга година дня. Горяче липнече сонце в зеніті. Жагучим промінням до-стиглої любови обливає воно родючі поля і з невблаганністю суворого судді показує нам, що саме роблять люди на цих чорноземних полях, де так ніжно шепоче щось густе жито, низько схиля-ючи обважнілі стиглим урожаєм ко-лоски.

Рештки висадженого в повітря потя-гу мовчать... Ні жадної відповіді на гар-матньо-скорострільний монольог дикої дивізії, що триває ось уже чотирнадцять годин! . . .

Чи бачите ви ту сестру, що так без-страшно обходить це місце великого злочину? Вона шукає живих серед мер-твих під уламками вагонів... Чи бачите, як дбайливо вона нахилилась над тим,

що стогне? Дає йому, спраглому, написися... Вина? Води? Чи, може, вина з водою? Подивіться, як спритно перев'язує вона поранене плече! Скільки материнської ніжності в кожному її рухові! Скільки любові!

Болото і кров на її скромній сукні сестри... Бездоганно-чистою залишилась тільки її сестринська хусточка на голові з маленьким червоним хрестиком над самим чолом. Вона — сестра... Не більше! Але... хіба ж потрібне значне становище на те, щоб трудитися для своєї нації!

Чи гарна вона, я не знаю... Мабуть, у загально-прийнятому розумінні цього слова, — ні!

У неї одне з тих облич, що роблять вражіння не фарбами, не формою носа й не лінією уст, а горінням душі, внутрішнім змістом і виразом очей... На цім місці великого злочину вона виглядає, як справжній післанець неба... Ось вона, за допомогою ще одного чоловіка, переносить пораненого до одного з цілих ще вагонів і... зникає з наших очей...

А тим часом до мовчазного потягу наближаються страшні обідранці в шлічастих шапках... Вони йдуть крадькома, обережно, раз-у-раз стріляючи й очікуючи відповіді стрілом. Переконавшись, нарешті, що відповіді нема й не буде, вони прожогом кидаються до цілих ще вагонів, і ми з вами, шановний читачу, бачимо їх... Ми здригаємось... Невже людство має ще й таку коросту на своїм нечистім тілі?!

Минають довгі, тоскні хвилини... І раптом ми чуємо зойки, що розрізують повітря, мозок і душу... Так кричати можуть ті, що кричать востаннє, — ті, яких рубають шаблею... Ще кілька довгих, як вічність, хвилин, і з вагону виходить дикий обідранець з мордою дегенерата замість обличчя... У "три поверхи" лаючись "по-руськи", він веде... нашу сестру...

Куди? Згвалтувати тут у житі? Чи зразу вбити? Бо... що іншого може зробити з жінкою такий дегенерат? Але... ми чуємо, як він їй наказує вести туди, де є запаси одягу й взуття...

При згадці про взуття, він кидає погляд на ноги сестри, взуті в звичайні грубошкірі черевики...

— Скидай черевики! Швидко! Раз-два!

І в цю ж таки саму хвилину він заважає якусь жінку, яка щосили тікає від нього в жито...

— Стой! — заревів він: — Стой! . . . — і далі слідувала російська лайка.

А жінка тікає ще дужче... Одна мить, один звірячий стрибок, один замах шаблею, і жінка, хрипко зойкнувши, упала трупом на самій межі жита. Витерши закровавлену шаблю об своє лахміття, "хоробрий" вояк армії Будьонного береться до... обшуку ще теплого трупу...

А наша сестра, скинувши свої черевики, сидить на морожку в полі нашого зору, чекаючи своєї черги... Вона очікує удару шаблі в потилицю, вона вже відчуває її гострий сталевий дотик... А покищо вона надхнено дивиться в небо...

Чи доводилося вам, шановний читачу, прощаючись з життям, на блисквично-швидкім кіно-екрані побачити свій життєвий шлях? Окремі постаті дорогих вам людей? Окремі сцени?

Наша сестра дивиться в сліпучо-ясне небо, а бачить... рідне село в Галичині, де татко був дяком... сільську школу, що стала для неї університетом... Рашне одруження без кохання і... допечку... Випадково скінчені акушерські курси... Виїзд до Америки і свою жертвенну працю для порятунку сестер-українок, що так чи інакше потрапили на дно... І наклепи й зневагу так званих порядних людей, як подяку за ту свою працю... І товариські вечорниці, і доповідь, і вистави в затишній, нею влаштованій домівці "Українська Бесіда"... Поворот до старого краю... Світова війна, і знову жертвенна праця на цей раз сестро... ось вона в російським полоні в Києві... А ось вона з братом організує українську владу в Тернополі, очолює шпиталь. А ось... лише пів року тому вона показує американським лікарям польський табір українських полонених у Тернополі, де, тісно притулившись один до одного, лежали наші люди на підлозі, — голі, босі, голодні, брудні й смертельно хорі — поруч з покійниками! О, хвилини справжнього захвату й щастя, коли, завдяки інтервенції тих американських лікарів, їй пощастило понад 2,000 людей врятувати від смерті! Від... смерті! А ось у цій хвилині смерть заглядає їй у самі очі, а порятунку нема й бути не може!

Вона оглядається: той обідранець уже закінчив обшук жіночого трупа; ось він

поклав щось собі до кишені й береться до здирання жіночих черевиків... Чи здиратиме й одяг? Отже, залишилося жити ще дві-три хвилини... Сестра низько-низько схилиє свою голову й дивиться в землю. Ще раз перед її внутрішнім зором майнуло личко донечки і... зникло... провалилось...

— Ей, ти! — почувла вона зненацька густий ліяцький бас над собою: — Хто ти така? Сестра?

У кількох кроках від неї, ледве стримуючи розгаряченого скакуна, спинився середніх літ вершник у шапці-будьонівці й зовсім необідрнаий.

І ось аж два представники армії Будьонного перед нами! Подивіться уважно на їх обличчя, на їх очі! Це люди, що не мають інших бажань, окрім задоволення голоду, спраги та ще інших інстинктів тварини. Це люди, що втратили всякий зв'язок з людяністю й мертві до всього, крім ненависти й жадоби крові, — люди, що горять вогнем помсти до кожного, хто не є такий, як вони...

А чейже наша сестра, що сидить на морожку, простягнувши чисті босі ноги, що має чисту сестринську хустку з маленьким червоним хрестиком і заплямлену болотом і кров'ю поранених братів сукню, не така, як вони... До того-ж вона — з цього, до смерті приреченого потягу!

— Ей, ти! Що мовчиш? Відповідай, коли я питаю! Ти — сестра милосердя?

— Так! — почувлася тиха відповідь сестри, що уважно дивилася в обличчя вершника: тепер уже не знати, хто з цих двох зарубає її...

— А... яка ти сестра? Ти, певно, петлюрівка?

Очі вершника наливаються кров'ю, він усім тілом нахилиється вперед, обличчя спотворюється огидною гримасою: в голові його миттю народжується плян використання цієї петлюрівки в цьому ж таки житті, — вона-ж бо не стара й собою непогана!

— Петлюрівка? Признавайся! — з уст його готова зленіти лайка, приперчена багатим лексиконом дикої дивізії, і кінь його робить скок майже в саме обличчя сестри.

— Я взагалі не українка. Я — полька, — доброю російською мовою відповідає йому сестра...

Дивна річ! Ця сказана по російськи

фразою, впливає на вершника, як холодний душ:

— Гм... Полька, кажеш? А... перев'язувати рани вмієш?

— Я кваліфікована хірургічна сестра ще з часів світової війни! — упевнено й по російському каже жінка...

— Цікаво! А звідки-ж ти так добре по російськи говориш, якщо ти — полька?...

— Ще раз кажу вам, що я військова сестра з 1914 року... Я в російському полоні була, там і російської мови навчилася, — і вона впевнено розповідає, де саме і як попала вона в полон разом з австрійським польовим шпиталем.

— А які-ж то були частини царської армії? — тоном слідчого допитує вершник.

— О, це я добре памятаю, бо-ж вони мене в полон взяли! То були Феодосійський та Брацлавський піхотні полки.

— Ти... правду говориш! Тепер бачу, що не брешеш! Бо сам я — вояк Брацлавського полку!

Обличчя його вмиль зогрілося теплом спогадів про минулі літа, і в очах його з'явився блиск невисловленої ще думки...

— Знаєш ти що, сестра? Сідай... на коня! Я повезу тебе до нашого полку!

Боса жінка підводиться з землі й вухам власним не вірить... То цей... дикун повезе її до себе в полк? Не згвалтує її і не вб'є?! Невже... О, не вб'є він має до неї крихітку людяності?! Невже?! І вона, уважно дивлячись у саму глибину його очей, тихо каже:

— Я... не вмію їздити верхи...

Тоді вершник свиснув... Тим свистом він підкликав підводу, що недалечко вантажила свіже сіно для армії Будьонного...

— Чуєш, ти! — тоном необмеженого господаря становища звернувся він до підводчика. — Завези оцю сестру до села Антонівки! Це тобі якраз по дорозі!

Жінка рвучко взула черевки і, не зашнурувавши їх, попрямувала до підводи... Але не встигла вона сісти, як прозоре повітря горячого липневого дня розірвав несамовитий крик:

— Товаришу командире! Що робити?! — це кричав на все горло той самий обідранець, який, переможна закінчивши "операції" біля жіночого трупа, ось уже пару хвилин стояв за спиною сестри, уважно прислухуючись до

розмови. — Чейже наказ від штабу нашої армії, — в полон жадної душі не брати, усіх до тла знищити!

Морда дегенерата налилася кровю, очі вирячилися, руки цупко стискали держак шаблі . . .

— Смір-р-но! Я — командир, а ти — вояк, отже... знай своє місце! Не твого це розуму діло, і тому ти й не знаєш, що наш полковий фельдшер тяжко захорів, і нема кому наших ранених доглядати! Я... знаю, що роблю! І я за це перед штабом відповідатиму, а не ти!

Обідранець мовчав . . .

— Дурню ти неотесаний! — додав командир, мабуть, для того, щоб його зовсім знищити: — А що як тебе — дурака поранять, — хто тобі перевязку зрбить?!

Обідранець мовчав, остаточно знищений залізною льогікою цього останнього аргументу... Хто-ж, справді, доглядатиме його дорогоцінну особу?!

— Трогай! — наказав командир підводчикові, але не встиг той "тронуті", цебто рушити з місця, як виникла нова перешкода.

— Товаришу командире! — звернулася сестра до свого несподіваного рятувника: — Якщо ви хочете мене, як сестру, для догляду ранених мати... то... відпровадьте мене до тої Антонівки самі! Чейже ви добре знаєте, що я живою не доїду, що мене перший зустрічний вояк з вашої дивізії зарубає!

— І знову-ж таки ти правду говориш! Ти, я бачу, баба з маслом у голові! — усміхаючись, сказав командир і, звертаючись до підводчика, знову вигукнув:

— Трогай!

Командир завернув коня й поїхав з підводкою поруч . . .

— — — — —

Восьма так звана дика дивізія армії Будьонного відступає під тиском українців та поляків . . .

Зоряна тепла ніч. Полки смерті отаборилися в лісі на відпочинок... Наївшись і напившись, сплять обідранці-горлорізи... Дружнім хором хропе військо Будьонного, присвистуючи... Іржуть коні-скакуни, мирно хромаючи свіжу травичку... Тихо пливе місяць дворогим човником по тьмаво-синьому морю . . . До світанку ще далеко . . .

А ось і наша сестра: сидить собі, скрючившись під тією самою підводкою, на якій лежить тяжко хворий фельдшер. Не спиться сестрі! Думки чорними круками посідали довкола неї, і позбутися їх годі! Розмовляючи з тими чорними круками, вона чує... чи, може то їй так здається, що й фельдшер не спить... Ось він досить таки бадьоро перевернувся на інший бік і . . . не стогнав при цьому . . .

“Ану-ж як йому завтра покраніє?” — питає сестру один з тих круків, що хмарою посідали довкола: “Тоді тебе... після огидних знущань... убють... Так, так! І не побачиш ти своєї донечки ніколи!” . . .

Сказавши це, чорний крук бе крилом, немовби притакує . . .

“Інакше й бути не може!” — додає інший. “А як дивізія смерті рушить далі, і труп твій лишиться тут у лісі, ми всі клюватимемо твоє тіло... Так, так! Чи, може, ти думаєш, що вони справлять тобі домовину, що вони... поховать тебе — бідолашну?!

Ні, вона так не думає . . .

— Ви плачете, сестро? — чує вона чоловічий шепіт згори.

— Докторе, дайте мені отрути! Ви-ж, напевно, маєте медикаменти при собі!

— О-тру-ти? А... навіщо?

І тоді, спазматично ковтаючи сльози й сама з власної одвертості дивуючись, сестра пошепки розказує цьому незнайомому чоловікові всю правду: що в далекій Америці вона залишила свою єдину малолітню донечку, що вона — українка, а не полька, і що вона твердо вирішила не дати себе на поталу й знущання цим дикунам... Ні, ні! Краща їй миліша смерть, заподіяна собі самій, зовсім свідомо й власною рукою!

— Ви видужаєте, а мене вбють... Дай вам, Боже, щастя! А мені... дайте отрути! Тоді... згвалтування мене цими звірями не буде на вашім сумлінню! Чуєте, докторе?

Мовчанка... Хропе, присвистуючи, дика дивізія . . . Іржуть коні-скакуни, мирно хромаючи пахучу травичку. Мілливо миготять таємні зорі-світи, і тихо пливе дворогим човником місяць по тьмаво-синіх хвилях неозорого моря...

— Дайте отрути, докторе! Поки не пізно! Чуєте мене? . . .

Шепіт уривається, тремтить і блгає . . . Сестра з болючою насолодою

увяляє собі, як завтра на світанку ці дикуни знайдуть її труп ось тут під цією підводою... Е, ні! Щоб не накликувати підозріння на цього доброго фельдшера, вона вже подбає про те, щоб труп її було знайдено не тут, а десь у іншому місці.

— Докторе! Ви... спите?

Мовчанка . . .

Забувши обережність, сестра рвучко підводиться і, ставши щільно біля підводи, заглядає у фельдшерове обличчя... Ні, він не спить, бо... вона бачить спрямовані на неї широко розплющені очі людини . . .

Довга павза, що триває... хвилину, яка має цілих шістдесят секунд, і яка родить... довіря . . .

— Нахиліться до мене, сестро! Отак! Чи відомо вам, що я — теж українець?! Так, так! І... я зовсім не хорий! Я — здоровісінький! Я штучно роблю собі температуру, я симулюю всі добре мені відомі ознаки тифу... І все це для того, щоб... якимось потрапити до шпиталю... А там... Може, таким чином пощастить мені вирватися від цих звірів... Розумієте?

Вона притакує головою й очима, а він пошепки веде далі:

— А вам, сестро, я пораджу... слухайте уважно й старайтеся якнайглибше зрозуміти мене! Ви будете в оточенні поранених звірів. Вам... уже не двадцять років, і, як медичний працівник з великою практикою, ви знаєте, що страждання, біль і терпіння будять зерно людяности навіть і в заскорузлій душі непоправного злочинця... А людина — це Бог і звір, скуті докупи, — так сказав колись дуже давно Сенека. Ваша добрість, людяність і дбайливість у стосунках із пораненими злочинцями мусить покликати до життя заросле буряном зерно людяности в їхніх душах . . . Вони... їм стане навіть приємно самим собі доказати, що вони теж люди... Вони... самі захочуть бути людяними і... в першу чергу в стосунках з вами... Розумієте?

Так, вона зрозуміла . . .

— А пізніше... шукатимете пляхів для втечі, і я певен, що ви знайдете їх...

Хтось закашляв на сусіднім возі . . . фельдшер замовк, а сестра, сівши на своє місце під возом, завмерла... Чи не чув хтось? Але той, що закашляв, пере-

вернувся на інший бік і захропів, як Ілля Муромець . . .

— Сестро! — чує вона знову шепіт згори: — Такі зустрічі, як ось наша, не забуваються ніколи! Я... хотівби знати ваше справжнє ім'я і прізвище, якщо це не таємниця від мене . . .

— Ні, ні, це не таємниця від вас! . . . Вам я вірю . . . Я вдячна вам і бажаю вам щасливо врятуватися! А прізвище мое — Скубова . . . Марія Скубова . . .

— — — — —

Звичайна селянська хата . . . На лавці під вікном лежить горілиць рясно закровавлене і обідране людське тіло...

Уривчасто, хрипко й ревучо стогне будьоновець... Утробою стогне... Над ним нахилилася скромна постать сестри Марії . . . Перемагаючи ненависть до ворога, звинними пальцями досвідчених рук звільняє рану з цупких об'ємів закровавленого лахміття. Специфічний запах йоду, спириту і ще чогось... Широко розплющені, по самі вінця наляті мукою очі, що шукають контакту з суворими очима сестри-жалібниці, благаючи про порятунок й співчуття . . .

— Ну, ну, вояче, не кричи так, бо я оглухну! — з властивим їй милим гумором каже Скубова, відповідаючи поглядом людини на погляд пораненого звіря: — Кріпись! Бо тепер саме час показати твою мужність! Ще хвилин десять, і все буде в порядку!

А тим часом звинні руки дезинфікують рану. Жадного поспіху, ані натяку на метушливу нервозність! Її рухи елястично-моторні, швидкі, упевнені й молоді. Її очі напружено-уважні, суворі, рішучі й людяні. Вона вся потонула в праці. Її просто нема . . .

Вона не чує, як зойкнули старі двері скрипучі, когось до хати впустивши, як клацнули вони, з розгоном за кимось зачинившись... Вона не бачить, що в хаті вже протягом кількох хвилин стоять двоє, які спостерігають кожний її рух: озброєна револьвером й одягнена в "гімнастюрку", чоботи й штани-галіфе дебела жінка в супроводі озброєного бояка-будьонівця з дегенеративним обличчям потвори.

Ця жінка увійшла до хати з таким розгоном і так підкреслено-владно, як нічим необмежений і п'яний від усвідом-

лення своєї влади деспот. Чейже влада над життям і смертю людей буйним хмелем п'янить і мудріші голови! А в неї тупе, зарозуміле обличчя хтивої самиці, що так і каже: — “Ось, яка я — особа”! У неї загоріле й порепане від сонця й вітрів обличчя, пошерхлі губи й гострі, як жало, — жорстокі очі... У неї стрижене, давно нечесане і ще давніше немите волосся, яке, висмикуючись буйними патлами з-під новенької “будьонівки”, падає їй на чоло . . .

Обоє завмерли біля порогу, пильно спостерігаючи . . .

Тишу в хаті порушують лише уривчасто-хрипкі зойки пораненого. Мовчазно працює, схилившись над ранами, Марія Скубова. Білий широкий бинт, окреслюючи півкола в повітрі, слухняними навоями лягає раз біля разу на пошматоване людське мясо, оточуючи його дбайливо-ніжними пелюжками милосердя та людяности . . .

Озброєний шаблею вояк з обличчям потвори порушує мовчанку: він щось говорить своїй “дамі”, огидно підморгує в бік сестри.

— Мовчи! — відрубє “дама” і, не глянувши в бік вояка, додає на його адресу лайку зі специфічного лексикону дикої дивізії.

Здригнулося повітря в селянській хаті, здригнулися й почервоніли стіни. Здригнулася сестра-жалібниця і, спинивши лет руки, завмерла... оглянулася... На якусь коротку, як блискавка, мить очі обох жінок зустріли.

Тоді та, що вилаялася, салдатським кроком наблизилась до тої, що почервоніла . . .

— Тебе треба булоб убити негайно! Ти-ж з того потягу!

— Товариш комісар! — хрипко вигукє поранений, і очі його палахкотять, як у лихоманці: — Ця сестра... Не руште її! Вона, як мати рідна... Не вірите?! Он, гляньте, — молока для мене випросила!

І показавши очима на глечик з молоком, що стояв на столі, він знеможено заплює очі.

— Знаю! Чула! — відповідає жінка в штанах-галіфе: — Політкомісар дивізії смерті все знає, все бачить!

— Будеш жить! — виголошує вона безапеляційний вирок приголомшеній сестрі . . . І, хляснувши долонею по плечах тої, якій дарувала життя, політ-

комісарша зникла так само несподівано, як і з'явилась, а за нею слідом і вояк з обличчям потвори, нагородивши сестру на прощання поглядом оскаженого садиста, що на цей раз був позбавлений приємности задовольшити свій кривавий апетит . . .

І знову зойкнули старі скрипучі, давно немазані двері... А зойкнувши, клацнули, з розгоном зачинившись . . .

На цей раз Марія Скубова чула і зойк, і клацання дверей, на цей раз вона бачила, кого саме ті двері випустили . . .

Квітень, 1952 р.

КОХАННЯ І КОНІ

— Чому я не женюся?

Нічого дивного . . . Я вам зараз висясню. Бачите, воно так: у жінок бувають незглиблені почування . . . В тому то й річ, що не всякий може їх збагнути. Я дивлюся завжди реально. Кожна жінка буває незбагнена, а гратися з її почуваннями, це так, як гратися з вогнем.

Не вірю я в кохання як таке, а вірю в моменти, які рішають на ціле життя. З жінкою треба поводитися так, як з конем — значить: треба показувати їй свою силу, і рішучість в даному моменті . . . У всякому разі жінки найбільше цінять тих, що мають до діла з кінями.

— Значить: конокради?

— Не конокради, а кавалеристи і артилеристи.

— А тренярі? (обозники).

— Вони евентуально мають щастя більше у молодиць.

— Ну, а ви?

— Я . . . бачите, маю рев-ма-тизм.

— Іване, питається кум, — що-ж тобі сталося? Та-ж твоє око цілком сине! Іван: Моя жінка обкидала мене вчора квітами!

Кум: Тяжко мені зрозуміти, як від квітів можна мати такі попідбивані очі?

Іван: Тобі тяжко, але це для мене зовсім зрозуміле, бо вони були в вазонках.

ВИПРОБУВАНИ І СПРАВДЖЕНІ ПРИПИСИ

Jane Ashley

HOME SERVICE DEPARTMENT

The Canada Starch Company
Limited

ПРОДУЦЕНТИ

Canada Corn Starch — Mazola — Silvergloss Starch — Benson's Corn Starch
Karo — Lily Corn Starch — Crown Brand Corn Starch — Limit.

JIFFY SAUCE

- 1 склянка CROWN BRAND Кукурудзяного Сиропу
- 3 ложки масла
- 1 ложечка ванілії або цитринового витягу.

ПОКЛАДІТЬ CROWN BRAND Кукурудзяний Сироп і масло до ринки.

ПОЛОЖІТЬ ринку на середнє огріття; чекайте аж закипить, постійно мішаючи.

ЗДІРМІТЬ з печі; додайте ванілію чи витяг з цитрини.

ПОДАВАЙТЕ гарячим на пудингах, пенкейках і вафлях, або холодним на мороженому.

ДАЄ 1¼ склянки.

SHORTBREAD COOKIES

- ½ склянки BENSON'S або CANADA Кукурудзяної мучки
- ½ склянки цукру до шкляни
- 1 склянка пересіяної мучки до лєвого
- 1 склянка масла або маргарина

ПЕРЕСІЯЙТЕ сухі складники разом в миску. ЗМІШАЙТЕ зм'якчене Масло з сухими складниками ложкою, щоб з'явилось тісто.

ВИРОБІТЬ тісто в ринку в промірі около 1 цалі. (Якщо тісто є дуже м'яке, прикрийте і прохолодьте перед виробленням).

ПОЛОЖІТЬ на незагрітєву блину до печива около 1½ цалі одна від другої.

СПІОЩІТЬ тісто виделкою, намученою; відокруйте покращеними горіхами або ягодами, як бажаєте.

ПЕЧІТЬ в повільній температурі (300 ст. Ф.) 20—25 минут, або доки краї легко не зарум'яняться. ДАЄ 3 до 4 тизини коржиків.

ЧОКОЛЯДОВІ КОРЖИКИ: Збільшіть цукор до 2/3 склянки. ДОДАЙТЕ 3 ложки какао до сухих складників.

КОКОСОВІ КОРЖИКИ: ДОДАЙТЕ 1/3 склянки м'якого змелених кокосових горіхів до тіста; добре вимішайте.

OVEN-BARBECUED CHICKEN

- 3 фунти курятини до смаження
- ¼ склянки MAZOLA Кукурудзяного Олію
- 1 склянка чіті сосу
- ½ склянки оцту
- ½ склянки води
- ¼ склянки MAZOLA Кукурудзяного олію
- 2 ложки цукру
- 1 ложка покр. цибулі
- ½ ложечки солі
- ¼ ложечки перцю
- 1 ложечка вустерширського сосу.

Покрийте курятину на куски як до подання; добре їх випаїть. Дайте 2 ложки MAZOLA до плоскої, неакрытої ринки.

Положїть туди курятину, шкіркою до дна ринки, де кладїть один кусок на другий.

Насмаруйте верх і боки курятини 2 ложками MAZOLA.

Печїть в уміркованій печі (375 ст. Ф.) через около 1 годину.

Приготовте барбікю сос змішавши довший оставших складників разом в мисці.

Накладайте цей барбікю сос на курятину, продовжуйте смажити через дальших 30 минут, або доки не зм'якне.

Накладайте сос що 10 минут. Подавайте гарячу з соусом. ДАЄ 4 подання.

Смажени в печі курятини. Не делайте Барбікю сосу. Печїть як вище 1½ години. Оберніть, щоб зарум'янилось з обох сторін; накладайте на курятину MAZOLA підчас печення.

Леонід Лиман

Гришка Перепелиця

А ось і Онопріїв Гришка йде. Григорій Перепелиця, представник нового радянського села, як його величали уповноважені райцентру. Коли хто з селян, щоб щось випитати в Гришки, починав розмову: Ну що, як діла? Що робимо? — то Гришка цілком серйозно відповідав: Та строїмо нову жизнь.

В церковному домі, що стояв у центрі Бакумівки, тепер була сільрада. Там завжди крутився Гришка. Сюди десятники зганяли куркулів і підкуркульників, розносили нові посвідки на культзбір, подходящий налог, мясоздачу. І завжди, до пізної ночі, в сільраді роїлося людьми. Самовпевнені і сміливіші селяни шкиглювали з Гришки, зачіпаючи його різними запитаннями:

- - А ти-ж казав, що з першого вже в кооперацію матерії привезуть?

- - Та от, — сердився Гришка, — Пуанкере війну готує. Треба сначала тяжолоу промишленность построїть, а тоді вже легку. Потерпїть нада, потерпїть.

— Гришка, а скажи, що буде тим, хто в колгосп не вступить?

Гришка мовчав з виглядом людини, що все знає, і це було страшніше за відповідь.

— Советської власті ще ніхто не обдував! — кидав Гришка, коли його погрозливе мовчання було недостатнім аргументом.

Всі кишені Гришчиного одягу вивувалися від згорнених у дудочку сувоїв паперу. Це все були інструкції з різних районних установ, згідно з якими Гришка “строїв нову жизнь”. Коли хто з йому підлеглих активістів запитував: “Ну, що сьогодні, Гришка, робимо?” — тоді Гришка заклопотано розводив руками: “Та не прислали нам інструкцій!”

Район вимагав, щоб Гришка Перепелиця склав плян роботи сільського активу, лочастіше прислав звіти про пророблену працю, а це було для Гришки найскладнішою справою.

На тому тижні за невиконання пляну

мясоздачі вигнали з хати Івана Никодименка, і Гришка отримав бойове завдання влаштувати в цій хаті за допомогою комсомольської ячейки червоний куток. На стінах порозвішували гасла: “Виконаємо п'ятирічку за чотири роки”, “Наздогнати й випередити технічно й економічно передові капіталістичні країни”, “Хай живе восьме березня — міжнародний день жінки-робітниці”, “Геть попівшину! Релігія — опіюм народу”. Червоний куток Бакумівки отримав “по рознаряду” з району шашки, шахмати, репродуктор, книжки. Закипіла робота червоного кутка. Передова сільська молодь була застрельщиком у культурномасовій праці, але маса сільської молоді оминала червоний куток. Про це в районі комсомолу проговорився Гришка і тому через деякий час він отримав гостру інструкцію притягти до участі в роботі червоного кутка найширші прошарки селянської молоді. Заматюкався з пересердя Гришка: “Ну шож. Будемо работать за інструкцією”. Першим завданням треба було розгромити досвітки, ці пережитки минулого. Гришка скликав своїх найближчих помічників і під секретом сказав: “Робимо наскок на досвітки”. Від тоді, як Уляна Підлісна набігала другу дитину, в неї щоночі були досвітки: вона мала простору хату, парубки приносили топлива і “карасіну”. Високо на комині блимав каганець, витворюючи напівсутінь; в різних кутках кімнати на соломі й на оснонах ворушилися невиразні силуети невиразних постатей. Досвітки — це був замкнений у своєму складі трест парубків і дівчат. І новаки потрапляли сюди лише тоді, коли їх органічно сприймало це середовище. Перші дні новакові доводилось нелегко; досвідчені дивились на нього з погордою: ти ще нічого не знаєш. Новак приходив з набитими “до отказу” кишеннями з тютюном, гарбузцями, соняшником, бо, щоб завоювати симпатії, він мусів ча-

стувати неофіційних верховодів досвіжків. До пізної ночі, а то й до ранку горів каганець на комні Уляни Підлізної.

Маре, хо?

— Нехо.

— Петька, та не дуже.

Раптом хтось страшенно знадвору застукав у двері й вікна:

— Откройте!

В хаті одні говорили, щоб відкрити, другі, щоб ні.

— Откройте, то краще буде. Откройте, це комісія.

Хтось пішов відчинити двері:

— Що хочете, щоб морду набили?

Але гурт постатей збиває його з ніг і ввалюється в хату.

Гришка дає наказ:

— Світи!

Він пізнає згорнені в клубок окремі постаті з похованими в овечих комірах і великих платках обличчями. Гришка хапається за кожну голову, щоб впізна-

З цієї контрольної вежі контр олюють осідок і злет літаків

ти, хто прийшов на досвітки. Гришка дає наказ:

— Пиши: Іванець Марія, Хомків Петро.

Коли Гришка задирав голову своєї жертви і стягав платок, запалювався черговий сірник і бойова бригада Гришки Перепелиці з насолодою розпізнавала обличчя знайомого парубка чи дівки.

— Ага! — кричав Гришка, — не хочете строїти нового побуту! Почекайте, ми вас проучимо! Глитайні слухаєте! Червоний куток ми для кого влаштували?

В одну мить спалахнула бійка: як груша, Гришка покотився на підлогу. Піднявся крик, погрозовий і розпачливий:

— Ага? Будеш?

— Бий його в морду, я його знаю.

Коли Гришка почав кричати:

— Міліція! Де міліція? Негайно міліцію! — тоді дебели мязисті парубки припинили бійку, і бойова бригада комсомольського активу, яка бореться за новий побут, вилетіла з хати.

На другий день дядьки сміялися з подряпаного обличчя Гришки.

— Почекайте, ми всіх притягнемо до суворой відповідальности!

— Куди йдеш, Гришка?

— В кооперацію.

— То ходім.

Бакумівська споживча кооперація стояла на найбільшому вигоні в центрі села. Кооперація була не лише місцем торгівлі, а одночасно помешканням, де селяни провадили свій вільний час, особливо в зимові місяці. Полиці були майже пусті; за гроші крамниця не продавала майже нічого. Непорушно лежала мануфактура й інші промтовари, які можна було купити за хліб або за крашанки. За прилавком ходив продавець, якого всі звали Сергієм. Він скоріше нагадував сторожа, ніж продавця.

— Сергій, а коли сірники будуть?

— Должни бить на днях. Вже є рознарядка.

— А коли, Сергію, продаватимуть черевики?

— Які черевики?

— А ті, що ви з райспоживспілки отримали.

— Наряду черевиків не було.

Пересміхуються дядьки: “І кого він хоче обдурити?”

А ось і Гришка Перепелиця появився. Йому, розступаючись, дають дорогу, і переможним кроком він іде до прилавку.

— Коли службовцям видаватимете цукор?

— Як затвердить розпорядку райспоживспілка.

— Тоді зважте мені крупу.

— Крупи вже немає.

— Як то?

— Булоб раніше приходить.

Гришка очевидно розсердився: як це йому, відповідальному працівникові, не вистарчило крупи? Але він не став піднімати бучі, лише незадоволено буркнув під ніс: “Ну гаразд. Я це питання поставлю на президії сільради”.

Бакумівська споживча кооперація видавала державний пайок службовцям і учителям. За здалегідь заготовленим списком Сергій відважував скупі кільограми й грами необхідних продуктів, яким так були раді зголоднілі сільські активісти й районні представники.

Приїхав у сільраду інспектор з району. Рижий і непривітний. В довгій червоноармійській шинелі і тсавіохемівській спецовці. З портфелем. А в портфелі інструкції. Десятники побігли за Гришкою. Найшли його в кооперативі. З острахом і почуттям героїзму йшов Гришка в сільраду.

— Ну як работа йдъот?

— Та нічево. Нову сознательность в масах виховуемо.

— А ішо что?

— Ми взяли на учот несознательні елементи...

— А ішо что?

— Перед клясовим ворогом ми вопрос поставили руба...

— А ішо что?

— Ми ставимо на соціялістичні рейки наш передовий сектор.

— Правильно работаете. А тепер, товариш Перепелиця, закуримо.

Гришка Перепелиця мав репутацію упертого активіста, де був прорив, туди посилали його. Інспектор з району сказав:

— Ваша сільрада, товариш Перепелиця, по району стоїть на шостому місці. Добийтесь, щоб вона стояла на першому.

— Постараємося.

— А отой, як його...

— Та Дубовик Микола, — і Гришка почав з запалом розповідати про цього Дубовика Миколу, який був більмом в очі для всього місцевого активу. Він жив за Ониськовим вигоном на підвищеній місцевості, і його криту червоною черепицею з зеленими віконницями хату видно було майже на все село. Крита черепицею хата і зразковий порядок у подвірі малиб символізувати багатство Дубовика, його куркульський характер. Але за всіма законами він лічився незаможником, це для нього покищо було порятунком. Коли кого з бакумівчан притискали в сільраді: То коли ти вже подаси заяву до колгоспу? — то той виправдувався: А чого Дубовик Микола не подає? Кажали не раз Дубовикові в сільраді: "Каятимешся, але буде пізно". Дубовик опирався: "Посмотримо".

Якось увечері, шалаючись по Бакумівці, Гришчині хлопці пронюхали, що Микола Дубовик заколов кабанця. Хитрий Микола Дубовик вже давно збирався заколоти кабанця, але протривалась жінка:

— Давай, Миколо, ще погодуємо, щоб було сало хоч у два пальці. Може хоч до жнив вистарчить сала.

Але чула Михайлова душа, що кожного дня може наскочити ударна бригада і конфіскувати кабанця. Жінка ж усе сподівалася, що до них чіплятимуться. Але коли в Задорожнього Петра забрали корову, упертість Дубовикової жінки зсезла. Вона бачила у вікні, як до Задорожнього прийшла Грищина бригада. Вийшов на поріг Задорожний:

— Ну що скажете, хлопці?

— По корову прийшли.

— По яку корову?

— Ну, ти, осторожно говори з представниками радвлادی. З злосними неплательщиками ми не панькаємось. Ідїть, хлопці, залигайте корову, чого стоїть?

— Так ото так! І тож свої люди, — ледве не заплакав Петро Задорожний.

Коли пізно ввечері Микола Дубовик

сумний, наслухавшись на кутку різних розповідей, повернувся додому, жінка сказала:

— Заколемо кабанця, а то заберуть анцихристи. Думалося, підросте до Векодня.

— А яж тобі давно говорив.

Не давало Гришці Перепелиці спокую Дубовикове сало. Став намовляти Гришка своїх хлопців підкопатись під Дубовиків закрам і забрати сало. Стали хлопці чухати потилиці: боятися. А що буде, як влімаємось?

— Ну, спробуємо. Що буде!

В темну ніч хлопці підікрались під Дубовикову хату, почали підкопуватись під закрам. Вибехкали велику яму.

— Ну, а тепер хто полізе за салом?

— Лізь ти.

— Ні, я не полізу.

А в цей час хитрий Микола Дубовик вже сидів у закрамі над діркою з сокирою і чекав, хто перший підставить голову.

— Я полізу, сказав Гришка, — але мені буде половина сала.

— Лізь.

Лише Гришка Перепелиця просунувся в закрам, як по його черепі на лобі похованулася Дубовикова сокира.

Зойкнувши, Гришка застряв у виритій норі. Хлопці за ноги витягли його назад.

Всі з переляку мовчали. Закрутили якоюсь ганчіркою поранену голову. Микола Дубовик мігби легко прикінчити злодія, але не хотів цього робити, побоювся. Все одно, зюкнувши його по голові, він на другий день довідається, хто зазіхав на його сало.

Гришка втратив свідомість і бурчав щось невиразне. Хлопці взяли його під руки і поволокли городами. Всім, що трапилось, вони були страшенно перелякані. Все село знатиме, і їм буде тепер соромно показатись людям на очі. Щоб замести сліди, вони вирішили вкинути Гришку в ополонку на трощинські. Весною підчас повені вода все знесе, і від Гришки не залишиться ніякого сліду.

Повели хлопці Гришку Марянковою левадою. Щось недобре він зачув. Минулої осені він ходив цією левадою ночувати до Трохименкової Насті. Пев-

но догадався, куди його ведуть. Почав кричати, хлопці його вговорювали, але даремно. Гришка вів себе як п'яний чи божевільний.

— К телефону! Пустіть мене к телефону! Соїдніть з районом!

Загавкали собаки, але з людей ніхто ніде не озивався, хоч неприродний крик Гришки Перепелиці було чути далеко.

Хлопці з переляку порозбігалися, залишивши Гришку. Ніхто не знав, як він, окровавлений, на ранок опинився в сільраді. Його негайно було відвезено в райлікарню. Переказували в Бакумівку, що рана на лобі швидко зажи-

ває, але якесь "осложнення", бо Гришка лежав, покинутий хлопцями-активістами, на сирій землі. В райгазеті було написано: чергова вилазка клясового ворога. Ворог не спить.

В Бакумівці почалося "слідство". Писали акти і протоколи. "Допрашували". Всі знали, що Гришчин батько Онопрій нахвалився під горячу руку задавити його, але ніхто не знав, яку версію свого поранення видумав Гришка; звичайно, не вірили, щоб він сказав правду, а Микола Дубовик також мовчав і вже сам не рад був, що таке трапилось.

Проспектор пошукує за золотом у горах

КРИВИЙ РІГ

При вимові назви міста у кожного, хто бував горячого літа в Кривому Розі, постають в уяві покриті пилом червонясті руді будинки, дерева і вулиці. Такої пори Кривий Ріг — непривабливий. Свіжу прохолоду можна знайти хібащо в міському парку, на стоці річок Інгульця й Саксагані.

Кривий Ріг, поруч Донецького басейну, — найбагатша частина української землі. Підземні надри Криворіжжя постачають залізною рудою не тільки Україну, а й увесь ССРСР. З річного добутку руди всього ССР на Кривий Ріг припадає 60%.

Спиномся коротко на заснуванні міста. Про це красномовно розповів мені 1939 року найстарший криворіжець, 84-літній Лепеха, “нащадок Запорожців” (як він сам про себе висловився):

— Ще коли прадід мій бився на Жовтих Водах, тоді тут нічого не було. Так, от, по смерті Богдановій, прадід мій не захотів датися москалям у шори та й чкурнув до Низу. По дорозі він набрив на свіжий хутірець, що стояв на теперішній Чорногорці, трохи нижче, де заливаються Саксагань та Інгулець. Заїхав та й попросив у господині корячок горілки, щоб прополоскати козацьке горло. Вона, спасибі їй, винесла моему прадідові доброї оковитої та запросила до господи. А в світлиці сиділа, нсначе пава, повненька, як та маківка, господарська дочка. Мій прадід закусив уса та й став сам не свій: так зачарувала його та персона. Як там далі було — невідано, але знаю, що господар хутірця був козак Ріг. З ним то прадід мій і ходив на бусурменів, отих татар кримських, що наш християнський люд у неволі морили. Одного разу в бою козак Ріг переломив собі ногу та й каже моему прадідові:

— Одвези мене, товаришу мій, до мого хутірця, а я віддам за тебе мою дочку.

Зрадів мій прадід та й сповнив волю старого Рога, а сам перекодя й спра-

вив весілля, бо таки оженився з красунею Рогівною.

Так ото й звали хутірець той Рогом, а пізніше стали називати Кривим Рогом, бо старий Ріг таки добре шкутильгав. Зате всі його шанували. Він же край наш боронив од бусурменів.

— Пізніше, — закінчив Лепеха свою розповідь, — із хутора виросло село, а потім стало місто, а вже назву наші люди не захотіли змінювати, бо ще й досі шанують козака Рога.

Отже, Кривий Ріг засновано козаком Рогом. Це ніяк не збігається з думкою одного історика, який висловив був здогад, що назва міста походить, мабуть, від того, що схрещуються глибокі балки з річками, які (балки) нагадують кривий воловий ріг.

До першої світової війни Кривий Ріг та його околиці (майже на сто кілометрів уздовж Інгульця й Саксагані) були місцем визиску, переважно чужинецьких компаній. Московські большевики, що прийшли в Україну, прикриваючись гаслом індустріалізації, забирають майже всю залізну руду та виробляють з неї до Московії. Україні не лишається й 10% річного видобутку та продукції з нього. Не дбають большевики і про устаткування міста (в той час, коли в самій Москві постають нові міста з непоганими, порівнюючи до царату, комунальним обслуговуванням). Шахти дуже мало механізовані і мають назагал “патріархальний” вигляд. (Допотопні коногони з вагончиками — основні засоби пересування руди. З самими кінями обходяться, як і за царату, по-звірячому. Здорових коней спускають у шахти, де коні від темряви сліпнуть, бо їх до загину не піднімають наверх. Якщо кінь вибивається з сили і падає, його підносять на землю і віддають на миловарню). Лише дві доменні печі, побудовані в 20-30 рр., трохи вигідніше відрізняються від усього іншого. Більших заводів (виробень) у місті нема.

В Кривому Розі існували два інсти-

тути: індустріальний і педагогічний. Коли в педагогічному ще дозволяють викладати наполовину українською мовою, то в індустріальному майже все, особливо технічні терміни — по-московському. Таким способом, індустріальний інститут — чинник обмосковлення. Студенти, що закінчують цей інститут, ясна річ, українських технічних термінів майже не знають. Крім драматичного театру, у самому місті було перед другою світовою війною лише два кінотеатри. На криворізький район виходить один часопис "Червоний гірник". Управи шахт та партійні комітети видають ще суто-гірняцькі газетки-метелики, переважно по-московському. Однак, не дивлячись на наставлену політику обмосковлення, українська відпорність у цьому місті, оточеному хвилястими ланами, дуже сильна. В самому Кривому Розі українською мовою говорить не менше 70% населення. По селах — нема що й казати: з мовного боку вони такими й лишилися, як були. Натомість, по шахтах, де багато зайшлих робітників, московська мова переважає.

В наслідок того, що з-під землі вибирають руду, під містом і околицями утворилося багато проходів, своєрідних погребів. Нерідко буває навіть осідання землі, а це змушує людей переселятися на інше, віддалене місце.

В історії Кривого Рогу поважне місце займає повстання змобілізованих більшовиками українців. Про це докладно писав Ю. Степовий у своїй повісті "В херсонських степах".

1942 р. німецькі фашисти розстріляли на околиці міста, над "шурхо" (глибока яма, викопана з метою дізнатися, чи є в тому місці руда) понад 20 українців, переважно прибулих націоналістів з Галичини. Серед розстріляних були місцевий поет Михайло Пронченко та прозаїк Іван Потапенко. Над місцем розстрілу підпільний осередок ОУН нераз ставив хреста, якого поліція зразу-ж забирала.

Оце коротко про багатий надрами Кривий Ріг та про його гірку недолю.

Ярс.

Оскар Вайлд

Доля Королівни

(Бретонське)

Сім зірок у водах рівних,
І сім по небу вшир;
Сім гріхів на королівні,
Глибоко їй в душі.

Троянди кровю в ногах,
(Кровю в червонозолотній косі).
І де полід груддю черес, ах,
З троянд найтайніші всіх.

Гарним є лицар, що вбитий спить
Між рогози й тростин,
Дивись, як риб ладен спожить
Сонм тощій мертвих тлін.

Красним є паж, що там лежить
(Злотний одяг без ціни),
Дивись, як круки мчать в блакить,
О, як чорна ніч вони.

Чого жде їх зимний мертвий прах?
(Бачиш кров їй на руці.)
Чому червоне на ліліях?
(Бачиш кров на тім пісці).

Мчать двоє верхи з півночі й гір,
І двоє з півдня й низин.
Для чорних круків предобрий пир,
За королевнин скін.

Один лиш є, що любов йому ціль,
(О, червоним кривавий мох!)
Він вирив могилу між темних вільх,
(Одну для всіх чотирьох.)

Зник місяць у хмарнім димі,
Зник і в чорних водах він,
Гріхів на душі її сім є,
На ньому гріх один.

Переклав В. Державий

— Мамо, чому ти поливаєш квіти?
— Бо вони, щоб бути гарними, мусять багато пити.
— А чому-ж наш тато такий негарний, як напеться?

— Кумо Оксано, позичте мені, будь ласка, вашу мітлу.
— Я б з радіої душі, кумо Параско!
Але оце чекаю чоловіка з пивної.

Оксана Керч

ВЕРОНІКА

Коли проклята “умеда” дошкулює так у столиці, що не можна ночі проспати — тоді згадуєш маленьке містечко з античною назвою, сніжнозубий усміх пані Слави, її привабливе запрошення, і наспіх спакувавши необхідну одержу, рушаєш до залізничного двірця на площі Конституції. Післяполуднева спека ще доганяє нас у швидкому поїзді, ще трохи чується важкий запах чогось спаленого, їдкий сморід застоєних вод і бочок на фабричному півдні міста і врешті ви вільні. Бо, минувши Саранді, Кільмес, віздимо у сферу вільного вітру. Обабіч поїзду поля, порослі фіолетовими, запашними будяками, а серед них німіють, мов кам'яні баби, — корови. Десь на третій дорозі, що вирине під високими свкаліптами, часом згупотить стадо незагнузданих коней.

На малі стації виходять зустрічати нас чорняві “сеньоріти”, а “калеро” у широких, сказати, чумацьких, шараварах припинає до дерева коня з цяцькованим сідлом. І стоїть такий парубок з сліпуче білим шалем на шиї, а під чорним “сомбреро” біліють зуби. Такий чорно-білий і кінь його і, як пан, нерухомий. Стоять коні під спекою, як поліхромна статуя. Так, але ж Вероніка... Вероніка це теж властиво залізнична стація, електризована тільки в центрі. А центр — кілька вуличок, парк з молодими деревами і велитенський кольоровий “колективо”, що їздить до Пунта Індіо.

На тому індійському березі ми замість індіян знаходимо, о боги!, чудову волинську садибу з пасікою, садком та потомками козаків п. Лебедів.

Їхня садиба немовби перенесена зза тисячі кілометрів над це бурхливе море. Гай, гай!

Уявіть українську матрону з привітним обличчям, тоненьким, довгуватим носиком та ніколи не зникаючою усмішкою на устах. Це якась полковничиха зі стародавньої темперавної карти-

ни, тільки суконка трохи модерна і... папіроска в зубах.

На наш здивований погляд, вона усміхаючись пригадує давні часи, коли то вона 16-літна відданиця — навчилась тієї штуки від свекрухи.

І пливають спогади про зимові засніжені вечори на рівенській рівнині — про натопаєну грубу, про дячиху, що прийшла відвідати жінок і собі покурює грубезну на палець папіроску.

Усміхаючись, п. Лебедева показує козацький пояс, що зберігає тут у далекій чужині — вишиті сорочки й заховані у найглибшій схованці милі спогади з далекої батьківщини.

Як то рід замовив картинку у хлопця самоучка, — як то боялась колись принести з дровами дерезу, щоб у хаті сварки не було. І забуваєш на хвилину, що ми в країні пал'ям і москітів.

Неподалеку українка має пансіон. Але вона соромиться, що вона українка. Чомусь їй почесніше зватись “гажегою”.

Кольонія біля Вероніки це безмежні поля соняшника і кукурудзи. А на віддалі двох, трьох і більше кілометрів один від другого хуторі. Це наші люди живуть спокійно, працюють і по своєму Бога хвалять. Одні — ці найвартісніші, — згуртовані в Філії “Відродження”, влаштовують вечори, сходи, збірки — читають газети, книжки. Їхні хати — це українські оази. От хоч би нова хата п. Савончака. Цей лемко не лише сам зробить цеглу, сам поставить хату, прекрасний садівник і господар, але й живо цікавиться громадським життям. Це громадський діяч в найкращому розумінні того слова ще з краю. Так, як у краю він купував поле під будову “Просвіти”, так і сьогодні його зустрінете там, де того вимагає суспільна потреба.

У затишній хаті тої милої родини ви відпочинете від аргентинської спеки. Тут запахнуть васильки й левкої, чорно-

бривці й маки, а струнка мальва витягнулась до вікон.

Трохи далі на багатому подвір'ї п. Кузьми ви дізнаєтесь усіх новин тутешнього життя. Тут завжди людно і гамірно.

Крім людей того тилу, подиблете й таких, що довгими роками судяться за межу, хоч поля в них безкраї. Та літа пливуть, багатства прибуває, але ненависть у серцю до сусіда за межу триває і, здається, триватиме до смерти. Такі люди здебільша живуть самотньо на своїх хуторах і до товариського життя їх притягнути важко.

Але є ще й третя порода наших земляків. Це так зв. "веруючі". Це ті нещасливі, що підпали під впливи сектарів і сліпо їм служать.

Вони читають Біблії прислані їм з канадійських лъож у російській мові. Вони не беруться до ніякого підприємства, що моглоби їм принести грошеві користі. Вони не посилають дітей до шкіл, вони не лікують хвороб. Словом, вони з наказу "братів" живуть у найбільшій темноті й страху перед пом-

стою демона, яким їх залякують на "собраніях" "брати". Їм не можна опівати пісень, читати газет, ні книжок. Цікаво, що вийняток становила большевицька газета "Світло", тепер "Знання". Це можна читати.

Тенденції "братчиків" прозорі й шиті грубими нитками.

Але грубіші й твердіші голови "верующих". Коли дивитись на них, зроджується думка про великі завдання нашого духовенства та інтелігенції на тих диких пустарях українських мас! От, куди-б спрямувати невичерпну енергію політично вироблених чинників!

Залишаємо "верующих" з їх демонічними книгами (маде ін Руслянд — вія Канада) й спиняємо очі на чудових хмарах. У нас таке багате нашарування хмар принеслоб зливу хоч на пару день. А тут вони не віщують дощу. Вони чудові в позолоті заходячого сонця на великому без берегів, небі. Яка прекрасна декорація грандіозного театру.

Згадується інше небо, далеке, омріяне.

Водний шлях Сен Лоренц

Ваш лист є важний

Коли ви пишете лист, будьте певні заадресувати коверту чітко, докладно і компетентно.

- Намагайтеся, що треба покласти ініціали або хрестне ім'я адресата.
- Завжди подайте число, вулицю, число поштової зони (де це вимагано) місто або містечко і провінцію в адресі.
- Покладіть свою зворотню адресу в горішньому лівому розі коверти.
- Коли ви пишете до місцевостей поза Канадою, завжди подайте повністю назву цієї країни.
- Завжди наліпте властивий поштовий знак. Якщо сумніваєтесь, sprawdite в Поштовому Уряді.

**ПОВНЕ І ЧИТКЕ АДРЕСУВАННЯ
ПРИСКОРЮЄ ДОРУЧЕННЯ ПОСИЛКИ**

CANADA POST OFFICE

В. Барка

Небезпечний дуб

(Розділ з роману "РАЙ")

Менша білява, як голубеня; в червоно-бруннатній одежці; Старша в ясно-зеленій одежці; волосся мов пасмочка на кукурудзяних качанах, спадає на плечі.

— Будеш за коси смикати? — питає старша. Менша жмуриться:

— Не буду.

— А будеш піском обсипатися?

— Не буду.

— Бери лопаточку і памятай, що сказала.

Побігла менша до щебетливого, як синички в лузі, товариства одноліток, що заклопоталося на піску: висипає горбки, припліскує долонцями, щось буде, а потім само-ж і руйнує, цебто повторює заняття всього людства.

Стороною, за кльомбами (сліпучою соняшно - рожевою пастеллю!), за зеленими лавками, за білою пишнотою ямину і темними рукавами косен — війна.

Хлопята з жовтими від літньої жароти чупринками, як суха трава в степу, коли її обвіє пилоч від квіту, -- хто-ж цього не знає? — хлопята ведуть регулярну війну . . . одні — китайці, а другі — японці.

— Готуйся до наступу! Струнко! — начальствує голубоокий генералик над японцями, що з кинджалами та рушницями, витесаними з соснових дощок, стоять напоготові.

Мчить, мов джелики, "неутральний" у матроській сорочці.

— Хлопці, скоріш біжіть! Що коло музики робиться . . . скоріш!

Китайці з огненним інтересом визирнули з хованки; вагаються: йти чи ні?

Японці втратили "боевий порядок" і зникли; за ними китайці аж полопотіли в тіннявих алеях.

Щебетлива малеча на піску повела услід їм очима, світлими, як небо.

Під каштанами оксамитна прохоло-

да. Проміння крізь листвяну рясноту просипається шарлатними монетками на пісок і квітшки в оградках, схожі на прямокутнички торта.

Зібрались оркестранти: з таємними, як випростані змії, флейтами та клярнетами; з трубами, яскравими, ніби чорнобривці; з скрилками та віольончелями, щирими, як ластівки та горлиці; і арфа, кросенко - трикутник, приєдналася до них; милотонна і полебединому горда.

Інструменти покладено на стільці; а самі музики виступили на зелені: ждуть . . . звичайнісінька робота відбувається перед ними — спилування дерева. Чи варто з-за цього забувати симфонічний твір, у якому, здається, дух життя проглядає очима, променистішими, ніж звізди? Варто. Зрізають найстарший в парку дуб;—під його червонасточорною тінню забриніла остання золота легенда Запорізького війська.

Прибрані в козацьку барву, сиділи стратеги в наметі, на килимі, тримаючи на колінах коштовно оцвітані шаблі. Радили: чи стати тут, як на терені майпустельній землі, аж коло гір, що на бутнього призначення життєвого, —на них спирається небозвід.

Півтора століття по нараді красувався дуб, закривши груди в мережчато-поритий панцер і бархотний мох; красувався символ предковичного права на землю, очищену від зілля-буряну і хижого звіра, заселену станицями в буйних садах (бідохатними і високохресними!), повними духу козацької волі, як буває налитий келех доброго вина; красувався, мов казковий сторук, вигинаючи лікті на схід-сонця і захід-сонця, до північних хмар і південних вершин; красувався в зеленій мантиї патріярха, грудьми стрічаючи синьозалізни блискавки, зміясті лезами, і рятуючи поселення квіток, що аж при самісінькому

долі горнулися до нього з надією в очах.

Його корона була багатша на дрібні істотки, ніж котранебудь країна: безліч вивірок метушилося в її гушавині і стільки ж птиць концертувало на галузях, а комашок — знаходило пристановище на фігурному листі.

Проміння — потоками, складеними з шовкових струн, бриніло в просвітах. А моріжок біля коріння забив подорожнього присісти і спочивати.

Хто з станичан проходив поблизу, — спинявся і думав:

— Серед безумства сучасного режиму, овіяного чадом ненависницької науки, серед насильства і злого глуму над найсвятішими пориваннями людського серця, стоїть, зелене цей старечний свідок волі і слави запорізького лицарства. Поки стоїть він, козацька справа не пропаща”.

І от дослухало вухо адміністративного дракона, що дуб — реакціонер і підбурювач, що він гілками навиває мрію про непідлеглість перед північною кормигою.

Дзеленчали телефони. Шаруділи протоколи. Рішено: ліквідувати контрреволюціонера за двадцять чотири години. До небезпечного ворога підступила робоча бригада “Зелен тресту”: художокі люди в пошарпаних піджаках та махорчано-газетному димі. З ливами, сокирами, залізним клинням і довжелезною поперечною пилкою заходилися вони коло дуба, як у древні часи — коло мученика, що радніше вмре, розпливаний на часті, ніж зречеться своєї віри.

Напнуто ливви. Підрубано велитня під корінь; врізано пилку з другого боку.

Трудиться робоча бригада під оком суворого, як центуріон, начальника в сірому френчі.

А хлопята сидять на високій спинці зеленої і чеберяють ногами:

— От великий дуб! — захоплюється “нейтральний” у матроській сорочці, — отакі дуби на горах ростуть.

Його сусід по праву руку, озброєний до зубів, посилається на авторитет:

— Брат казав: отакі дуби ростуть коло Волги.

— . . . отакі брехуни коло Волги,—

байдуже поправляє сусід по ліву руку, теж озброєний до зубів.

Подалі, в алеї, — зеленому коридорі, — двоє залюблених. Мов би лебединими крилами горнутья одно до одного студент і студентка другого курсу філологічного факультету.

Голуба сорочка в студента збіліла від стократного прання і підійшла своєю фарбою під перламутринки, що ними застебнуті широкі рукави. Дірки на ліктях зацеровані так тонко, що мабуть, найкращий павук у парку похваливби: “чудесна робота!” Штани сірі, як кора на каштанах. А черевики біліші від гусяного пера, бо наш зубний порошок дає на них найбільший ефект.

Ясносиня краватка, в косих світлих смужках, прикорочена і з красивою недбалістю кинута на багатирські груди. Тільки диявол знає, як вона завязана в вузол — величезний, мов подушенятко на кушетці.

Поглянеш і подумаєш: великанськими зусиллями, перучи, церуючи, вигладжуючи штани в ідеальну рисочку, горда юнацька душа в найглибшій убогості надає собі пристойного вигляду. І хіба хлопчисько гірший від тих, що проходять мимо і заглядають в очі його подруженьці, і крізь папіросний дим аж засліплюють краваткою в стилі: “дивуйся, перехожий!” Ні, він кращий; ставний, як кипарис коло моря, що бурхає за півтораєста кілометрів звідси. Обличчя — з легенькою блідністю; волосся в брונета відходить від лоба рівно назад, і можна здогадатися: вранці гребінець попадає спершу в воду, а потім діє. Цяточки в чоловічках синіх очей і посмішка на різко окреслених мініятюркою стрілучого лука вустах справляють вражіння, що, мабуть, штукаєр цей студент.

Його подруженька русява і сіроока; певно, її обрізана, згідно з “модою”, коса, була препишна, бо зачіска густими збунтованими пасмами вкриває голову. Напівдитяча серйозність світиться в нервовому погляді. Плаття з темносинього сатину має три окраси: сніжний комірець, чорноляковий поясочок на талії з такою гарною лінією, ніби в скрипок, і брошку — мідний шершень. Батистова хусточка затиснута в жмені.

Ретельно зрівноважує наша мати-

природа! Золотою ниткою кохання, найтоншою в світі і найміцнішою в світі, зв'язує то жінку з характером гранати і чоловіка-флегматика, схожого на вола, що ступає по чумацькій пилюзі; то жінку, тихішу від криничної води, і чоловіка з пожежею в грудях; то демонічну жінку з очима, як горні сонця, і мрійника-чоловіка з волошковими очима . . .

Золотою ниткою зв'язує крайнощі мати-природа, бо розійдуться вони . . . розірветься-розколеться людський образ, виродиться в образ потвори; без різноманітності в нащадках, без міри і норми, без крапельки гармонії протилежних прикмет, що буває і в найтихіших квітах.

І дивно komponує кохання мати-природа! Буде рай для кохання, а струмочки щастя звідти, на жаль, пробігають через пекло.

А робоча бригада під залізним оком центуріона підпилює дуб і підпилює; і дивляться на її розбійний труд студенти другого курсу філільогічного факультету: Олександр Астряб і Ольга Білолап.

— Цікаво, чому заважає цей дуб? — спитала Ольга.

— Нові лоби тесатимуть начальству.

— Ти жартуєш, а мені смутно.

Помовчала і додала.

— Коли ми там стояли, — шуміло верхів'я; такий свіжий вітер . . . місяць біг до хмар — згасав і засвічувався. Кожну пелюсточку в маргаритках видно.

Пилак: шарк! шарк! Висипається тирса на зелень.

— Отак підпилюють Антона Никандровича, — сказав чорнявець. — Я правду кажу: голова місцевого комітету смикає пилку з одного боку, рудий Серлокрил з другого. Придивись, на кого схожий доглядач?

Ольга спостерігає центуріона в сірому френчі: лисий дашкуватий череп і обличчя з алюмінію.

— "Схожий на "псаломщика" . . .

Примітимо, що секретаря партійного комітету Тимурленкова, чоловіка розумного й енергійного, на біду, невгамованого "викривателя" і вічного пропагандиста, професор історії потихеньку охрестив "псаломщиком". Епітет прищепився.

— Потопчуть маргаритки, Ольго, — прошепотів студент.

А подруженька притиснулася йому до плеча і дивиться, як тирса падає з-під пилки, що: шарк! шарк! — двома світлими метелочками падає туди й сюди на зелень.

Зідхнула Ольга, поглянула в очі коханому:

— Про що ти думаєш? — спитала.

— Про зуби в пилки.

Від здивування зламалися русяві брови.

— Ну, подумай: страх, що в лекціях знайдуть "контрабанду", а потім — "чорний ворон" і Соловки; першотома, бо щодня чотири або шість лекцій, крім вечірніх; недоїдання — Антон Никандрович харчується в ресторані, де треба годину стояти в черзі за стільцем, поки спритніші насборбаються юшки... Ольго, пропали маргаритки! Злодії топчуться по них, як коні. А потім — безконечні засідання, збори, нудота, що душу вимотує. Ах, досить і цього, щоб слоня замучити! От і маємо: зансдужав старий.

Порівняння дуба і професора Споданейка-Віконника, до якого зібрались навідатися (дорогою до нього і в парк заглянули), вражає уяву Ольги; і ті зуби, що про них сказав Олександр, такі страшні в своїй неминучості та сірій буденності. Думка тікає від них. І в пам'яті відтворюються враження щасливого вечора: свіжий вітер; верхів'я дуба аж кипить протяжним шумом, волосся спадає Олександрові на очі, глибокі, темні в місячному світлі, а цитринно-золотаві ліхтарі гойдаються на перехрестях алей; маргаритки білють на зеленій, аж прозорій, траві. Стояла Ольга в рожевому тумані, а крізь нього світилася несказана радість.

У листвяному шумі, самі з любов'ю своєю, стояли вони, дивилися в очі одно одному, темні очі на блідих і піжних, як білий свіжий шовк, обличчях, рідні — мов би від сотворіння світу. Навіть час, що завжди числить секунди, мов скнара свої червінці, здається, забував про них, аж поки в цілому місті наставала сонна тиша.

Той давній дуб дорогий, як пам'ятний знак; біля нього ж Ольга знайшла свою любов.

А тепер . . . надійдуть вони увечорі — косий пеньок забіліє перед ними серед лотопаних маргариток. Передчуття, що якийсь великий іспит із страшними нещастями судилось витерпіти, торкається чорним крилом до серця і вселяє тривогу.

— Ходім! — стреленулась Ольга.

Через піщану площинку, з квітником у формі зірки, пішли до брами. Оглянулись на шум і тріскотливі удари. Велитень лежить на землі. Гілки колихаються від стрясення. Робоча бригада споглядає поваленого. Взявши сокири, поволі рушає поратися коло корони.

Оркестранти хутко розсілися в блакитній мушлі; побриніли, почиркали, по-

гуділи, аж поки сутулувата чорна по-стать стала перед ними і сухенько постукала по пюпітрі.

. . . Заговорила, закричала музика п'ятдесятма голосами, — мову дістало серце наше, призналося, що любить і що ненавидить. Найщиріша в світі — музика; як заговорить у голубиному тоні, вся сердечна! вся блаженна! дух життя проглядає в ній очима, променистішими, ніж зізди.

А гіллястий велитень лежить, як труп. Озброєні хлопята голосно жаліють його, згуртувавшись коло пенька.

Центуріон схиляється і чистить політики . . . (У. Т.)

Микола Очерет

Три ялинки

(Памяті Володимира Івановича Рахінського, розстріляного за "український націоналізм").

Прийшов 1917 рік і проміння волі блиснуло над Україною: народ скидав з себе вікове московське ярмо. Ніби колючись інстинктові самоохорони, почали стихійно виникати рідні школи, і на всій Україні не було такого села, не то що містечка чи міста, де б не відчинились двері української школи. Всіх тоді приймали до науки, нікого не відіслали геть. Тож і село Березань, найбільше на всій Переяславщині, вже восени того року мало свою, рідну школу. А учителям батьки дали таку директиву: все навчання мусить далі відбуватися в рідній мові. Прийшлося учителям докласти багато зусиль, щоб хоть трохи вирівняти школу, що заподіяла дітям чужа російська школа і так, за працею, вони й не помітили, як підійшло Різдво. Але цього року не судилось дітям мати ялинку, бо школу реквізували чеські вояки на всі свята, і лише після Нового Року учителям разом із батьками вдалось улаштувати для дітей святковий ранок, на якому співав чеський військовий хор та грала їхня оркестра. Було бучно, але не весело, — і недивно, бо все то було чуже, тому й діти й батьки були невдоволені.

А за місяць по цьому на батьківській раді вирішено було перетворити школу в гімназію і вже восени 1918 року село мало 6 клас гімназії, з яких лише останній не мав паралельних відділів. І аж тут березанцям усміхнулась доля: директором гімназії надіслали з Києва Володимира Рахінського, що закінчив Віденський Університет по відділу української фільмології ще 1911 року. Дивно то була людина: сам родом з Чернігівщини, він закінчив Дорпатський Університет по фільмологічному факультеті і так та російська фільмологія далась йому взнаки, що завершувати свою освіту

він їде до Відня і весь свій час присвячує студіям української фільмології. Повернувшись до Росії, він викладає в Латвії латину, щоб не мати нічого спільного з тим осоружним пушкінським "крестяніном", що "торжествую, на дровнях обновляет путь." Так, викладаючи латину, він терпляче чекав, поки йому не усміхнулась доля, і його таки було призначено за директора до української гімназії у козацьке село Березань. Наслідки його роботи не забарились і вже на Різдвяній Ялинці вступну промову казав учень мовою своєї матері. Та гімназія була ще дуже молода і тому на Ялинку був запрошений хор німецької військової залоги, яка стояла в селі. Дивно було слухати німецьких колядок. Цей зовсім чужий для нас народ мав колядки, а "братський" народ Москви їх зовсім не мав. І хоть бідна була ялинка цього року, та краща ніж попереднього, бо батьки відчули, що їх діти попали до рук своїх учителів.

Час ішов, діти вчилися і не тільки різними науками, але й грати, співати, танцювати і послідовно перетворювались з невихованих дітлахів в гарних свідомих юнаків. Так за роботою надійшла й третя ялинка, ялинка 1919 р.

У великій гімназійній салі стояла вона залита морем світла, що лилось з нових, ще вперше засвічених електричних люстр. О, тепер батьки могли пишатись своїми здобутками за останні два роки: електрична станція, що дала цю зиму світло всьому селу, новозбудований будинок гімназії, що в ньому оце улаштувалась ялинка, паровий млин, що постачав усьому селу першої якості крупчатку, власний банк і кредитове товариство, що утримувало на свої кошти гімназію, забезпечуючи учителям харчі і теплу хату, театральний будинок на 600-700 глядачів, і все це за якихось півтора — два роки. І от тепер батьки хотіли бачити, що за цей час зробила

Безперечно найкращі

CLARK'S ANCHOR

НИТКИ ДО ВИШИВАННЯ

- ★ Понад 400 популярних відтінків
- ★ Тривкі краски і не корчаться
- ★ Не натягаються, не вяжуться в гузли і не рвуться
- ★ Вигідні для вжитку міточки
- ★ Умірковано оцінені

ДЛЯ ЖІНОК, ЯКІ ГОРДЯТЬСЯ СВОЇМИ ВИШИВКАМИ

CLARK'S ANCHOR НИТКИ ДО ВИШИВАННЯ

J. & P. COATS (CANADA) LTD. – MONTREAL

гімназія, що її так старанно вони підтримували. Рівно в 6 годині дзвінок дав знати про початок святкування і батьки зайшли до другої салі. Коли вони розмістились на стільцях, директор устав і промовив: "Шановні матері й батьки! Ви передали до наших рук свій найдорожчий скарб, свою надію, своє майбутнє, а разом з тим і майбутнє нашої батьківщини. Всіх зусиль ми приклали, щоб не завести ваші надії, щоб виправдати ваше довіря, а разом із тим забезпечити вам і собі мірну й надійну зміну, бо майбутнє вимагатиме ще боротьби за нашу молоду державу. Як це нам вдалось, ви скажете нам на ближчій батьківській раді, а тепер прошу всіх прослухати й переглянути дещо з того, що ми за цей час встигли зробити". Директор сів, а на поміст під стінкою вийшов хлопчина, несучи високо над собою зірку, що ясно горіла над його русявим волоссям. Своім дзвінким молодим голосом він промовив до присутніх: "Добрий вечір, добрі люди! А чи дозволите заколядувати, цей дім звеселити, Ірода засмутити!"

Промовив тай замовк, а саля і собі мовчала. І встав тоді дід Бакуменко, голова батьківської ради і промовив:

"Просимо всі, прошу і я, колядуйте, діти, славне Рожденного Христа Бога!" Він сів, хлопчина зійшов з помосту, а почав виходити хор, а разом із ним і школярі-ліцедії з своїм вертепом. Хор став попереду, а ліцедії-школярі позаду хору і тоді на поміст знову вийшов хлопчина з зіркою разом із другим, що мав у себе за спиною мішок, і, ставши перед хором, зняли шапки. За ними зняли шапки й усі хористи й почали колядку:

"Ой видить Бог, видить Творець,
Що мир погибає . . ."

Величаво розлилась урочиста колядка, а батьки, затамувавши віддих, вслухувались у рідну мелодію, всім знайому ще змалечку. І багато матерів отих співаків почали витягати хустки та витирати сльози, що нарешті самі лились з очей. Навіть дід Бакуменко стряхнув сльозу з вуса, наче зігнавши якусь настирливу комаху. А з помосту лились колядка за колядкою, наповнюючи салю рідними, близькими мелодіями. Аж ось хор замовк і розступився, а

школярі-ліцедії почали показувати вертеп з інтермедіями. Тут крім звичайного хору янголів, що славили Рожденного разом із пастухами, волхвами і трьома царями, були показані в інтермедіях не тільки циган з козою, жид з паном, парубок з дівчиною та запорожець з турчином, але й прочитані вірші, оповідання, привітання та була висловлена подяка батькам, що вони відвідали ялинку своїх дітей і прослухали їх ліцедійство та співи. Кінчивсь вертеп, кінчились інтермедії і знову зійшлись краї хору і знову полилась колядка:

"Добрий вечір тобі,
"Пане господарю . . ."

співали хористи, вітаючи господарів цієї школи, господарів всього села, господарів своєї української держави, співали українському народові. Тож таким співом вітали господарів Рідної Землі в кожній школі, під вікнами хат, прямо на площі і так по всій Україні співали саме в цей час. Лились колядки одна за одною, а коли було проспівано останню, поперед хориста з зіркою вийшов міхоноша і промовив: "Вітаємо всіх з празником Різдва Христового! Дав Бог благополучно діждатись, дай Боже в добрім щасті й здоров'ї скінчити, з миром благополучно й Нового Року діждати! А за цю вість — порося й хвіст, щей ковбас шість! На полиці в куточку пятак у платочку, міді на цвяшки, кабакові зернята, гречаного попідлу і соняшникового цвіту! А ви, коляднички, здіймайте шапочки та кричіть: "Дай Боже!" І хор дружньо підхопив: "Дай Боже!" Тут до салі зайшли дід Мороз з великою торбою за спиною та з ялинкою на плечі і запрохав усіх до ялинки, сам показуючи шлях, а за ним і вої присутні. Під ялинкою дід-Мороз почав роздавати з своєї торби подарунки молодшим школярам, які вже добре нагомились і тому, одержавши дарунок, почали розходитись додому.

А тимчасом старші учні лаштували салю до танців і, коли дід-Мороз упорався з своєю роботою, а молодші школярі розійшлись, шкільна оркестра заграла вальса. Яке ж було здивування батьків, коли вони побачили, як їхні Панаси, Дмитрусі та Андрійки, підхопивши сусідніх Галь, Марусь та Оленок,

закрутились під музику по салі, а їхні шкільні друзі, що не встигли ще навчитись танцювати, стали навколо і, весело сміючись, осипали їх пригорщами конфеті та залптували своїх друзів, кидаючи догори стяжки серпентин. Почався шкільний баль!

Знову батьки заповнили салю, займаючи стільці коло стін, а в кутку, оточений батьками, сидів директор і своїм батьківським оком стежив за танками, часом посміхаючись у свій чорний з сивиною вус, бачучи здійснення своїх мрій, та як коли перекидувався якимсь словом із котримсь з батьків. Аж до півночі йшов баль, а коли шкільний годинник вибив дванадцятку, директор вийшов на поміст і подякував батькам, що вони відвідали ялинку своїх дітей.

І аж тут дід Бакуменко не витерпів і звернувся до всіх присутніх з такими словами:

“Люди добрі! Бачите, як ото гарно бути господарем у себе в хаті, бути господарем своєї землі, мати свою державу, а в ній свою владу, що дбає саме про нас! Тож слухайте діти, слухайте юнаки, слухайте батьки і ви сивовусі діди! Беріть оту свою державу більш за своє життя і тоді всі ми будемо не холопами, не мужиками, не пролетарією, а господарями на своїй землі і в своїй хаті! Хай же мое слово буде вам святим заповітом!”

Це третя ялинка в с. Березані була й останньою. Прийшли московські комуністи і знищили все. Але учні тої гімназії виявили себе гідними своїх учителів та свого улюбленого директора: де-хто з них досі воює зі зброєю в руках проти окупанта. Одному-ж з них пощастило прорватись з відділом УПА до Німеччини, де автор і записав ці рядки з його уст.

Приймаємо поштові замовлення на всякі ДРУКАРСЬКІ ПРАЦІ

ПОСЛУГОВУЙ-
ТЕСЬ НАШОЮ
ДРУКАРНЕЮ

по
НАЙДЕШЕВШИХ
ЦІНАХ

В БАГАТЬОХ КРАСКАХ

Весільні запрошення
Товариські повідомлення
Листовий папір з адресами
Всякі друкарські праці

NATIONAL PUBLISHERS LTD.

462 HARGRAVE STREET

CANADA

WINNIPEG 2, MAN.

ДРУКУЄТЬСЯ ВСЕ ТА В УСІХ МОВАХ.

— Скоря услуга —

В НАШІЙ ДРУКАРНІ ДРУКУЄТЬСЯ КАНАДІЙСЬКИЙ ФАРМЕР

Анатоль Галан

ВІРА

Дві коси, два золотих персесла лежать на її грудях, кучеряве пасмо спадає на чоло, а в западинах, як сірі пташенята — глибокі розумні очі.

В її метричній довідці записано: Рік народження 1922, ім'я і прізвище — Віра Шкурат.

Сімнадцять років тому, в міському клубі, відбувались урочисті "звіздини". Батько і мати з немовлям на руках сиділи за столом президії, голова по черзі надавав присутнім слово.

Першим промовляв ватажок партії. Він згадав про релігійний забобон хрещення, про те, що священник наражує дитину на небезпеку захворіти, окунаючи в купіль з неміряною температурою води.

Хтось з салі запитав: чи не застудився, бува, ватажок підчас хрещення й як він це пережив.

Запитання викликало веселий рух, бо промовцеві аж ніяк не можна було поскаржитись на своє здоров'я. Проте, голова знову скерував хід зборів на поважну стежку, і порядок далі не порушувався.

Вкінці підвівся батько і запевнив присутніх, що він виховає дитину в новому дусі, вільному від релігійного туману і на доказ того іменує доньку Невірою.

Батька нагородили оплесками, відзначили високу політичну свідомість подружжя Шкуратів, видали цінні подарунки.

Бігли роки. Дівчинка росла здоровою і розумною, добре вчилась, але від тринадцяти років несподівано проявила характер. Вона сказала батькам:

— У моїй метриці помилка. Такого імени нема. Мене звать Віра.

Батько спробував наставити на розум доньку та дістав відсіч:

— Я ж тобі, тату, не кажу, щоб ти з Івана обернувся на Неівана . . .

У кого воно вдалося? Аж дивно. Здається, ніхто їй такого не розповідав, а вона питає у матері:

— Мамо, Христос заповідав любити свого ближнього. А чому у нас не люблять ближніх?

Або:

— Чому на Україні говорять російською мовою? Адже у нас є своя . . .

Віра багато читала. Вона просто трусилася за книжками, шукала в них відповідей на свою дитячу цікавість. Вона приносила книжки дуже давні, пожовклі від часу і ніколи не лишала їх на очах у батьків, хоронила десь у своїй кімнаті, в скринці під замком, користуючись принципом "невтручання" дорослих у її справи.

У день, коли їй сповнилось чотирнадцять років, вона зайшла до старого священника, що жив на спокої, в далекій міській околиці, і попросила:

— Охрестіть, мене, отче . . .

Священик здивувався.

— А чия ти, дитино?

Віра назвала своє прізвище.

— Ти донька судді?

— Так . . .

— А чи знають батьки про твоє бажання?

— Ні. Їм це знати непотрібно.

Священик спочатку вагався, боячись провокації, але дівчина так горячо просила, запевняючи в цілковитій таємниці, що відмовити було не можна. Отже, в чотирнадцять років закріпили за нею християнське ім'я.

І знову йшов час. Падали у безвість краплини днів, сукалася нитка життя, і рвучись на вузлах, що звуться смертю. Ой скільки тої смерті пройшло містами, селами тихими. Не від хворів, не від старости, а від злого людського хотіння.

— Чому ти сумна, дитино? — питалася матір у Віри. — Слова від тебе не почуєш. Чи не вистарчає їсти та пити? Чи нема в тебе доброго вбрання? Чому ти така?

Віра хитала головою.

— Не скажу, мамо. Не можу я цього сказати, краще й не питайте.

Радилася матір із батьком:

— Хто зна. Вівчині сімнадцять років. Можеб заміж пора?

Та батько сміявся.

- - Вигадуєш. Вона-ж вєсь час над книжками, любить науку. І щоб я єдину доньку випхав за якогось йолопа, лишив без освіти? Ось незабаром поїде в столицю, вступить в інститут, то й хмара з неї зійде.

Віра виїздила восени, коли вже почали жовтіти клени, і туман став довше затримуватись над річковим плесом. Чи шкода було їй тих милих краєвидів, вулиць ходжених-переходжених, зрештою, добрих до неї батьків?

Мовчала Віра. І прощальний погляд, і поцілунок її були холодними, тільки

якось нервовіше тріпнула золотими косями.

— Пиши, доню! (Це мати) — Пиши частіше. Чуєш?

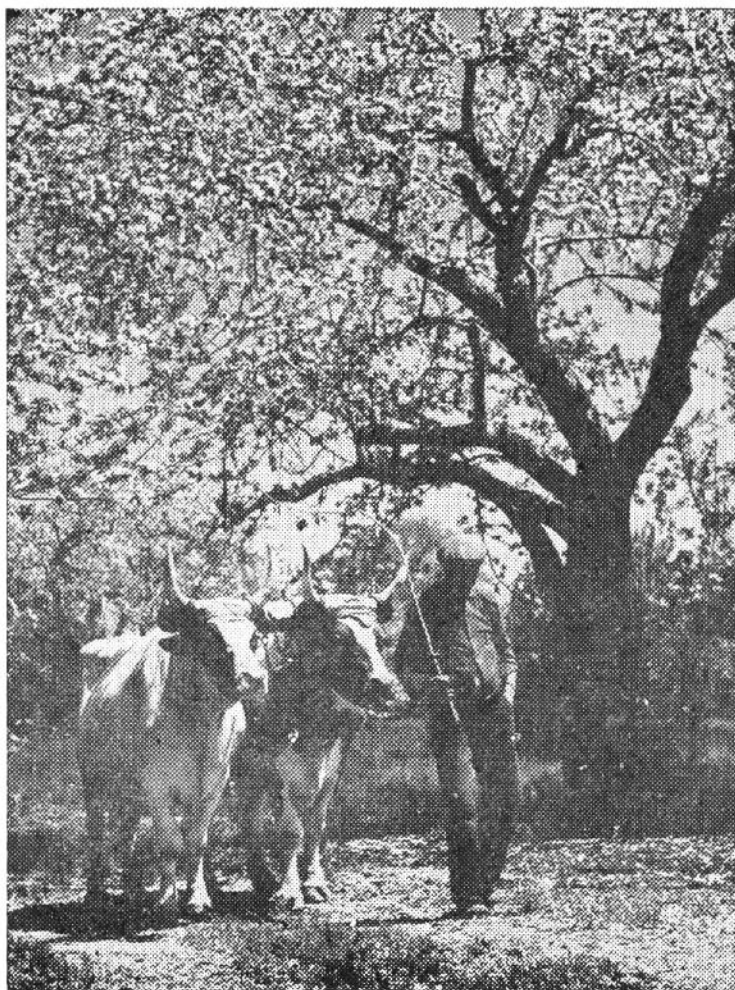
— Добре.

І поїхала з візником на станцію, не озирнувшись.

Того вечора батько пізно прийшов із суду.

-- А ти знаєш, -- сказав дружині, -- трапилася неприємність. Загубився речовий доказ у справі Логвиненка, — його лист до товариша, де він даяв владу. Намітив передати слідчому в особливих справах, а довелося відпустити на поруки, та й справу, мабуть, припиню, бо нема підстав.

Дружина промовчала.

В яблунковому саді, в Нова Скошії

— Старіюсь, певне, — продовжував чоловік по павзі. — Це не перший випадок, я тільки не казав. І завжди гублю щось важливе, на чому побудовано справу. Колиб дізнались, вигналиб мене.

— А ти не хвилюйся, — заспокоїла дружина. — Обійдеться.

І в той час виринув з-під намулу забуття один випадок. Колись вона несподівано зайшла в кімнату доньки й побачила, як та щось палила на свічці. Це було рік назад. Мати, правда, нічого не спитала, але Віра почервоніла, як буряк.

Так. Тепер зрозуміло. Хоч мати ніколи нізачо не скаже чоловікові. Чудний він. І живуть разом уже давно, і дітей від нього мала (двоє вмерли), і постарілися обоє, а от досі не збагне. Лагідний і суворий. Не кричить, не лається, не ле навіть, а від закону не відступить, від того свого судового закону. Справедливий. Жадного разу не взяв хабаря, хоч і часто пропонували. Злостився. Гнав у шию. А все-ж таки багато через нього пролилося сліз і... крові. Іменем закону. Підписав вирок і забув уже. Сміється, бавиться з дитиною. А там, у заграбованому камяному мішку тяжко мучиться людина, що мусить викреслити з життя п'ять, десять, п'ятнадцять років, або-ж і все життя за коротку мить. Іменем закону...

Пробувала мати почати колись таку розмову:

— Іване, тобі не здається, що не все гаразд у нас... Люди настрашені, як ніколи, мовчать, тяжко добувають собі шматок хліба. Чи так було раніше, Іване?

Глянув, посміхнувся вибачливо, як до малої, або темної, відповів:

— Нове життя будемо. Діти краще побачать, а ми якось... Усе йде так, як мусить.

Більше не говорила про це, тільки про хатні справи. Вірить бо і не зневірюється, тверде має серце. Дитину свою, проте, любив дуже. Майже ніколи без гостинця не приходив і замість Невірки Вірою називав після тої її категоричної заяви.

Поїхала Віра, і нервується сьогодні батько, бач, про пропашу розказує, чого ще ніколи не було. Пообіцяв колись: Сина у мене нема, то я ж її в люди введу, високим політичним діячем зроблю. І сидів з нею всчорами, вкладав пре-

мудрість у юну голову, навчав своїм ідеям.

І правда, доброю піонеркою і доброю комсомолкою була Віра Шкурат. Точна, працювита, невтомна. І в школі, і в клубі, і на село з охотою виїздила для якоїсь культурної допомоги. Пропонували їй стати секретарем, тобто керівником комсомолу міста (в сімнадцять років!) та відмовилась.

— Ні, ні, яке там секретарство, мені ще вчитися треба.

Поїхала. Як порожньо стало в просторій господі судді. Ох, як порожньо!

І сьогодні суддя, ніяково посміхаючись, попросив дружину сходити в крамницю (бо самому незручно) і купити горілки.

— Чи занедужав?

— Та... холодить щось. Сходи, будь ласка.

Випив дві чарки підряд, покривився і випив третю, дивно порушуючи свою традицію. А потім пішов спати.

День чіплявся за день, як гачок за гачок. До вечора сидів Шкурат у суді, писав, писав, виправдовував і засуджував, до вчора нудилася безробітним мати, бо яка в тому місті праця, крім базару та кухні?

Колись у селі було не так. Там дня давай та й давай. Сумує мати. Нема втіхи, далеко десь дитина. І чекає мати щодня на дзвінок листоноші.

— Тільки газети? Листів нема?

Зате яка була радість, коли побачать синю коверту — улюблений колір Віри. Жде, не діждеться чоловіка, бо сама таки погано розбирає писане. Зустрічає на вулиці, і вже здалека розуміє суворий Шкурат, у чому справа.

А листи були здсбільша коротенькі, хоч і теплі. Віра повідомляла про свої успіхи в навчанні, про те, що вона має добрих друзів, культурні розваги, просила не турбуватись за неї.

Подружжя Шкуратів оживало, наче молодшало після цих листів. Ходили в театр, або-ж кудись до знайомих, і мовчазний суддя дивував дружину веселими дотепами.

— Буде з Вірки толк, буде! — казав він уже вдома. — Розумна, вперта, свого дотягне.

Та одного дня, щось через півроку після відїзду доньки, повернувся батько з суду за годину, як пішов, повер-

нуса стурбований і — до дружини:

— Їду в столицю. Приготуй щось на дорогу.

Дружина злякалася.

— Чому так нагло? Може щось з Вірою? Чи здорова?

— Ні, ні, це в службових справах.

Не розпитувала жінка, бо не втручалася ніколи в ті справи.

— Швидко повернешся?

— Та швидко. Днів за три.

І поїхав. Не на три дні, а на тиждень. Уже й з установи приходили питати, чи не писав, бува.

Повернувся вночі, зайшов до кімнати не роздягаючись, сів на стілець і . . . заплакав.

— Ой, Іване, кажи, не муч! — скрикнула дружина. — Нема Віри? Так?

— Нема! — прошепотів Шкурат.

Билася в сльозах мати, билася з гордину, і нікому було її заспокоїти, бо наче закам'янів суддя, байдуже дивився перед собою, не в силі здолати власного болю.

Нема Віри. Лишився тільки у батька в теці протокол слідчого і там було написано, ось що:

Віра Шкурат, вісімнадцяти років, належала до організації українців-державників, що складалася переважно з студентської молоді. Розповсюджувала нелегальні листівки з закликком боротись проти чужої влади, як боролися колись предки. Вгорі листівок було гасло "За віру, за батьківщину". Листівки знаходили на багатьох заводах, а також по селах, у колгоспників. Підчас арешту, з боку членів організації був виявлений збройний сиротив: тяжко поранено двох працівників органу безпеки. Віра Шкурат позбавила себе життя, вистрибнувши з вікна четвертого поверху.

ПРОВОРНИЙ ДЖУРА

Цяпці приділили нового джуру.

— Надіюся, евентуально — сказав до нього Цяпка, коли той зголосився, — що буду з тебе задоволений. Чи з тебе охочий і жвавий хлопець?

— Так є!

— Но, то добре! Передовсім запам'ятай собі одне: я не люблю тратити багато слів. Як я скажу, що щось хочу, то щоб ти мене зрозумів, ба, що більше, щоб ти навіть відгадав мої думки.

Мати осягає поміч для вередливої дитини

Напади вередливості в дітей це часто знак, що вони терплять на затвердження, яке не тільки розстроює їх успосіблення, але й жолудок. В таких випадках дайте дітям Children's Own Таблетки. Вироблені для дітей у віці понад 3 роки, вони діють як лаксатива та осолоджують жолудок. Як їх дати перед сном, діють лагідно і приносять побажане звільнення рано. Набудьте Children's Own сьогодні. В аптеках.

Children's Own
TABLETS

Ось слухай: рано, як встаю, крикну: "Подай мені скарпитки!" То я не хочу більше говорити, бо ти вже сам маєш знати, що маєш подати мені сорочку, штани, чоботи, сурдут, шаблю, шапку... Розумно?

— Так є!

— А як я евентуально, скажу: "Подай мені папір, я хочу писати!", то подаш мені не тільки папір, але й перо, чорнило, бібулу, коверту . . . і все, що до того належить. Розумієш?

— Розумію, пане поручнику!

На другий день бе восьма година. Джура сходить і будить Цяпку.

— До чорта, пощо мене будиш?

— Бо вже восьма година!

— Але-ж я не буду вставати!

— Чому, пане поручнику?

— Бо я хорий!

— Розумію! — сказав джура і пішов.

По годині приходить.

— Пане поручнику, голошу слухняно, що на дворі вже чекають: лікар, священник, нотар, власник похоронного заведення і грабар.

ВРОГО

— Раз дістав я наказ вигнати ворога з одного, дуже важного села. От і беру я своїх хлопців і гайда!

Йдемо, йдемо, йдемо, аж заходимо в село. Дивлюсь я в мапу, та воно щось мені не виходить.

Село чи не село?!

Стрічаю якусь бабу (була ще доволі молода) і кричу до неї:

— Бабо, стій!

І баба стала.

Тоді я її питаю:

— Чи це село чи ні?

Вона каже:

— Село!

— А є там ворог? — питаю.

— Ой, чому би не було! — каже баба.

Гм . . . думаю . . . і йду дальше дуже обережно. Мені хотілося за всяку ціну село здобути. От я й взявся на хитрощі. Підійшов цілком близьенько і як гукну зі всієї сили:

— Панове, втікайте, бо стріляю!

І вони повтікали.

— Як то, від самого крику повтікали? Це неімовірно! Що-ж то був за ворог?

— Я вам скажу. Це справді не був ворог, а були наші, що зайшли туди реквірувати.

— А чогож баба казала, що то ворог?

— Хіба ви не знаєте? Баба називає ворогом кожного, хто тільки реквірує...

Яблунковий цвіт — краса

СКІЛЬКИ СНУ ПОТРЕБУЄ ЛЮДИНА?

Один радієвий оголошувач у Нью-Йорку не слав невпинно 8½ днів і ночей. Лікар П. Трип невпинно чував над ним і над наслідками безсонності. За весь час цей оголошувач не стратив нічого на вазі, тільки вираз його обличчя змінився.

По 5 днях його реакція на різні лікарські досвіди змаліла до зера. Лікар дав йому протисонні пігулки і він був даліше нормально свідомий. По шістьох днях зачав мати різні привиди.

В ночі оголошувач відчував найбільше потребу сну. В часі дня — менше. В часі цілого цього експерименту він даліше працював у радіостанції, як оголошувач. Його вимова була легша і хід гадок деколи трохи заміщаний.

При кінці експерименту відчув слабенький біль голови і пішов спати. Спав 13 годин і 13 минут.

Скільки сну потребує людина, щоб була здорова та могла працювати? Це залежить від кожної людини зокрема? Один потребує 10 годин, другий 9, третій 7 чи 6. Наполеон і Едісон спали тільки чотири години в ночі і пів години відпочивали пополудні.

Кожний повинен знати себе: цебто повинен випробувати, скільки сну потрібно йому, щоб добре, здорово почуватися та бути здібним до праці. Цей досвід з собою треба повторити декілька разів, бо одно-разова проба не вистарчає, щоб витворити правило.

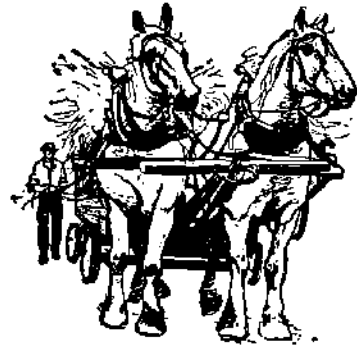
Дехто каже, що мусить "відробити" страчений сон. Чи це потрібне? Ні, бо лікарські досвіди виказують, що людина не потребує відробляти страченого сну. Звичайний добрий сон направить страту попередніх днів.

Лікар обслідує пацієнта. — Я могу вас вилікувати, але це буде дуже дорого коштувати.

— Скільки?

— Тисячу доларів.

— Не оплатиться. Погребник поховає мене за дешевші гроші.

ABSORBINE

держить їх

ПРИ ПРАЦІ

Старі люди, які знають коней і знають як ними опікуватися, ніколи не є без Absorbine. Це розпізнана антисептична ветеринарнійна мазь, яка може допомогти зловити "спавин", ще заки він осядеться . . . допомогти про-чистити ствердній стан наче обручкову кістку. Велика фляшка лише \$2.50 в кожній аптеці. (2663)

W. F. Young, Inc., Montreal 19, P.Q.

Пані в потязі бачила як один чоловік, сидячий близько неї, вдарив свого малого сінка в лице. Вона торкнула його своєю парасолею і сказала:

— Якщо ви не перестанете нападувати того хлопця, я нароблю вам багато клопоту.

Чоловік іронічно засміявся. Він відповів:

— Слухайте, пані! Вчора моя жінка втікла з моїм приятелем. Банк забирає мою хату за довги. Ми ідемо не в тому потязі, що повинні. Мій синок ось тепер сказав мені, що він проковтнув потягові білети. А ви ще кажете, що ви наробите мені клопоту?

Китаець приносить на гріб свого приятеля поживу й напиток, не цвіти. Один американський вояк бачив, що китаець приніс на гріб печене порося. Питає він його:

— А коли твій приятель виїде з гробу їсти це порося?

— Тоді саме, коли твій приятель виїде нюхати цвіти.

КАНАДІЙСЬКІ БУЙВОЛИ

“Елк Айленд Нешонал Парк”, около 30 миль на схід від Едмонтону, славиться одним з небагатьох стад буйволів, які ще залишилися в Північній Америці. Нецілих 100 років тому мільони цих волохатих тварин вганяли по степах на дозвіллі. Підчас заселювання західних околиць Північної Америки ці тварини були немилосерно винищені. Останню групу диких недобитків, у числі 11-ти, помічено в околиці Генд Гилс, у центральній Алберті, 1880 року; шість з них було вбито, а решта втікли.

Стурбований можливістю цілковитого винищення буйволів, канадійський уряд поробив заходи, щоб наново розвести їх у західній Канаді. На початку цього століття уряд відкупив більшу частину останньої череди на американському континенті, яку виплекали на своїх скотарських фермах два годівці худоби в Монтані. Чимало було труднощів у звязку з транспортом цієї череди, але около 1914 року приблизно 700 тварин приміщено в ново-основаному “Бафало Нешонал Парк” у Вейнврайт, а також у парку Елк Айленд.

Розмножуючись швидко на забезпеченому терені, стадо вневдовзі нараховувало тисячі тварин. Між 1925 і 1929 роками кілька тисяч вибраних буйволів перетранспортовано залізницями і баржами до “Буд Бафало Парк”, що знаходиться далеко в північній Алберті. Число цих тварин у парку, до якого можна добратись тільки літаками, обраховують тепер на 10,000. Оснований первісно для зберігання буйволів, цей парк став тепер вслитенським резерватом для багатьох інших пород великих тварин і для футряних звірів.

В 1940 році закрито “Бафало Нешонал Парк” у Вейнврайт тому, що ці терени перейняла Канадійська Армія. Приміщених там буйволів перевезено до Елк Айленд Парк. Кожного року тисячі відвідувачів прибувають до цієї околиці, щоб оглянути це велике стадо, що має славу найкращого на північно-американському континенті. Невелику показову череду можна також побачити в

Національному Парку в Бенф, а ще інші — в парку Асінібойн, у Вінніпегу.

Північно-американський буйвол, це справді дикий віл або бізон; він більший від справжнього африканського чи азійського буйвола. Припускають, що ця порода мігрувала з Азії підчас ледової доби — в часах, коли Аляска була сполучена з Сибіром.

Чоловік у ресторані покликав кельнера і сказав до нього:

— А що це таке — кава чи чай? Воно має смак газоліни.

Кельнер потакнув і відповів:

— Це мусить бути кава, бо наш чай має смак терпентини.

★

Чоловік вернув з Африки і оповідав своїйому приятелеві про велику спеку, яку він там пережив. Питає його товариш:

— Чи справді там така велика спека?

— Чи справді? Одного дня я бачив як пес гонив за котом і вони обое йшли повільним кроком.

★

— Ви були карані?

— Так, десять років тому.

— І від того часу не були більше карані?

— Ні!

— А що ви робили в міжчасі?

— Сидів.

★

Селянин, приїхавши до міста, побачив велике число людей. Питає він одного міщанина:

— Що таке тут сталося?

Міщанин був жартівливої вдачі й відповідає йому:

— Оце корова знесла велике яйце. Ніхто не знає що з нього видупиться. А як ви гадаєте?

— Здається мені, — каже селянин, — що з нього вийде ось такий бичок як ви.

★

— Я чув, що покійний Ломачка все що мав лишив на наш сиротинець . . .

— Це дуже гарно. А що-ж він лишив?

— Семеро дітей . . .

The Canada Fair Employment Practices Act

забороняє дискримінацію в zatrudненні

ЦІЛЮ ЦЬОГО ЗАКОНУ є охорона працівників перед дискримінацією в zatrudненні і в членстві проф-спілок (юній) з причини РАСИ, РЕЛІГІЇ, КОЛЬОРУ ШКІРИ ЧИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОХОДЖЕННЯ.

ЦЕЙ ЗАКОН ВІДНОСИТЬСЯ до працедавців на роботах, або підприємствах під засягом федеральної юрисдикції і до проф-спілок, які репрезентують їхніх zatrudнених. До цих підприємств належать: торговельна фльота, навігація, залізниці, канали, телеграфи, аеродроми, комерційне летунство, федеральні коронні корпорації, банки, радіо і телевізійна сітка, а також роботи і підприємства, які визнано загально корисними для Канади, або які є поза виключною юрисдикцією провінціального законодавства.

ЦЕЙ ЗАКОН ЗАБОРОНЯЄ працедавцеві відмовити zatrudнення особі, або дискримінувати працівника з причини його РАСИ, РЕЛІГІЇ, КОЛЬОРУ ШКІРИ ЧИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОХОДЖЕННЯ. Працедавцеві теж забороняється користати з посередництва агенції праці, що практикує таку дискримінацію, поміщувати дискримінаційні оголошення на працю, ставити дискримінаційні питання, — писано, або усно, — які відносяться до подань на zatrudнення.

ЦЕЙ ЗАКОН ТАКОЖ ЗАБОРОНЯЄ дискримінацію проф-спілок (юній) щодо членства чи zatrudнення з причини РАСИ, РЕЛІГІЇ, КОЛЬОРУ ШКІРИ ЧИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОХОДЖЕННЯ.

БУДЬЯКА ОСОБА, ЯКА СКЛАДАЄ ЗАЖАЛЕННЯ на підставі постанов цього закону, або яка допомагає в збиранні доказового матеріалу в рамках цього закону, є хоронена перед відплатними акціями, що могли б бути вжиті супроти неї. Додатково до федерального законодавства, кілька провінцій видало свої власні закони справедливої практики в zatrudненнях, або подібні закони, які охороняють робітників перед дискримінацією в zatrudненні в індустріях, що підлягають під провінціальну юрисдикцію окремих провінцій. До провінцій, які мають такі відповідні закони, належить Онтеріо, Манітоба, Саскачеван, Нью Бронсвик, Нова Скошія і Бритіш Колумбія.

ЗАЖАЛЕННЯ НА ПІДСТАВІ ЦЬОГО ЗАКОНУ ТРЕБА РОБИТИ ПИСЕМНО Й ПЕРЕСЛАТИ ДО

**DIRECTOR OF INDUSTRIAL RELATIONS
DEPARTMENT OF LABOUR OTTAWA**

MICHAEL STARR
Minister

A. H. BROWN
Deputy Minister

О. Драгоманова

ДОЛЯ

В посольстві йшло засідання і тривало дуже довго.

Правда, було багато точок до обговорення, бо ситуація була дуже поважна.

Уряд переїхав до Тарнова і був фактично відрізаний від армії, яка ще частинно провадила нерівну боротьбу.

Тимчасом у Відні зібрались політики найрізніших течій і усі вони ставили посольству вимоги, які посольство не могло, або не вважало можливим задовольнити.

Останньою точкою порядку денного було справоздання ревізійної комісії, яка ствердила, що усі книжки і рахунки були в належному порядку. Лишилось перевірити готівку в касі, але це за пізною годиною можна було перенести на завтра.

-- Дуже добре, поспішив погодитись посол, який вже давно поглядав на годинник. — Пане Біленький, -- сказав він секретареві посольства, який виконував обов'язки скарбника, -- ви умовтесь з панамі з Ревізійної Комісії щодо години перевірення готівки. І на тому, панове, я закриваю засідання, за вичерпанням точок денного порядку.

Тільки дуже уважний погляд мігби спостерегти напруження, в якому перебував Біленький.

Він зітхнув зі справжнім полегшенням, коли зміг нарешті вийти на вулицю, де він покликав візника і дав йому адресу модного кабарету, прохаючи поспішати.

Швайцар "Ельдорадо" зустрів Біленького через фойє і відчинив перед ним двері.

В невеликій салі було затишно і напів-темно. Її освітлював лишень легкий одсвіт від рампи та різнокольорові лямки, що світилися над столиками. Все-ж таки Біленького побачили і пізнали.

— Пане Михайло! Просимо до нас!

Подружжя Філіпенків! Зовсім не до речі. Проте, не підійти -- неможливо!

Довелося удавати, що він радий їх бачити.

— Сідайте з нами, — запросив Філіпенко.

— З приємністю, — відповів Біленький.

Філіпенко одружився з росіянкою, яка не володіє українською мовою, а Біленький прирік собі від того часу, як його призначено секретарем українського посольства, не промовляти ані слова по російськи. На щастя є мова французька.

— Вітаю вас з вашою гарненькою сукнею, — каже Біленький, цілуючи ручку гарненької пані Філіпенко.

— Дійсно? Вона вам подобається? — відповідає вона і пропонує подивитись на сцену, де з'явився маг — індус.

Біленький бачив його чимало разів, і, хоч він і досі не зрозумів його мудрованих штук, вони його сьогодні не цікавлять.

Біленький міркує: після мага співатиме угорка, потім гратиме тріо... Властиво, він встигнувби пройти за сцену... але Женні не любить, як він приходить туди до її виступу.

Від освітленої сцени стає видніше. Видко, що саяя вже зовсім наповнилась елегантною інтернаціональною публікою. Видко, як від кожного столику йдуть догори струмки цигаркового диму і збираються під стелею сірою хмарою.

Біленький нервово не зимне біле вино.

— Як безконечно довго грає тріо!

Нарешті в салі знову темніє. Сцена стає зовсім чорна, навіть не видко, чи її заслужило завіса.

Раптом зверху, з різних боків вдаряють промені світла. Музика, ніжна, солодка, мрійна, бентежить душу.

— Це *Destiny*, вальс Джойса, — пояснює пані Філіпенко чоловікові.

Як добре знає Біленький кожну ноту цього вальса. Мельодія полонила його і володіє ним, як володіє ним Женні.

Destiny — Доля, так його *destiny*, його доля.

На сцені, там, де схрещуються і пе-

реплітаються промені, виникають світлі плями, барвисті химерні візерунки. Ось серед них намічається напів-реальна жіноча постать.

Вона вирисовується щоразу виразніше і виринає на авансцену, обгорнута в легкі вуалі. Вона кружляє по сцені в гармонійному і пристрасному вальсі. Вуалі легкими хмарками кружляють навколо неї і один за одним спадають. Спадає останній покров. Зовсім нага танцюристка спиняється, заламує руки, схилиється до самої землі, немов пристрасний танок вичерпав з неї усі сили.

Завіса заслонюється. Сяля вибухає оплесками.

Біленький поспішно платить і відходить.

— Бідний хлопець зовсім втратив голову, — каже пані Филипенко, якій відомі сердечні справи усіх її знайомих.

За кулісами також напівтемно, але не затишно, а брудно і неохайно. Біленький обережно переступає серед різного театрального мотлоху, пробираючись до Женниної кабінки.

Женні сидить перед зеркалом і маже кремом обличчя. Вона махає руками, щоб Біленький не підходив і наказує сісти на кріслі оддала.

— Я цілий день чекав на твій телефон.

Женні перериває:

— Не докучай доріканнями. Я не телефонувала, бо полагоджувала твої справи. Ти думаєш, легко відшукати Шлосера?

— Ти бачила його? Передала йому, що мені необхідно мати рішучу відповідь?

— Так, так, так. Він буде чекати на нас у кавярні.

— Що він каже про гроші?

— Нічого, що він має мені казати? Ти побачишся з ним і спитаєш про все, що тебе цікавить.

Женні поволі одягається.

— Ти можеш дати мені тисячу корон? — питає вона.

— На жаль, я майже без грошей. Вже кінець місяця, платню витратив, а з дому нічого не можу дістати, бо поштові зносини з Україною перервано.

— Навіть триста корон не можеш дати?

— На жаль . . .

— Як це нудно! — Женні копилить губу і мовчить усю дорогу.

Кавярня яскраво освітлена. Музики гучно грають. З вулиці видається, що там весело ілюдно. Але, властиво, людей досить мало.

— Женні передала мені, що ви дуже хвилюєтесь, — каже він Біленькому.

— Так, дуже хвилююсь. Мое положення неможливе! Я мушу завтра дати звіт.

— Чому такий поспіх? Чи ви вже не заслуговуватиме більше довіря, яким так довго користувались?

— Все має свої межі. Не можна більше зволікати... Ви обіцяли мені ще три тижні тому . . .

— Ви знаєте, що це не від мене залежить.

— Панс Шлосер! Мое довіря до вас також має межі. Я кажу вам навпростець: Віддайте мої гроші!

Шлосер прижмурює очі.

— А що, як я вам також навпростець скажу, що ваших грошей нема?

— Як нема? — скрикує Біленький.

Женні хапає його за руку:

— Тихше, не роби скандалу.

Шлосер продовжує:

— Так, грошей нема. Я не хотів вам говорити. Я шукав виходу, але останні розпорядження уряду розбили усі мої обрахунки.

— Це ошуканство, грабіжництво!

— Ніякого ошуканства нема. Ви доручили мені певну суму для переведення фінансових операцій. Я спекулював вашими грішми, так само, як і моїми, сподіваючись великого заробітку. Але непередбачені обставини так вплинули на біржу, що я втратив гроші, свої і ваші.

— Я вам не вірю! Викажіть документово, куди ви поділи гроші.

— Ви знаєте, що спекуляції провадились на так званій чорній біржі, де все робиться на слово. Я не маю ніяких привітувань. Зрештою, ви також не отримали від мене ніякого документу . . .

Біленький сидить приголомшений. Все, що він підозрівав, стало страшною дійсністю. Гроші, що були йому доручені для переховання, як особливо певному членові посольства, пропали з його вини. Він мав найкращі наміри. Корона щоденно тратила свою вартість, і він хотів зберегти цінність грошей спекуляціями на валюті. Женні познайомила

його з Шлосером, що, за її словами, найпевніший і найчесніший зі всіх приватних банкірів, і той накидав плян операцій, що мали дати безсумнівний і великий прибуток.

Він повірив йому, повірив Женні, з якою його єднано таке ніжне кохання. Але хто повірить йому? Ніхто, як він не вірить тепер Шлосеру.

А навіть якби йому пощастило виправдатись перед тими, що доручили йому гроші, то чи виправдає його власне сумління?

Він легковажно втратив гроші, які потрібні для видатків, важливих, необхідних для батьківщини, і джерел для їх поповнення тепер немає.

Шлосер по своєму пояснює мовчання Біленького:

— Я дуже радий, що ви так спокійно поставились до несподіваної невдачі, — каже він. — Зрештою, справа ще не зовсім безнадійна, особливо, коли ви знайдете фонд для переведення нових операцій.

Біленький не відповідає.

— Ходімо додому, я так втомилась, — каже Женні.

Біленький встає і йде до гардероби, де він лишив свій плащ і тут у зеркалі бачить те, що вражає його найбільше болючо.

Відбиваючись з другого зеркала, перед ним повстає закуток кавярні, де він залишив Женні і Шлосера. Він бачить, як Шлосер, тримаючи карлючкуватими пальцями пачку банкнотів, застромляє їх за низький виріз Женніної сукні. Бачить, як Женні бере обома руками Шлосера за вуха і цілує його в губи. Обое сміються. Яка обридлива сцена! Як вульгарно виглядає Женні — жінка-мрія!

Біленький повертається, стараючись не зустрітись з поглядом Женні.

Шлосер пропонує підвезти усіх додому своїм автотомом, і Женні відразу погоджується. Біленький ледве примушує себе ввічливо відмовитись і попроситись.

Він пішки йде до Бристолу, де мешкає вже два роки. Входить до своєї кімнати, роздягається, сідає в крісло.

— З чого почати? — думає він.

Як скінчити, він уже добре знає.

Лист до матері? Що він може написати? Якими словами просити вибачення за страшне горе, що він їй спричинить, за тяжкий гріх, що бере на свою

душу? Крім того, листи в Україну не доходять. Може, Господь допоможе, що вона так ніколи і не довідається про долю свого сина. Долю.

Написати до Женні? Ні, не треба. Вона дала йому ілюзію кохання. Правда, тільки ілюзію. Він болюче кривиться, пригадуючи сцену в кавярні. Докоряти їй він не хоче, брехати перед смертю не може.

— Нехай думає, що я нічого не знаю.

Але щось написати треба. Він сідає до стола і дістає аркуш паперу.

“Вмираю зі своєї волі. В повній свідомості свого вчинку, — пише він. — Все, що маю тут і маєток в Україні, залишаю в спадщину Українській Державі, якій хотів вірно служити і якій заподіяв шкоду проти своєї волі”.

Тепер знищити листи, щоб їх не читали чужі очі, перебрати рахунки. Ось один неоплачений. Платні, що йому належаться за цей місяць, вистарчить на його оплату. От і все.

Біленький іде до купелі і наповнює її водою. Потім іде до шафи, вибирає найкращу піжаму і переодягається. Вмирати голим він вважає за непристойне.

Тепер бритва. Він пригадує, як тішився, коли дістав цю гарну бритву Шенфельда, колиб він знав тоді! . . . але навіщо про це згадувати?

Так в піжамі і з бритвою в руках він сідає до купелі і перерізує на руках вени. Перше на правій, потім на лівій. Опускає руки у воду і дивиться, як два червоних струмки розпливаються і фарбують воду.

Але смерть не приходить. Скільки часу це може тривати? Годину? Дні? Чи більше?

Він помічає, що вікно блідне. Значить, вже світає.

Що, як смерть не прийде до ранку? На восьму годину йому в номер приносять каву. Його знайдуть може непритомного, але ще не мертвого і, можливо, повернуть до життя. Який сором! Навіть не вміти вмерти! Дехто подумає, що він все навмисно підстроїв. В часописах буде уміщено глузливі статті. Як він зможе дивитись у вічі своїм приятелям? А ворогам? Ворога можна зневажати тільки тоді, як маєш певність у своїй правоті.

Чи має він ще сили? Він виймає руки з води, ворухиться.

Може ще не пізно? Є другі далекі країни, де його ніхто не знає. Втекти від усіх . . . Але як втекти від себе?

Хтось стукає. Певно, льокай з кавою . . .

Він замкнув двері на ключ, але ключ стирчить у замку. Не отримуючи відповіді, льокай підніме тривогу і тоді...

Ганьба, ганьба ! . .

Біленький збирає сили і вилазить з купелі.

Коли поліція виломила двері, тіло Біленького висіло біля вікна на шовковому поясі. Його обліплювала піжама, і було воно жовте, як віск, бо вся кров з нього витекла і стояла двома темно-червоними плямами на зеленому лінолеумі підлоги.

ЗАПОВІТ

У в'язничній келії, яка не має номера і знаходиться між келіями небезпечних злочинців № 6 і 4, сидить у куточку, притиснувшись до стіни, невеличка, кам'яноподібна своїм виразом обличчя, людина.

Одяг на ній самий необхідний. Штани і блюза. Остання барви військової, захисної, з великим чорним відтиском від поясу через плечі й у поясі. Голова коротко стрижена.

Погляду в неї ніякого. Зморшки чола глибоко різьблені, заохололи скамянілі. Вони лиш порою злегка розгладжуються, кров розбігається смушками, ніби тінь, але в ту ж мить знов наливаються, знов брякнуть і задубілість виразу лежить на обличчю ніби могильний камінь.

Ця людина засуджена на смерть. Гострий цокіт підків вартового по цегляній долівці коридору і блиск наїженого багнету урочисто свідчать про це. Вартовий робить тільки три кроки туди і назад під дверима келії без нумера... Він ще вирубає кілька тисяч таких кроків і життя людини, яку стереже, згасне...

Навколо всі келії мовчать. А визірки їх дверей подібні на виколені очі. Вони німо витріщені в якусь безвість, вслухуються в саме нутро свого трагічного середовища. Вони подібні до тої скорченої равликом людини в келії, на вартового — все тут подібне, все тут мертве. Нема розуму, який збагнувши закони цієї мовчанки...

А ще перед кількома годинами, коли над важкими купами прибитих осінню каштанів догоряло сонце, кипіло тут божевільне життя.

Людину, що чекає своєї смерти, при-

везено з суду. Дванадцять кінних сторожів оточили віз. Голі шаблі... Сонце билось на них, як золота стрічка.

**

Коло входу до в'язничної брами, на мокрій, сирій землі, де росло кілька репяхів під стовпком, на котрому намальовано польського орла і написано: Powiatowe więzienie, сиділи дві сірі постаті. Це батько і мати засудженого. Сиділи просто на мокрій землі, на репяхах.

Вони знали, що сюдою вестимуть їх сина. Прийшли, стояли, чекали. Ноги їх тремтіли, мліли і гнулися. Не видержали і мусіли сісти. Очі безперерви виливалися і гасли мов догоряюча свічка.

А коли з пружним цокотом кінських підків підкотився повіз, а в ньому через стіну поліційних мундурів узріли закутого свого сина, вони обоє впали на землю і вперто бились об неї, вперто й глухо скаржились їй ніби кулаки каючого грішника, що б'ються в людські груди..

Люди втікали, боялися, ховалися, хоча чули тут кров і злочин, який драгував їх. Одні батьки не боялися і не втікали. Коли промайнув перед ними повіз, коли останні кінські хвостаті зади зникли у брамі, вони зірвалися й собі. Але брама хрипко і рішуче вгорнулася і обидві її половини лишили тільки маленьку щілинку батькам, щілинку, в яку й пальці не пролізуть, в яку може дивитися тільки одне око. Вони припали до щілинки. За брамою стояло з рушницею через плечі якесь мурло з плямою замість обличчя, яке закрило слід по синові мовою: Marsz, psia krew, kabanie! Wychowałeś bandytę, ciesz się...

**

День біжить, ніби скажений пес, а сонце навмисне регоче і якнайскорше ховається за патли каштанів. Вітер дме люто, а дерева кудовляться як волосся божевільної жінки.

Батьки борсались довкола в швидко западаючій імлі цього надзвичайного вечера, а тупа людська подобизна, порожнечою свого мертвого сумління мов грізний неприступний кам'яний мур, стала між батьками і засудженим сином.

**

Нарешті їх впустили. Коли відчинилася брама, вони обоє кинулись у неї стрімголов, ніби боялись, що їх от-от відіпхнуть. Цілим широким подвір'ям, що ділило браму від головного корпусу тюрми, по покопирсаному цегляному хіднику, якимось дивно тупцяли їхні ноги. Як страшно смішно бігли вони і як дуже трагічно.

Сюди. Сім вилитих, широких витоптаних сходин. Десятки тисяч невідчужених ніг витискали на тих куснях граніту свої ступні. Довгий, подібний до сточної канви, коридор і нарешті двері. Вони вузькі і на них якийсь складний механізм. Ця видумка замкнутого засудженого. Завтра в 6 годин рано... Так, так. Це буде обов'язково в 6 рано; цей механізм відчиниться, але сьогодні, коли тут батьки... Сьогодні він не може відчинитися... Ставсяб гріх. Ставсяб злочин...

У дверях тільки візирка. Широка, в яку може пролізти людська рука, дірка. Батько припав до неї. Всаджує туди свого кулака і чує на ньому теплий і гострий дотик. Він шарпає ним і хоче висмикнути назад, але разом з тим чує,

як у його долоні щось вкладається, як розтуляються і знов стуляються його тверді, закамянілі пальчиківка. І він виразно чує в руці якийсь предмет. І батько вириває руку.

— Ідіть до дому — шепче візирка. — Мамо! Мамочко! — додає вона.

Мама бється і згучно з вичитуванням голосить. Голос її турбує засуджених і ув'язнених і зі всіх візирок виглядають на коридор переполохані людські дивильця. Вони намагаються збагнути зміст того голосіння, але нема на землі можливості його збагнути.

Знеможених і напів мертвих батьків виводять.

**

Батько несе свого п'ястука, ніби він з хрусталу. Стискає його міцніше, запирає до подертої кишені, бо боїться, що розібе, що він прозорий, що в ньому сховано якийсь найдорогоцінніший скарб.

І аж за вязничною брамою мати не встоює. Вона припадає до землі й благає, щоб та розступилася і прийняла її. Їй нема чого жити. Ці слова повторює безконечно. А батько розв'язує кулака, знаходить у ньому шматочок паперу, розпростовує його й довго через залиті слізьми очі, по-складах, читає:

— Тату! Не плачте. Ідіть до дому! Виховайте другого сина і вивчіть його: — Помстись, сину, за брата свого. Його розстріляли ляхи за "бандитизм". Він хотів волі своєму народові й Україні. Помстись не за нього, а за те ім'я, яким охрестили вороги борця за правду. Передай цей заповіт дітям, онукам і правнукам...

Твій син.

ВИ МОЖЕТЕ ПОЗИЧИТИ ГРОШІ ПО НИЗЬКИХ КОШТАХ ЧЕРЕЗ

SCOTIA PLAN

ЩО ЦЕ Є СКОШІЯ ПЛЯН?

Скошія Плян це позичкова услуга для консументів, яку можна дістати лише в The Bank of Nova Scotia і вона спеціально придумана, щоб служити кредитовим потребам канадійців. Скошія Плян дає вам нагоду позичити гроші скоро, легко і по низьких коштах.

ЯК СКОШІЯ ПЛЯН МОЖЕ ВАМ ПОМОГТИ?

Майже кожний час від часу знаходитесь в положенні, що "готові гроші" стали б йому в допомозі . . . купити авто або трок, наприклад . . . щоб зустріти несподівані видатки, як ось медичні оплати . . . заплатити довги . . . The BNS думає, що в таких випадках позичка є добрим розсудком. Ціллю Скошія Пляну є дати вам нагоду дістати економічну позичку, коли ви її потребуєте.

ЯК СКОШІЯ ПЛЯН ДІЄ?

Скошія Плян включає позички на ваш підпис . . . на ваші меблі . . . на ваше авто. Сплачується через серію місячних депозитів у висоті, на яку ви зможете вигідно спромогтися. Позички Скошія Пляну будуть життєво-забезпечені без коштів для вас.

ЯК ДІСТАТИ ПОЗИЧКУ СКОШІЯ ПЛЯНУ?

Ви можете звернутися за Позичкою Скошія Пляну в кожному відділі The Bank of Nova Scotia. Не треба бути клієнтом . . . і до 24 годин ви можете отримати позичку. Тож порадьтеся в позичкового урядовця BNS при наступних відвідинах відділу банку.

The BANK of NOVA SCOTIA

ПОНАД 500 ВІДДІЛІВ ПО ЦІЛІЙ КАНАДІ

ВЗІРЦЕВА ЯКІСТЬ ПОНАД П'ЯТДЕСЯТЬ РОКІВ

ПРОДУКТИ, НА ЯКІ
МОЖЕТЕ СПОЛЯГАТИ

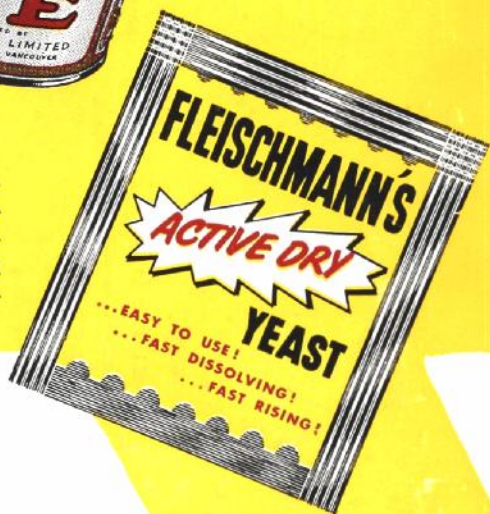

Вас коштуватиме менше чим 1 цент за MAGIC BAKING POWDER для печива торта... сорок разів стільки ви заощадите на коштах торта — MAGIC BAKING POWDER ніколи не заводить.

Вживайте GILLETT'S LYE до чищення і роблення мила. Буде коштувати менше чим 1 цент за кусник мила, коли будете його робити з Джиллет'с Лау.

FLEISCHMANN'S ACTIVE DRY YEAST—ці нові скороділаючі сухі дріжджі остуються свіжими і з повною силою тижнями без охолодження. Одна пачка рівняється одному кускові свіжих дріжджей в кожному приписі.

Можна дістати у вашого найближчого склепаря або в загальному склепі. Глядіть на сторону 55.

STANDARD BRANDS LIMITED
MONTREAL · TORONTO · WINNIPEG · VANCOUVER